

Doktori (PhD) értekezés

Takács Márk György
2025.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Takács Márk György

**Az orosz-ukrán háború szárazföldi műveleteinek vizsgálata,
tanulságok és javaslatok a Magyar Honvédség lövész alegységei
fejlesztése céljából**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Társ-témavezető:

Dr. Krajnc Zoltán ezredes

Dr. Boldizsár Gábor ezredes

.....

.....

Budapest, 2025.

Tartalom

BEVEZETÉS	8
A témaválasztás motivációja, aktualitása	8
A releváns szakirodalom áttekintése.	9
A tudományos probléma megfogalmazása	15
A kutatási hipotézisek meghatározása	16
A kutatási célok megfogalmazása	17
Az alkalmazott kutatási módszerek.....	18
Az értekezés felépítése.....	20
A téma körülhatárolása	21
1. FEJEZET	24
AZ INVÁZIÓ ELSŐ IDŐSZAKÁNAK ELEMZÉSE A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL AZ OROSZ TÁMADÁS FŐ IRÁNYÁBAN	24
1.1. Bevezetés	24
1.2. A fő irányban végrehajtott műveletek leírása	27
1.2.1. Hadászati légideszant az Antonov repülőtér ellen	27
1.2.2. Főcsapás iránya – a Kijevért vívott csata.....	32
1.2.2.1. Az ivankivi ütközet.....	33
1.2.2.2. Hagyományos támadás Kijev ellen – a második hosztomeli ütközet.....	36
1.2.2.3. A bekerítés kísérletek – ütközet Makarivnál és Kapitanyivkánál.....	39
1.2.2.4. Az utolsó és legnagyobb áttörési kísérletek Hosztomelnél és Moscsunnál.....	40
1.2.3. Támadás Kijev ellen keletről.....	44
1.2.3.1. A Csernyihivért vívott harcok.....	44
1.2.3.2. Előrenyomulás Szumi-Konotop irányából.....	51
1.2.3.3. A Kijev körüli csata rövid összefoglalása.....	54
1.3. Az 1. fejezet részkövetkeztetései	55
2. FEJEZET	58
A KIEGÉSZÍTŐ HADÁSZATI IRÁNYOKBA MÉRT CSAPÁSOK	58

2.1. A Herszon – Mikolajiv – Odessza irányba végrehajtott műveletek	58
2.2. A Zaporizzsija – Melitopol – Mariupol irányba végrehajtott műveletek	63
2.3. A mariupoli csata	66
2.4. A Harkiv körüli ütközetek az invázió első időszakában	75
2.5. A Donbaszért vívott harcok az invázió első időszakában	81
2.6. A 2. fejezet részkövetkeztetései	84
3. FEJEZET	86
AZ INVÁZIÓ ELSŐ IDŐSZAKÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE ..	86
3.1. Az invázió első időszakának értékelése	88
3.2. Harcászati szintű hadszervezeti kérdések	89
3.3. A harcászati szintű parancsnoki munka értékelése az invázió első időszakában ..	94
3.4. A csapatmozgások értékelése az invázió első időszakában	104
3.5. A támadó harctevékenység értékelése az invázió első időszakában	108
3.5.1. Találkozóharc	108
3.5.2. Lesállás – mint a vizsgált időszak jellegzetes korlátozott célú támadása	110
3.5.3. Általános célú támadás	111
3.5.4. Menetből indított támadás	113
3.5.5. A támadó harc során, harcérintkezésben alkalmazott manőverek	115
3.5.6. Kontakt drillek	117
3.5.7. Beépített területen vívott harc	120
3.6. A védelmi harctevékenység értékelése az invázió első időszakában	122
3.7. Az invázió első időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései	128
4. FEJEZET	130
AZ INVÁZIÓ MÁSODIK IDŐSZAKA A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL	130
4.1. Előkészítő műveletek	130
4.2. A döntő(nek szánt) orosz offenzíva	131

4.2.1. Orosz támadások Izjuntól délre	132
4.2.2. Erőszakos folyami átkelési kísérletek Bilohorivka környékén	135
4.2.3. A popasznai ütközet, majd előretörés északnyugat felé	136
4.2.4. Orosz támadó műveletek Szeverodonyeck – Liszicsanszk irányába	139
4.2.5. Az invázió második időszaka műveleteinek összegzése	143
4.2.5.1. A támadó harc és a folyami átkelés megismételt hibái	144
4.3 Az orosz támadó harc értékelése az invázió második időszakában	146
4.4. Az ukrán védelmi harc értékelése az invázió második időszakában	150
4.5. Az invázió második időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései.....	151
5. FEJEZET	153
AZ INVÁZIÓ HARMADIK IDŐSZAKA A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK	
HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL	
5.1. A Herszoni ukrán offenzíva.....	153
5.1.1. A terep és a szembenálló erők	154
5.1.2. Az első támadás – kitörési kísérlet a hídfőből a centrumban és nyomás északról	154
5.1.3. A megismételt ukrán erőfeszítések	159
5.2. A Herszoni ellentámadás értékelése	164
5.3. A harkivi ukrán ellentámadás.....	167
5.3.1. A résztvevő erők bemutatása	167
5.3.2. Az elterelő csapások	169
5.3.3. A betörés és az áttörés.....	170
5.3.4. Az áttörés megszilárdítása – az ellenlökés elhárítása	173
5.3.5. A siker kifejtése	176
5.3.6. Az üldözés.....	182
5.3.7. Az offenzíva folytatása az Oszkiltól keletre	184
5.4. A harkivi ellentámadás értékelése	188
5.4.1. Az ukrán támadó tevékenység értékelése.....	188
5.4.2. Az orosz védelmi tevékenység értékelése	191

5.4.3. A harkivi ellentámadás értékelésének összegzése	192
5.5. Az invázió harmadik időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései	193
6. FEJEZET	196
AZ INVÁZIÓ NEGYEDIK IDŐSZAKA A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK	
HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL	
6.1. A bahmuti csata	197
6.1.1. A terep és a szembenálló felek	197
6.1.2. Harc a keleti elővárosokért	198
6.1.3. A bekerítési kísérlet vége, majd harc közvetlenül Bahmutért	201
6.1.4. A bahmuti csata értékelése	205
6.2. A vuhledari ütközet 2023. év elején	208
6.2.1. A terep, a szembenálló felek és az előkészítő műveletek	209
6.2.2. A fő támadások	210
6.2.3. A vuhledari ütközet értékelése	213
6.3. A 2023. nyári ukrán ellentámadás	216
6.3.1. A terep és a szembenálló felek	216
6.3.2. A támadás első fázisa	219
6.3.3. A támadás második fázisa	220
6.3.4. A 2023. nyári ukrán ellentámadások értékelése	223
6.3.4.1. A támadó harc értékelése	223
6.3.4.2. A védelmi harc értékelése	225
6.3.4.3 A 2023. nyári ukrán offenzíva összefoglaló értékelése	227
6.4. Az avgyijvkai csata	228
6.4.1. A terep és a szembenálló erők	228
6.4.2. Az első bekerítési kísérletek	229
6.4.3. A város elleni szisztematikus támadások	232
6.4.4. Az áttörés és a visszavonulás	235
6.4.5. Az avgyijvkai csata értékelése	238

6.4.5.1. A támadó harc értékelése	238
6.4.5.2. A védelmi harc értékelése	240
6.4.5.3. Az avgyijivkai csata összefoglaló értékelése.....	242
6.5. Az invázió negyedik időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései.....	242
7. FEJEZET	245
A VIZSGÁLT KATONAI MŰVELETEK ÖSSZEGZŐ ÉRTÉKELÉSE	245
7.1. A műveletek dinamikájának és léptékének értékelése	245
7.2. A támadó tevékenység értékelése	245
7.2.1. Folyamatos és megbízható felderítés	246
7.2.2. Az erők, eszközök fő csapás, fő erő kifejtés irányába való összpontosítása, a döntő erő-, és eszközfölény létrehozása	247
7.2.3. Az ellenség megtévesztése, a harcászati, hadműveleti meglepés, a tevékenységek álcázása, a váratlanság biztosítása.....	248
7.2.4. A magas támadási ütem, a kezdeti siker gyors kihasználása	249
7.2.5. Az ellenség megbízható és egyidejű (a harcászati és hadműveleti mélységbe történő) pusztítása.....	250
7.2.6. A parancsnokok határozottsága a helyzetek gyors kihasználására.....	250
7.2.7. Az alárendelt csapatok határozott, megbízható és folyamatos vezetése, irányítása	251
7.2.8. A csapatok tevékenységének biztosítása, az együttműködés megszervezése	251
7.2.9. A terep mesteri kihasználása.....	252
7.2.10. A manőverek széleskörű alkalmazása, az ellenség szétdarabolása, elszigetelése és részenkénti megsemmisítése	253
7.3. A védelmi tevékenység értékelése	253
7.3.1. Az ellenség fő csoportosítására, legfontosabb objektumaira mért csapások....	254
7.3.2. Manőverek széleskörű alkalmazása	254
7.3.3. Műszaki zárrakkal megerősített körletek és terepszakaszok szilárd megtartása	255
7.3.4. További tényezők.....	256
8. FEJEZET	257

JAVASLATOK AZ MH LÖVÉSZ ALEGYSÉGEI RÉSZÉRE.....	257
8.1. Együttműködés harckocsikkal és gyalogsági harcjárművekkel	257
8.2. Harcászat a fasorok mentén	261
8.3. A lövész alegységek szervezeti felépítését érintő változások.....	263
8.3.1. A gyalogság számarányával kapcsolatos javaslatok	264
8.3.1.1. A gépesített lövész rajok szervezetével kapcsolatos javaslatok.....	264
8.3.1.2. A gépesített lövész szakasz szervezetével kapcsolatos javaslatok	268
8.3.1.3. A gépesített lövész század szervezetével kapcsolatos javaslatok.....	269
8.3.1.4. A gépesített lövész zászlóalj szervezetével kapcsolatos javaslatok	271
8.3.2. A gépesített lövész alegységek támadó harcával kapcsolatos javaslatok	275
8.3.3. A gépesített lövész alegységek védelmi harcával kapcsolatos javaslatok.....	277
8.4. A fejezet részkövetkeztetései	278
ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK.....	281
A tudományos problémák vizsgálata.....	281
A hipotézisek vizsgálata	281
A kutatási célok vizsgálata	282
ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	284
ÚJ KUTATÁSI IRÁNYOK ÉS AJÁNLÁSOK	286
Az értekezésem elméleti és gyakorlati felhasználhatóságára megfogalmazott ajánlásaim	286
FELHASZNÁLT IRODALOM	288
FÜGGELÉKEK	319
Ábrák, táblázatok és rövidítések jegyzéke	319
Rövidítések jegyzéke	321
A témával kapcsolatban megjelent publikációk	324
A témával kapcsolatban tartott előadások tudományos konferencián	325

BEVEZETÉS

A témaválasztás motivációja, aktualitása

A Magyar Honvédség (MH) hivatásos lövész tisztjeként esküvel megerősített kötelességem volt az alárendeltjeimet a legjobb tudásom szerint vezetni. 2014-es tisztté avatásomkor friss esemény volt a Krím-félsziget orosz megszállása, valamint javában zajlottak Luhanszk és Donyeck megyékben a fegyveres összecsapások az ukrán és orosz haderő, illetve oroszpárti felkelők között. Avatás után lövész szakaszparancsnokként egyből egy intenzív kiképzési folyamatba csöppentem, amely az új konfliktus hatására már nem az aszimmetrikus hadviselésre, hanem a hagyományos hadviselésre, valamint országvédelmi feladatokra koncentrált. Szakmáját szerető tisztként már ekkor is folyamatosan követtem az eseményeket, hiszen az ott bevetett technikai eszközök jelentős része a MH-ben is hadrendben volt, így érdekelt, hogy milyen eszközöket, milyen módon és milyen eredménnyel használnak. 2020. nyarán végeztem el a Nemzeti Közszerződési Egyetem (NKE) nemzetközi biztonság- és védelempolitika mesterszakát, ahol a diplomamunkámban is az akkor még csak „Kelet-ukrajnai háború” néven ismert konfliktus szárazföldi műveleteivel foglalkoztam. A mesterdiploma megszerzése után előljárom, később témavezetőm biztatására tovább folytattam a tudományos munkát, és a Hadtudományi Doktori Iskolában a témám az orosz-ukrán konfliktus vizsgálata lett az MH lövész alegységeinek fejlesztési lehetőségeinek feltárása érdekében. A szakmában tovább dolgozó kutatóként és a hadiiparban tevékenykedő civil munkavállalóként fontosnak tartom az értekezés elkészítését a várható eredmények fontossága miatt. Ha Oroszország nem szélesítette volna ki a konfliktust 2022. február 24-én, akkor is érdemes lett volna a 2014 óta tartó eseményeket vizsgálni. Azonban február 24. után nemcsak a biztonsági környezet változott meg, hanem hadtudományi szempontból is számos jelenséget kell újraértékelni. Már a hírek felületes olvasása után is feltűnhet, hogy a harcok súlyát a lövész és harcokcsizó erők viselik, az ő tevékenységükön áll vagy bukik a műveletek sikere, valamint ők szenvedik el a legnagyobb veszteségeket is.

Az MH 2018-ban megkezdett átfogó modernizációja vitán felül szükséges és időszerű volt, a haditechnikai beszerzéseknek köszönhetően világszínvonalú haditechnika kerül rendszeresítésre. Elcsépett, de mégis örök igazság, hogy a legjobb haditechnika is holt anyag képzetlen katonák kezében. Ha egy eszközt rosszul használnak az – kis túlzással – nagyobb veszélyt jelent a saját erőkre, mint az ellenségre. A kutatásommal az volt a célom, hogy harcászati szinten elemezzem a háború szárazföldi műveleteit, ezáltal feltárjam azokat a

jelenségeket, tanulságokat, amelyeket felhasználva az új haditechnikával a MH lövész alegységei sikeresen teljesíthetik feladataikat.

A releváns szakirodalom áttekintése.

Az értekezés elkészítése során a legtöbb esetben angol és magyar nyelvű írásokra támaszkodtam. Amely források nem magyar, angol vagy francia nyelvűek voltak, ott gépi fordítót (Google Translate, DeepL) vettem igénybe.

A titokvédelemmel összefüggő jogszabályok előírásai, a kutatás korlátai és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Doktori Szabályzata követelményeinek megfelelően, a források között minősített információkat nem használtam fel. A téma feldolgozása során tanulmányoztam külföldi (amerikai) és magyar nyílt forrású katonai szabályzatokat, az orosz haderőről szóló releváns tanulmányokat, jegyzeteket, valamint elemeztem a világhálón fellelhető tudományos igényű tartalomszolgáltatók cikkeit, illetve vizsgáltam hazai és nemzetközi folyóiratokban megjelent tanulmányokat.

A felhasznált forrásokat három nagy csoportra tudom osztani: az egyik a háború eseményeivel kapcsolatos források, a másik a tudományos közlemények, a harmadik haderők releváns szabályzatai.

Az eseményeket leíró és elemző források

A háborúról szóló források között megtalálhatók eseményeket leíró anyagok. Ezek javarészt mind internetesek. A legértékesebb ezek közül az *Institute for the Study of War* nevű think tank weboldala (<https://understandingwar.org/>). Az oldalon szinte napi rendszerességgel találhatók meg a háború eseményeit ismertető írások, amelyeket több, egymástól független forrásból erősítenek meg, valamint szükség esetén utólag pontosítanak. Az ISW több válsággóccról készít napi szintű elemzéseket, viszont minden egyes válsággóccal egy kijelölt csapat foglalkozik ezzel is emelve az elemzés színvonalát. Az ISW elemzései a nyers adatok szempontjából fontosak, ugyanis a harcoló felek összes hivatalos és nem hivatalos közleményét összesítik és ez alapján próbálnak meg egy a valóságot leginkább megközelítő képet adni a harctér eseményeiről. Az értekezés során ezeket a nyers adatokat (ki, mit, mikor, hol csinált) összegezve és ezeket a térképre felhelyezve rajzolódta ki a katonai műveletek.

Az eseményeket ismertető weboldalak közül hasznos még az ukrán kormányközeli szervek által üzemeltetett szakmai ismeretterjesztő oldal (<https://militaryland.net/>), amely az előző weboldalhoz hasonlóan 1-2 napos rendszerességgel közli a harcok állását. Az itt megjelenő információkat az ISW-hez hasonló módon használtam fel.

Értékes forrás továbbá *Tom Cooper* Ausztriában élő angol hadtudós személyes blogja, amely ugyan nincs semmilyen szempontból lektorálva, de az író tudományos hitelessége, valamint az előző két forrással összevetve felhasználható az események leírásának pontosítására. Amennyiben az információk ellenkezőek, úgy a később bemutatásra kerülő szabályzatokat, illetve az események után több hónappal megjelenő tudományos cikkeket felhasználva lehet szintézist végezni és megállapítani, hogy mi is történt valójában.

Fősodratú sajtóban megjelenő cikkek az adatok (idő, hely), valamint a szemtanúk beszámolóí szemszögéből használhatók fel, amelyek színesítik a száraz tényeket. Ami ennél fontosabb, hogy egyes kisebb ütközetekben a szemtanúk beszámolóí az egyetlen primer források az eseményekről. Ezeknek a cikkeknek a hátrányuk, hogy nem tudományos írások, viszont a bennük szereplő forrásokat a sajtóorgánumok alaposan ellenőrzik. A háború egy-egy nagy olvasottságot generáló momentuma a hagyományos, fősodratú híroldalak és hírügynökségek (*BBC, CNN, Reuters, The New York Times, The Washington Post, Reuters, AFP, TASSZ*) figyelmét is felkelti. Üdítő színfolt *David Axe* cikkei, amelyeket a *Forbes* magazin weboldalán találtam meg. Az író nem rendelkezik releváns tudományos végzettséggel, hanem csupán szakújságíró, a cikkei egy-egy a közérdeklődésre is számot tartó eseményt írnak le egy-egy az olvasóközönség számára érdekesnek gondolt oldalról. Amiért mégis felhasználtam, azok a tények, hogy mindkét harcoló fél hivatalos közleményeit, továbbá az ebben a szakirodalom értékelésben is ismeretett tudományos tartalomkészítők (pl.: *RUSI, RAND, ISW*) anyagait is felhasználja, mindez pedig kiegészül a harcokban résztvevők interjúival. Mivel az értekezés kéziratának lezárása és maguk az események nagyon közel vannak egymáshoz, ezért a tudományos feldolgozottság össze sem mérhető egy több évtizeddel ezelőtti konfliktussal, így kénytelen voltam ezt a forrást is használni.

Az eseményeket, illetve az események mögötti trendeket elemző írások közül a legjobbakat a *Royal United Services Institute* (*RUSI*) készíti. Az értekezés szemszögéből releváns tanulmányaik 25-30 oldalasak. Az értekezés szempontjából értékes elemük, hogy egy jelentős erőforrásokkal bíró szervezet készíti őket, felhasználják a harctéri beszámolókat és szintetizálják ezeket a brit hadtudomány legjobb elemzőinek munkájával.

A *RAND Corporation* egy nagymúltú kutatóintézet, amelynek főleg az orosz katonai döntéshozatali eljárásrendet és a haderő struktúráját vizsgáló írásait használtam fel az értekezéshez. Az orosz logisztikai rendszerről szóló írást az invázió első időszaka kudarcainak logisztikai háttere megértéséhez használtam fel. A 20 oldalas cikk bemutatja az oroszok eredeti, invázió előtti logisztikai rendszerét és, hogy az miért volt kudarcra ítélve abban a feladatban, amit végre akartak hajtani. Továbbá bemutatja a frontvonalak megmerevedése utáni orosz

logisztikai rendszert és annak a változásait az ukrán nagy távolságú precíziós rakétatűzéségi képesség megjelenését követően.

A *RAND* további felhasznált cikkei mind az orosz katonai döntéshozatali eljárásrend struktúrájáról, a működésének szabályairól szólnak, azonban fontos, hogy az invázió kezdete óta értelemszerűen első kézből nem érhető el orosz forrás, csupán a korábbi ismert állapot és a látott eredmények szintéziseiből következtetnek a szerzők.

A *Modern War Institute* a West Point katonai akadémia kutatóintézete. A disszertációhoz az avgyijivkai csata hátterének elemzéséről, illetve az Ukrajnában megfigyelhető orosz hadikultúrát átfogóan elemző cikkeit használtam fel. Az előbbi az avgyijivkai csata végén megfigyelhető eseményeket próbálja meg értelmezni az amerikai harcszabályzatok tükrében. A cikk módszere nagyon hasonlít az általam az értekezés készítése során használt módszerhez, így az ott leírtakon túl módszertani ellenőrző szerepben is jól tudtam használni. Az utóbbi cikk pedig a teljeskörű invázió első 18 hónapjának az eseményeit értékeli megvizsgálva, hogy az orosz hadikultúra mely tényezőit figyelhettük meg és azok milyen irányba változnak, ebből pedig milyen következtetéseket lehet levonni a közeljövő műveleteire.

Az *Armoured Magazine* az Egyesült Államok szárazföldi hadereje (US ARMY) páncélos hadviselési iskolájának szaklapja. Az értekezés szempontjából releváns cikkeket mind a US ARMY harckocsizó és lovassági fegyverneméhez tartozó tisztek és főtiszték írják. Ezek a cikkek jellemzően az amerikai haderő fejlesztésére koncentrálnak, így az értekezés témájául szolgáló háborút nem átfogóan, hanem csak az alapelvek és egyes haditechnikai eszközök teljesítménye szempontjából vizsgálják. Ezek az elemzések viszont értékes szekunder források. Az *Infantry Magazine* a US ARMY gyalogsági iskolájának szaklapja. Az értekezés szempontjából releváns cikkeket mind a US ARMY gépesített lövész fegyverneméhez, a Ranger ezrekhez és esetenként a tengerészgyalogság lövész alegységeihez tartozó tisztek és főtiszték írják. Ezek a cikkek jellemzően az amerikai haderő fejlesztésére koncentrálnak, így az értekezés témájául szolgáló háborút nem átfogóan, hanem csak az alapelvek és egyes haditechnikai eszközök teljesítménye szempontjából vizsgálják. Ezek az elemzések viszont értékes szekunder források.

A *War on the Rocks* (<https://warontherocks.com/>) tudományos igényességgel ellenőrzött publicisztikákat ad közre. A weboldalra előszeretettel publikálnak az angolszász hadtudományos szféra szakértői, valamint a NATO-ban magas beosztást betöltött volt katonák. Ezen publikációk sokfélesége miatt csupán két cikket használtam fel, mindkettő a 2022. kora tavaszán Kijevért vívott csatát értékeli. Ezekben a cikkekben az orosz és ukrán hadtudomány elismert elemzői az eseményeket vizsgálva mutatják be a kijevi csata kulcsfontosságú

eseményeit, a fordulópontokat és, hogy mely tényezők vezettek az ukrán sikerhez 2022. március végére.

A nyugati tudományos írások minden alaposságuk ellenére is a nyugati (jellemzően angolszász) hadikultúra alapjain állva értékelik jellemzően a keleti hadikultúrán szocializálódott parancsnokok által vezetett haderők összecsapásait. Emiatt feltétlenül szükségesnek tartom a szűken, de elérhető orosz hadtudományos folyóiratok és az ott megjelenő tudományos cikkek olvasását és értékelését.

Az *Armijiskij Szbrojnyik* az Orosz Föderáció szárazföldi hadseregének szaklapja, nagyjából megegyezik a státusza a magyar *Honvédségi Szemle* c. folyóirattal. A lapszámokban megjelenő cikkek közül az első mindig egy politikai szólamokkal átitatott cikk, viszont a többinek van tudományos értéke. Ezeknek a cikkeknek is közös jellemzője, hogy vagy a Kreml aktuális narratívájával, vagy a Nagy honvédő háborúval keretezik a mondanivalókat. Viszont a cikkek törzsszövege rendkívül értékes primer forrás ahhoz, hogy megismerjem az orosz fél értékelésének szempontjait és az értékelés eredményeit az értekezés témájával kapcsolatban.

A *Vojennij Misl* szintén az orosz védelmi minisztérium által kiadott, főleg teoretikus kérdésekkel foglalkozó tudományos folyóirat. Az *Armijiskij Sztdart* a teljes haderő tudományos ismeretterjesztő szaklapja, amely rövidebb, olvasmányosabb írásokkal jelentkezik. Az értekezéshez az ebben a háborúban tapasztalható gyökeres technikai változásokat összegző cikkeket használtam fel. Ezek közös jellemzője, hogy elméleti síkon megegyeznek a megállapításaik a nyugati cikkekben megjelentekkel, és ami még érdekesebb, hogy a megoldási javaslatok tekintetében is sok a hasonlóság.

Mind a három orosz folyóiratot a weboldalán keresztül értem el és gépi fordító segítségével angolul olvastam.

Szabályzatok

A források másik nagy csoportja a harcéljárásokról szólók, amelyek közül a legfontosabbak a haderők által kiadott szabályzatok vagy az azokról készült tudományos elemzések. Itt is fontosnak tartom leszögezni, hogy nem túl elavult orosz szabályzatot nyílt forrásból nem tudtam beszerezni.

Emiatt az orosz harcéljárásokra vonatkozó legértékesebb írás Dr. Lester W. Grau és Charles K. Bartles: *The Russian Way of War* című könyve, amelyet PDF formátumban szereztem meg. A könyv első fejezete bemutatja a személyi állományt. Ebből a fejezetből megismerhetjük, hogy a Szovjetunió összeomlását követően milyen folyamatok mentek végbe az orosz fegyveres erők körében, milyen reformtörekvések voltak és mindez a 2010-es évek végére milyen összetételű

és minőségű személyi állományt eredményezett. A könyv második fejezete a haderő szerkezetét mutatja be, azonban nem leíró jelleggel. A szárazföldi haderőre koncentrálnak és egy rövid leíró fejezett követően bemutatja a 2000-es években indult változásokat, a változások mögött húzódó szervezeti kultúra-beli változtatások célját és azok eredményeit. Ennek a fejezetnek különösen érdekes része, amely a hadműveleti szintű katonai döntéshozatali eljárásrendet ismerteti.

A könyv a továbbiakban lényegében egy harcsszabályzat formáját ölti. Egyenlő szintű fejezetekként tárgyalja a védelem, a támadás, és a manőverek végrehajtásának rendjét. Ezen fejezetek tartalma kísérteties hasonlóságot mutat a MH harcsszabályzataival. Mind a három fejezet ismerteti a kicsitől (raj) a nagy (dandár, hadtest) felé haladva, hogy mik az alapvető harcéljárások az orosz szárazföldi haderőnél és a VDV harcoló alakulatainak.

A könyv hetedik, nyolcadik és kilencedik fejezete leíró jelleggel bemutatja a szárazföldön tevékenykedő orosz haderőnemeket (hadsereg) és fegyvernemeket (VDV, tengerészgyalogság), valamint a félkatonai szervezeteket, majd a végén az orosz katonai térképjeleket bemutató melléklettel zárul.

A kutatómunka befejezésének idején megjelent *ATP 7-100.1 Russian Tactics* volt az a forrás, amelyben ellenőriztem a korábbi forrásokban talált információkat. Ennek a szabályzatnak az értékelése számomra ambivalens, mivel az adatok valószínűleg helyesek, hiszen minden benne van, amit az amerikai haderő harcászati szinten tud az orosz harcéljárásokról. A szabályzat elején bemutatják az orosz haderő helyzetét az orosz stratégiai gondolkodásban, valamint a haderő struktúráját egészen kislevegység szintig. Ezt követően bemutatják a támadó és védelmi harcéljárásokat, értelmezik és értékelik ezeket aszerint, hogy mik az erősségeik és a gyenge oldalaik. Viszont mind a szabályzat struktúrája, mind az értelmezése sok helyen nem tud elszakadni az amerikai katonai gondolkodástól, jóllehet, számos helyen ők maguk is leírják a szabályzatban, hogy az oroszok a harci erő összetevőit más filozófia szerint prioritizálják.

Mivel a harcászati szintű ukrán katonai vezetők sokat merítettek az amerikai doktrinális háttérből, ezért rendkívül hasznos források voltak a különböző amerikai szabályzatok (*Field Manual – FM*). Ezek közül felhasználtam az *ATP 3-90.5 Combined Arms Battalion*, az *FM 3-90.2 The Tank and Mechanised Infantry Battalion Task Force*, címűt a gyalogsági harcéljárművekkel felszerelt, míg a *FM 3-21.11 The SBCT Infantry Rifle Company* címűt a gumikerekes harcéljárművekkel felszerelt gépesített lövész alegységek harcéljárásainak elemzéséhez használtam fel. Az itt leírtak rendkívül hasznosak voltak, amikor az eseményeket elemeztem: a történeteket összevettem azzal, hogy minek kellett volna történni, ehhez képest mi történt, majd a szabályzatban leírtak alapján megvizsgáltam, hogy mely tényezők jelenléte vagy hiánya miatt történt, ami történt.

A *FM 90-13 River Crossing* című szabályzat már nincs érvényben, egyes részeit szétdarabolva megtalálhatjuk a jelenleg érvényben lévő amerikai FM-kben, viszont azok sem tartalmazzak új elemeket. Ennek a szabályzatnak viszont az az előnye, hogy egy helyen, egymásra épülve egy komplett hadműveleti szintű erőszakos folyami átkelő összes rendszabálya le van írva.

Természetesen az *FM 3-0 Operations* című szabályzatot is felhasználtam a kutatáshoz főleg az átfogó alapfogalmak értelmezése céljából. Az amerikai szabályzatok széleskörű felhasználásának oka, hogy a magyarnál sokkal részletesebbek, sokkal alaposabbak, rendszeresen frissítik őket, valamint az ukrán haderő vizsgálatánál is használhatók, hiszen az amerikai és angol kiképzők leginkább ezek alapján készítik fel az ukrán katonákat.

Az amerikai anyagok mellett természetesen dolgoztam az *MH Szárazföldi haderőnem harcszabályzata II., III* valamint *IV.* részéből is, valamint a *MH Törzsszolgálati Szakutasításából*. A magyar lövész alegységekre és a törzsekre vonatkozó előírások ezekben találhatóak meg, így az értekezés céljainak elérése érdekében a vizsgálatuk és használatuk elengedhetetlen. A magyar harcszabályzatok II. része a zászlóalj-, a III. része a század-, míg a IV. része a szakasz, raj és kezelőszemélyzet szintű harcéljárásokat tartalmazza a lövész és harcokcsizó fegyvernemre nézve. A magyar harcszabályzatok közös jellemzője, hogy az adott szervezeti szintre vonatkozó fogalomtisztázással kezd, meghatározza az alkalmazási környezetet, azok összetevőit, annak az alapfogalmait (például tűz, manőver, csapás, műveleti terület felosztása, vezetés, támogatás). Az alapfogalmak után ismerteti az adott szintre vonatkozó vezetési elemeket, a harcászati csapatvezetési eljárás folyamatát, a végrehajtás rendjét. Ezt követően ismerteti az adott szabályzatra vonatkozó szintű kötelék összetételét, az egyes beosztások kötelmeit a harcban a harcélrintkezés felvétele előtt és a harcra való felkészülés során.

Ezt követően mind a három magyar harcszabályzat az adott szintre vonatkozó harcéljárásokat mutatja be az alábbi nagy tevékenységek szerint csoportosítva: támadás, védelem, kiegészítő tevékenységek, békeműveletek. Majd mind a három szabályzat mellékletekkel és ábrajegyzékkel zárul.

A magyar harcszabályzatok elemzése elengedhetetlen az értekezés céljának eléréséhez, viszont az értekezés témájául szolgáló katonai események elemzéshez csak rendkívül korlátozott mértékben használható, mivel elavult, ráadásul egyes kiadások fogalmi ellentmondásban is vannak egymással.

Mivel ez egy jelenleg is folyó háború, ezért az eseményeket valós időben, pontosan követni, nyílt forrásból szinte lehetetlen. A múltból visszatekintve (hiszen az invázió kezdete óta több, mint két év telt el) sem egyszerűbb a helyzet. Emiatt elképzelhető, hogy az értekezés első nagy

tartalmi egysége, amely az események konkrét leírásáról szól, később pontosításra szorulhat. Egy háború csatáit akkor is nehéz rekonstruálni, amikor a felek hadműveleti naplói és egyéb katonai iratai vagy akár részletes harci okmányai elérhetők és kutathatók. Ebben a háborúban az események leírásakor viszont szinte teljes egészében csak tudományos tartalomszolgáltatók leírásaira, újságcikkekre és közösségi médiás bejegyzésekre tudtam támaszkodni. Ezek az újságcikkek a fentebb említett, megbízható, a forrásaikat ellenőrző médiumok cikkei, valamint nagy tekintélyű, a témában elismert szakértők, vagy a harcoló felek védelmi minisztériumainak közösségi médiás bejegyzései. Azonban meggyőződésem, hogy az események óráról-órára történő pontos leírása nem is szükséges a téma szempontjából. Az esetleges későbbi pontosítások a már lezajlott csatáknál pedig nem fognak olyan változásokat eredményezni, amelyek megváltoztatásra kényszerítik a lövész alegységek harcászataira vonatkozó következtetéseimet és ezáltal a kutatási eredményeimet.

Az értekezésben található saját készítésű ábrákon szereplő NATO egyezményes jelek minden esetben az *APP-6D* alapján készültek egy ingyenesen elérhető internetes rajzeszköz segítségével.¹

Az értekezésben található erőviszony számvetéseket a *ST 100-3* alapján végeztem.²

A tudományos probléma megfogalmazása

Európában a II. világháború óta nem volt ekkora méretű hagyományos háború. Jóllehet a Jugoszlávia szétesését kísérő polgárháborúnak voltak hagyományos háborús jellemzői, a békefenntartó műveletek elterjedésével, valamint a '90-es években megélt „Amerika unipoláris pillanatával” egy darabig úgy tűnt, hogy Európában és közvetlen környezetében nem számíthatunk államok közötti, hagyományos háborúra. A békefenntartó műveletek kérdései és nem egyértelmű sikerei arra késztették a hadtudományos gondolkodókat, hogy a hagyományos háború kérdéseire kevesebb energiát fordítsanak. Ezen kevés energiából is elenyészően kevés jutott a lövész alegységek harcászatainak egy hagyományos háború során. 2014 év elején azonban Oroszország megszállta (később magához csatolta) a Krím-félszigetet, majd tavasszal fegyveresen is beavatkozott a Kelet-ukrajnai szakadárok oldalán. Ezzel Európában ismét egy államok közötti fegyveres konfliktus robbant ki, mégpedig annak a leghagyományosabb formája: két állam bizonyos területek birtoklásáért – azok megszerzéséért vagy megtartásáért – harcol egymással. A háború kezdeti időszakának heves harcai után – 2015. tavaszától – a téma ismét kikerült a hadtudomány középpontjából, egészen 2021. év végéig, amikor már

¹ A rajzeszköz elérhetősége: <https://www.map.army/>

² ST 100-3 Battle Book, US Army Command and General Staff College, fort Leavenworth, Kansas, 2000.

valószínűnek tűnt a konfliktus újbóli fellángolása. A 2022. február 24. utáni eseményeket még évtizedekig fogják elemezni, főleg, hogy a kézirat lezárásakor még mindig tart a háború. Sokan sokféle tanulságot vontak le, pártállásuktól és szaktudásuktól függően. A kutatásom szempontjából elsődleges tanulságként levonható, hogy a hagyományos háború súlyát még mindig a lövész alegységek viselik, ők szenvedik el a legtöbb veszteséget is. Az értekezés megírásakor az ő harcászattal, az új haditechnika és a 4. ipari forradalom harceljárásaikra gyakorolt hatásával viszont külföldön is alig, Magyarországon pedig egyáltalán nem foglalkoznak. Ezen észrevételemből az alábbi tudományos problémákat fogalmaztam meg, amelyekre igyekeztem megoldást találni a kutatásom során.

1. probléma: a teljeskörű invázió kezdete (2022. február 24.) óta Magyarországon, magyar nyelven nem vizsgálták átfogóan, doktori értekezéshez fogható terjedelemben és tudományos szabályok szerint a szárazföldi harcászati-hadműveleti szintű katonai műveleteket.

2. probléma: világosan látszik, hogy a teljeskörű invázió kezdete óta nagy mennyiségű és sokféle új haditechnikai és kettős felhasználású eszközt vetettek be a harcoló felek, amelyek hatására merőben megváltozott a harcmező geometriája.

3. probléma: a merőben megváltozott geometriájú harcmező a manőver lehetőségeit lecsökkentette, a tűzvezetés és megfigyelés lehetőségeit megnövelte, amelyek gyökeresen új körülmények közötti harcra kényszerítik a lövész alegységeket.

4. probléma: a megváltozott geometriájú harcmező a közel egyenlő erőt képviselő (near-peer) felek közötti konfliktusokat még inkább kiegyensúlyozottá tette, amely miatt az anyagcentrikus hadikultúra jobban előtérbe került, így egy ilyen háború megvívása a MH és a többi európai haderő számára is elfogadhatatlanul nagy veszteségekkel járna.

5. probléma: a teljes körű invázió óta bekövetkezett gyökeres változások miatt a MH-ban a lövész alegységek harcászati meghatározó doktrínák és harcszabályzatok nem felelnek meg a legmodernebb kihívásoknak, így frissítésük elengedhetetlen.

A kutatási hipotézisek meghatározása

A téma tanulmányozása, illetve a kutatásaim során több problémával szembesültem, így az alábbi feltételezéseket fogalmaztam meg:

1. hipotézis: a háború eddigi katonai eseményeinek vizsgálatával megállapítható, hogy pontosan milyen okok állnak egyes katonai események mögött. Ezek alapján pedig feltárhatók lehetnek a folyó és közeljövőbeli hadviselés követelményei egy korszerűbb kiképzési, felkészülési és szervezési szabályrendszer létrehozása érdekében.

2. *hipotézis*: a harcmezőn a katonai győzelem továbbra is kivívható, azonban az új, gyökeresen megváltozott geometriájú harcmező körülményeinek megfelelően kell tudni megvalósítani a teljes körű invázió előtt érvényben lévő, az egyes harctevékenységi típusokra vonatkozó sikert biztosító tényezőket.

3. *hipotézis*: a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségeinek megnövekedése és a manőver lehetőségeinek beszűkülése ellenére is végrehajtható döntő manőver, amennyiben az ellenséges megfigyelés és tűzvezetés lehetőségeit az új technikai eszközök alkalmazásával csökkenteni lehet, valamint a megváltozott geometriájú harcmező követelményeinek megfelelően módosítják a harceljárásokat.

4. *hipotézis*: „near-peer” konfliktusban az alkalmazott harceljárások minősége mellett a parancsnokok és törzsek felkészültsége és helyzetképe, valamint a katonák morálja lehet a leginkább meghatározó tényező.

5. *hipotézis*: a szárazföldi harcászati és hadműveleti szintű katonai műveletek alapos vizsgálatával és a lövész alegységeket érintő hatások vizsgálatával megállapítható a lövész alegységek fejlesztésének kívánatos iránya.

A kutatási célok megfogalmazása

A tudományos probléma megfogalmazásával, valamint a kutatási hipotézisek megfogalmazásával az alábbi kutatás céljaim vannak:

1. a háború szárazföldi műveleteinek szakmai alapokon nyugvó bemutatása a lövész alegységek szemszögéből;
2. megvizsgálni és elemzés révén kimutatni, hogy a sikert biztosító tényezők hogyan változtak meg és mi szükséges a teljesítésükhöz;
3. a szárazföldi harcászati és hadműveleti szintű katonai műveletek és az új harcmező hatásainak elemzése révén kimutatni a harcokocsik és harcjárművek új alkalmazási lehetőségeit és azok sikerének feltételeit;
4. megvizsgálni és értékelni a parancsnokok szerepét és hatásukat a harcászati és hadműveleti szintű szárazföldi műveletekre;
5. feltárt hatások és megismert új eljárások összevetése a MH lehetőségeivel és új, konkrét szervezeti és harceljárás-beli módosítási javaslatok készítése a MH lövész alegységei részére.

Személyes célom, hogy az MH-ben jelenleg jellemző, a mindenkori vezetők kénye-kedve szerint kialakított kiképzési elvek helyett ismét egységes, tudományos szabályok szerint

megállapított harceljárások elsajátítása érdekében történjen a kiképzés, amelyben a legfrissebb tapasztalatok feldolgozása központi szerepet kap. A kutatási célok elérése érdekében a következő feladatokat végeztem el:

- áttekintettem és értékeltem a háború eddigi eseményeit, megvizsgáltam a háború szárazföldi műveleteit, valamint beazonosítottam a fordulópontokat, fontos szakaszhatárokat;
- megvizsgáltam az egyes műveleteknél, hogy a felek lövész erői milyen eredménnyel alkalmaztak milyen haditechnikát és milyen döntéshozatali- és harceljárásokat;
- áttekintettem az ezekre vonatkozó, jelenleg érvényes szabályzatokat, hogy kiderítsem, hogy a háború előtti elveken alapuló harceljárások mennyire voltak sikeresek;
- megvizsgáltam, hogy az új haditechnika milyen változásokat hozott az eddigi eszközök és eljárások eredményességében;
- megvizsgáltam, hogy az MH érvényben lévő szabályzói mennyiben vágnak egybe a sikeresen alkalmazott eljárásokkal;
- megvizsgáltam, hogy a haderőfejlesztési program keretében beérkező új haditechnika alkalmazására milyen meglévő szabályzók használhatók, illetve a háború milyen új tanulságokkal szolgál.

Kutatómunkám eredménye a háborús események értékelése a lövész alegységek szemszögéből, hasznos meglévő harceljárások kiemelése, új trendek és új sikeres harceljárások meghatározása. Az eredmények az MH felkészítésével kapcsolatos gyakorlati szükségletet elégíthetik ki.

Az alkalmazott kutatási módszerek

A kutatási célok sikeres teljesítése érdekében, a téma kutatása során az általános és specifikus módszereket együttesen alkalmaztam. Az általános kutatási módszerek közül a megfigyelést, az elemzést és a kritikus alkalmazást, míg a hadtudományi kutatómunka sajátos módszerei közül a lö- és gyakorlótereken, valamint nemzetközi misszióban szerzett tapasztalataim felhasználását, rendszerezését alkalmaztam.

Részleteiben:

- a szakirodalom, a nyomtatott információ hordozókon található, a témához köthető tudományos közlemények, szabályzatok, folyóiratcikkek, tanulmányok tartalomelemzése;
- az interneten elérhető és más elektronikus adatbázisoknak a kutatott témával kapcsolatos információinak elemzése;

- a saját szakmai tapasztalataim rendszerezése, tudományos feldolgozása;
- konkrét hadi események elemzése a felek céljai, a bevetett erők és a fizikai körülmények tükrében, majd ezek összevetése a vonatkozó szabályzatokban leírtakkal;
- katonai szervezetek, döntéshozatali folyamatok, harceljárások vizsgálata;
- haditechnikai eszközök harctéri teljesítményének összehasonlítása, elemzése.

A kutatási célok elérése érdekében a következő feladatokat végeztem el:

- elemeztem és értékeltem a háború eddigi eseményeit, megvizsgáltam a háború szárazföldi műveleteit, valamint beazonosítottam a fordulópontokat, fontos szakaszhatárokat;
- megvizsgáltam az egyes műveleteknél, hogy a felek lövész erői milyen eredménnyel alkalmaztak milyen haditechnikát és milyen döntéshozatali- és harceljárásokat;
- áttekintettem az ezekre vonatkozó, jelenleg érvényes szabályzatokat, hogy kiderítsem, hogy a háború előtti elveken alapuló harceljárások mennyire voltak sikeresek;
- megvizsgáltam, hogy az új haditechnika milyen változásokat hozott az eddigi eszközök és eljárások eredményességében;
- megvizsgáltam, hogy az MH érvényben lévő szabályzói mennyiben vágnak egybe a sikeresen alkalmazott eljárásokkal;
- megvizsgáltam, hogy a haderőfejlesztési program keretében beérkező új haditechnika alkalmazására milyen meglévő szabályzók használhatók, illetve a háború milyen új tanulságokkal szolgál.

Az alapvető fogalmak, meghatározások tisztázásához írott forrásokat vettem alapul, azonban a rohamos léptékkel fejlődő haditechnikai megoldások, valamint a háború eseményeinek bemutatásához megkerülhetetlen volt a témára vonatkozó internetes források gyakori felhasználása. A kutatási eredményeim alapján a további kutatásoknak alapot adó, valamint gyakorlatban is hasznosítható következtetéseket fogalmaztam meg a hazai és a nemzetközi tapasztalatokra építve.

Az elemzőmunka során először a harcászati szintű hadszervezeti kérdésekkel foglalkoztam, középpontban a BTG-vel, mint harcászati alapegységgel. Ezt követően az első időszak műveleteiben alkalmazott harceljárások eredményességét vizsgáltam meg. Ennek keretében először bemutatom, hogy milyen lett volna az ideális eset, majd ezt követően röviden visszautalva a műveletekre bemutatom, hogy mi történt. Ezután az ideális eset és a valóság közötti eltérés indokainak megkeresése következik, mint legfontosabb tudományos részeredmény.

A terep az idők kezdete óta alapvetően határozza meg a műveletek jellegét és egyes harcéljárások várható eredményét. Tekintettel arra, hogy nem írtam átfogó katonaföldrajzi elemzést az invázió műveleteiről, ezért az egyes események vizsgálatakor külön-külön értékelem a terepet, hiszen olyan sokféle művelet zajlott oly sokféle harcéljárással, hogy előfordulhat, hogy ugyanazon terepelem eltérő hatással volt eltérő időszakokban az eltérő összetételű és harcmodorú alegységekre. Túlságosan általános állításokat pedig nem akartam tenni.

Az értekezés felépítése

Az értekezés a bevezetés és az összegző rész mellett hat fejezetből áll. A bevezetésben kitérek a téma időszerűségére, a témaválasztásom motivációjára, valamint helyére és szerepére a hadtudományban. Röviden vázoló az értekezés tervezetét és a témafeldolgozás célkitűzéseit. Ismertetem a célok elérése érdekében alkalmazott kutatási módszereket, a téma vizsgálati szempontjait, valamint a felhasznált forrásokat. Ezt követően az értekezés felépítését a szárazföldi műveletek jellegének változása határozza meg. Minden egyes fejezetben megvizsgálom a lezajlott szárazföldi katonai műveleteket. Ezek vizsgálata után – a kutatási célkitűzésekkel összhangban – megvizsgálom a felek harcéljárásait, azoknak az alkotóelemeit, a sikerességüket, valamint az indokokat is igyekszem megállapítani, hogy miért azt és úgy tették, ahogy az megtörtént. Minden egyes fontosabb művelethez az egyezményes NATO térképjeleket felhasználva saját magam készítettem térkép vázlatot. Ezen térkép vázlatok háttérre nem egységes, néhol térkép, néhol műholdkép, néhol rajzolt terep. Ennek az az oka, hogy egyszerű térképet igyekeztem ott használni, ahol a terep nem túl fontos, hiszen ennek a háttérnek a láthatósága jobb. Ahol a terep minden egyes eleme döntő fontosságú, ott műholdképet használtam, a láthatóság érdekében világosítva. A műveletek lefolyásának vizsgálatát követően összegzem a levont tapasztalatokat, majd megvizsgálom, hogy a jelenleg az MH-ben érvényben lévő szabályzók (szabályzatok, rendeletek, parancsnok) milyen mértékben felelnek meg az előző négy fejezetben feltárt tanulságoknak. Ezt követően kiemelem, hogy melyek felelnek meg és javaslatot teszek az erre való felkészítés fokozására. A nem megfelelő szabályzók megváltoztatására is teszek javaslatot a feltárt összefüggések, trendek, tanulságok alapján. Az értekezés hat fő tartalmi fejezete a következő:

1. A teljeskörű orosz invázió;
2. Az orosz támadás a Donbaszért;
3. Az ukrán ellentámadások;

4. A felőrlő jellegű hadviselés;
5. A műveletekből levont következtetések összegzése;
6. Fejlesztési javaslatok az MH részére

Valamennyi fejezetet külön összegzek és részkövetkeztetéseket fogalmazok meg a vizsgált témával kapcsolatban. Az utolsó részében összegzem következtetéseimet, megvizsgálom a kutatási célkitűzésekkel kapcsolatos hipotéziseket, végül felsorolom az új tudományos eredményeket és ajánlásokat teszek azok gyakorlati felhasználására.

Az értekezés tartalmi részét a felhasznált irodalmak felsorolása, illetve az ábrák és táblázatok jegyzéke követi, majd a témával kapcsolatban általam írt publikációk jegyzéke zárja.

A téma körülhatárolása

Az értekezésem címében a MH lövész alegységei harceljárásait jelöltem meg, mint a háborús tapasztalatok alapján fejleszthető területet. Ehhez először meg kell határozni, mit értek lövész alegység alatt. A magyar hadtudományi terminológiában a lövész egy fegyvernem, amelyet régebben gyalogságnak hívtunk, az angol neve (*infantry*) továbbra is gyalogságot jelent. A terminológiai problémák hosszú sorának egyik eleme, hogy a Hadtudományi lexikon is gyalogság néven ismeri ezt a fegyvernemet. „*gyalogság: a szárazföldi haderőnem fegyverneme, amely gyalogosan oldja meg harci feladatait. A gyalogság a legegyszerűbben kiképezhető, fenntartható, bevezethető és bármilyen terepen alkalmazható fegyvernem. A ~i egységek képesek nagyobb területek birtokbavételére és megtartására. A ~ fegyverezési rendszerében az idők folyamán szinte minden kézfegyver beletartozott. Az újkorban a ~nak a legfőbb fegyvere a karabély, a puska, illetve más lőfegyverek voltak, míg a közelharc fegyverei egyre inkább háttérbe szorultak. Az ezredfordulót követően már igen modern és széles körű fegyverzettel rendelkezik a ~. A precíziós sorozatlövő fegyverektől a kézi páncéltörőn, aknavetőkön át a lézerirányítású eszközökig bezárólag, ahol a hadműveleti területen a digitális eszközökkel felszerelt gyalogsági katona harcol.*”³ A Hadtudományi lexikon meghatározása ellenére, mivel a MH lövész néven ismeri a fegyvernemet, a továbbiakban magam is a lövész terminológiát használom, jóllehet az alakulat nevek 2023. év eleji változása egy új trendre enged következtetni.⁴ A lövész fegyvernem számos csapatnemből áll. Ezek közül a legfontosabbak a gépesített lövész, gépkocsizó lövész és könnyű lövész. Mindegyik a rá jellemző fegyverzettel

³ *Hadtudományi Lexikon*. Főszerkesztő: Krajnc Zoltán, Dialog Campus kiadó, 2019. 332.

⁴ *Változik meg a honvédségi alakulatok hadrendi száma és elnevezése*. Elérhető: <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/valtozik-meg-a-honvedsegi-alakulatok-hadrendi-szama-es-az-elnevezese.765572.html> (A letöltés dátuma: 2023.01.20.)

és harceljárásokkal vívja meg a harcát, mindegyik eltérő feladatokra használható jól. Ebben az értekezésben a gépesített és a könnyű lövész csapatokra vonatkozó kutatásaimat írom le, mivel ők vannak jelen Ukrajnában. Fontos megjegyzés, hogy a német és az angolszász terminológiában a nehezebb gyalogsági harcjárművekkel felszerelt gyalogságot *panzergrenadier*-nek, illetve *armoured infantry*-nak nevezik. A magyar katonai szaknyelvben is kezd elterjedni a gránátos megnevezés a leendő Lynx-szel felszerelt alakulatokra, de a hivatalos megnevezés továbbra is a gépesített lövész. Így, amikor az értekezésben gépesített lövész erőkről esik szó, abba bele kell érteni a bármely típusú, gyalogsági harcjárművel vagy páncélozott szállító harcjárművel felszerelt lövész erőket.

Körül kell határolni továbbá az alegység fogalmát. Az értekezésemben lövész alegység alatt az MH harcszabályzataival összefüggésben⁵ a raj, szakasz, század, zászlóalj és zászlóaljharccsoport méretű kötelékeket értem. Az értekezésemnek azonban kitekintése van a dandárra és a hadosztályra is, mivel számos esetben az alegységek harca nem választható el az előljáró dandárétól, de akár hadosztályétól sem.

A másik körül határolandó terület a vizsgált események tér- és időbeli kiterjedése. Jóllehet az értekezés megírásának idején a legjelentősebb katonai konfliktus a 2014 óta tartó orosz-ukrán háború, azonban más háborúk is zajlottak és zajlanak ebben az időszakban. Mivel azonban az orosz-ukrán háború van földrajzilag hozzánk a legközelebb, valamint ebben harcolnak az MH-hez hasonló haditechnikával, valamint felkészítéssel, számunkra ez a legfontosabb. A műveleteket az invázió első két évében, azaz 2022.02.24.-től 2024.02.24-ig terjedő időszakban vizsgálom. Nem képezi kutatás tárgyát a háború 2022.02.24 előtti időszaka, az arra jellemző hibrid hadviselés, valamint annak hadelméleti és biztonságpolitikai kérdései.

Az értekezésben az ukrán tulajdonnevek ukrán nevei, az orosz tulajdonnevek orosz nevei szerepelnek, de egységesen a magyar fonetikai szabályok szerinti átírásban. Azon földrajzi nevek, amelynek orosz, illetve ukrán megnevezése is ismert (pl. Harkov. Harkiv), ott azt tekintem mérvadónak, hogy a 2014-es orosz agresszió előtt mely ország területén voltak és aszerint a nyelv szerint írom át a magyar fonetika szabályai szerint. Ez alól kivételt képez az olyan egyértelműen orosz kiejtés szerint rögzült földrajzi név, mint pl. Kijev.

Az értekezésben többször használom a „megsemmisít” kifejezést. Amennyiben alegységről vagy egyéb katonai szervezetről van szó, úgy a szó azt jelenti, hogy a harcértékének legalább 50%-át elveszítette, ezért további szervezett harctevékenységre nem alkalmas. Amennyiben egyes eszközről van szó, úgy azt jelenti, hogy az eszköz a csapás következtében

⁵ Ált./54. A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnem Harcszabályzata II. rész p. I-21.

kijavíthatatlanul használhatatlanná vált. Az értekezésben többször használom a „legyőz” kifejezést. A harcászati szintű katonai műveletek során a legyőzés egy harcászati feladat, amely alatt azt értjük, hogy egy katonai szervezet a másik katonai szervezetet olyan helyzetbe hozza, hogy az képtelen a továbbiakban az eredeti céljai érdekében (pl. terület megtartása) tevékenykedni.

Az időpontok, amennyiben nincs külön megjelölve, a Kijevi idő szerint szerepelnek. Nem tárgyalom a felek által esetlegesen elkövetett háborús bűnöket sem. A kéziratot 2024.05.02-án zártam le.

„If you are not infantry, you are infantry support.”
ismeretlen eredetű katonai közmondás

1. fejezet

AZ INVÁZIÓ ELSŐ IDŐSZAKÁNAK ELEMZÉSE A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL AZ OROSZ TÁMADÁS FŐ IRÁNYÁBAN

1.1. Bevezetés

A kutatómunkám során felhasznált források elemzése alapján, valamint a hivatalos orosz közlemények alapján is, a teljeskörű invázió eredeti fő célja az ukrán állam orosz bábállammá változtatása volt. Ez alapján a katonai műveletek fő iránya egyértelműen az ukrán főváros Kijev irányába bontakozott ki.

Az értekezésben, mint azt a téma körülhatárolásakor is hangsúlyoztam, elsősorban a teljeskörű invázió első két évét vizsgálom, de természetesen nem hagyhatom említés nélkül a 2014 tavasza óta eltelt időszakot, főleg amiatt sem, hogy a háború eleji tévesnek bizonyult következtetések főleg ebben az időszakban gyökereznek. A 2013. év végi Majdan téri események következtében Oroszország a vélt vagy valós fenyegetés miatt úgy döntött, hogy itt az idő a Krím-félszigetet visszaszerzésére, valamint Ukrajnának a nyugati integrációs szervezetekhez (elősorban NATO) való csatlakozásának megakadályozására. A Krím-félsziget zökkenőmentes megszállását követően a Kelet-Ukrajnában meglévő etnikai feszültségekre rájátszva az orosz fél igyekezett Ukrajnát destabilizálni. A meglévő elszakadási törekvéseket orosz állami pénzen finanszírozott csatornákon (TV, sajtó, weboldalak stb.) keresztül igyekeztek felerősíteni. Mindemellett az orosz titkosszolgálatok – főleg a GRU = Главное управление Генерального штаба Вооружённых сил Российской Федерации = Az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői Vezérkarának Főigazgatósága – szabotázsakciókat hajtottak végre, a helyiekből fegyveres milíciákat szerveztek, valamint aktívan vettek részt az oroszparti propaganda terjesztésében.⁶ A világ ekkor szembesült először a hibrid háborúval működés közben. Mint azt a „Téma körülhatárolása” c. fejezetben is írtam, a hibrid háború kérdéskörével nem kívánok foglalkozni, így ez az időszak csupán a következő két szempontból érdekes a kutatásom számára:

⁶ *Ukraine Crisis, Protesters claim Donetsk 'republic'* BBC News, 2014.04.07. <https://www.bbc.com/news/world-europe-26919928> elérve: 2020. 02. 20. in: Takács Márk: *A kelet-ukrajnai háború szárazföldi katonai műveleteinek bemutatása*, Diplomamunka, Budapest 2020. 7.

1. Oroszország bábállamokon keresztül szoros ellenőrzés alatt tartotta Ukrajna egyes területeit (lásd 1. ábra).
2. Az orosz haderőről egy hatékony, professzionális, a jelen kihívásainak maximálisan megfelelő haderő képét sugallta.

1. ábra: Ukrajna a teljeskörű orosz invázió előtt (pirossal jelölve a Donyeck-i és Luhanszki Népköztársaságok területe).⁷

Az eskaláció előtt a legtöbb elemző és szakértő alapvetően két táborra oszlott:

1. az oroszok támadni fognak és könnyedén elérik a céljaikat;
2. az oroszok nem fognak támadni, hiszen nincs elegendő erejük Ukrajna teljes megszállásához;

⁷ VENDITTI, Bruno: Map Explainer: Key Facts About Ukraine <https://www.visualcapitalist.com/map-explainer-ukraine/> (letöltve: 2023.06.08.)

A konfliktus eszkalációja majd annak elhúzódása mindenkit meglepetésként ért. Egy harmadik lehetőségre, a korlátozott konfliktus kirobbantására 2022. február 21-től 24 reggelig volt a legnagyobb esély. Február 21-én ugyanis az orosz Állami Duma elfogadott egy törvényt, amely hivatalosan is elismerte a DPR-t (Donetsk Peoples' Republic = Donyecki Népköztársaság) és az LPR-t (Luhansk Peoples' Republic = Luhanszki Népköztársaság) független államként.⁸ Ugyanezen a napon Vlagyimir Putyin kiadott egy elnöki rendeletet, amely értelmében a DPR és LPR barátsági és együttműködési szerződést kötött Oroszországgal. Ugyanezen a napon az orosz haderő immáron hivatalosan is – konkrét bizonyítékok⁹ vannak arról, hogy a reguláris orosz haderő 2014 nyara óta jelen van a két szakadár régióban – bevonult a területre. Ekkor úgy tűnt, hogy az oroszok megelégednek a már birtokolt területek megerősítésével, valamint esetleg annak egy csekélyebb mértékű kiterjesztésével.

⁸ *Putin signs decrees recognizing LPR and DPR*, TASS, 2022.02.21. <https://tass.ru/politika/13792297> (megtekintve: 2023.06.08.)

⁹ WALKER, Shaun: *New evidence emerges of Russian role in Ukraine conflict*, The Guardian, 2019.08.18. <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/18/new-video-evidence-of-russian-tanks-in-ukraine-european-court-human-rights> (megtekintve: 2023.06.08.)

1.2. A fő irányban végrehajtott műveletek leírása

Azonban 2022. február 24-én nem sokkal reggel 5 óra előtt Putyin az orosz állami televízióban közvetített beszédében bejelentette, hogy „különleges katonai műveletet” indít Ukrajna „demilitarizálása és nácitlanítása” érdekében.¹⁰ Katonai szempontból ez értelmezhetetlen, hiszen a nácitlanítást mint katonai tevékenységet nem ismer egy doktrína sem. A demilitarizálás már értelmezhető az ukrán haderő megsemmisítése, az ország fegyveres erejének szétzúzásaként, ami doktrinális szempontból több klasszikus Clausewitz-i döntő csata megvívását és megnyerését feltételezi. Jómagam azt javaslom, hogy ne a szavakat, hanem a tetteket figyeljük. Ezekből pedig nyilvánvalóvá válik, hogy az oroszok céljai az alábbiak voltak:

- kulcsfontosságú nagyvárosok (Kijev, Harkiv, Herszon, Odessza) elfoglalásával a kormány megdöntése és a lakosság gyors pacifikálása;
- a kormány megdöntése után Kreml-hű bábkormány minél gyorsabb hatalomra juttatása;
- az orosz geopolitikai érdekek számára kulcsfontosságú Fekete-tenger parti területek birtokbavétele.

Mindebből azt állapítom meg, hogy az oroszok az 1991-es és 2003-as Öböl-háborúból és a 2008-as grúziai háborúból ihletet merítve, sikeres összhaderőnemi műveletek révén gyors vereséget kívántak mérni az ukrán haderőre, majd el kívánták foglalni a fent említett területeket.

1.2.1. Hadászati légideszant az Antonov repülőtér ellen

Jóllehet a szárazföldi csapatok már napkelte előtt több helyen átlépték az országhatárt, az első fontos összecsapás mégis a később induló légideszant művelet kapcsán bontakozott ki. Az oroszok a Kijevtől csupán 10 km-re keletre lévő hosztomeli repülőtér (hivatalos nevén Antonov Repülőtér) elfoglalása érdekében hadászati légideszant műveletet indítottak. Ez utóbbi fogalom némi magyarázatra szorul, mivel a magyar szabályzatok – érthető méretbeli korlátok miatt – csak a harcászati légideszant fogalmát ismerik.¹¹ Módszertanilag és elméleti háttér szempontjából az alapok azonban hasonlóak, mivel egy légi úton kijuttatott katonai szervezet egy fontos terepszakaszt birtokba vesz a védekező ellenség mélységében. Ezzel egyidőben a hagyományos szárazföldi erők is támadást indítanak, míg a légideszant erők addig megtartják a rájuk bízott terepszakaszt. Ezáltal összességében a védő rendkívül kedvezőtlen helyzetbe kerül és kénytelen sokkal gyorsabban, sokkal messzebbre visszavonulni, mint azt egy légideszant nélküli támadással szemben tenné. A harcászati légideszant esetében legfeljebb

¹⁰Institute for the Study of War, Russia Team: *Ukraine Conflict Update*, ISW, 2022.02.24. <https://www.understandingwar.org/background/ukraine-conflict-update-7> (megtekintve: 2022.02.24.)

¹¹ Ált/54. III-37.o.

alegységet (tehát zászlóalj szintű kötelékig) vetnek be harcászati/hadműveleti szintű célok elérése érdekében. Itt jogosan merül fel a kérdés, hogy miért nem harcászati légideszantnak tartom, hanem hadászatinak. Erre az a válaszom, hogy bizonyítékaink vannak, hogy nem csupán az első lépcsőben bevetett zászlóalj méretű köteléket, hanem a teljes 76. Gárda Légideszant Hadosztályt (g.vdv.ho.) ide kívánták szállítani,¹² így az erők mérete már nem harcászati szintű. Továbbá maga a feladat sem az. A teljes hadjárat kezdeti legfontosabb feladatának – Kijev bevétele – sikere érdekében végrehajtott műveletről van szó, amelynek kimenetele alapvetően befolyásolja a hadászati célok elérését. Ezek alapján egyértelműen megállapíthatom, hogy jogosan beszélünk hadászati légideszant műveletről, még akkor is, ha annak csak az első, harcászati szintű kötelékkel végrehajtott lépcsője valósult meg.

Február 24-én délelőtt 11 órakor érkezett meg a 34 helikopterből álló légi lépcső a repülőtér fölé. A források egybehangzó állítása szerint a 31. Gárda Légideszant Dandár (g.vdv.dd.) és 45. Önálló g.vdv.dd. állományából 250-300 fő alkotta az első hullámot. Ha azzal számolunk, hogy egy Mi-8 típuscsaládba tartozó helikopter nagyjából 18-24 katonát tud szállítani (felszereléstől függően),¹³ akkor ez a létszám azt jelenti, hogy a 34 db helikopterből 10-14 db volt a szállító helikopter, a többi harci helikopter volt, jellemzően Ka-52 típus. Az odavezető úton a légi kötelék két helikopterét is lelőtték.¹⁴ Ennek ellenére a kötelék a tervek szerint elérte a repülőtérre, amelyre a hajnali tömeges légitámadások során az oroszok több sikeres csapást is mértek.¹⁵

A beérkezést követően a szállító helikopterek megkezdték a légideszant katonák kirakását a repülőtér területén és közvetlen körzetében, míg a harci helikopterek a felderített célokat támadták. A repteret védeni próbáló nagyjából 300 főnyi reptéri kiszolgáló személyzet és területvédelmi tartalékos nem jelentett komoly akadályt a jól képzett és erős légi támogatással rendelkező orosz légideszantosoknak, így a kifutópályát és a gurulóutakat nem sokkal déli 12 óra után már szilárdan birtokolták az oroszok, 13 órára pedig a repülőtér teljes területét ellenőrizték. Az oroszokat segítette az a tény, hogy a repteret védő ukrán nemzeti gárda erőknek

¹² CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Katya: *Ukraine Conflict Update 25 February* ISW, 2022.02.25. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-25-2022> (megtekintve: 2022.02.26.)

¹³ *Mit kell tudni a Mi-8-asokról?* Honvedelem.hu 2008.02.01. <https://honvedelem.hu/hirek/mit-kell-tudni-a-mi-8-asokrol.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

¹⁴ COLLINS, Liam, KOFMAN, Michael and SPENCER, John: *The Battle of Hostomel Airport: A key moment in Russia's defeat in Kyiv*, War on the Rocks, 2023.08.10. <https://warontherocks.com/2023/08/the-battle-of-hostomel-airport-a-key-moment-in-russias-defeat-in-kyiv/> (megtekintve: 2023.08.12.)

¹⁵ SONNE, Paul, KHURSHUDYAN, Isabelle, MORGUNOV, Serhiy and KHUDOV, Kostiantyn: *Battle for Kyiv: Ukrainian valor, Russian blunders combined to save the capital*, The Washington Post, 2022.08.24. <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/kyiv-battle-ukraine-survival/> (megtekintve: 2024.01.10.)

(a 4. Gyorsreagálású Dandár az ukrán Nemzeti Gárda kötelékébe tartozó második vonalbeli egység volt, az állomány döntő többsége ekkor a keleti frontra volt telepítve, a reptéren legfeljebb 200 fő állomásozott ekkor) nem állt rendelkezésükre elegendő lőszer.¹⁶ A reptér elfoglalásának gyorsaságát jól szemlélteti az a tény, hogy a CNN riportere az ukrán katonákat keresve a repteret elfoglaló orosz deszantosokba ütközött.¹⁷

2. ábra: Matthew Chance a CNN riportere élő adásban tudósít az orosz deszantosokról a repülőtér szélénél.¹⁸

Mindkét fél tudta, hogy a következő pár óra kritikus, hiszen, ha a 76. g.vdv.ho. az Il-76-os szállító repülőgépeken beérkezik a Hosztomeli reptérre, akkor az oroszok egy teljes magasabbegységgel fognak rendelkezni a Kijev északnyugati elővárosaiban harcoló védők háta mögött. Ezáltal szinte teljesen ellehetetlenítenék, hogy az ukránok a fővárostól távol tartsák az inváziós erőket, valamint a reptér szilárd birtoklása további erők gyors légi beérkezését tette volna lehetővé. Ennek megfelelően, a főváros védelméért felelős egyetlen aktív állományú reguláris egység, a 72. Gépesített Lövészdandár (gl.dd.) parancsot kapott, hogy mindenáron foglalja vissza a repteret, de legalábbis tegye lehetetlenné további orosz erők légi beérkezését. Mivel a 72.gl.dd. még a várostól délre lévő helyőrségéből (Bila Cerква) tartott a rendeltetési helye felé, nyilvánvaló volt, hogy nem tudja időben harcba vetni a teljes erejét. Továbbá itt

¹⁶ COLLINS, KOFMAN and SPENCER: *The Battle of Hostomel Airport, War on the Rocks*

¹⁷ *CNN reporter encounters Russian troops during live Kyiv dispatch – video*, The Guardian, 2022.02.24. <https://www.theguardian.com/world/video/2022/feb/24/cnn-reporter-encounters-russian-troops-during-live-kyiv-dispatch-video> (megtekintve: 2022.02.24.)

¹⁸ *CNN reporter: This shows just how close Russian forces are to Ukraine capital*, CNN.com 2022.02.24. <https://edition.cnn.com/videos/world/2022/02/24/russian-troops-ukraine-kyiv-region-airbase-chance-nr-vpx.cnn> (megtekintve: 2022.02.25.)

érdemes megjegyezni, hogy a 72. gl.dd., amely végig fontos szerepet vitt a Kijev körüli csatákban, nagy valószínűséggel korántsem volt teljesen feltöltve.¹⁹ Így az ukrán vezérkar a reptér elleni ellentámadásba bevetette az összes gyorsan elérhető erejét, úgymint a 80. és 95. Légiroham Dandárok elérhető alegységei, a 3. Különleges Rendeltetésű Ezred, 4. Gyorsreagálású Dandár (a Nemzeti Gárda állománya, azaz tartalékosok és sebtében kiképzett civilek), a Grúz Légio és számos helyiekből álló területvédelmi kisalegység. Ezeknek az erőknek a közös jellemzőjük, hogy a „dandár” vagy „ezred” megnevezés ellenére a nagy kapkodásban a bevethető létszámuk a század erőt is alig érte el.

Ennek ellenére az ellentámadást mindenképpen végre kellett hajtani mivel, ha nem is járnak sikerrel, akkor is legalább pár órával késleltetni tudják a második légideszant lépcső beérkezését. Ezáltal pedig több idő marad a saját ellentámadás megszervezésére és egy esetleges, másnap indítandó sikeres ellentámadás előkészítésére. Nem sokkal 17:30 után ukrán Szu-24-esek légi csapást hajtottak végre a reptér orosz védői ellen, valamint a 72.gl.dd. időközben beérkezett önjáró tüzérsége is tűz alá vette a repülőteret.²⁰ Ezt követően délután a beérkező erősítéseknek köszönhetően az ukránok ellentámadást indítottak és este 9 órára sikerült teljesen visszafoglalni a repülőteret.²¹ Ebben segítette őket, hogy az orosz légierő délután nem hajtott végre műveleteket a reptéren lévő deszantosok érdekében, viszont az ukránok a tüzérségi támogatásnak és a kora estére jelentőssé váló létszámfölénynak köszönhetően elérték a sikerhez szükséges erő-eszköz fölényt.

A magyar szabályzatok szerint egy hagyományos háborúban, előkészített védelemben lévő ellenség ellen bevetett zászlóalj méretű harcászati légideszant 3-4 órán át képes harctevékenységet folytatni, mielőtt a védő deszantelhárító tartalékai felszámolnák.²² Ha figyelembe vesszük, hogy korántsem beszélhetünk ukrán részről előkészített védelemről, akkor az első lépcsőben bevetett orosz kötelékek elegendőnek bizonyulhattak volna, amennyiben sikerül a légideszant művelethez szükséges összes feltételt biztosítani. Azonban ez nem sikerült, mivel az oroszok az odafelé vezető úton egy Mi-24-est és egy Ka-52-est veszítettek a

¹⁹ Szóbeli interjú 2022.08.13-án In: *The Battle of Irpin River*. The British Army Review, Issue #187, Spring 2024. https://chacr.org.uk/2024/02/19/the-battle-of-irpin-river/?fbclid=IwAR2rrZp-3g5nFP3LG_PlcWgHBozDY1222cIS2A3szsSXqfhbrbWzAUmkclo (megtekintve: 2024.02.21.)

²⁰ COLLINS, KOFMAN and SPENCER: *The Battle of Hostomel Airport*, War on the Rocks

²¹ Talha Yavuz: Ukraine reports recapture of Hostomel airport in Kyiv region from Russian forces, Anadolu Agency, 2022.02.25. <https://www.aa.com.tr/en/europe/ukraine-reports-recapture-of-hostomel-airport-in-kyiv-region-from-russian-forces/2513915> (megtekintve: 2024.01.18.)

²² Ált/54. III-37.o.

Dnyeper fölött,²³ valamint három Ka-52-est és egy Mi-28-ast a repülőtér fölött lőtték le.²⁴ Ezek a veszteségek egyértelműen bizonyítják, hogy bár az első lépcsője a műveletnek sikeres volt, a sebezhetőbb, nehéz szállító repülőgépek bevetéséhez nem sikerült elegendő mértékben lefogni az ukrán légvédelmet.

3.ábra: Az egyik kényszer leszállt orosz Ka-52-es harci helikopter a Hosztomeli reptéren.²⁵

Ennek az volt az oka, hogy ugyan az oroszok előre tervezett csapásokat hajtottak végre az ukrán légvédelem ismert lokátorállomásai és harcálláspontjai ellen, azonban a hadiállapotnak megfelelő körletekbe kitelepült légvédelmet nem tudták időben és megbízhatóan felderíteni.²⁶ Az egész művelet kudarcának a másik oka, hogy az oroszok képtelenek voltak összehangolni az első és második lépcső tevékenységét. A Pszkovból felszálló fő erők a nagy távolság miatt nem voltak olyan rugalmasan bevethek, amit egy ilyen megjósolhatatlan kimenetelű ütközet megkíván. Az oroszok kicsivel dél után már ellenőrizték a repteret, míg az ukrán ellentámadás csak 16:00 előtt nem sokkal kezdődött meg. Ez a szűk három óra elegendő lett volna a második lépcső beérkezéséhez, amely alapjaiban változtatta volna meg a harc kimenetelét. Azonban erre a rugalmas változtatásra nem voltak képesek az oroszok. Ezt követően viszont nem meglepő,

²³ COLLINS, KOFMAN and SPENCER: *The Battle of Hostomel Airport, War on the Rocks*

²⁴ EYDOUX, Thomas: *Images show Russian army 27 km from centre of Kyiv*, France24 2022.02.24. <https://observers.france24.com/en/europe/20220224-images-show-russian-army-24km-outside-kyiv> (megtekintve: 2024.01.18.)

²⁵ MARSON, James: *Putin Thought Ukraine Would Fall Quickly. An Airport Battle Proved Him Wrong*. The Wall Street Journal 2022.03.03. <https://www.wsj.com/articles/putin-thought-ukraine-would-fall-quickly-an-airport-battle-proved-him-wrong-11646343121> (megtekintve: 2024.01.16.)

²⁶ COLLINS, KOFMAN and SPENCER: *The Battle of Hostomel Airport, War on the Rocks*

hogy a kora estére létszámban és nehéz fegyverzetben is fölénybe kerülő ukránok sikeresen foglalták vissza a repteret.

1.2.2. Főcsapás iránya – a Kijevért vívott csata

A Hosztomeli reptér elleni légideszant művelettel egyidőben a szárazföldön is megindult az orosz támadás. A főcsapást az oroszok a Dnyeper jobb (nyugati) partján hajtották végre a 35. és 36. Összfegyvernemi Hadsereg (hdsg.) kijelölt erőivel. Pontosabban a 36., 37., 38. és 34. Gépesített Lövészdandárok (gl.dd.) a 11. és 31. Gárda Légideszant (VDV) Dandárok (g.vdv.dd.), a 40. és 155. Tengerészgyalogos Dandárok (tgy.dd.), a 165. Tüzér Dandár (tü.dd.), a 107. Rakétatüzér Dandár (rtü.dd.) és az 5. Önálló Gárda Harckocsi Dandár (g.hk.dd.). Mellettük jelen voltak a Wagner és Redut katonai magánvállalatok zsoldosai, valamint kétezrednyi erő a Roszgvargyija és az OMON (Отряд мобильный особого назначения = különleges rendeltetésű mobil egység, lényegében elit karhatalmi csapatok) állományából. Ebben az irányban összességében 35-50.000 főt vontak össze az invázióhoz. Ebben az időszakban az ukrán haderőnek összesen egy aktív gépesített lövészdandárja (a 72.) és két tüzérdandárja volt Kijev közelében. Jóllehet, február 23-án késő éjjel megkezdték az erők átcsoportosítását Kijev felé, azonban az invázió első napjaiban tizenkétszeres erő-eszköz fölényben voltak az oroszok.²⁷

Mindebből látszik, hogy az oroszoknak a rendszeresített struktúrát nem sikerült teljesen feltölteni, valamint az is, hogy az oroszok a várható feladathoz alakították az erők csoportosítását. Mivel nem számoltak komoly ukrán ellenállással, egy általános invázióhoz képest jelentős arányt képviseltek a karhatalmi csapatok, amelyek a lakosság elnyomására ugyan alkalmasak, de hagyományos magas intenzitású harc megvívására nem.

Kijev körül a terep nem kedvez a klasszikus támadó műveleteknek. Maga a város egy tipikus szerkezetű metropolisz, a háború előtt 3 milliós lakossággal. A várost észak-déli irányban a Dnyeper folyó osztja ketté, de a város kb. 60%-a a jobb (nyugati) parton terül el. Az értekezés szempontjából azonban nem is maga Kijev, hanem a közvetlen környezetének a földrajza az érdekes. Mint minden rendes nagyvárost, Kijevet is kiterjedt elővárosi hálózat veszi körül. Ezek az elővárosok kertvárosi jellegűek, egy- kétszintes téglalapítású házakkal, köztük szűk utcákkal. Az úthálózat ugyan fejlett, de az összes, a támadó szempontjából fontos szilárd burkolatú út lakott településeken vezet keresztül, amely ideális terep a védőnek. A természetes környezet

²⁷ ZABRODSKYI, Mykhaylo, WATLING, Jack, DANYLYUK, Oleksandr V and REYNOLDS, Nick: *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022* Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2022.11.30. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/preliminary-lessons-conventional-warfighting-russias-invasion-ukraine-february-july-2022> (megtekintve: 2024.01.16.) 28.o.

sem kedvező, mivel Kijevet a Dnyeper folyó szeli ketté, de a város megközelítését mellékfolyók, csatornák, mocsaras területek és kiterjedt ártéri erdők akadályozzák. Ezeken a támadó kötelékek csupán a településeken átvezető szilárd burkolatú utakon tudnak gyorsan áthaladni. Ez hatványozottan igaz az invázió időpontjában, ugyanis a kora tavaszi időszak a Raszputyica időszaka.²⁸ Ekkor a rengeteg csapadéktól a nem szilárd burkolatú utak egyszerűen járhatatlanná válnak. Mindezen tényezők egyértelműen a védőknek kedveztek. A továbbiakban a terep részletesebb bemutatását és értékelését minden egyes fegyveres összecsapás (legyen az csak harccselekmény, ütközet vagy csata) előtt külön-külön végzem el.

1.2.2.1. Az ivankivi ütközet

Február 24-én délután 4-re világossá vált, hogy az oroszok átjutottak a Csernobili zárt zónán,²⁹ így a környék egyetlen reguláris ukrán alakulata, a 80. Légiroham Dandár (lr.dd.) helyszínen lévő, századnál gyengébb alegységei visszavonultak az Uzs folyó mögé, felrobbantva az összes közúti hidat. Azonban nem rendezkedtek be védelemre a folyó mögött, mivel tisztában voltak vele, hogy az erejük nem elegendő, valamint az oroszok képesek gyorsan pontonhidat verni, ezért az Uzs folyótól délre lévő fontos közlekedési csomópont, Ivankiv védelmére koncentrálták az erőiket.

Miután a Hosztomeli reptér elleni légideszant művelet kudarcot vallott, valamint a különleges erők beszivárgásai sem jártak sikerrel,³⁰ az oroszok a hagyományos erőkkel és módon végrehajtott támadás mellett döntöttek. A későbbiekben kifejtett orosz vezetési rendszer működési jellemzői miatt úgy vélem, hogy ez egy előre elkészített terv volt és hadászati szintű váltást jelent (különleges erők beszivárgása és gyors hatalomátvétel helyett hagyományos támadás), amire csak akkor képesek ilyen gyorsan az oroszok, ha előre elkészítették az összes tervet hozzá.

Ivankiv a támadó oroszok és Kijev között lévő egyik legjelentősebb folyami akadály a Teteriv folyó északi partján fekszik, fontos közlekedési csomópont. A város déli határában lévő közúti hídon át vezet a legrövidebb út Kijev felé. A terep a várostól délre mocsaras, míg északra további lakott települések miatt a terep beszűkíti a támadó manőverezési lehetőségeit és egyértelműen a közúti híd felé tereli a mozgást. A várostól északkeletre található még egy

²⁸ *Az orosz hadseregnek még „tíz-husz napja van”, aztán jön a raszputyica.* Hirado.hu 2023.02.21. <https://hirado.hu/2023/02/21/percolpercrebejegyzes/az-orosz-hadseregnek-meg-tiz-husz-napja-van-aztan-jon-a-raszputyica> (megtekintve: 2024.01.30.)

²⁹ *Ukraine Conflict Update 24 February* Institute for the Study of War, Russia Team, 2022.02.24. 2.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/ukraine-conflict-update-7> (megtekintve: 2022.02.24.)

³⁰ *Ukraine Conflict Update 25 February* Institute for the Study of War, Russia Team, 2022.02.25. 3.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-25-2022> (megtekintve: 2022.02.26.)

kiseb mozgási folyosó, ahol egy szakasz erejű alegység kijuthat a folyóhoz, de ott nincs közúti híd.

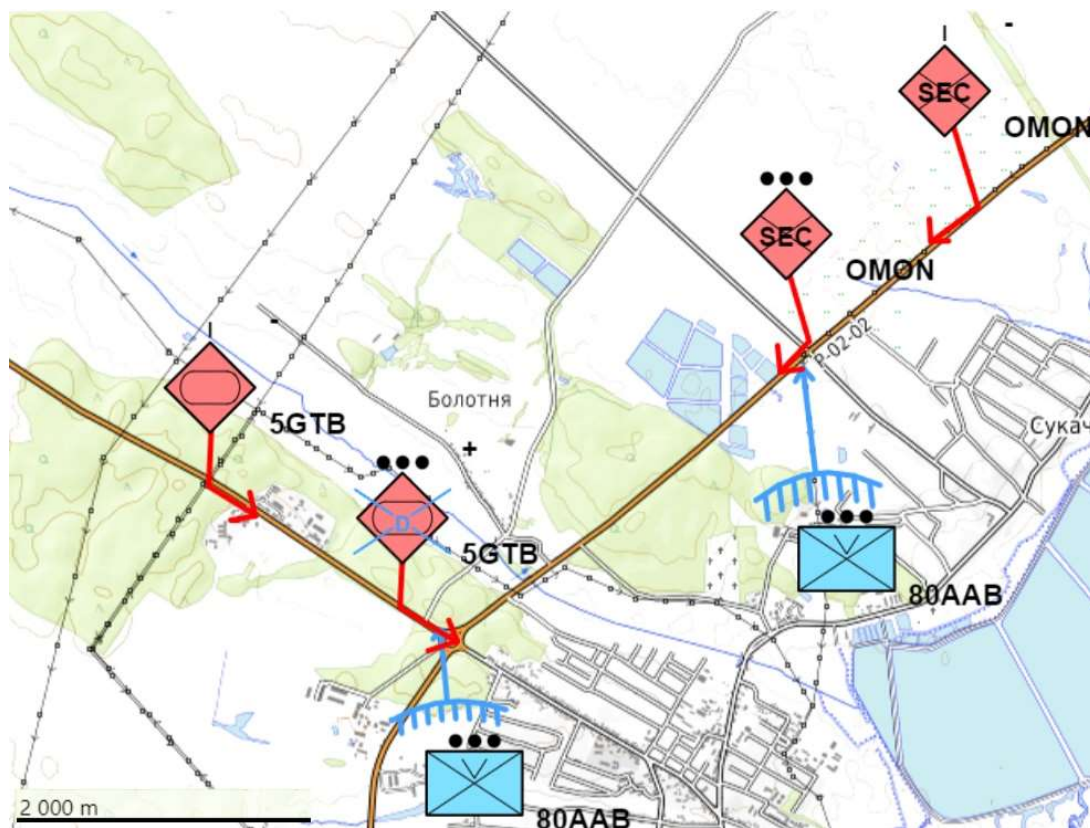

4. ábra: Az Ivankiv körüli fontosabb terepelemek hatásai a támadó manőverre. A szerző saját munkája.

Február 25-én kora reggel Ivankiv felé két irányból támadtak az oroszok. Északnyugat felől az 5. hk.dd. és a 155.tgy.dd., míg északkelet felől a Roszgvarygyija és az OMON, valamint a 141. Különleges Gépesített Dandár – lényegében Ramzan Khadirov csecsen hadúr harcosai – hajtották végre a támadást. Mindkét művelet közös jellemzője volt, hogy az elvárt magas tempó és a kedvezőtlen terep miatt adminisztratív menetet hajtottak végre a műúton. A támadás célja Ivankiv település és a tőle délkeletre lévő Teteriv folyó átkelőhelyének gyors birtokba vétele.³¹ Ivankiv északnyugati peremén egy körforgalomnál az ukrán 80.lr.dd. erői lesállást hajtottak végre az orosz 5.g.hk.dd. erői ellen. Az oroszok két T-72 harckocsit, valamint egy BTR-82 páncélozott szállító harcjárművet veszítettek. A felvételek tanúsága szerint legalább egy ukrán

³¹ SENGUPTA, Kim: *The fight for Kyiv: Ukrainians offer resistance but know the biggest battle is ahead*, The Independent 2022.02.25. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-russia-soldiers-fight-kyiv-b2023603.html> (megtekintve: 2024.01.09.)

T-64-es harckocsi és három BMP-1 gyalogsági harcjármű és a deszantjuk brit NLAW kézi páncéltörő rakétavetőikkel felszerelve vett részt ebben a leszállásban. Ezzel egyidőben a város északi peremén az orosz karhatalmi csapatok ellen is több sikeres leszállást hajtottak végre az ukránok.³²

5. ábra: Ukrán leszállások Ivankiv peremén. A szerző saját munkája.

Azonban ezek csak korlátozott célú támadások voltak, mivel az ukránok kisvártatva kitértek az orosz fő erők elől. Ennek ellenére sikerült időben felrobbantaniuk a hidat³³, így az orosz fő erők délnyugat felé kerültek, hogy Kuharinál keljenek át a folyón. Azonban a hidat ott is felrobbantották az ukránok, így az oroszok kénytelenek voltak várni addig, amíg a BTG³⁴-k vagy akár a dandárok menetoszlopai közepének a végén lévő műszaki csapatok elérik a folyót és pontonhidakat vernek rajtuk. Az oroszoknak végül február 27-re sikerült teljesen elfoglalniuk Ivankivet és stabil folyami átkelőhelyeket létesíteni.

³² LEE, Rob a Foreign Policy Research Institute Eurasia Program szenior kutatója X-bejegyzése <https://twitter.com/RALee85/status/1504603878133846018> (megtekintve: 2024.01.09.)

³³ Ukrainian military blew up a bridge near Kyiv and stopped a column of Russian tanks coming from Ivankiv, Ukrinform.net 2022.02.25. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3412269-ukrainian-military-blow-up-bridge-near-kyiv-stopping-column-of-russian-tanks-from-ivankiv.html> (megtekintve: 2024.01.09.)

³⁴ BTG = Battalion Tactical Group = Батальонная тактическая группа = a zászlóaljharccsoport orosz megnevezése. Nagybán elétrő a magyar ZHCS-hoz képest, így a két fogalom nem felcserélhető. Lásd később.

A lesállítás, mint harcászati feladat szabályai³⁵, valamint az a tény, hogy az ukrán 80.lr.dd. máshol is harcolt, továbbá, hogy kitértek az oroszok elől, egyértelművé teszi, hogy az ukránok nem voltak jelen Ivankivban egy századnál nagyobb erővel.

A fenti lesállítások és hidak felrobbantása ugyan legalább 24 óráig feltartotta az orosz fő erőket,³⁶ de az ukrán erők elégtelen létszáma miatt még az Ivankivi híd felrobbantása és az ottani ütközet előtt az 5.g.hk.dd. egy BTG³⁷-jének, a karhatalmi erőknek és a csecsen csapatoknak (összesen nagyjából egy bő dandárnyi erőnek) sikerült átkelniük a Teteriv folyón és tovább nyomultak Kijev felé. A P-02 főúton haladva február 25-én délutánra sikerült elfoglalniuk a Hosztomeli repteret is,³⁸ de 24 órával az ottani orosz légideszant kötelékek felszámolása után. Itt azonban, mivel még nem volt stabil összeköttetésük a fő erőkkel, ez a dandár méretű előrevetett osztag kénytelen volt megállni, főleg azt követően, hogy egy nagyjából 80 fős Kemerovoi körzetbe tartozó OMON alegység eltévedt és az Irpiny folyó hídjánál egy ukrán lesállításban szinte teljesen megsemmisült.³⁹

1.2.2.2. Hagyományos támadás Kijev ellen – a második hosztomeli ütközet

Február 26-án este az ukrán védelmi minisztérium jelentései szerint 14 BTG-nyi orosz erőt megállítottak, de az oroszok további 17 BTG-nyi tartalék bevetésére készültek.⁴⁰ Ezt az állítást alátámasztja az első hírhedt „nagy orosz konvoj” jelenléte Kijevtől északnyugatra.⁴¹ Ennek létrejöttének valószínűsíthető oka az, hogy a terepviszonyok miatt az oroszok mozgása a szilárd burkolatú utakra korlátozódott, valamint az előző napokban felhasználták az összes ponton- illetve rohamhídjukat. Ezáltal a manőverezési lehetőségek lecsökkentek és egy hatalmas katonai forgalmi dugó alakult ki.

Hosztomel birtoklása – a fentebb bemutatott Ivankivhez hasonlóan – kulcsfontosságú egy Kijev felé támadó haderő számára, de a terep itt még bonyolultabb. A kelet-nyugati irányban folyó Rokacs patak választja el egymástól Hosztomelt és Bucsát, Bucsától délre pedig a Bucsa folyó folyik Bucsa és Irpiny település között. Így lényegében egy szinte egybefüggő beépített terület

³⁵ Ált./59. MH Szárazföldi Haderőnem Harcászabályzata IV. rész 3-14.o.

³⁶ Mason CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Katya: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 26, 2022* 3.o. ISW <https://www.understandingwar.org/background/ukraine-conflict-update-9> (megtekintve: 2022.02.27.)

³⁷ Zászlóaljharccsoport. Bemutatást lásd az 1.2.6.1. fejezetben.

³⁸ ISW 2022.02.25.

³⁹ MCMILLAN, Tim: Know No Mercy: The Russian Cops Who Tried to Storm Kyiv by Themselves The Brief, 2022.05.20. <https://thedebrief.org/know-no-mercy-the-russian-cops-who-tried-to-storm-kyiv-by-themselves/> (megtekintve: 2024.01.09.)

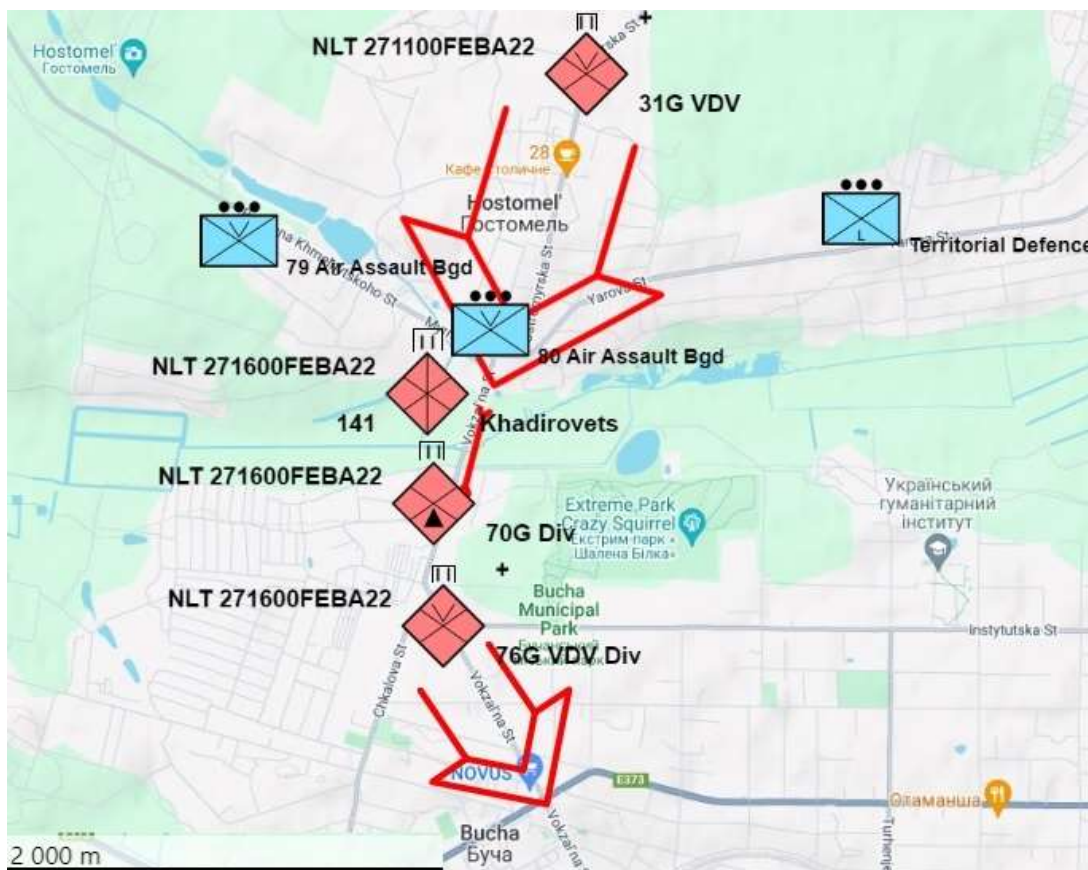
⁴⁰ ISW. 2022.02.26.

⁴¹ *Russian ground forces move closer to Kyiv, convoy stretches for miles -Maxar*, Reuters 2022.02.28. <https://www.reuters.com/world/europe/russian-ground-forces-move-closer-kyiv-convoy-stretches-miles-maxar-2022-02-28/> (megtekintve: 2024.01.09.)

és az őket elválasztó kis folyók együttesén át kellett az oroszoknak előretörniük. Ez a terep ideális minden védőnek.

Február 27-re az oroszoknak sikerült végrehajtaniuk a szükséges átcsoportosításokat és csapatösszevonásokat, hogy megkezdhessék a támadást Kijev ellen. Először Hosztomel városán keresztül próbálták meg áttörni a 31. g.vdv.dd. és a csecsen 141.dd. erői. Velük szemben az ukrán 79. és 80. lr.dd., a Grúz Légión, valamint számos különleges műveleti és területvédelmi alakulat töredékei álltak. Az elérhető források alapján az erőviszony 13,5:1-hez volt az oroszok javára, így a siker magától értetődik. Az oroszok határozott támadással sikeresen vették birtokba a Hosztomel és Bucsa településeket elválasztó Rokacs patakon átívelő hidat. Az oroszok az észak-déli irányú főutat és a közvetlen környezetét sikeresen biztosították és ezzel megteremtették a lehetőséget a folyótól délre való áttöréshez.⁴² A gyors orosz siker ténye alapján megállapítható, hogy – a döntő erőfölényen túl – az ukránoknál a vezetés egysége nem állt fenn, valamint a létszámuk is igen csekély volt. Hiszen a védőnek rendkívül kedvező terep és helytelenül megválasztott orosz harcelfjárások (továbbra is adminisztratív menetben közlekedtek) ellenére is sikert értek el az támadók. A Bucsa felé végrehajtott fő támadást a 76. g.vdv.ho. és a 7. Gárda Hegyivadász Dandár (g.hv.dd.) erői hajtották végre kiegészítve a csecsen csapatokkal. Velük szemben Bucsában csupán a 114. Területvédelmi Dandár (tv.dd.) önkéntesei és a helyben lakó nyugállományú katonák voltak.

⁴² TYSHCHENKO, Kateryna: *Advisor to the President of Ukraine: Russian invaders broke through into Bucha, Irpin, and Hostomil, their advance was stopped*, Ukrainskaya Pravda, 2022.02.27. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/02/27/7326440/> (megtekintve: 2024.01.09.)

6. ábra: Az orosz légideszant csapatok áttörése Hosztomelnél a Rokacs patak hídjánál. A szerző saját munkája.⁴³

A források szerint az oroszok kb. 150 járműből álló menetoszlopa (ebben vegyesen jelen voltak BTR-k, BMD-k, hídvető járművek, harckocsik és logisztikai elemek) Bucsa északi peremén kettévált. Ekkora járműmennyiség 3 BTG jelenlétére enged következtetni. Egy BTG a városon át tört előre, míg a másik kettő kelet felé próbálta azt megkerülni. A városon áttörni kívánó BTG a Vokzalna utcán egy katonai emlékműnél futott bele az első lesállításba. Itt kb. 20 főnyi ukrán lényegében megsemmisítette az orosz éljárőr szakaszt, de az őket követő fő erők miatt visszavonulásra kényszerült. Az elszakadás után a védők az Irpiny határában lévő Zsiráf bevásárlóközpontnál találkoztak a nagyjából 70 fős erősítéssel, akik szintén egy rendkívül vegyes társaság volt. Itt már egy előkészített lesállást hajtottak végre, hiszen az utat egy bulldózerrel és egy betonkeverő teherautóval is blokkolták. Itt az oroszok az első tűzcsapást követően nagyon ügyesen és gyorsan megpróbálták a téglagyár felől jobbról átkarolni az ukránokat, de az ott védekező ukránok sikeresen visszaverték őket.⁴⁴ A felek közötti erő-eszköz

⁴³ A NATO formátumú időpontok kiolvasása: NLT = No Later Than = Nem később, mint 271600FEBA22 = 2022 február 27-én 16:00 közép-európai téli időszámítás szerint

⁴⁴ *Ukrainian forces destroy convoy of 56 Chechen tanks, kill general near Kyiv – report*, The Times of Israel, 2022.02.27. <https://www.timesofisrael.com/ukrainian-forces-destroy-convoy-of-56-chechen-tanks-kill-general-near-kyiv-report/> (megtekintve: 2024.01.09.)

viszony itt sem tért el jelentősen a Rokacs patak hídjánál lezajlott összecsapáshoz képest. Viszont a terep megfelelő kihasználása, a jól és koordináltan végrehajtott lesállítások egy felkészületlen ellenség ideiglenes megfutamításához vezettek.

Az oroszok látva, hogy nem tudnak átjutni, visszavonultak észak felé, azonban mivel ez a nagyjából dandár méretű erő nem rendelkezett légvédelemmel⁴⁵ Bayraktar TB-2 drónok és az ukrán légierő még mindig üzemképes Szu-24-esei több sikeres csapást is mértek az oroszokra, a nap (február 27.) végére gyakorlatilag megsemmisítve őket. Ebből az ütközetből is világosan látszik, hogy a felderítés hiánya, a terep nem megfelelő kihasználása, a lesállítások koordináltsága, valamint a nem megfelelő harctámogatás a támadók vereségét eredményezi jelentős erő-eszköz fölényük ellenére is.⁴⁶

1.2.2.3. A bekerítés kísérletek – ütközet Makarivnál és Kapitanyivkánál

2022. február 27-én a nap végére világossá vált, hogy az oroszok az addig bevetett összesen nagyjából egy hadosztálynyi erővel nem képesek gyorsan előretörni Kijevig és megdönteni a politikai hatalmat. Igen, nem véletlenül írok egy hadosztályról, annak ellenére sem, hogy a források egybehangzó állítása szerint a több összefegyvernemi hadsereg erőit vetették be. Azonban a terep korábban bemutatott szűkítő tulajdonságai miatt egyszerre csak egy hadosztálynyi erő harcbevételére volt lehetőség, és ráadásul nem is egyidőben.

Az ütközet még tartott Hosztomelben, amikor az oroszok – a későbbiekhez képest meglepően gyorsan – áthelyezték a hadműveleti súlypontjukat és a 37. g.gl.dd-t Makariv birtokbavételére utasították.⁴⁷ Ukrán civilek itt egy 15 harcokcsiból, 25 gyalogsági harcjárműből és számos tüzérségi eszközből, illetve logisztikai járműből álló oszlopot jelentettek.⁴⁸ Ezekből az adatokból számomra az következik, hogy legalább egy orosz BTG manőverezett Makariv irányába ebben az időben. Ezekben a harcokban megfigyelhető volt az orosz harceljárások változása. Eddig ugyanis igyekeztek a tüzérséget kevésbé használni, a civil infrastruktúrát megkímélni, de miután február 28-ra világossá vált, hogy az ukránok keményen ellenállnak, a tüzérséget széleskörűen kezdték alkalmazni.⁴⁹

⁴⁵ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 26.o.

⁴⁶ Mason CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Katya: Russian Offensive Campaign Assessment, February 27, 2022 ISW <https://www.understandingwar.org/background/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-27> (megtekintve: 2022.02.28.)

⁴⁷ KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 1*, ISW, 2022.03.01. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-march-1> (megtekintve: 2022.03.02.)

⁴⁸ ORLOVA, Violetta: *Huge convoy of Russian vehicles passes through Makariv, heading for Kyiv – eyewitnesses*, Unian, 2022.02.27. <https://www.unian.ua/war/velichezna-kolona-rosiyskoji-tehniki-projihala-makariv-sune-do-kiyeva-ochevidci-novini-kiyeva-11720608.html> megtekintve: (2024.01.10.)

⁴⁹ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 28.o.

Ezzel egyidőben az időközben Hosztomelt megkerülő 5.g.hk.dd. fő erői pedig „kisebb körön” Bucsa-t és Irpiny-t nyugatról megkerülve Kapitanyivka felé törtek előre. Az időközben a helyszínre vezényelt ukrán 14. gl.dd. és a 95. lr.dd. védekezett velük szemben, a felek közötti erő-eszköz viszony nagyjából 1:1 volt. Mivel mind az orosz, mind az ukrán erők menetben voltak amikor találkoztak egymással, ezért napokig tartó találkozóharcra került sor, aminek a végén március 2-ra az ukrán 14. gl.dd. erői kiszorították az oroszokat Makarivból, míg a 95. lr.dd. az M-06-os autópálya Irpiny folyó feletti hídjának felrobbantása árán meg tudta állítani az orosz 5. hk.dd. támadását.⁵⁰

Március 8-án az oroszok újabb támadást indítottak, ezúttal Makariv teljes birtokbavétele érdekében. Azonban ismét kizárólag a szilárd burkolatú utakat használták egyszerű adminisztratív menetben, így egy 3 db T-64BV-ből álló ukrán harcokosi szakasznak sikerült távoli lesállással súlyos veszteségeket okozni és megállítani az oroszokat.⁵¹ Annak ellenére, hogy már március elején világossá vált, hogy sikerült megállítani az oroszok kísérletét Kijev nyugatról történő bekerítésére, még március végéig⁵² folytak harcok a térségben.

1.2.2.4. Az utolsó és legnagyobb áttörési kísérletek Hosztomelnél és Moscsunnál

Március 4-én ismét fellángoltak a harcok Hosztomelben. Miután február 28-án a helyi területvédelmi erők sikeresen megállították az áttört orosz VDV erőket, az oroszok újra rendezték soraikat és ismét támadást indítottak Kijev felé. Az üveggyárnál azonban az ukrán hírszerzés különleges erői és a 114. tv.dd. a beépített terület lehetőségeit kihasználva sikeres lesállítások sorozatával súlyos vereséget mért a továbbra is egyszerű oszlop alakzatban mozgó 31. g.vdv.dd. erőire. Ezáltal sikerült megállítani azon orosz erőket, amelyek az északnyugati elővárosokon át a legrövidebb úton próbálták elérni Kijevet. Az oroszok ismét kerülni kényszerültek, de most kelet felé.

Március 5-én kezdődött az utolsó és legnagyobb ütközet Kijevért az Irpiny folyó partján fekvő Moscsun nevű településnél. Itt, a folyó keleti partján az ukrán 72. gl.dd. erői voltak előkészített védelemben, akik a felelősségi területükön belül a folyón átívelő összes hidat előre felrobbantották. Velük szemben az orosz 36. hdsg. a 76., 98. és 106. g.vdv. hadosztályokat és a 155. g.tgy.dd-t küldte harcba. Ezek az erők a tengerészgyalogosok kivételével ekkor még

⁵⁰ CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Katya: *RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, MARCH 2*, ISW, 2023.03.02. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-2> (megtekintve: 2022.03.03.)

⁵¹ SHULMAN, Oleksandr, KOVALENKO, Serhiy: *The last battle of the crew of Heroes*, Armyinform.com.ua 2022.03.18. <https://armyinform.com.ua/2022/03/18/ostannij-bij-ekipazhu-geroyiv/> (megtekintve: 2024.01.10.)

⁵² RAGHAVAN, Sudarsan: *In Ukrainian town, reality doesn't match government boasts of victory over Russian forces*, The Washington Post, 2022.03.23. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/03/23/makariv-propaganda-ukraine/> (megtekintve: 2024.01.10.)

viszonylag érintetlenek voltak, az előző napok súlyos veszteséggel járó harcaiban nem vettek részt. Az oroszok itt már nem fogták vissza sem a tüzérség, sem pedig a légierő tevékenységét. Itt az oroszok a harcérintkezés terepszakasza legalább 7:1-hez erő-eszköz fölényben voltak, amely még egy ilyen vízi akadályon át beépített területen és erdős terepen végrehajtott támadáshoz is elegendő kellett volna, hogy legyen.

A támadási sávban egyértelműen az Irpiny folyó jelentette a legjelentősebb akadályt. Jóllehet, mint később látni fogjuk, ponton- illetve rohamhidat könnyedén lehet rajta létesíteni, de a partot megközelíteni és az átkelőhelyet gyorsan elhagyni már nem egyszerű. Az Irpiny folyót nyugatról megközelítő oroszok mozgását a sűrű ártéri erdő egyértelműen a folyóra merőleges néhány földútra terelte. A folyótól keletre, Moscsun előterében van ugyan egy nagyjából 300 m mély és 1 km széles lapály, de ezt kiválóan meg lehet figyelni és tűz alatt lehet tartani Moscsun szélső házaiból. A folyón való átkelés után egy lakott település birtokba vétele vár tehát a támadóra, majd egy felázott talajú, sűrű ártéri erdő sáros útjain át kell tovább törni egészen Kijev határáig.

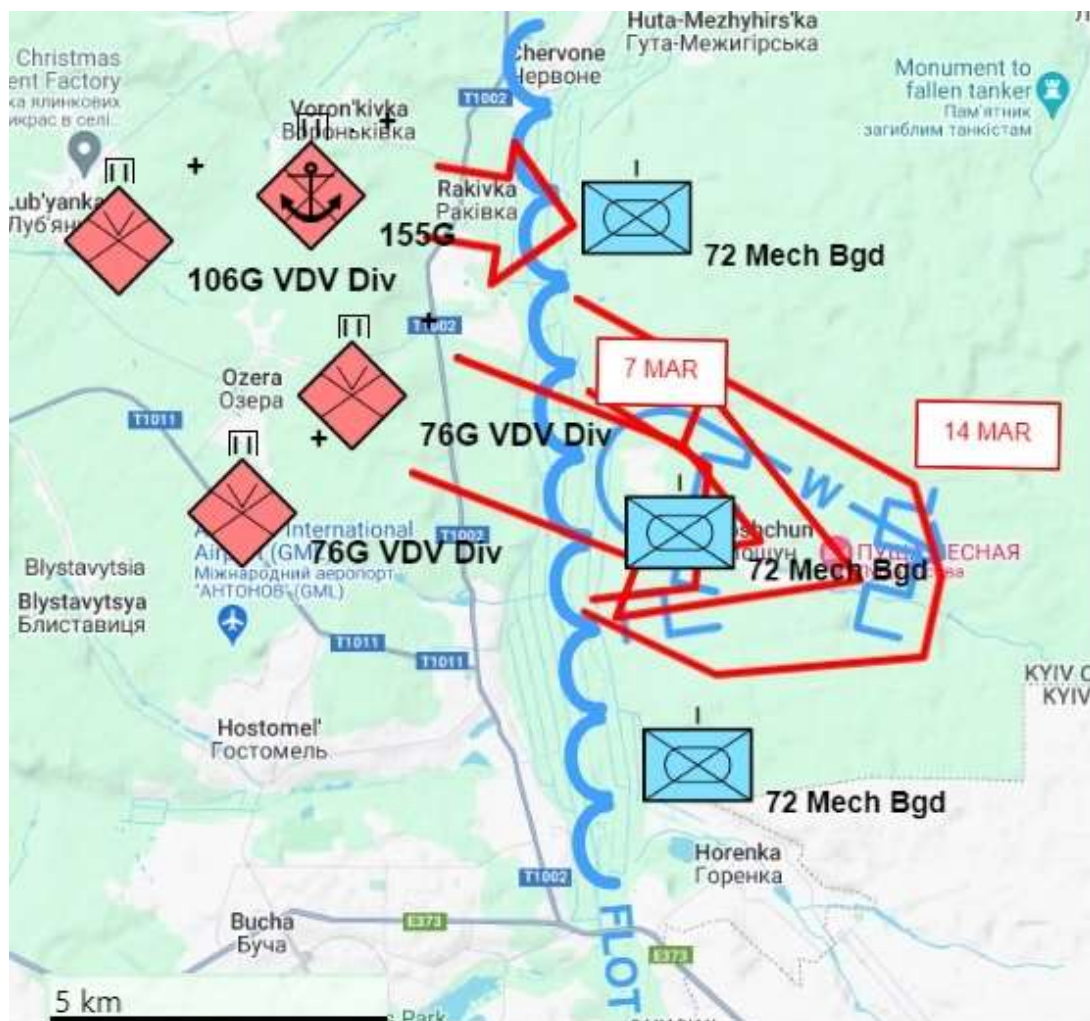
Március 5-én a 76. g.vdv.ho. néhány gyalogos szakasszal átszivárgott a folyón majd egész napos harc árán kiszorította a partról az ukrán 72. gl.dd. ott védekező századát, ezáltal sikeresen megteremtve a pontonhíd verésének feltételeit.⁵³ Az oroszok csak lassan és nagy veszteségek árán tudtak azonban tovább nyomulni, mert az ukrán drónkezelők szabadon tevékenykedhettek és folyamatosan tudtak pontos céladatokkal szolgálni az ukrán tüzérségnek. Ennek következtében az ukránok sikeresen romboltak le több pontonhidat és sikeresen pusztítottak több orosz csapatösszevonást is.⁵⁴

Március 11-re azonban az oroszok kiszorították az ukránokat a településről, akik visszavonultak a Moscsun és Kijev közötti sűrű erdőbe. Az oroszok sikeresen alkalmaztak elektronikai hadviselési eszközöket is, amelyek segítségével sikerült zavarni az ukrán drónokat, így az ukrán tüzérség hatékonysága is csökkent. Az oroszok ezen felül teljes erővel bevetették a rendelkezésre álló tüzérségüket is. Március 14-én Olexandr Vdovicsenko, a 72. gl.dd. parancsnoka engedélyt kért a visszavonulásra. Azonban Valerij Zaluzsnyij vezérkari főnök

⁵³ KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 6*, ISW, 2022.03.06. <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-6> megtekintve: (2022.03.07.)

⁵⁴ CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 9*, ISW, 2022.03.08. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-10> (megtekintve: 2022.03.11.)

kitartásra bízta és további erősítéseket küldött a térségbe, többek között különleges műveleti erők kisebb csoportjait, a katonai tanintézetek oktatóit és hallgatóit, valamint a 114. tv.dd-t.⁵⁵

7. ábra: A moscsuni ütközet legfontosabb eseményeinek vázlata. A szerző saját munkája.⁵⁶

Az ukránokat segítette, hogy Kozarovicsinél korábban felrobbantották az Irpiny folyó gátját, így a vízszint szabályozatlanul változhatott. Az előző napok csapadékos időjárása megtette a hatását és március 15-én (bár a források ebben nem egyértelműek, egyesek robbantást is emlegetnek) a 72. gl.dd. érdekeltségi területén lévő összes orosz pontonhidat elvitte a víz. Március 14. után az oroszok az elszenvedett veszteségek, az időközben beérkező ukrán erősítések és a rendkívül kedvezőtlen terep miatt nem tudtak tovább nyomulni. Végül az orosz támadás kifulladt és március 21-re az ukránok teljesen visszاسzorították az oroszokat az Irpiny folyótól nyugatra. Az oroszok a visszavonulás közben a hidak hiányában súlyos veszteségeket szenvedtek. Jóllehet a környéken védekező ukránok is súlyos árat fizettek a győzelemért. A

⁵⁵ SONNE, KHURSHUDYAN, MORGUNOV and KHUDOV: *Battle for Kyiv*, The Washington Post, 2022.08.24. (megtekintve: 2024.01.10.)

⁵⁶ FLOT 06MAR jelentése: saját csapatok első vonala 2022.03.06-án

műveletek kezdetén a Moscsun településen belül védekező 72. gl.dd. lövész százada a századparancsnokát, mint sebesültet, az összes szakaszparancsnokát, mint hősi halottat veszítette el. A légénységből és az erősítésül kapott területvédelmi erőkből is sokan kerültek a veszteséglistára.⁵⁷ Ezzel az ütközettel azonban végleg eldőlt, hogy az oroszok nem tudják északnyugatról elérni Kijevet.

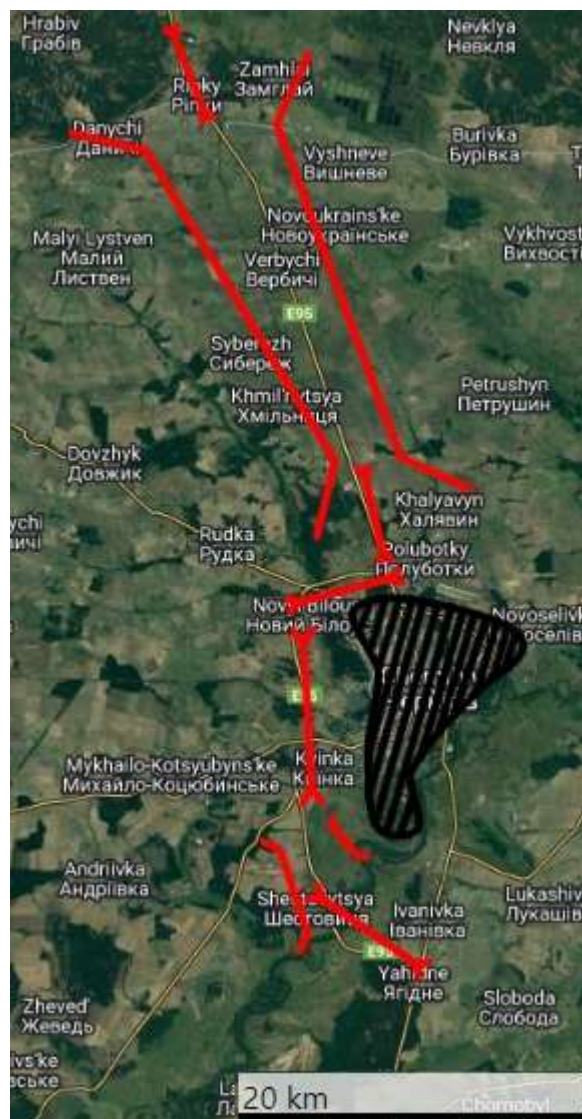
⁵⁷ SONNE, KHURSHUDYAN, MORGUNOV and KHUDOV uo.

1.2.3. Támadás Kijev ellen keletről

Az eredeti terv (sikeres hadászati légideszant végrehajtása, majd bevonulás a fővárosba) kudarcától függetlenül az oroszok jelentős mennyiségű hagyományos szárazföldi erőt vetettek be Kijev elfoglalása érdekében. Jóllehet a legveszélyesebbek az előző fejezetekben részletezett északnyugati irányú csapások voltak, azonban északkelet és kelet felől is megpróbálták elérni a fővárost. Ennek érdekében Csernyihiven keresztül indítottak támadást a 41. hdsg. és a 36.hdsg. kijelölt erői, míg még messzebből, kelet felől Szumi irányából a 2. hdsg. kijelölt erői nyomultak előre Kijev felé. A műveletek eredeti elgondolásából világosan látszik, hogy ekkora erővel ekkora távolság megtételét az oroszok csak úgy remélhették, ha az ukránok nem tanúsítanak ellenállást.

1.2.3.1. A Csernyihivért vívott harcok

Csernyihiv a legészakibb ukrán nagyváros, a háború előtt kicsivel kevesebb, mint 300.000 lakosa volt. A város a Deszna folyó nyugati partján fekszik és ellenőrzi az összes utat, amely Kijev felé tart északkelet felől. Emiatt gyors birtokbavétele elengedhetetlen, amennyiben ebből az irányból akar egy támadó haderő Kijev felé törni. Magát a várost nem öleli körbe olyan sűrű erdő és vízhálózat, mint Kijevet és az elővárosai is jóval ritkásabbak és kisebbek. Észak felől az M01-es autópálya vezet a városhoz, amelyen csak Ripkij településnél és közvetlenül a Csernyihiv határában Rivnopillijánál van mozgást korlátozó terep. Az autópálya el is kerüli a várost, így elfoglalni igazából nem is kell, hanem elég, ha az elkerülőt és a Deszna átkelőt tudják biztosítani Sesztovicánál.

8. ábra: A Csernyihiv környéki mozgási folyosók a támadó orosz erők szemszögéből. A szerző saját munkája.

Az ütközetben az orosz 41. és 36. hdsg-k kijelölt erői, a 35. ö.g.gl.dd., a 74. ö.g.gl.dd., az 55. ö.g.gl.dd. illetve megerősítésként a 90. Gárda Harckocsihadosztály (g.hk.ho.) egy BTG-je vettek részt. Ukrán oldalról az 1. Harckocsidandár (hk.dd.) alkotta a védelem gerincét, amely folyamatosan egészült ki a környékről önkéntesen toborzott területvédelmi erőkkel. Annak ellenére, hogy az ukrán 58. gl.dd. is jelen volt a térségben, az első napokban nem vett részt a Csernyihiv környékén vívott védelmi harcban. Ukrán források szerint orosz oldalról 13-15.000 fő és 5.000 haditechnikai eszköz vett részt a Csernyihiv irányába végrehajtott csapásban.⁵⁸

⁵⁸ Viktor Nyikoljuk vezérőrnagy beszámolója, In: *Russian invasion of Ukraine and the first battles in Chernihiv region / Battle for Chernihiv Episode 1* 09:45 <https://www.youtube.com/watch?v=HxXTe3T1r9U> (megtekintve: 2024.01.11.)

Ezzel szemben az ukrán védők létszáma nem érte el a 4000 főt és a 200 páncélozott járművet, harckocsi például az invázió napján csak 21 db volt bevethető a Csernyihivi régióban.⁵⁹

Összességében az egész csernyihivi térségben az erő-eszköz viszony 2,87:1-hez volt az oroszok javára. Mindez a védőnek és a támadónak is lehetőséget biztosított arra, hogy az erők megfelelő csoportosításával helyi erőfölényre tegyen szert és sikereket érjen el.

Február 24-én kora reggel az orosz erők a Dnyeper folyó keleti partján is átlépték az államhatárt, szándékuk az volt, hogy Csernyihivet megkerülve keletről nyomulnak be Kijevbe, míg ezzel egyidőben a hadászati légideszant, a szabotőrök és a karhatalmi csapatok pedig nyugatról teszik ugyanezt. Egyes források szerint magát a várost is el akarták foglalni, de az ukránok már az első napon olyan heves ellenállást tanúsítottak, hogy az oroszok úgy döntöttek, hogy inkább kikerülik azt.⁶⁰ Az ukránok, akárcsak Kijevtől északnyugatra, itt is sikeresen alkalmazták a lesállításokat az adminisztratív menetben előrenyomuló oroszokkal szemben. Február 24-én este a 74. Gárda Gépesített Lövészdandár (g.gl.dd.) egy teljes BTG-jét megsemmisítették a terep egy fojtópontjánál Ripkij településtől délre és sikeresen rombolták a közúti és vasúti hidakat is, amelyekkel számukra kedvező irányba terelték a támadókat.⁶¹ Ennek következtében az oroszok ostrom alá vették a várost és 25-én újabb támadást indítottak az elfoglalására, amely ismét sikertelen volt.⁶² Egyes források szerint a 74. g.gl.dd. illetve a 35. gl.dd. is súlyos veszteségeket szenvedett.⁶³ Ukrán katonák elmondása alapján, február 25-én egy tökéletesen végrehajtott halogató harcélőrs tevékenységre került sor Halijavin falunál, ahol a harckocsik és a gyalogsági páncéltörő eszközök tüze szétbontakozásra kényszerítette az oroszokat, majd a drónok segítségével helyesbített tüzérségi tűzcsapás fedezete alatt az ukránok (3 db harckocsi és egy gépesített lövész szakasz) megszakították a harcérintkezést és visszavonultak dél felé.⁶⁴ Az oroszok a létszámfölényüket kihasználva tovább tudtak nyomulni és 10:30-ra elérték a várostól északra lévő repülőteret, ahol a területvédelmi erők előző nap jelentkezett önkéntesei voltak védelemben egy szakasznyi harckocsival megerősítve. Az oroszok egy BTG-vel indított első, menetből indított támadását azonban sikerült megállítani. Érdekes módon az oroszok csak

⁵⁹ Dmitro Brizszinszkij alezredes beszámolója, In: Battle of Chernihiv Episode 1 05:44

⁶⁰ HEFFER, Greg: *Ukraine crisis: Russia has failed to take any of its major objectives, lost 450 personnel and made 'limited progress', Ministry of Defence says*, SkyNews, 2022.02.25. <https://news.sky.com/story/ukraine-crisis-russia-has-failed-to-take-any-of-its-major-objectives-and-has-lost-450-personnel-defence-secretary-ben-wallace-says-12550928> (megtekintve: 2024.01.11.)

⁶¹ SONNE, KHURSHUDYAN, MORGUNOV and KHUDOV uo.

⁶² CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Katya: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 25, 2022*, 2022 3.o. ISW <https://www.understandingwar.org/background/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-25-2022> (megtekintve: 2022.02.26.)

⁶³ ISW. 2022.02.26.

⁶⁴ Dmitro Orgyinszkij százados beszámolója: Battle of Chernihiv Episode 1 25:09

az első, sikertelen támadás után alkalmaztak tüzérségi tűztámogatást.⁶⁵ Amennyiben tényleg ilyen erők vettek részt az ütközetben, úgy az oroszok legalább 9:1-hez erőfölényben voltak, amely szinte borítékolta a győzelmet. Azonban az a tény, hogy a tüzérséget csak a második támadásnál vetették be, arra enged következtetni, hogy meglepődtek az ukrán ellenálláson és nem vetették harcba a teljes erejüket, hanem inkább visszavonultak és csak a tüzérségre hagyatkozva kívánták az ukránokat kivetni az állásaikból.

Február 26-án az első támadás északkelet felől érte a várost, az ütközet dél körül a beépített terület peremén lévő „Epicenter” nevű bevásárlóközpontnál bontakozott ki. Az oroszok egy 7 db harckocsiból és 7 db BMP-1-esből álló oszlopban érkeztek. Az adott alegység minden ide vonatkozó szabályzatnak ellentmondva adminisztratív menetben mozgott, a BTG parancsnokával (Leonyid Sotkin alezredes) az élen. Bár nagyjából század erejű, kötelékről van szó, összességében másfél-másfél gépesített lövész, illetve harckocsi szakaszból állt, amelyet a BTG parancsnoka vezetett.⁶⁶ Ezek alapján megállapítom, hogy vagy az egész BTG csupán ennyi bevethető erővel rendelkezett, vagy a parancsnok egy megerősített páncélos csoporttal kívánta a feladatát végrehajtani. Az ukránok 4 db harckocsival és a 119. tv.dd. nagyjából 70 főnyi gyalogságával rendelkeztek. Az ukránok egy páncéltörő lesállást hajtottak végre egy rejtett tüzelőállásban lévő saját harckocsival és az első két orosz harckocsit kilőtték, mire az alegység többi része észak felé visszavonult.

A zsákmányolt orosz harci okmányok alapján azonban ennek az orosz alegységnek nem is lett volna feladata behatolni a városba, hanem csupán a város szélén kellett volna biztosító állást elfoglalniuk annak érdekében, hogy a fő erők kikerülhessék a várost. Az oroszok azonban eltévedtek, majd a parancsnokuk elvesztése után dolguk végezetlenül visszavonultak.⁶⁷ Ezáltal az is egyértelművé vált, hogy ekkorra az oroszok hadműveleti szinten változtatták meg a művelet elgondolását. Már nem akarták bevenni Csernyihivet, hanem úgy döntöttek, hogy elszigetelik és kikerülik, hogy a 41. hdsg. fő erőivel tovább nyomulhassanak Kijev felé. Ezt az állításomat támasztja alá, hogy február 26-án és 27-én az ukránok sikeresen támadták az orosz logisztika oszlopait.⁶⁸ Amennyiben az oroszok a fő erőiket a város elfoglalására vetették volna

⁶⁵ Vologymir Kiszlovec zászlós beszámolója, In: Battle for Chernihiv Episode 1 37:15.

⁶⁶ Artur Oliferenko százados beszámolója, In: The encirclement of Chernihiv and the battle near the "Epicenter" | Battle for Chernihiv Episode 2 <https://www.youtube.com/watch?v=2J8Z2gTFX1g> 02:33, megtekintve: 2024.01.11.

⁶⁷ Dmitro Brizszinszkij alezredes beszámolója, In: Battle of Chernihiv Episode 2 05:58

⁶⁸ *Ukrainian military blows up 56 Russian tank fuels in the Chernihiv region, depriving units of combat capability.* The Kyiv Independent, 2022.02.27. <https://kyivindependent.com/ukrainian-military-blows-up-56-russian-tank-fuels-in-the-chernihiv-region-depriving-units-of-combat-capability/> (megtekintve: 2024.01.11.)

be, akkor az ukrán kisalegységek nem rendelkeztek volna ezekhez a műveletekhez szükséges manőverszabadsággal.

Valószínűleg ezen lesállások hatására ismét megváltoztatták az elgondolásukat az oroszok és úgy döntöttek, hogy mégis birtokba kell venni a várost. Viszont mivel nem sikerült közvetlenül rohammal bevenni, így a város bekerítése és az ostrom mellett döntöttek. Február 28-án ismeretlen számú ukrán tartalékos és az 1. hk.dd. egy harckocsi szakasza a Triszvjacka Szloboda nevű elővárosnál lévő autópálya csomópontnál sikeresen tartóztatta fel az oroszokat. Az oroszok azonban valahányszor ellenállásba ütköztek, inkább megszakították a harcérinkezést. Ez is azt támasztja alá, hogy ekkor már nem akarták elfoglalni a várost, hanem minél gyorsabban meg akarták kerülni. Viszont az így felderített ukrán állásokat heves sorozatvető tűz alá vették.⁶⁹

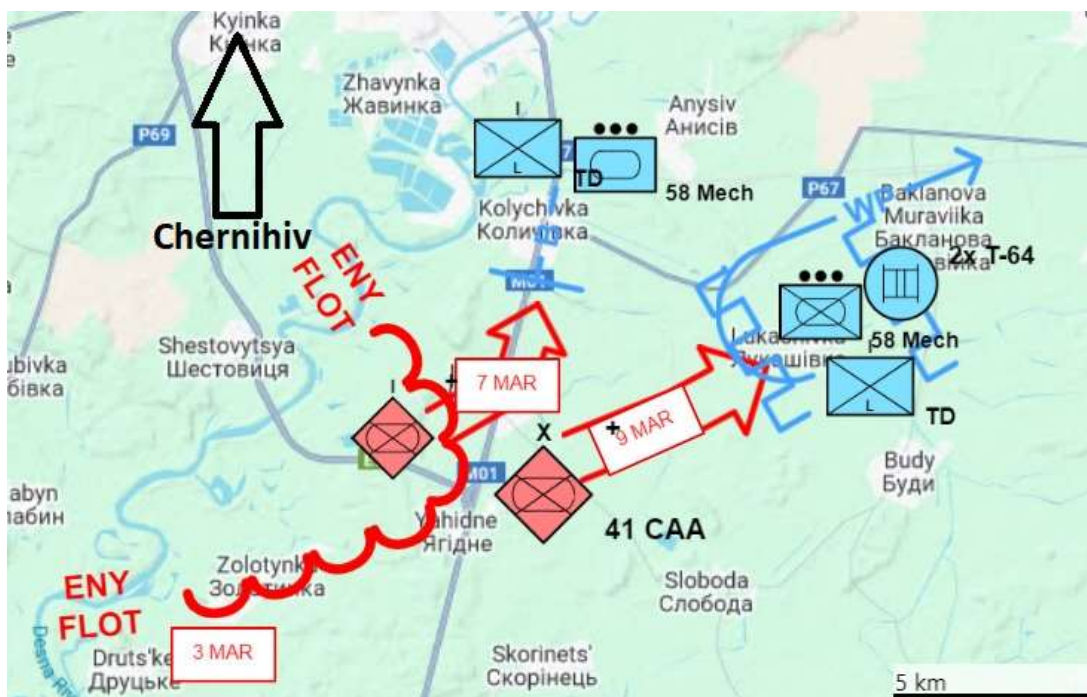
Mivel nem sikerült közvetlenül a várost a pereme mentén kikerülni és tovább törni a Deszna folyó és így Kijev felé, az oroszok kénytelenek voltak nagyobb ívet választani. Ez sikerült is és február 28-án délutánra elérték a Deszna folyót Sesztovica falunál. Az átkelőhelyet és az előtte feltorlódo orosz csapatokat többször is hatékonyan támadta az ukrán tüzérség. A falutól nyugatra lévő füves repülőtéren az oroszok egy előretolt műveleti bázist rendeztek be, amelyre szintén többször mért sikeres csapást az ukrán tüzérség. Ennek ellenére március 3-án az oroszoknak sikerült hídfőt foglalniuk a folyón és elérték a Lagyinka – Zolotyinka – Jahidnye települések vonalát. Itt az ukránok egy szakasztámpontja egy napra feltartóztatta őket, de aznap éjjel súlyos tüzérségi csapást kaptak, ezért vissza kellett vonulniuk, így az oroszok lényegében északról, nyugatról és délről is elvágták Csernyihivet.⁷⁰

Március 7-én az oroszok egy gépesített lövész századdal – megerősítve két harckocsi szakasszal – megtámadták Kolicsivkát. Itt az ukrán 58.gl.dd. egy harckocsi szakasza és a tartalékosokból verbuvált könnyű lövész század volt előkészített védelemben. Ezek alapján az erő-eszköz viszony 3:1-hez volt az oroszok javára. Ez a falu volt a kulcs, hogy délről és keletről is teljesen elszigeteljék a várost. Itt az oroszok ismét oszlop alakzatban közelítették meg az ukránokat. Az első lövések után viszont az oroszok nem vonultak vissza, hanem harcalakzatba bontakoztak szét és megrohamozták a falu védőit. Az erőviszonyok itt azonban már nem voltak kedvezőek az oroszok számára, hiszen beépített területet kellett megtámadni, ahol a védő előkészített védelemben volt, és kora délutánra az ukránok visszaverték őket, a támadó oroszok a harcértékük legalább felét elveszítették. Mivel nem tudták a várost közvetlenül délről elvágni, ezért ismét a nagyobb ívet választották és kelet felé támadtak Lukasivka falu irányába. Március

⁶⁹ ISW 2022.03.01.

⁷⁰ ISW 2022.03.04.

9-én, alapos tüzérségi előkészítést követően egy harckocsi zászlóaljra alapozott BTG, valamint két gépesített lövész BTG (tehát egy teljes dandár erő) tört be a faluba, amelyet egy harckocsi tüzpár, 4 db BRDM (valószínűleg az 58. gl.dd. egy szakasza) és egy századnyi területvédelmi gyalogság védett.⁷¹ A harcérintkezés terepszakaszán az oroszok döntő, 17:1 erőfölényben voltak. Ennek megfelelően az oroszok a nap végére az ukrán védőket megsemmisítették és birtokba vették a települést.

9. ábra: A Csernyihvtől délre vívott ütközetek egyszerűsített, összefoglaló vázlata. A szerző saját munkája.

A Sesztovica és Kolicsivka körüli ütközetekkel egyidőben északkelet felől már Csernyihivbe is megpróbáltak betörni. Ez első pillantásra logikátlannak tűnik, hiszen amíg nem sikerül teljesen bekeríteni egy várost, addig nem érdemes megtámadni. Azonban ennek jó eséllyel az volt az oka, hogy a bekerítő műveletekkel egyidőben nyomást kívántak helyezni az ukránokra, hogy mégiscsak kivonuljanak a városból, amíg még van rá lehetőségük. Véleményem szerint ez annak az volt az oka, hogy az oroszok továbbra is bíztak abban, hogy az ukrán ellenállás hamarosan megtörik. Ennek megfelelően északkelet felől többször támadták a várost március első és második hete folyamán. A támadások tengelyében, a sík terepet uraló dombon Novoszelivka település feküdt, amelyen az ukránok két megerődített szakasztámpontot hoztak létre. Az oroszok többször támadtak, szinte minden esetben harckocsiszakasszal megerősített gépesített lövészszázad erejű gyalogsággal. Az átlagos erő-eszköz viszony 3,78:1 volt az

⁷¹ Battle for Chernihiv Episode 2 33:48

oroszok javára, viszont ennek birtokában sem sikerült győzelmet aratni. Érdekesség, hogy március 9-től kezdve a gyalogságot a GRU különleges erői adták.⁷²

Március első hetére világossá vált, hogy a 41. hdsg.-nek többé nem feladata az előretörés Kijev irányába, ehelyett Csernyihiv elfoglalását kapta feladatául. Március második hetére azonban az is világossá vált, hogy ehhez nincs meg az elegendő ereje ennek a magasabbegységnek. Az oroszok március 23-án egy légicsapással lerombolták a Csernyihivből délre kivezető Deszna hidat.⁷³ Ezáltal gyakorlatilag tettekkel is beismerték, hogy nem képesek elfoglalni a várost, így inkább blokádnak alá veszik azt. A blokádnak azonban nem volt sikeres, mivel a Csernyihivben harcoló csapatok a műveletek teljes időtartama alatt ugyan csökkentett mennyiségben, de folyamatosan kaptak utánpótlást. Az oroszok végül március 29-én kezdték meg a visszavonulást a Csernyihivi régióból és április 3-ra fejezték be. Ukrán források szerint az itt bevetett erőkből az oroszok 3-4.000 főt és 1.500 járművet veszítettek.⁷⁴ Szintén ukrán források szerint a saját veszteségük 300-350 fő halott volt. Saját véleményem szerint az ukrán katonai veszteségek ennél jóval magasabbak, mivel az itt bevetett 1. hk.dd és 58. gl.dd. csak május végén került ismét bevetésre. Egy ekkora, másfél hónapos pihenő csak akkor képzelhető el egy ilyen kiélezett helyzetben, amikor az alegységeket fel kell tölteni és alaposan újjá kell szervezni. A csernyihivért vívott harcok magukban hordozza az összes, az invázió első hetében lezajlott harccselekmény közös jellemzőjét. Kezdetben az oroszok egyszerű adminisztratív menetben próbálták meg birtokba venni a célobjektumaikat. Ennek az oka egyértelműen az, hogy alábecsülték az ukrán ellenállási szándékot és képességet. Az első négy napban a biztosítatlan adminisztratív menetek miatt az ukránok könnyedén hajtottak végre rendkívül sikeres lesállításokat, amelyek súlyos veszteségekhez vezettek. Jól látható, hogy március 1-től az oroszok váltottak és harcszerűen kezdtek tevékenykedni, azonban az időközben elszenvedett veszteségek, a megerősödő ukrán ellenállás, valamint a továbbra is hiányos koordináció (szomszédok, fegyvernemek és szakcsapatok között) miatt, ha sikerült is kisebb harcászati sikereket elérni, azokat nem volt lehetőségük kifejleszteni az oroszoknak, míg március közepére egyértelművé vált, hogy nincs elég erejük az eredetileg kitűzött cél eléréséhez.

⁷² *Russian SRG in Chernihiv and russian pilot in captivity / Battle for Chernihiv Episode 3* <https://www.youtube.com/watch?v=QJO5fsG3FiI> (megtekintve: 2024.01.12.) 25:58

⁷³ *Russian forces cut off Ukraine's Chernihiv city, mayor says*, The Reuters, 2022.03.25. <https://www.reuters.com/world/ukrainian-city-cherernihiv-cut-off-by-russian-forces-regional-governor-2022-03-25/> (megtekintve: 2024.01.12.)

⁷⁴ Battle for Chernihiv Episode 3 58:51

1.2.3.2. Előrenyomulás Szumi-Konotop irányából

Az egyértelmű északnyugati és északkeleti támadási irányokon túl, sokkal messzebből, egy keleti tengelyről is megpróbálták az oroszok elérni a Kijevet. Jóllehet nem világos, hogy az eredeti tervek szerint csak az északi általános irányból betörő 35., 36. és 41. hdsg-k feladata lett volna a főváros elfoglalása, míg a keleti irányból betörő kötelék csak a Kijev és Harkiv közötti hatalmas tér pacifikálásáért lett volna a felelős. Mindenesetre, amint február 26-ra világossá vált, hogy az eredeti tervek már nem valósulhatnak meg, innen Szumi és Konotop térségéből is kibontakozott egy támadási irány Kijev irányába. Orosz részről ebben a műveletben az 1. Gárda Harckocsi Hadsereg (g. hk. hdsg.) alárendelt magasabbegységeinek (47. g.hk.ho.,⁷⁵ 2. g.gl.ho., 4. g.hk.ho.⁷⁶) egyes elemei vettek részt.

Szumiban az ukrán aktív haderő szervezett alegységei nem voltak jelen, csupán egy nagyjából 50 főnyi megerősített szakasz harcolt az első napokban a várostól keletre, de később őket is visszarendelték, így javarészt területvédelmi erők vettek részt a harcokban. A hivatásos katonák – ukrán források szerint⁷⁷ – nagyjából 400 fő helyi önkéntesnek adtak fegyvert és belőlük szervezték meg a védőket.

Az oroszok, a többi támadási tengellyel összhangban, február 24-én helyi idő szerint hajnal háromkor lépték át a határt.⁷⁸ A többi támadási tengelyhez képest szintén hasonló eljárást alkalmaztak, mivel a páncélos és gépesített erők itt is mindenféle menetbiztosítás nélkül, egyszerű adminisztratív menetben nyomultak előre. Az 1. g.hk.hdsg. közelebbi feladata nagy valószínűséggel Szumi városa volt, ahol már reggel sor került az első összecsapásra. Az ukránok több, zászlóalj méretű menetoszlop ellen délelőtt és kora délután is sikeres lesállítások sorozatát hajtották végre. Az oroszok február 26-ára belátták, hogy Szumit ki kell kerülni, így észak felé módosították előrenyomulásuk útvonalát, a manőverüket Nyizsinnél állították meg.⁷⁹ Ez két nap alatt több mint 200 km előrenyomulást jelent, és bár útközben számos lesállításba futottak bele, összességében jelentős páncélos és gépesített lövész erők érték el Kijev keleti előterét. Az előrenyomulást itt azonban nem a klasszikus értelemben kell érteni. Az oroszok igyekeztek minél hamarabb elérni Kijev keleti peremét, hogy megkönnyítsék a fővárost északnyugatról és Csernyihivet északkeletről támadó erők dolgát azáltal, hogy az ukrán védők hátába kerülnek. Emiatt szinte minden esetben kikerülték a fontosabb csomópontokat, lakott

⁷⁵ ISW 2022.02.25. 1.o.

⁷⁶ ISW 2022.02.26. 3.o.

⁷⁷ *How Sumy's residents kept Russian forces out of their city*, The Guardian, 2023.01.02. <https://www.theguardian.com/world/2023/jan/02/how-sumy-residents-kept-russian-forces-out-of-their-city> (megtekintve: 2024.02.17.)

⁷⁸ ISW 2022.02.24. 2.o.

⁷⁹ ISW 2022.02.26.

településeket, vagy csak egyszerűen átrobtak rajtuk. Emiatt azonban a második lépcsőben érkező erőknek többször is meg kellett küzdeni egy már elvileg elfoglalt terepszakaszon való áthaladásért. Február 27-én az oroszok az előző napi nyizsini kudarc után dél felé próbáltak kerülni, ahol az ukrán jelentések szerint a 2. g.gl.ho. erőit egy Icsnya nevű kisvárosnál sikerült megállítani. A harcéljárások itt is ugyanazok voltak. Az oroszok adminisztratív menetben közelítettek, az ukránok leszállást hajtottak végre, az oroszok nagy veszteségek után visszavonultak, majd tüzérségi csapásokat mértek az ukrán védők vélt állásaira.⁸⁰

Az előző négy napban elszenvedett veszteségek hatására az ezért a hadászati irányért felelős 1. g.hk.hdsg. úgy döntött, hogy nem nyomul tovább, hanem felszámolja az ellenállást a bekerített, de el nem foglalt településeken annak érdekében, hogy biztosíthassa a második lépcső erőinek, valamint a harctámogató és a harci kiszolgáló támogató elemek mozgásszabadságát. Erre utalnak azok a jelentések, melyek szerint az oroszok nem törtek tovább Kijev felé, hanem erős tüzérségi tűz alá vették többek között Szumi, Ohtyirka és Lebegyin településeket, valamint Konotop védőihez parlamentert is küldtek, hogy adják meg magukat.⁸¹ Március 3-án azonban belátták, hogy ebben a két napban nem sikerül a rendelkezésre álló erőkkel biztosítani az 1. g.hk.hdsg. mögöttes területeit, így erőiket egy újabb, Kijev felé végrehajtott áttöréshez kezdték el átcsoportosítani. Az 1. g.hk.hdsg. erői nagy területen szóródtak szét, mivel az ukránok szerint csak 7 orosz BTG állt rendelkezésre ebben az irányban a Kijevhez legközelebbi Nyizsin – Priluki vonalon.⁸² Ez a hadsereg három hadosztályt vetett be ebbe az irányba, amely hadosztályonként 2-3 dandárt és dandáronként 2-3 BTG-t jelent. Így az 1. g. hk. hdsg. 25-30 BTG-nyi manőver erővel kellett, hogy rendelkezzen. Jóllehet, a saját erői kb. egyharmadát és a megerősítő erők javát Harkiv felé vetette be, így is legalább 15-20 BTG-nek kellett volna a Szumi – Priluki tengelyen manővereznie. A tény, hogy ebből csak hét volt ekkor Kijevhez közel, az erők jelentős széttagoltságára enged következtetni. A szükséges átcsoportosításokkal eltelt március 3. így 4-én tudták csak megindítani a támadást Kijev felé. Az előző számításomat alátámasztja az az ukrán jelentés, miszerint március 4-én 14 orosz BTG érte el Kijev keleti külvárosait.⁸³ Itt a beépített területre támaszkodva az ukránok heves ellenállást fejtettek ki, de

⁸⁰ ISW 2022.02.27.

⁸¹ ISW 2022.03.01. ill. 03.02.

⁸² CLARK, Mason, BARROS George and STEPANENKO Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment*, March 3, ISW, 2022.03.03. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-3> (megtekintve: 2022.03.04.)

⁸³ KAGAN, Fredrick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment*, March 4, ISW, 2022.03.04. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-4> (megtekintve: 2023.03.06.)

az orosz 15. Önálló Gárda Gépesített Lövészdandár (ö.g.gl.dd.) 5-én reggelre sikeresen előretört Peremoháig, amely Kijev központjától már csak 25 km-re van keletre.

Március 6-án és 7-én az oroszok nem hajtottak végre újabb támadást az ukránok szerint azért, mert az előző napon súlyos veszteségeket szenvedtek és kénytelenek leváltani az első lépcsőben támadó alegységeiket.⁸⁴ Annak ellenére, hogy támadást nem hajtottak végre, az orosz sorozatvető tüzérség több csapással is támadta Kijevet. Az újabb támadásra való felkészülést ekkor már komolyan nehezítette, hogy az ukránok még mindig birtokoltak számos fontos csomópontot a támadó erők mögött és több sikeres lesállást is végrehajtottak az orosz logisztikai konvojokon.⁸⁵ Március 8-án az oroszok látszólag úgy döntöttek, hogy a Kijev felé végrehajtandó döntő támadáshoz előrevonják a hadászati tartalékaikat. Ezt támasztja alá, hogy az Oroszország területéről érkező 90. g.hk.ho. mind a 4 BTG-je és a 2. g.hdsg. további 3 BTG-je ellen az ukránok sikeres lesállást hajtottak végre egy Hluhiv nevű falunál és ideiglenesen megállították az előrevonásukat Kijev felé. Ekkor az ukránok szerint az 1. g.hk.hdsg. 12 BTG-vel, a 20. hdsg. 8 BTG-vel, míg a 6.hdsg. 2 BTGHCS-vel, illetve a 14. hadtest volt jelen Szumi és Kijev között. Ezt az erőt volt hivatott megerősíteni a fent említett, Hluhivnál ideiglenesen lelassított csoportosítás.⁸⁶

Március 9-én kezdődött az az ütközet-sorozat, amelyet brovariji ütközet néven ismerünk. Brovarij Kijev egyik keleti elővárosa, amely 20-25 km-re található a városközponttól. Ekkorra az elmúlt napokban végrehajtott átcsoportosítások eredményeképp az 1. g.hk.hdsg. erői Szumi és Harkiv környékén harcoltak, míg a Kijev felé végrehajtott támadást a frissebb 90. g.hk.ho. kapta feladatul. A hadosztály 6. és 239. harcokocsiezredeiből (hk.ezd.) álló BTG-k az invázió első napjaiban látott, de ekkorra már szokatlan, biztosítás nélküli adminisztratív menetben nyomultak előre az M01-es autópályán Kijev felé. Az első lesállást követően még tovább tudtak nyomulni, de nem változtattak semmit az eljárásaikon, így amikor egyelőre ismeretlen okokból megtorpant az oszlop, az ukránok súlyos veszteségeket okoztak nekik. Később a CNN által is megerősített közösségi média jelentések szerint a 6. g.hk.ezd. parancsnoka Andrej Zaharov is elesett.⁸⁷ Érdekes, hogy az oroszok ismét azt a helytelen eljárást alkalmazták, amely már február

⁸⁴ ISW 2022.03.06.

⁸⁵KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 7*, ISW 2022.03.07. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-7> (megtekintve: 2022.03.08.)

valamint The Guardian: *How Sumy's residents kept Russian forces out of their city*, 2023.01.02.

⁸⁶KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 8*, ISW 2022.03.08. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-8> (megtekintve: 2022.03.09.)

⁸⁷CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 10*, ISW 2022.03.10. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-10> (megtekintve: 2022.03.11.)

24-27 között az inváziós erők első lépcsőjének oly nagy veszteségeket okozott. Azonban ekkor (március második hetében járunk, harmadik hete tart az invázió) már az oroszok is igyekeztek harcszerűen tevékenykedni. Magam arra tudok következtetni, hogy az előző hetekben súlyos veszteségeket szenvedett alakulatok tapasztalatai nem jutottak el a később bevetett alakulatokhoz, vagy ott nem fogadták meg azokat.

A manőver erők súlyos veszteségei következtében az oroszok elvesztették a kezdeményezést ebben a hadműveleti irányban. Erre utal, hogy az ukránok március 11-én a 90. g.hk.ho. 228. Gárda Gépesített Lövészezred (g.gl.ezd.) logisztikai lépcsője ellen hajtottak végre sikeres rajtaütést, nem pedig a támadó erőkkel szemben védekeztek.⁸⁸ A Brovarij körüli ütközetek kapcsán végrehajtott ukrán lesállítások és rajtaütések eltérnek a szabályzatokban lévő előírásoktól. Az alapok hasonlítanak, de az ukránok sikeresen integrálták a helyi lakosság közösségi médiás bejegyzéseit, a civilek és a hadsereg kezében lévő drónok képeit, a hagyományos páncéltörő- és lövészfegyverek tüzét és a drónok csapásait. Habár egészen március végéig folytak harcok a Kijevtől 20-50 km-re keletre lévő elővárosokban, az oroszok már harcászati szintű támadásra sem voltak képesek, majd március 30-án a hadászati visszavonulás kezdetekor elhagyták a régiót.⁸⁹

1.2.3.3. A Kijev körüli csata rövid összefoglalása

Mint azt korábban is kifejtettem, egyértelmű, hogy az eredeti inváziós műveletek közül a legfontosabbak a Kijev elfoglalását célzóak voltak. Az invázió első három-négy napjában mind a három irányban (északnyugat, északkelet és kelet) azt tapasztalhatjuk, hogy az oroszok egyszerű bevonulással, adminisztratív menetek végrehajtásával kívánták elérni a kijelölt céljaikat. Ezen műveletek során végül egyik irányban sem sikerült ezeket elérni, hanem számos ukrán lesállításba belefutva, nagy veszteségek elszenvedése után kénytelenek voltak egy kis időre leállítani a támadásokat. Ebbe illeszkedik bele a Hosztomeli reptéri ütközet is, amely során nem csupán szárazföldi, hanem légi előrevonást követően szenvedtek az oroszok vereséget a váratlanul erős ukrán ellenállás és a saját műveleteik elégtelen harcbiztosítása miatt. Február 28-tól világosan látható, hogy az oroszok változtattak az elgondolásukon. Az ellenállási góccokat kikerülve igyekeztek Kijev felé törni, a Dnyeper nyugati partján nyugatról próbálták megkerülni a problémás elővárosokat, míg annak keleti partján Csernyihiv városát igyekeztek

⁸⁸ MERESHCHUK, Valentina: *In two days, up to 80 units of enemy equipment were destroyed in Chernihiv Oblast*, LB.ua 2022.03.13. https://lb.ua/society/2022/03/13/509326_dvi_dobi_chernigivshchini_znishcheno.html (megtekintve: 2024.01.17.)

⁸⁹ *Ukraine 'retakes whole Kyiv region' as Russia looks east*, Al-Jazeera, 2022.03.03. <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/3/ukraine-retakes-whole-kyiv-region-as-russian-troops-pull-back> (megtekintve: 2024.01.17.)

megkerülni. A keleti Szumi irányban pedig megpróbálták magát Szumit bevenni. Ugyanakkor harcászati szinten nem változtattak az eljárásaikon, továbbra is a harcbiztosítást szinte teljesen elhanyagolva próbáltak meg előrenyomulni és a kudarc nem is maradt el.

A Kijev birtokbavételért vívott csata tetőpontja március 6-14 között volt. Ekkor zajlott a moscsuni és a brovariji ütközet, ekkor voltak az oroszok a legközelebb ahhoz, hogy áttörjenek a Kijev külvárosaira támaszkodva védekező ukrán erőknél. A hadműveleti műveleteiket jól összehangolva az oroszok közel jártak az áttöréshez, az ukránok azonban végül sikeresen védték meg a fővárosukat.

Röviden, tehát, a Kijev körüli csata három (plusz egy légi) fő irányra és négy fázisra bontható. Az első fázis február 24-28 között zajlott. Ekkor a lerohanás-szerű műveletek kudarcot vallottak. A második fázisban (március 1-6/7) az oroszok változtattak a hadműveleti műveletek irányain, de a harcászati eljárásaikon nem, így ismét kudarcot vallottak. A harmadik fázisban (március 7-16) hagyományos, előkészített támadásokkal próbáltak meg sikert elérni, de az addig elszenvedett veszteségek, illetve egyéb, az invázió első időszakának értékelésekor kifejtendő okok miatt ismét nem jártak sikerrel. A negyedik időszakban (március 17 – április 4/5) a támadásokat lényegében leállították, majd kivonultak az északi országrészből.

1.3. Az 1. fejezet részkövetkeztetései

Az első részkövetkeztetés (amely időben is először „keletkezett” a harcmezőn) a **felderítés és a harcbiztosító tevékenységek nélkülözhetetlensége**. Az orosz erők a hadjárat kezdetén széles körben alkalmaztak adminisztratív meneteket harcbiztosítás nélkül. Ez a döntés arra enged következtetni, hogy az orosz vezetés nem számított jelentős ukrán ellenállásra, és gyors bevonulással kívánta elérni céljait, különösen Kijev elfoglalását. Azonban az ukrán erők, gyakran kis létszámban és rögtönzött módon szerveződve, rendkívül hatékony lesállításokat hajtottak végre, jelentős veszteségeket okozva az orosz kötelékeknek. Ezek a sikerek rávilágítanak a parancsnokok helyzet tudatosságának (situational awareness) és a megfelelő harcbiztosítás fontosságára még akkor is, ha a támadó jelentős erőfölénnyel rendelkezik. A kezdeti orosz kudarcok jelentős részben tehát a hiányos felderítésre és arra vezethetők vissza.

A terep a legmodernebb technológia birtokában is jelentős befolyással bír a harcászati műveletekre. Kijev környékének sajátosságai – a Dnyeper folyó, mellékfolyók, csatornák, mocsaras területek, kiterjedt ártéri erdők és a kertvárosi jellegű elővárosok szűk utcákkal – a védelemre tökéletesen alkalmas terepszakaszokat kínáltak az ukrán erőknél és ezzel egyidőben jelentősen korlátozták az orosz támadók manőverezési lehetőségeit. Hasonlóképpen, Csernyihiv környezete is meghatározta a harcok alakulását, ahol a folyóátkelők és a főútvonalak

birtoklása kulcsfontosságú volt. A hidak stratégiai jelentősége nyilvánvalóvá vált az ukrán erők azon intézkedéseiben, hogy felrobbantották azokat a támadó orosz erők előrenyomulásának megakadályozása vagy lassítása érdekében. A sáros időszak – a kora tavaszi olvadás és esőzések miatti járhatatlan utak – tovább nehezítette a nem szilárd burkolatú utakon való orosz mozgást.

A fejezet – az értekezés témája szemszögéből egyik legfontosabb – részkövetkeztetése a különböző **fegyvernemek összehangolt tevékenységének fontossága** és ennek hiányosságai az orosz oldalon. Bár az oroszok összhaderőnemi műveleteket kívántak végrehajtani, az események vizsgálata során kitűnik, hogy a kulcsfontosságú légideszant művelet az Antonov repülőter ellen nem volta megfelelően összehangolva a szárazföldi erők előrenyomulásával. Az orosz légierő egyáltalán nem volt képes közeli légítámogatást nyújtani a deszantosoknak, és a második lépcsőben érkező erők beérkezése pedig a hiányosan felderített ukrán légvédelem miatti nem vállalt kockázat okán elmaradt. Ezzel szemben az ukrán erők hatékonyan használták fel a rendelkezésükre álló tűzérőket, gyakran drónok által pontosított céladatok alapján, és sikeresen alkalmazták a páncéltörő fegyvereket a lesállások során. A Bayraktar TB-2 drónok ekkor még jelentős szerepet játszottak az orosz kötelékek elleni csapásokban.

A **logisztika kritikus fontossága** szintén megmutatkozott. Az orosz erők előrenyomulása gyakran akadózott a logisztikai utánpótlás hiánya miatt, amit az ukrán erők sikeresen támadtak. A hatalmas orosz konvoj Kijevtől északnyugatra a terepviszonyok és a felhasznált pontonhidak miatti manőverezési nehézségekre, valamint logisztikai problémákra utal. Ezen részkövetkeztetés kéz a kézben jár a fegyvernemek és szakcsapatok közötti koordináció fontosságával.

A műveletek vizsgálata során egyértelműen megállapítottam, hogy **a harcászati vezetés és a döntéshozatal minősége mindkét oldalon eltérő volt**. Az oroszoknál megfigyelhető volt a merev tervezés és a rugalmatlanság a gyorsan változó harctéri helyzetre való reagálásban. Például, a Hosztomeli reptér elfoglalása után nem sikerült gyorsan beérkeznie a második hullámnak. Emellett az is világosan látszik, hogy a parancsnokok elvesztése komoly zavarokat okozott az orosz kötelékek tevékenységében. Ezzel szemben az ukrán vezetés a korlátozott erőforrások ellenére gyorsan reagált a fenyegetésekre, átcsoportosította erőit (bár ez kezdetben lassan ment végbe), és kreatív taktikai megoldásokat alkalmazott (pl. a helyi lakosság és a drónok integrálása a lesállásokba). A fejezethez szükséges kutatómunka elvégzése során egyértelművé vált, hogy a **parancsnokok és törzsek munkájának minősége elsődleges fontosságú döntő elem** a műveletek sikerét illetően.

Végül, megállapítom, hogy a különböző típusú erők (reguláris hadsereg, légideszant, tengerészgyalogság, különleges erők, karhatalmi csapatok, területvédelmi erők, zsoldosok, önkéntesek) eltérő képességei miatt eltérő típusú alkalmazásuk szükséges. A karhatalmi csapatok (Roszgvardija, OMON), bár alkalmasak lehetnek a lakosság elnyomására, nem bizonyultak hatékonyak a hagyományos, magas intenzitású harcokban. A területvédelmi erők és a helyi lakosság jelentős szerepet játszottak a védelemben, különösen a városokban és az elővárosokban végrehajtott lesállításokban és a hírszerzési információk szolgáltatásában.

Összefoglalva, az 1. fejezet alapján a hadászati fő irányban végrehajtott szárazföldi műveletek részkövetkeztetései a következők:

- a harcászati szintű katonai vezetés minősége döntő fontosságú,
- ebből következik, hogy a felderítés, harcbiztosítás, a fegyvernemek és szakcsapatok közötti koordináció minősége, amely döntően befolyásolja a műveleteket;
- a terep mesteri alkalmazása továbbra is döntő;
- a különböző célú erőket a saját eljárásaik szerint célszerű alkalmazni.

Mindezek persze nem új elemei a szárazföldi hadviselésnek azonban fontos kutatási részeredmény, hogy továbbra is érvényben vannak még ilyen nyomasztó erőfőlényben lévő támadó esetében is. Ez utóbbi főleg a MH szemszögéből fontos.

2. fejezet

A KIEGÉSZÍTŐ HADÁSZATI IRÁNYOKBA MÉRT CSAPÁSOK

A kifejezés képest a többi hadászati irányba mért csapás kevésbé volt fontos, még ha közöttük egyértelmű fontossági sorrendet fel is lehet állítani. Véleményem szerint ez a sorrend a következő:

1. Herszon – Mikolajiv – Odessza,
2. Zaporizzsija – Melitopol – Mariupol,
3. Harkiv,
4. Donbasz.

2.1. A Herszon – Mikolajiv – Odessza irányba végrehajtott műveletek

A többi támadó csoportosítással egyidőben meginduló orosz csapatok a legnyilvánvalóbb főtápon, a Perekop-földszorosnál nem ütköztek ellenállásba, így akadálytalanul törhettek a céljaik felé. Orosz oldalról az 58. Összfegyvernemi Hadsereg (hdsg.), a Fekete-tengeri Flotta 126. Partvédelmi Dandárja (lényegében egy gépesített lövészdandár, továbbiakban pv.dd.) valamint a 7. Gárda Hegyi Légiroham Hadosztály (g.vdv.ho.) kijelölt erői vettek részt a támadásban. Ukrán oldalról az 59. Gépesített Lövészdandár (gl.dd.) és a 124. Területvédelmi Dandár (tv.dd.) erői védekeztek, további ismeretlen számú és szervezetű helyi lakosból szerveződő területvédelmi tartalékos alakulat mellett.

A többi hadászati iránnyal ellentétben az ukrán ellenállás jelentéktelen volt, így az oroszok az első nap végére már Herszon városában voltak.⁹⁰ Itt külön érdekes kérdés, hogy a Dnyeper nyugati partján lévő város előtt lévő közúti hidat (Antonovszkij híd) miért nem robbantották fel az ukránok. Egyes források árulást emlegetnek.⁹¹ Ez utóbbit támasztja alá az is, hogy április 1-én felmentették, majd le is tartóztatták az ukrán SzBU hírszerző szolgálat Herszonért felelős vezetőjét.⁹² Nyílt forrásokból nem tudom megítélni, hogy ha volt is árulás, milyen mértékben járult hozzá az oroszok sikeréhez. Tény azonban, hogy az Antonovszkij-híd keleti hídfőjénél történt kisebb összecsapást leszámítva az oroszok nem találkoztak az ukrán haderő egyik elemének sem az ellenállásával. Árulás ide vagy oda, az első meglepetés után az ukránok

⁹⁰ ISW 2022.02.24.

⁹¹ PIPER, Elizabeth: *Insight: Traitor next door? Fear stalks Kherson after Russian occupation ends*, Reuters, 2023.05.18. <https://www.reuters.com/world/europe/traitor-next-door-fear-stalks-kherson-after-russian-occupation-ends-2023-05-18/> (megtekintve: 2024.01.18.)

⁹² *The rapid fall of Kherson, a key Ukrainian city, leaves unanswered questions*, CNBC, 2022.12.18. <https://www.cnbc.com/2022/12/18/the-rapid-fall-of-kherson-a-key-ukrainian-city-leaves-unanswered-questions.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

összeszedték magukat és február 25-én a nap végére sikerült visszafoglalniuk a hidat,⁹³ míg magát Herszon városát február 26-án egész nap tartani tudták. Az oroszok állítása szerint február 27-re viszont bekerítették a várost és felkészültek arra, hogy végleg ellenőrzésük alá vonják.⁹⁴ Ezzel egyidőben sikeres ukrán dróntámadás ért egy meg nem határozott összetételű orosz menetoszlopot a Herszoni repülőtérenél.⁹⁵ Mindebből arra tudok következtetni, hogy az Antonovszkij híd február 25-i ukrán visszafoglalását megelőzően több orosz alegység is sikeresen tovább tudott nyomulni és elegendő harcértékkel rendelkezett ahhoz, hogy visszaforduljon és a hátukat veszélyeztető ukránok ellen sikeresen harcba tudjon bocsátkozzon, valamint a Dnyeper folyón több helyen is sikeresen át tudjon kelni. Tény az is, hogy a Dnyeper nyugati partján lévő orosz erők kellő harcértéket képviseltek ahhoz, hogy február 28-án még Mikolajiv irányába is támadást hajtsanak végre. Ennek a lefolyásáról nem maradt fenn sok forrás, az eredménye viszont egyértelmű, az oroszok egy gyenge kísérletet követően visszavonultak.⁹⁶ Annak az oka, hogy a támadást egyáltalán miért hajtották végre, valószínűleg az, hogy ez szerepelt az eredeti tervekben, amelyhez az orosz katonai döntéshozatali rendszer jellegzetességei miatt mereven ragaszkodtak. Viszont mire az információ, hogy a mögöttük lévő Antonovszkij hidat az ukránok visszafoglalták, eljutott a támadó erők éléhez, már végrehajtottak egy korlátozottabb méretű támadást.

Ezt követően az oroszok viszont a kialakult helyzetnek megfelelően a nyugati és a keleti parton lévő erőkkel összhangban támadást indítottak Herszon védői ellen. A támadó művelet az oroszoktól szokatlan módon lassan, és óvatosan haladt. Ennek megfelelően a város birtokbavétele tovább tartott, de jóval alacsonyabb veszteségekkel is járt. Végül március 2-án délutánra az oroszok teljesen ellenőrzésük alá vonták Herszont.⁹⁷

Már Herszon teljes ellenőrzése előtt az oroszok áthelyezték a műveleteik súlypontját Mikolajiv felé. Ezt az is alátámasztja, hogy a fejezet elején említett orosz csapatok közül a 7.g.vdv.ho. és egyéb nem ismert Szpecnaz (Войска специального назначения = Vojszka Szpecialnovo

⁹³ WALSH, Nick Paton: *Battle rages for strategic bridge in southern Ukraine after days of fighting*, CNN, 2022.02.26. <https://edition.cnn.com/2022/02/26/europe/ukraine-kherson-bridge-battle-saturday-intl/index.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

⁹⁴ *Russia says it "blocks" Ukraine's Kherson, Berdyansk* – RIA, Reuters a RIA Novosztyi híre alapján, 2022.02.27. <https://www.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-russia-kherson-idUKKBN2KW06V/> (megtekintve: 2024.01.18.)

⁹⁵ ISW 2022.02.27.

⁹⁶ KUSHNERYIK, Tatyana: *In Mykolaiv, the Teroborona gave battle to Russian tanks*, Glavcom.ua <https://glavcom.ua/country/incidents/u-mikolajevi-teroborona-dala-biy-rosiyskim-tankam-825333.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

⁹⁷ SCHWIRTZ, Michael; PÉREZ-PEÑA, Richard: *First Ukraine City Falls as Russia Strikes More Civilian Targets*, The New York Times, 2022.03.02. <https://www.nytimes.com/2022/03/02/world/europe/kherson-ukraine-russia.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

Naznacsenyija = különleges rendeltetésű erők) alakulatok még Herszonban harcoltak, míg a gépesített lövész és páncélos kötelékek már február 28-án délelőtt Mikolajiv elővárosaiban futottak bele több lesállításba. Március 1-én ismét ukrán lesállítások sorozata miatt fulladt kudarcba egy orosz támadás.⁹⁸ A kijevi eseményekhez hasonlóan, az orosz magasabbegység (itt az 58.hdsg.) vezetése belátta, hogy nem tudnak a legrövidebb úton áttörni a céljaik felé, így kerülőre adott parancsot. Ennek következtében bontakozott ki március 2-án a voznyeszenszki ütközet.

Itt a Fekete-tengeri Flotta 126. pv.dd. egy BTG-je március 2-án elérte a Déli-Bug folyót azzal a céllal, hogy átkelésre alkalmas helyet derítsen fel. Azonban a város lakossága a polgármester vezetésével már az előző napokban megkezdte a felkészülést a védelemre. Földmunkagépekkel hosszasan dolgoztak a folyó partján, meredekebbé téve azt, hogy a kételtű harcjárművek számára ne legyen alkalmas az átkelésre. Továbbá az ukrán haderő meg nem nevezett különleges erői a helyi lakosságnak gyorsított kiképzést tartottak a kézi fegyverek és a Molotov-koktél használatára.⁹⁹ A kisvároshoz közeledő orosz oszlopokat – akik továbbra is harcbiztosítás nélkül, egyszerű adminisztratív menetben közlekedtek – amerikai gyártmányú FGM-148 Javelin rakétákkal és kézi fegyverekkel vették tűz alá. Az oroszok ugyan viszonzták a tüzet, de visszavonultak a Voznyeszenszktől 2 km-re délre lévő Rakove faluba, ahol a fő erők beérkezéséig hevenyészett védelemre rendezkedtek be.

Az ukrán lakosság a közösségi médiába feltöltött bejegyzéseik segítségével sikeresen irányította a folyó túlsó partján lévő ukrán tüzérség tüzeit, továbbá az ukrán különleges erők éjszaka több sikeres rajtaütést is végrehajtottak. Mindezek hatására az oroszok március 3-án reggelre kivonultak a városból. Ukrán források szerint az oroszok 100 fő halottat, 10 fő hadifoglyot és 30 db különböző típusú harcjárművet veszítettek.¹⁰⁰ A veszteségeket orosz oldalról nem tudtam ellenőrizni, minden esetre a 10 fő hadifogolyról és 15 zsákmányolt és javítható harcjárműről a hivatkozott forrásokban képes bizonyíték van. Ez a tény, továbbá az, hogy az oroszok csak egy hét múlva (március 9-én) próbálkoztak erre ismét, alátámasztja, hogy az orosz BTG itt lényegében megsemmisült. Jóllehet, március 9-én Voznyeszenszket végül

⁹⁸ MAZURENKO, Alyona: *An enemy landing force landed in Mykolaiv. People are asked to leave the streets*, Ukrajinszkaja Pravda, 2022.03.02. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/2/7327383/> (megtekintve: 2024.01.18.)

⁹⁹ HARDING, Andrew: *Ukraine: The small town which managed to block Russia's big plans*, BBC, 2022.03.16. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60840081> (megtekintve: 2022.06.11.)

¹⁰⁰ TROFIMOV, Yaroslav: *A Ukrainian Town Deals Russia One of the War's Most Decisive Routs*, The Wall Street Journal, 2022.03.16. <https://www.wsj.com/amp/articles/ukraine-russia-vozniesensk-town-battle-11647444734> (megtekintve: 2022.06.10.)

elfoglalták az oroszok, de a délebbre, Mikolajivnál elért ukrán sikerek miatt kénytelenek voltak onnan kivonulni, amelyet március 13-án végleg visszafoglalták az ukránok.

Mint említettem, március első hetében Mikolajiv keleti előterében ukrán ellentámadás bontakozott ki. Március 4-én az oroszok elfoglalták a várostól keletre lévő Kulbakino Légibázist és egyes források szerint be is tudtak nyomulni a városba, de később kiszorították őket onnan.¹⁰¹ Ezzel egyidőben az oroszok belátták, hogy nem tudnak könnyen áttörni a városon, így a Déli-Bug folyón keresztül északról próbálták megkerülni azt és tovább törni Odessza felé. Március 5-én folytatták az oroszok a támadást, a 7. g.vdv.ho. 3 BTG-je támadott a reptértől a városközpont felé. Ukrán állítások szerint útakadályokkal kombinált távoli lesállításokkal sikerült őket visszaverni, amint az orosz oszlopok elérték a lakott terület határait.¹⁰² Ekkor az oroszok összesen 17 BTG-vel rendelkeztek Herszon és Mikolajiv között, ebből 3 hajtotta végre ezt a támadást, 2 a fentebb leírt Voznyeszenszki csatában vett részt, 4-et jelentettek Zaporizzsija irányába, 3-t Mariupol felé csoportosítottak, 1-et Odessza felé feltételeztek, a maradék 6-ot pedig nem sikerült beazonosítani.¹⁰³ Saját feltételezésem szerint az oroszok ekkor (március 6-8) az erőik egy részét még Herszonban és attól nyugatra gyülekeztették, hogy amikor kiderül melyik irányban sikerült átkelni a Déli-Bug folyón, akkor abba az irányba vessék be őket.

A következő napokban (március 7-9) a források töredékesek, mivel az oroszok úgy tűnik, hogy a repülőtér szilárd megtartása mellett ismét a városközpont felé törtek, de brit sajtóértesülések szerint március 8-án már az ukrán kézben lévő reptér főépülete tetejéről támadták ukrán páncéltörő csoportok az orosz páncélosokat.¹⁰⁴ A műveletek pontos lefolyása a mai napig nem egyértelmű, mivel az orosz jelentések csak a sikerekről számolnak be, az ukrán jelentések pedig a harcok hevessége miatt meglehetősen töredékesek. Az eredmény viszont egyértelmű, mivel legkésőbb március 11-re sikerült az oroszokat kiszorítani Mikolajiv közigazgatási határain kívülre a repteret is beleértve.

Március 12-én és 13-án az oroszok észak Krivij Rih felé terjesztették ki az elfoglalt területeket. Ezáltal viszont a március elején meglévő 17 BTG-nyi erejüket még jobban szétforgácsolták. Ennek megfelelően, a március 13-án indított újabb támadás Mikolajiv felé ismét kudarcot

¹⁰¹ *Ukrainian defenders repelled attack on Mykolaiv city, fighting continues on outskirts*, Ukrinform, 2022.03.04. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3420336-ukrainian-defenders-repelled-attack-on-mykolaiv-city-fighting-continues-on-outskirts.html> (megtekintve: 2024.01.19.)

¹⁰² ISW 2022.03.06.

¹⁰³ ISW 2022.03.07.

¹⁰⁴ *Ukrainian forces fire at 'Russian tanks' from Mykolaiv airport*, The Sun, 2022.03.08. https://www.youtube.com/watch?v=qn9_SfoQjXA (megtekintve: 2022.03.09.)

vallott.¹⁰⁵ Amennyiben valósnak fogadjuk el, hogy ebben az időszakban 3-4 orosz BTG tevékenykedett Mikolajiv felé, valamint elfogadjuk azokat a forrásokat, amelyek szerint az ukrán lakosság és a területvédelmi erők a 79. gl.dd. katonái vezetésével folyamatosan fejlesztették a védelmi berendezéseket, ez az eredmény nem meglepő. Főleg annak ismeretében, hogy a támadó és védő között 1:1 erőviszony állt fenn. Jóllehet, ebben az időszakban a másik ukrán egység, az 59. gl.dd. Krivij Rih irányában védekezett főleg, a nem teljes harcértékű 79. dandár, kiegészítve több száz tartalékkal a beépített területet kihasználva, könnyedén megállíthatta az orosz támadást. Ezt követően nem volt több orosz támadás Mikolajiv irányába, lényegében 2022 augusztusáig változatlan maradt a frontvonal a város előtt.

Ebben a régióban a kezdeti gyors előrenyomulás miatt az ukránoknak nem volt lehetőségük a Dnyeper bal, azaz keleti partján sikeresen megállítani az oroszokat. A megfelelő sebesség a többi hadászati irányban is megvolt kezdetben, itt azonban a rendkívül sík terep, a ritka település-szerkezet tovább nehezítette a védők dolgát. Ennek ellenére az ukrán védőknek sikerült február 25/26-án ideiglenesen kettészakítani a támadó orosz kötelékeket az Antonovszkij híd ideiglenes visszafoglalásával. Ezt követően az a tény, hogy a Dnyeper jobb, azaz nyugati partján már jelentős orosz erők tartózkodtak végül azt eredményezte, hogy Herszont sikerült viszonylag könnyen elfoglalniuk, viszont kénytelenek voltak a hadászati művelet súlypontját az előre tervezett Mikolajiv helyett ideiglenesen visszafordítani Herszon felé. Mire sikerült szilárdan ellenőrzés alá vonni Herszont, az ukránok Mikolajiv védelmét kellőképpen meg tudták erősíteni, így stabilan távol tartották az oroszokat a folyótól. A város megkerülésére irányuló kísérletek pedig Voznyeszenszknél a már ismertetett módon fulladtak kudarcba.

Az ukránok dolgát könnyítette, hogy Mikolajivon kívül erőszakos folyami átkelést nem lehetett sok helyen végrehajtani a rendkívül széles folyón, így amikor látszott, hogy az oroszok ki fogják kerülni a várost, egyértelmű volt, hogy Voznyeszenszknél kell felkészülni az orosz átkelési kísérletre. Az erőszakos folyami átkelésre való orosz szándékot aláássa az a tény, hogy Voznyeszenszktől délre már több helyen is kellően szűk a folyó, de csak a kisvárosnál van közúti híd. Mivel az oroszok többször is erre törtek tovább, az a feltételezésem, hogy ebben az időszakban (2022. március eleje) nem volt meg az 58. hdsg-nek a képessége az erőszakos folyami átkelésre, mivel a közúti híd ennyire fontos volt nekik. Az, hogy március 12 körül miért

¹⁰⁵ CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna, ISW 2022.03.14. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-march-14> (megtekintve: 2022.03.15.)

terjesztették ki az oroszok a műveleteiket Krivij Rih felé, nem egyértelmű. Ekkor ugyanis már látható volt, hogy nincs elég erejük, hogy tovább támadjanak Odessza felé. Egyetlen ész érve az lehet, hogy arra készültek, hogy a későbbiekben újabb magasabbegységekkel megpróbálják Odessza felé áttörni, és így nagyobb térre volt szükségük a Dnyepertől nyugatra.

Szintén rebesgették azt is, hogy március elején az oroszok tengeri deszant műveletet fognak végrehajtani Odesszánál, ennek több jelét is látni vélték.¹⁰⁶ Erre elsősorban azért nem került sor, mert az orosz fő erők nem tudtak stabil átkelőhelyet létesíteni a Déli-Bugon, így az esetlegesen partra tett különítményt az ukránok elszigetelhetnék volna. A Moszkva cirkáló későbbi elsüllyesztése pedig egyértelműen ellehetetlenítette bármiféle partraszállást a térségben.

2.2. A Zaporizzsija – Melitopol – Mariupol irányba végrehajtott műveletek

Ebben a fejezetben a Mariupolt kelet felől ért kezdeti támadásokról lesz szó, de a többi Donbaszból indított támadásról nem, mivel azokat a donbaszi műveletekről szóló fejezetben fogom tárgyalni.

A későbbi forrásokból összesítve, az ebben az irányban végrehajtott támadásban az orosz 8. g.hdsg. kijelölt erői és a Krím felől előretörő 49.hdsg. vettek részt. Ahogy az 58. hdsg. Herszon irányába, úgy a 49. hdsg. is sikeresen tört ki a Perekopi-földszorosból kelet felé az invázió kezdetén. A ritka településhálózat és a sík terep mellett az a tény is segítette az orosz előretörést, hogy az ukránok elsősorban a Donbaszban összpontosították az erőiket, hiszen ott vártak inkább orosz támadást, valamint az invázió kezdete után Kijev környékére csoportosították elérhető erőik jelentős részét. Az oroszok harcéljárása nagyban hasonlított az eddig bemutatotthoz, mivel itt is szilárd burkolatú utakon, adminisztratív menetoszlopokban nyomultak előre. Mivel azonban az ellenállás jóval csekélyebb volt, orosz és ukrán források egybehangzó véleménye szerint február 25-én délutánra a 126. Partvédelmi Dandár (pv.dd.) már Melitopolt is elfoglalták.¹⁰⁷ Az oroszok gyorsan igyekeztek tovább törni a hadászati céljaik felé, amely valószínűleg Zaporizzsija és Mariupol voltak. Emiatt viszont nem fordítottak kellő figyelmet az elfoglalt területek teljes megtisztítására, így még március 26-án is harcolniuk kellett a helyiekből szerveződő területvédelmi egységekkel Melitopol teljes birtoklásáért,¹⁰⁸ bár ekkor már nem volt kérdés, hogy az oroszok ellenőrzésük alá tudják vonni a várost.

¹⁰⁶ ISW 2022.03.04.

¹⁰⁷ ISW 2022.02.25. Itt ennek az egységnek valószínűleg legfeljebb csak 2 BTG-je volt jelen, mivel az egyik BTG-jét nem sokkal később Voznyeszenszknél jelentették. Megj.: Takács M.

¹⁰⁸ *The governor spoke about the situation in the Zaporozhye region - most seriously in Melitopol*, Ria-M.tv 2022.02.26. https://ria-m.tv/news/278987/gubernator_rasskazal_o_situatsii_v_zaporojskoy_oblasti_sereznee_vsego_v_melitopole.html (megtekintve: 2024.01.20.)

Kelet felé tört előre a Kaszpi-tengeri Flotta 177. Tengerészgyalogos Ezrede (tgy.ezd.), míg a Zaporizzsija felé előre törő magasabbegységek a 20. g.gl.ho. és a 19. g.gl.ho. voltak. Érdekesség, hogy a 19. g.gl.ho. jelenléte a Dnyeper keleti partján azt jelenti, hogy az 58. hdsg. sávját kettéosztotta a Dnyeper, és egyes magasabbegységei között több száz kilométer távolság is volt, amely egy fontos hadászati cél irányába törő összefegyvernemi hadseregnél nem feltétlenül a siker kulcsa. A másik valószínűbb lehetőség, hogy a 19.g.gl.ho. átkerült az 58. hdsg-től a 49.hdsg. alárendeltségébe, bár erről sem találtam információt.

Egy kicsivel korábban, február 24-én az orosz 810. Önálló Gárda Tengerészgyalogos Dandár nagyjából 30 db páncélozott szállító harcjárművel (jellemzően BTR-82) és 2.000 fővel, tehát a dandár teljes harcoló állományával partra szállt Mariupoltól 70 km-re nyugatra, nagyjából Kulikivszke falunál. Érdekes, hogy az ukrán ellenállás teljes hiánya ellenére a dandár tevékenysége két napig csak a hídfő kismértékű kiszélesítésére szorítkozott. Ennek a valószínűsíthető oka, hogy Mariupolhoz sokkal közelebb tervezték őket partra tenni és a meglepés erejét kihasználva gyorsan be kellett volna vonulniuk a városba és ellenőrzés alá vonni azt. A Mariupol környéki tengeröböl gyors elaknásítása miatt azonban távolabb szálltak partra és a meglepés elmúltával be kellett várniuk a Krím felől érkező fő erőket.

Továbbá szintén az invázió első napján, a 2015 óta meglévő harcérintkezési vonalon is megindult az orosz támadás. Egészen pontosan a DPR és LPR egy-egy hadteste támadott, de mivel ebből az irányból az ukránok várták a támadást, valamint 2015 óta fejlesztett védőállásokkal rendelkeztek¹⁰⁹, az kudarcba fulladt. Az orosz 150. gl.ho. ekkor még csak a második lépcsőben volt és várta, hogy egy esetleges áttöréskor bevessék.

Eközben több párhuzamos tengelyen is sikeresen törtek előre kelet felé a Krímből kijutott oroszok és 26-ra elfoglalták Bergijanszk kikötővárost, valamint a Zaporizzsija régióban fekvő Tokmakot is. Ez lényegében a Perekopi-földszorosból kiinduló sugárirányú támadásokat jelent, amelyek célja minél nagyobb terület birtokbavétele a „Novorosszija-földsávon”.¹¹⁰ Február 27-én ukrán közösségi médiás források az orosz 20. g.gl.ho. jelenlétét jelentették, amint annak elemei Zaporizzsija felé haladnak. Ugyanezen a napon végül sikerült keletről is áttörni Hraitnye falunál Volnovakhatól nem messze a DPR erőknek és az áttörést követően a 150. gl.ho. erőit harcba vetve elfoglalták Anadolt és egészen Kremenivka faluig törtek előre. Itt az orosz csapatfelderítő erők az Azov-ezred egy szakasz szintű lesállításába futottak, így a támadást egy időre sikerült feltartóztatni, de a városból észak felé kivezető autópályát az oroszok ezzel

¹⁰⁹ Takács, *Diplomamunka*, 39.o.

¹¹⁰ A Novorosszija-földsáv a dél-orosz területeket és a DPR-t a Krímmel, de lehetőleg Odesszával vagy akár Transznisztríával összekötő földsáv az Azovi- és Fekete-tenger partvidékén.

Atomerőmű. Az atomerőmű elfoglalását követően, az ukrán vezérkar szerint csak március 7-én indultak újra az orosz támadó műveletek a Zaporizzsijai régióban.¹¹⁴ A 71. g.gl.ezd. 2 BTG-je elfoglalta Huljapoljet és Orihivet. Emellett összesen 7 BTG jelenlétét jelentették, amelyek mind az 58. hdsg. alárendeltségébe tartozó 42. gl.ho. és 136. gl.dd. állományából kerültek kialakításra.¹¹⁵

Bár a Mariupoli csatához is tartozhatna, de a városban zajló harcokat nem befolyásolja az, hogy az oroszok, főleg DPR erők március 8-án nagy nehezen áttörtek Volnovakhanál¹¹⁶ és ezzel végleg ellehetetlenítettek minden felmentési kísérletet, hiszen ezzel a sikerrel a legközelebbi ukrán erőket is legalább 60 km-re szorították a várostól. Március 12-én csak korlátozott méretű támadó tevékenységet, valószínűleg harcfelderítő járőrt jelentettek a Zaporizzsija felé vezető legrövidebb úton Sztjepove és Serbaki falvaknál. Ezek a települések 40-50 km-re délre találhatók a nagyvárostól.¹¹⁷

Március hátralévő részében, ebben az irányban az oroszok nem folytattak támadó tevékenységet, mivel Mariupol és Mikolajiv az összes erőforrásukat igénybe vette. Továbbá az elfoglalt területeken kitörő ukrán tüntetések, valamint partizánakciók – ezek nagy valószínűséggel nem klasszikus partizánok, hanem különleges műveleti erők akciói voltak – további erőket kötöttek le. Így csupán az elért terepszakaszok megtartására szorítkoztak. Ebben a régióban az értekezés fókuszába eső esemény itt a 2023. januári Vuhledar körüli orosz támadásig nem történt. A peremvonal vonalvezetése ebben a régióban a 2023. nyári ukrán offenzíva apró előretöréseit leszámítva a kézirat lezárásáig lényegében változatlan.

2.3. A mariupoli csata

Ebben a fejezetben kizárólag a Mariupolért vívott harcról lesz szó a város bekerítésétől kezdve az Azovsztalba szorult védők fegyverletételéig. Mariupol stratégiai fontosságú kikötőváros, a háború előtt több mint 400.000 fő lakosa volt. A város fontos gazdasági központ is, hiszen Európa egyik legnagyobb kohászati üzeme az Azovsztal mellett az Iljics Kohászati üzem és számos kisebb gyár is található a városban. Ezen gyárak alatt még a hidegháborús időszak eredményeképp az adott üzem összes dolgozója befogadására képes bunkerek találhatók, de az ostrom során bizonyítottan csak az Azovsztal alattiakat használták. Az orosz invázió kinyilvánított politikai céljaival is egybevágott a város elfoglalása, hiszen az oroszok által

¹¹⁴ ISW 2022.03.07.

¹¹⁵ ISW 2022.03.08.

¹¹⁶ ISW 2022.03.09.

¹¹⁷ CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 12*. ISW, 2022.03.12. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-12> (megtekintve: 2022.03.13.)

nácinak tartott Azov ezred is itt alakult meg önkéntes zászlóaljként még 2014-ben, valamint itt volt a honi laktanyája is mint az ukrán haderő egyik reguláris ezredének. Harcászati/hadműveleti szempontból fontos, hogy a várost délről a tenger határolja, míg a többi irányból meglehetősen sík terep, amelyen kisebb elővárosok és falvak találhatók. Magát a várost két részre osztja a nagyjából észak-déli irányú Kalmiusz folyó. Az épületek jelentős része igen erős szerkezetű, a lakóházak beton vagy téglá építésűek, az ipari épületek szintén, csupán a város szélén van egy-két könnyűszerkezetes csarnok. A Kalmiusz folyótól nyugatra található a város adminisztratív és kulturális központja, amelyet nagyméretű, vastag falú épületek, 10-20 emeletes panelház tömbök, széles sugárutak és nagy terek jellemeznek. A folyótól keletre található kisebb városrész több mint felét teszi ki az Azovsztal, a többi pedig 2-4 emeletes társasházak, valamint kertvárosi családi házas övezet.

Keletről a DPR 1. hadteste, északról a 150. gl.ho., míg nyugat felől a 177 tgy.ezd. és az időközben beérkező 810. g.tgy.dd. támadta a várost. Összességében ez nagyjából 7-10 BTG-nyi erőt (kb. 10.000 fő) jelent, míg a későbbi erősítések nagyjából még 4-5.000 főt jelentettek. Velük szemben az Azov ezred zöme és a 36. tgy.dd. az 1. zászlóalja nélkül, az ukrán haditengerészet helyi állománya és a helyiekből szerveződő területvédelmi erők védekeztek.¹¹⁸ A jól képzett szárazföldi harcoló erők létszáma nem haladta meg a 4.000 főt, amely legfeljebb 5 zászlóaljnyi erőt jelent, míg a teljes létszám valahol 7-10.000 fő között lehetett. A kiképzett erőkben meglévő kétszeres orosz fölényt tovább növelte, hogy az orosz támadók sokszor több páncélozott járművel és elsöprő tüzérségi és légi fölénnel is rendelkeztek. A támadó kötelékek szervezetébe két teljes harckocsiezred¹¹⁹ és legalább két harckocsi zászlóalj,¹²⁰ valamint két összefegyvernemi hadsereg teljes tüzérségi erejének a zöme is a támadók rendelkezésére állt. Ezzel szemben ukrán oldalról az Azov-ezred harckocsi százada, illetve a 36. tgy.dd. harckocsi százada¹²¹ és csupán a két egység szervezetszerű tüzérsége állt rendelkezésre. Így harckocsik

¹¹⁸ Az ukrán erők listájának forrása:

Units defending Mariupol. Militaryland, 2022.04.13. <https://militaryland.net/news/units-defending-mariupol/> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹¹⁹ A 150.gl.ho. 68. és 163. Gárda Harckocsiezredei, Forrás: *Decree of the President of the Russian Federation dated June 30, 2018 No. 389 "On assigning an honorary name to the 163rd Tank Regiment"* <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201807020011> (megtekintve: 2024.01.22.) valamint *Decree of the President of the Russian Federation dated June 30, 2018 No. 387 "On assigning an honorary name to the 68th Tank Regiment"* <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201807020001> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹²⁰ A részt vevő orosz alakulatok pontos szervezeti felépítése nem ismert, de arra következtettek, hogy a tengerészgyalogos alakulatok a DPR erők és a később átvezényelt 19.gl.ho. egyes elemei állományában lévő harckocsik összesen legalább két zászlóaljat kitétek.

¹²¹ Egy ukrán tengerészgyalogos dandár átalában egy harckocsiszázaddal rendelkezik. Forrás: AXE, David: *Ukraine Has Four Marine Brigades. It Has Packed All Of Them Into A 10-Mile Sector.* Forbes, 2023.08.04. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/08/04/ukraine-has-four-marine-brigades-it-has-packed-all-four-into-a-10-mile-sector/?sh=794502362068> (megtekintve: 2024.01.22.)

terén az oroszok legalább 4:1, míg tüzérségben 10:1 fölényvel bírtak. Amint azt később látni fogjuk, a páncélosok terén meglévő fölény beépített területen nem igazán számított, a tüzérségi viszont annál inkább. A kombinált erő-eszköz fölény 4,74:1 volt, amely a beépített területen vívott támadó harchoz nem elégséges. Az oroszokat viszont a földrajz segítette, mivel az ukrán erőket teljesen el tudták szigetelni.

Mint azt fentebb írtam, március 1-én az oroszok lényegében leállították a Zaporizzsija irányú támadásaikat annak érdekében, hogy a Dél-Hadseregcsoport erőfeszítéseit Mikolajiv és Mariupol irányába összpontosíthassák. A február 27/28-i Volnovakha környéki áttörés eredményeképp a Mariupoltól keletre védekező ukránok mögé jelentős orosz erők kerültek.¹²² Emiatt március 1-én az ukrán 1. Önálló Tengerészgyalogos Dandár kénytelen volt Hnutovén át Szartanába visszavonulni, miközben felrobbantotta maga mögött a hidakat a Kalmiusz folyón.¹²³ Ennek eredményeképp az ettől délre védekező ukránoknak, a 36. tgy.dd. két gyenge századának és a 109. tv.dd. egy megerősített századának is vissza kellett vonulnia a város peremére.¹²⁴

Március 1. a bekerítés első napja is, mivel a kelet felől támadó 150. gl.ho. és a Mangus felől érkező 177. tgy.ezd. előőrsei találkoztak a város nyugati peremén lévő Epicentr-K bevásárlóközpontnál. Jóllehet, ekkor még csak egy vékony gyűrű volt a város körül, főleg az északnyugati irányban, ahol csak az előrenyomuló magasabbegységek előőrs zászlóaljai tartózkodtak, a kitörésre nem került sor, a felmentési kísérlet pedig kudarcot vallott. Az ukrán 54. és 56. gl.dd-k támadását jelentéktelen előrehaladást követően vissza kellett rendelni, mivel a hátukban lévő Rozivka települést az orosz 150. gl.ho. egy BTG-je elfoglalta.¹²⁵

A bekerített erők felszámolására vonatkozó alapelvekkel összhangban¹²⁶, március 6-tól kezdve az oroszok megpróbálták gyors, a sugárutak és kulcsfontosságú terepelemek mentén

¹²² *Russian invasion update: Mariupol remains Ukrainian controlled, Russian invaders shell urban quarters and villages*, Ukrinform, 2022.02.28. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3415622-russian-invasion-update-mariupol-remains-ukrainian-controlled-russian-invaders-shell-urban-quarters-and-villages.html> (megtekintve: 2024.01.22.) illetve

ISW 2022.03.02.

¹²³ *UNITREP – 36th Marine Brigade*, MilitaryLand.net 2022.09.20. az ukrán védelmi minisztérium közlései szerint <https://militaryland.net/news/unitrep-36th-marine-brigade/> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹²⁴ *Invasion Day 5 – Summary*, MilitaryLand az ukrán vezérkar közlései alapján, 2022.03.01. <https://militaryland.net/news/invasion-day-5-summary/> (megtekintve: 2022.03.02.)

¹²⁵ LISTER, Tim, VOITOVYCH, SMITH-SPARK Olga and Laura: *Russia squeezes southern Ukraine amid warning 'worst is yet to come'* CNN, 2022.03.03. <https://edition.cnn.com/2022/03/03/europe/ukraine-mariupol-besieged-russia-intl/index.html> (megtekintve: 2024.01.22.)

Erről az ellentámadásról csak három nappal később tesz említést az ukrán vezérkar és őket hivatkozva az ISW 2022.03.05-i jelentése.

¹²⁶ MH Ált./54. IV-34.o.

ill. Dr. GRAU, Lester W., BARTLES, Charles K.: *The Russian Way of War*, Foreign Military Studies Office, 2016. Fort Leavenworth (KS), USA 182.o.

végrehajtott támadásokkal feldarabolni a katlant. Március 6-án a 150. gl.ho. egy BTG-je megtámadta a város nyugati peremén lévő téglagyárat, ki is szorította onnan az ukrán védőket, de a szárnyukra mért ellenlökés bekerítette a BTG-t. Az Azov-ezred és a 36. tgy.dd. helyszínen lévő erői sikeresen felszámolták a bekerített oroszokat, két T-72B3 harckocsit is zsákmányoltak, de végül az orosz tüzérség válaszként érkező csapásai miatt ők is kénytelenek voltak visszavonulni.¹²⁷ A tüzérségi fölény eredményeként az oroszok sikeresen szorították vissza az ukrán védőket a beépített terület határára, március 8-án elfoglalva a repteret és Sztarij Krim elővárost.¹²⁸ Innentől kezdve megfigyelhető, hogy a várost északról és nyugatról támadó orosz reguláris gépesített erők továbbra is gyors, mély betörésekkel próbálták meg részekre szabdalni a katlant, míg a kevésbé jól képzett, kevésbé gépesített DPR erők módszeresen, házról-házra harcolva, ezért jóval lassabb ütemben haladtak előre kelet felől.¹²⁹ Ekkorra egyértelművé vált, hogy délen az oroszok legfontosabb célja Mariupol gyors elfoglalása, hiszen még Enerhodarból is ide csoportosították az eredetileg Zaporizzsija felé támadó 19. gl.ho-t. Március 12-én a Kupriny utcán és a Metro hipermarketnél lévő ukrán állásokat heves tüzérségi tűz alá vették, majd 13-án hajnalban a 150. gl.ho. és a 810. g.tgy.dd. állományából álló, összesen nagyjából két BTG méretű támadó csoportosítás hajtott végre támadást. Sikeresen kivetették az állásaikból a város szélén nem több mint egy századnyi erővel védekező ukránokat, majd a Mijru sugárúton és a párhuzamos utcákon a városközpont felé törtek előre. Azonban az ukránok gyalogsági kisalegységek, valamint vándor tűzeszközként alkalmazott BTR-4-esek sikeres kombinációjával néhány háztömböt követően súlyos veszteségeket okozva megállították az oroszok előretörését.¹³⁰

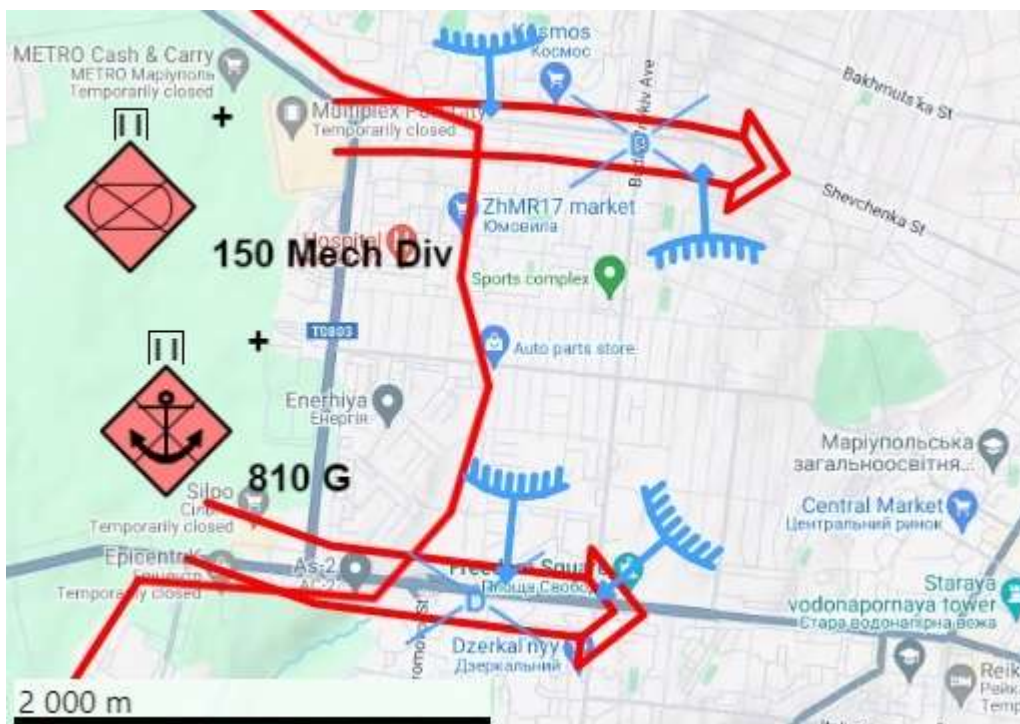
¹²⁷ ISW 2022.03.07.

ill. *Invasion Day 12 – Summary*, Militaryland, 2022.03.08. Az ukrán vezérkar jelentései alapján. <https://militaryland.net/news/invasion-day-12-summary/> (megtekintve: 2022.03.09.)

¹²⁸ ISW 2022.03.09.

¹²⁹ ISW 2022.03.10. 5.o. Megj.: ebben a forrásban a DPR azt állította, hogy a keleti elővárosokon túl az Azovsztal üzemet is birtokba vették, ami nyilvánvalóan nem igaz.

¹³⁰ CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 13* ISW 2022.03.13. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-13> (megtekintve: 2022.03.14.)

11. ábra: A március 13-i orosz támadás vázlata. A szerző saját munkája.

Március 13-án keletről is próbálkoztak az oroszok egy gyors betöréssel. A 22. és a 346. Gárda Szpecnaz Dandár 60-80 harcosa sikeresen behatolt a városba és a Leporskoho és Naberezsna utcák sarkánál lévő rendőrőrsig törtek előre. Itt azonban az Azov-ezred drónokkal helyesbített tüzérségi tűzcsapásaival és a helyszínre küldött tartalékok bevetésével sikerült őket megsemmisíteni.¹³¹

Március 15-én az oroszok ismét a március 13-hoz hasonló mély betöréssel próbálkoztak. Alapos tüzérségi előkészítést követően március 14-én szinte egész nap a 810. g.tgy.dd. majdnem teljes erejét bevetették és sikeresen törtek előre a Szvabodi térig. Az oroszok kihasználva a kezdeti sikert, bevetették a 150. gl.ho. és a 177. tgy.ezd. egy-egy BTG-jét. Azonban a sugárutak és a tér találkozásánál az ukrán védők kihasználták a terepet és több tűzsákot is létrehozva visszaverték a támadást.¹³² A harcok kaotikusságára jellemző, hogy drónfelvétel készült egy orosz harckocsiról, ami valószínűleg elszakadt az alegységétől és a városközpontból visszafelé tartva érte több páncéltörő rakéta találat a Szvabodi térnél.¹³³

¹³¹ CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 15* ISW 2022.03.15. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-march-15> (megtekintve: 2022.03.16.)

¹³² HLUSHCHENKO, Olha: Defence of Mariupol: aggressors' armoured vehicles and manpower destroyed, Ukrainskaya Pravda, 2022.03.14. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/03/14/7331129/> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹³³ LEE, Rob a Foreign Policy Research Institute Eurasia Program szenior kutatója X-bejegyzése alapján: <https://twitter.com/visegrad24/status/1505470215529930757?lang=hu> (megtekintve: 2022.03.21.)

A keleti irányból támadó DPR csapatok folyamatos nyomása 16-án nyert teret, amikor a tengerpart mentén, valamint északabbra a Taganrozka sugárúton sikerült előretörni az Azovsztal kohászati üzemig. Ezáltal bekerítéssel fenyegetve az Azovsztaltól keletre lévő Livoberezsnyij városrész védőit.¹³⁴

Itt érdemes megemlíteni, hogy az ukrán légierő a GUR (Головне управління розвідки Міністерства оборони України = az Ukrán Védelmi Minisztérium Hírszerző Ügynöksége) segítségével többször is sikeresen hajtott végre szállítóhelikopter bevetéseket Mariupol védői érdekében. Az oroszoknak csak március 21-én sikerült lelőni az első helikoptert. Az ukránok az utolsó bevetést április 5-én hajtották végre. A szokásos 2 Mi-8-asnak sikerült leszállnia az Azovsztal területén, de a visszaúton az egyiket 7 km-re a fronttól lelőtték, az érte indított kutatómentő helikoptert szintén.¹³⁵ Összességében 7 bevetés alatt 72 főt sikerült bejuttatni a katlanba, lőszer, páncéltörő eszközök és kommunikációs berendezések (pl. Starlink terminál) mellett. A visszaúton 50-60 súlyos sebesültet evakuáltak. Az első négy bevetést veszteségek nélkül hajtották végre, viszont az utolsó három alatt három helikoptert lelőttek és egy megrongálódott, de sikerült vele visszatérni a bevetések kiinduló bázisául szolgáló Dnyipro repülőtérre. Helikopteres bevetéseket május 11-ig terveztek, de mindet törölni kellett az oroszok tevékenysége miatt, hiszen ekkor az Azovsztal szinte folyamatos tüzérségi tűz alatt állt, valamint az orosz légvédelem figyelmét is felkeltették a korábbi bevetésekkel.¹³⁶

Március 21 és 28 között a Mijru sugárút mentén található kiszögellésre támaszkodva az orosz 810. g.tgy.dd. megpróbált tovább törni kelet felé. Itt az ukrán védők a beépített terület jellegzetességeit, valamint a drónokkal helyesbített tüzérségi (jellemzően aknavető) tüzüket kihasználva sikeresen tartották fel az oroszokat. Állítólag itt és ekkor esett el a 810. g.tgy.dd. parancsnoka Alexej Sarov ezredes is.¹³⁷

Március 29 és április 7 között az orosz 150. gl.ho.-nak is sikerül északról elérnie egy betörést a Karpinskoho utca mentén, ami egy széles, 2x2 sáv, észak-dél irányú sugárút. Ezáltal súlyosan fenyegetve a város védőit, hogy a katlan Kalmiusz folyótól északra lévő részét kettévágják.

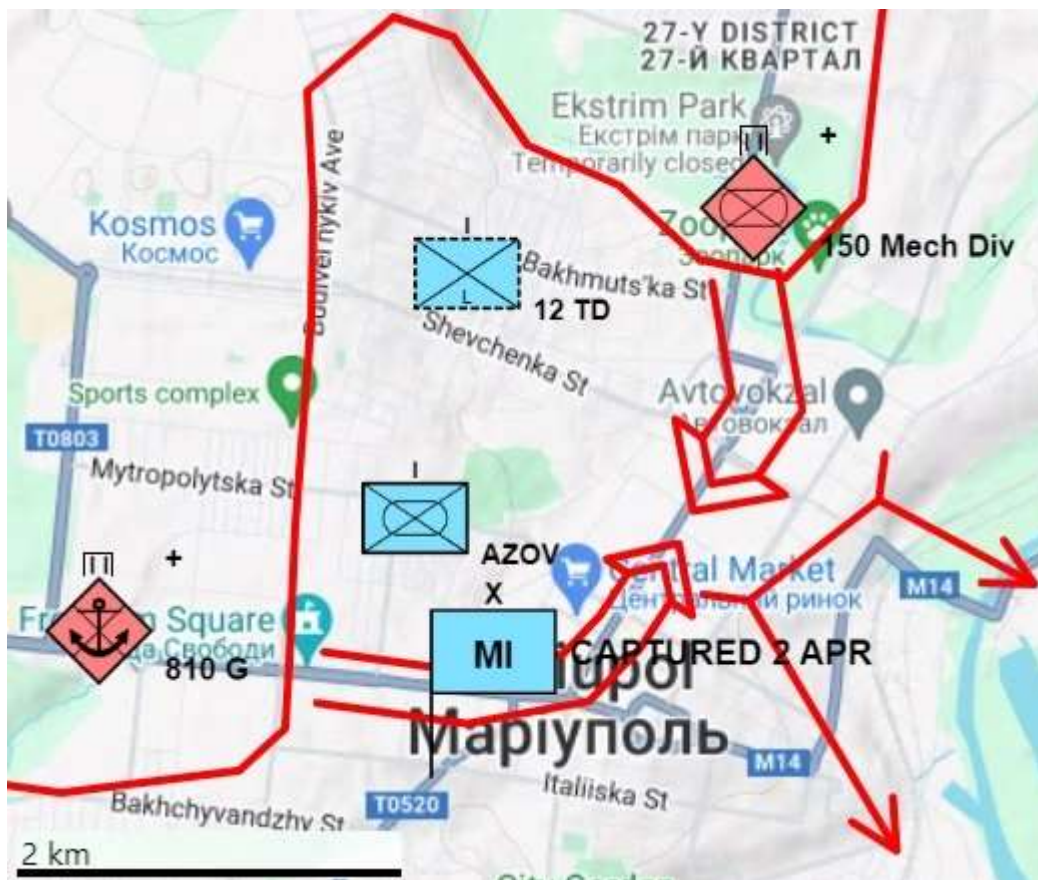
¹³⁴ *Invasion Day 22 – Summary*, Militaryland, 2022.03.18. Az ukrán vezérkar jelentései alapján. <https://militaryland.net/news/invasion-day-22-summary/> (megtekintve: 2022.03.19.)

¹³⁵ *Russia Says Prevented Ukraine Officers Fleeing Mariupol By Air*, The Moscow Times az AFP nyomán, 2022.04.05. <https://www.themoscowtimes.com/2022/04/05/russia-says-prevented-ukraine-officers-fleeing-mariupol-by-air-a77230> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹³⁶ ALTMAN, Howard: *Inside Ukraine's Daring Helicopter Missions Into Russian-Occupied Mariupol*, The War Zone, 2022.05.25. <https://www.thedrive.com/the-war-zone/exclusive-details-of-ukraines-daring-helicopter-missions-into-russian-occupied-mariupol> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹³⁷ COLE Brendan: *Who is Alexei Sharov? 15th Top Russian Commander Killed in Ukraine War*, Newsweek, 2022.03.23. <https://www.newsweek.com/alexei-sharov-russia-ukraine-kyiv-mariupol-general-putin-death-1690834> (megtekintve: 2024.01.20.)

A fent említett északi irányú előretöréshez az is hozzájárult, hogy az ukrán 503. Önálló Tengerészgyalogos zászlóalj, amely az Iljics gyár környékéért volt felelős, letette a fegyvert.¹³⁸ Ezáltal a védelmi vonalon keletkezett rés miatt a 36. tgy.dd. és az Azov ezred kénytelen volt visszavonulni a gyár területére, így az oroszok jelentős előrehaladást tudtak elérni.¹³⁹ Április 2-án videofelvételeken szereplő orosz erőket sikerült azonosítani a mariupoli SzBU épületben.¹⁴⁰ Ez azt jelenti, hogy a korábbi nyugati irányú betörések eredményeképp sikerült az oroszoknak rendkívül közel jutni ahhoz, hogy kettévágják a város nyugati felében védő ukránokat.

12. ábra: A Kalmiusztól nyugatra fekvő városrész védelmének első sikeres kettévágása április 9-én. A szerző saját munkája.

¹³⁸ CULVERWELL, Dominic: *Conflicting reports over Ukrainian troops surrendering in Mariupol*, Intellinews, 2022.04.06. <https://www.intellinews.com/conflicting-reports-over-ukrainian-troops-surrendering-in-mariupol-240632/> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹³⁹ SEVGIL, Museva: *Commander of "Azov" Denys Prokopenko (Redis): We did everything possible and impossible to pull back the overwhelming forces of the enemy*, Ukrainskaya Pravda, 2022.05.08. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/05/8/7344860/> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹⁴⁰ CLARK, Mason, BARROS, George, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 2*, ISW, 2022.04.02. <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-april-2> (megtekintve: 2022.04.02.)

Április 9-én a Kalmiusztól nyugatra lévő városrészt már gyakorlatilag is kettévágták az oroszok, amikor sikerült a Metalurhiv sugárutat először tűzzel, majd csapatokkal is ellenőrzés alá vonni. Jóllehet, az ezen a környéken található SzBU épületben már április 2-án orosz csapatokat jelentettek, értékelésem szerint, az elérhető források alapján rekonstruált helyzet csak április 9-re érte el azt a szintet, amikor gyakorlatilag is kettévágták az ukrán erőket. Továbbá április 10-én az Iljics gyárat is sikerült teljesen bekeríteni. Itt ismét előjött a nem egyértelmű vezetési rendszer problémája, ugyanis a 36. tgy.dd. helyszínen lévő parancsnoka, Vologyimir Baranyjuk ezredes észak felé, míg az egyik tisztje Szerhij Volinszkij őrnagy Denisz Prokopenko alezredestől, a város védelméért felelőssé tett Azov ezred parancsnokától kapott parancsa szerint dél felé akart kitörni. Mindketten ennek megfelelően is cselekedtek. Az észak felé kitörők kisebb csoportjainak sikerült áttörni a gyűrűn és kisebb csoportok többnapos gyaloglás után elérték a saját vonalaikat, de a dandárparancsnok nagyjából 1000 katonájával orosz hadifogságba esett. A dél felé kitörő 500 fős csoportnak 11/12-én éjjel sikerült dél felé átszivárognia az orosz gyűrűn.¹⁴¹

Április 10-re, de legkésőbb 11-re¹⁴² az oroszok a Kalmiusztól nyugatra lévő részt ismét kettévágták, mivel a halászhajó kikötőnél elérték a tengerpartot, így az Azov ezred 2. zászlóalja és a 12. tv.dd. összesen nem több mint egy századnyi ereje a folyótól nyugatra bekerítésbe kerültek. Április 14-én éjszaka megpróbáltak áttörni az oroszokon és a Smidta utca hídján át átjutni a keleti partra. Az oszlop első felének sikerült is átjutni, de az oroszok ezt követően pontos tűzcsapással megsemmisítették a hidat, így a második oszlop, az Azvosztalból érkező tartalék segítségével csak úszva tudott átjutni a folyón.¹⁴³

Április 20-ra a folyamatos nyomásnak köszönhetően az ukránokat viasszaszorították az Azovsztal területére. Az oroszok ekkor, más források szerint már 15-én¹⁴⁴ bevetették a Tu-22M3 bombázóikat is, amelyek 3 tonnás bunkerromboló bombákkal támadták a gyárat. Április 25-26 éjjelén az orosz légi- és tüzérségi csapások hatására az Azovsztal alatti bunker egy része

¹⁴¹ Basurin reported the murder of the commander of the 36th Marine Brigade of the Ukrainian Armed Forces in Mariupol, TASSZ, 2022.04.17. <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14398327> (megtekintve: 2024.01.22.)

¹⁴² CLARK, Mason, HIRD, Karolina, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 11* <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-april-11> (megtekintve: 2022.04.12.)

¹⁴³ KAGAN, Frederick W., STEPANENKO, Kateryna and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment April 16*, ISW, 2022.04.16. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-april-16> (megtekintve: 2022.04.17.)

¹⁴⁴ CLARK, Mason and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment April 15*, ISW 2022.04.15. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-april-15> (megtekintve: 2022.04.16.)

beomlott. Az oroszok szinte minden nap megpróbálták gyalogsági rohamokkal betörni a gyár területére, de a kedvező terepet kihasználva az ukrán védők mindannyiszor visszaverték őket.¹⁴⁵ Az időközben, főleg Törökország és az ENSZ által tető alá hozott egyezménynek köszönhetően az Azovsztal bunkereibe menekült civilek május 12-re mind elhagyták a gyárat, de a védők nem adták meg magukat. Mivel azonban semmilyen utánpótlást nem kaphattak, ezért május 16-án az ukrán vezérkar parancsára mégis letették a fegyvert. 2439 ukrán katona (közülük kb. 500 sebesült) adta meg magát május 17 és 21 között.¹⁴⁶ Orosz források szerint nagyjából 4200 ukrán katona esett el¹⁴⁷, természetesen az ukránok szerint ez a szám alig éri el az ezret. Az orosz veszteségek sem voltak alacsonyak. Egyes ukrán források szerint a 810. g.tgy.dd.-t már április elején ki kellett vonni, mivel állománya 85%-t elveszítette.¹⁴⁸ Bár ezt az oroszok sohasem ismerték be, azonban tény, hogy a mariupoli csata végén már nem szerepel az alakulat a híradásokban. A legsokatmondóbb hír a harcértékükkel kapcsolatban, hogy július 31-én zendülés volt az alakultnál. Ezt követően a 810. g.tgy.dd. 2022 őszén a Herszoni régió egy viszonylag csendesebb szakaszán állomásozott és a 2023. nyári ukrán offenzívánál került csak ismét a harcok sűrűjébe.¹⁴⁹ Ezek alapján arra következtetnek, hogy ezt az egységet szinte a nulláról kellett újjászervezni. Ukrán források szerint az oroszok összesen nagyjából 6000 főt, 78 db harckocsit – ezek javáról geolokációs képi bizonyíték van – és nagyjából 100 db egyéb páncélozott járművet veszítettek.¹⁵⁰

Mariupol esetében – a többi nagyvárossal ellentétben – nem figyelhető meg az, hogy az oroszok megpróbálták egyszerűen benyomulni, majd birtokba venni. Ennek egyik oka, hogy keletről már egy meglévő, aktív harcérintkezési vonalon kellett áttörni, hogy elérjék a várost. A nyugat felől érkező 49. hdsg. alakulatai ugyan megtehetnék volna, de mire a város határához értek

¹⁴⁵ CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Katerina: *Russian Offensive Campaign Assessment April 27*, ISW 2022.04.27. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-27> (megtekintve: 2022.04.28.)

¹⁴⁶ HOPKINS, Valerie; NECHEPURENKO, Ivan; SANTORA, Marc: *Ukrainian authorities declare an end to the combat mission in Mariupol after weeks of Russian siege* <https://www.nytimes.com/2022/05/16/world/europe/azovstal-mariupol.html> (megtekintve: 2024.01.23.)

¹⁴⁷ *Russia Says All Urban Areas of Mariupol Cleared of Ukrainian Forces*, The Voice of America a Reuters nyomán, 2022.04.16. <https://www.voanews.com/a/russia-says-all-urban-areas-of-mariupol-cleared-of-ukrainian-forces/6532471.html> (megtekintve: 2024.01.23.)

¹⁴⁸ *Russia suffers losses of 75% on Black Sea fleet coastal defence brigade, Ukraine claims*. The Guardian, 2022.04.19. <https://www.theguardian.com/world/live/2022/apr/19/russia-ukraine-war-zelenskiy-says-battle-for-donbas-has-begun-dialogue-between-macron-and-putin-stalls-live?page=with:block-625e39558f08790595e28ef7#block-625e39558f08790595e28ef7> (megtekintve: 2024.01.23.)

¹⁴⁹ BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, HARWARD, Christina, WOLKOV, Nicole, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 23, 2023*, ISW 2023.09.23. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-23-2023> (megtekintve: 2024.01.23.)

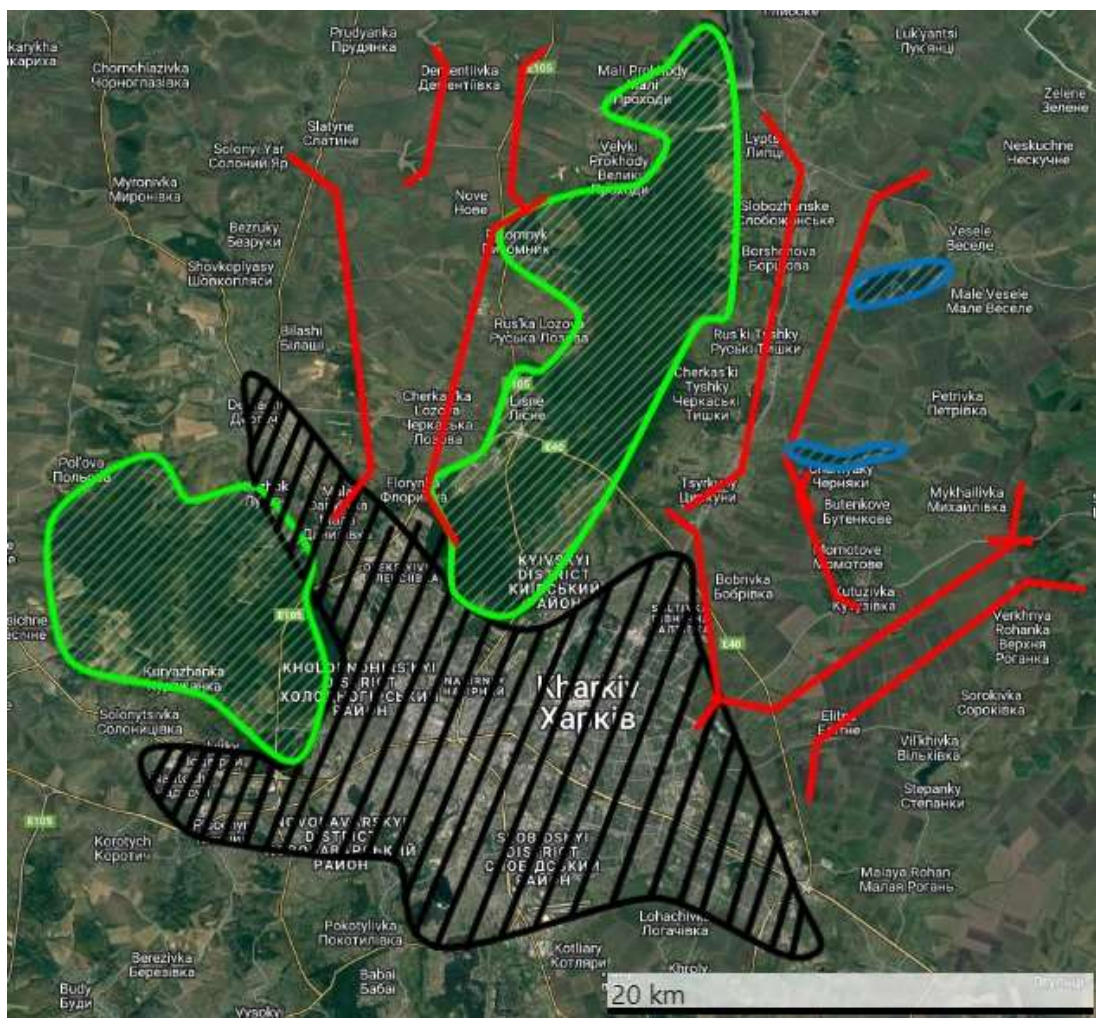
¹⁵⁰ *Azov officer: Russian forces lost about 6,000 troops in Mariupol*. The Kyiv Independent. 2022.05.14. <https://kyivindependent.com/azov-officer-russian-forces-lost-about-6000-troops-in-mariupol/> (megtekintve: 2024.01.23.)

(február 27.), már valószínűleg több helyről is értesültek a hasonló orosz kísérletek véres kudarcáról. Amint világossá vált, hogy az ukránok nem kapitulálnak, de nem is tudják felmenteni a várost, megindult a hagyományos ostrom.

Mivel azonban ez a vártnál hosszabb időt és több erőt igényelt, az északi Zaporizzsijai irányba folytatott műveleteket le kellett állítani. Mariupol elfoglalása két reguláris orosz hadosztályt, 2-3 önálló dandárt és a DPR egy hadtestét teljes mértékben lekötötte, amelyek így nem tudtak részt venni az északi irányba folytatott műveletekben.

2.4. A Harkiv körüli ütközetek az invázió első időszakában

Harkiv Ukrajna második legnagyobb városa, a lakossága az invázió előtt kicsivel 1,5 millió fő alatt volt. A város a Harkiv és Lopany folyók torkolatára épült igazi metropolisz, annak az összes katonaföldrajzi jellegzetességével. Kiterjedt előváros-hálózat veszi körül, ahol pedig nem a beépített terület, ott erdők, csatornák és egyéb vízenyős területek akadályozzák a manőverezést. A várostól keletre folytatott hadműveleti vagy annál nagyobb méretű műveleteket a Donyec folyó észak-déli folyású szakasza tovább korlátozza, amely a város szélétől 30 km-re keletre található. A puszta mérete és politikai jelentősége mellett a város az ott működő haditechnikai vállalatok miatt is fontos célpont volt. A Kijevi iránnyal ellentétben, itt az ukrán egységeknek már az invázió megindítása előtt sikerült elfoglalni a háború idejére kijelölt körleteiket. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a 2014 óta zajló háború két veterán egysége, a 92. és 93. gl.dd-k voltak a felelősek a város védelméért. A támogatásukra rendelkezésre állt a 40. Tüzérdandár (tü.dd.) is. Ez összesen nagyjából 4.000 fő tényleges állományú hivatásos katonát jelentett, akik pár nappal később még nagyjából ennyi területvédelmi katonával egészültek ki, akiket a város lakosságának önkénteseiből toboroztak.

13. ábra: A Harkiv körüli terep fontosabb tulajdonságai az orosz támadás szemszögéből. A szerző saját munkája.

Orosz részről a 1. g.hk.hdsg., a 6. hdsg. és a 20. g.hdsg. kijelölt magasabbegységei és önálló egységei, valamint az Északi Flotta 14. Hadteste vettek részt a támadásban.¹⁵¹ Ez összesen – a magasabbegységek nyílt forrásból ismerhető szervezeti felépítéséből kiindulva – legalább 4 gépesített lövészadosztályt, 1 harckocsi hadosztályt, valamint 3 önálló gépesített lövészdandárt jelentett. Ez összesen nagyjából 50.000 főt és 300 db harckocsit jelent, az állományukba tartozó mintegy 5-600 gyalogsági- és páncélozott szállító harcjármű mellett. A műveleteiket további 3-400 db tüzérségi eszköz – rakéta-, önjáró és tábori tüzérséget egybe számolva – támogatta. Emellett ismeretlen számú, de legalább egy zászlóaljnyi Szepecnaz katona is részt vett a támadásban.

Mindez összességében 10-szeres erő-eszköz fölényt jelentett a támadók számára. Ez azonban nem jelentett garanciát a sikerre, hiszen egy 1,5 milliós nagyváros elfoglalásához ennyi katona akkor is éppen csak elegendő, ha az ellenállás jelentéktelen. Továbbá ez az elsöprő erőfölény

¹⁵¹ ISW 2022.02.26.

Harkiv irányába csak az első pár napban állt fenn, mivel az 1.g.hk.hdsg. több alegységét is már március 1-től kezdve a Kijev elleni fő csapás megsegítése érdekében Szumi felé vezényelték át.

Az orosz támadás a többi frontszakasszal összhangban, itt is február 24-én hajnalban kiterjedt tüzérségi- és légicsapásokat követően indult meg. Az értekezés szempontjából fontos tűzcsapások a határ közvetlen közelében lévő, előzetesen felderített ukrán állásokat és támpontokat, valamint a két dandár békehelyőrségül szolgáló épületeket érték.

Az invázió előtt 7 órával – titkosszolgálati értesülések alapján – már világossá vált, hogy nem csupán a Donbaszban fognak támadni az oroszok.¹⁵² Az ukrán vezérkar azonnal parancsot adott az ennek megfelelő átcsoportosításokra és széttelepülésekre, de ez az idő rövidnek bizonyult. A két veterán dandár a többi ukrán alakulattal szemben – a magas szintű összekovácsoltságuknak és a kis távolságoknak köszönhetően – azonban sikeresen érte el már február 23-én késő éjszaka a háború esetén kijelölt körleteiket, így elhanyagolható veszteségeket szenvedtek. Ekkora erőfölénnyel szemben azonban esélyük sem volt a határ mentén sikeres védelmi harcot folytatni, így visszavonultak Harkiv felé, ahol számukra kedvezőbb volt a terep.

Ennek megfelelően az orosz támadó kötelékek eljárór szakaszai és előőrs századai már délelőttre elérték Harkiv külvárosait, ott viszont számos lesállításba és harcelőrsbe ütköztek. Először egy Cirkuni falu felől a harkivi autópálya körgyűrű felé tartó orosz szakasz (4 db BMP-2 és 1 db T-80) ütközött bele egy ukrán szakaszba (2 db BTR-4, 1 db Kozak-2 és 1 db T-64). Az oszlop alakzatban haladó oroszokra a rejtett állásokban várakozó ukrán gyalogság nyitott először tüzet Javelinekkal, majd a harcjárművek toronyfegyverei is csatlakoztak. Az oroszok ugyan viszonozták a tüzet, de a szakasz maradványai visszavonultak és nem is próbáltak ebbe az irányba támadni.¹⁵³

Ez csak egy példája a város körül végrehajtott számos sikeres ukrán védelmi harctevékenységeknek. Mindezeknek köszönhetően az oroszok február 25-én délutánra leállították a hagyományos erővel végrehajtott támadó műveleteiket a város ellen. Itt nehezemre esik támadó műveletnek nevezni azt az eljárást, miszerint a gépesített lövész alegységek némi harcokcsi megerősítéssel a szilárd burkolatú utakat használva egyszerűen be

¹⁵² ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 23.o

¹⁵³ ISW 2022.02.24. 2., ill.

ISW 2022.02.25., ill.

<https://lostarmour.info/mraps/29951> valamint

SCHWIRTZ, Michael: *Scenes from Kharkiv: Battle wreckage, the boom of artillery, and people sheltering in the subway*. The New York Times, 2022.02.25. <https://www.nytimes.com/2022/02/25/world/europe/kharkiv-ukraine-military.html> (megtekintve: 2024.01.24.) források összevetése alapján.

akartak vonulni a városba. Amikor pedig lesállításba, harcélőrsbe vagy esetleg megerődített támpontba – bár ebből ekkor szinte még nem is volt – ütköztek, súlyos veszteségek elszenvedése után visszavonultak majd a harcérintkezés helyszínét pár órán belül heves orosz tűzérségi tűzcsapás érte.

Ezen kudarcok következtében az oroszok úgy döntöttek, hogy a különleges műveleti erőkkel próbálnak meg eredményt elérni. A tervek szerint a különleges műveleti kisalegységek beszivárognak a városba, ott az előre rejtetten elhelyezett fegyver és lőszerraktárakat és biztosított épületeket („safehouse”) kihasználva zűrzavart okoznak az ukrán védők háta mögött. Ezt követően, a védelem megingását kihasználva nagy valószínűséggel újabb támadást indítottak volna a hagyományos erőkkel, bár ez utóbbi csak a saját következtetésem, mivel a folyamat már az első lépcsőnél kudarcot vallott.

Február 27-én a 2. Gárda Szpecnaz Dandár állományába tartozó szakasz méretű kötelékek törtek be a városba nyugat és északkelet felől, miközben a 25. ö.gl.dd. észak felől elterelő támadást indított a város ellen. Az északkeleti csoport Szpecnaz katonái elérték a 134. számú Speciális Iskolát, de ekkorra már az ukrán belügyi erők és rendőrök tudtak róluk és egy BTR-4-essel kiegészülve tűz alá vették az épületet. A tűzharcba később bekapcsolódott egy T-64-es is, de a jól képzett és elszántan harcoló orosz katonák ellen két roham is sikertelen volt. Végül az iskola egyik gázcsöve megsérült, így az ukránok ezt kihasználva felgyújtották az épületet, ami végül visszavonulásra kényszerítette az oroszok maradványát.¹⁵⁴ Az orosz különleges erők elleni harcot az is segítette, hogy a helyi lakosság a közösségi médiában szinte élőben számolt be az oroszok mozgásáról.¹⁵⁵ Tovább nehezítette az orosz különleges erők harcát, hogy jól láthatóan egy egész napig nem tettek semmit a reguláris erők a kezdeti sikerük kihasználása, majd később a felmentésük érdekében. Ez véleményem szerint a két szervezet, a szárazföldi haderőnem és a katonai hírszerzés közötti koordináció rendkívül alacsony minőségére utal.

Ezt követően az oroszok inkább tűzérségi és légi csapásokkal kívánták megtörni a város védőinek ellenállását. Erre abból tudok következtetni, hogy az eddig az ebbe az irányba támadó magasabbegységek mozgását már nem a város felé, hanem északra Szumi, majd kicsit később keletre Izjum felé jelentették, viszont a várost folyamatosan érték a súlyos légi- és tűzérségi csapások. Azonban a Szumi irányába elszenvedett folyamatos veszteségek, illetve a Harkiv

¹⁵⁴ TROFIMOV, Yaroslav: *Russian Armored Vehicles Meet Tough Resistance in Kharkiv*, The Wall Street Journal, 2022.02.26. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-02-26/card/russian-armored-vehicles-meet-tough-resistance-in-kharkiv-LxS7PaOdbXz56faAoFRk> (megtekintve: 2022.02.26.)

¹⁵⁵ Konsztyantyin ZSIDKOV alezredes beszámolója. In: *Kharkiv Battle: How Ukrainians Crushed Russian Army! Documentary Film*, 03:37, 2023.12.17. <https://www.youtube.com/watch?v=KblB1McJ2Z4> (megtekintve: 2024.01.24.)

körüli kudarcok hatására az oroszok morálja jelentősen leromlott. Erre utal az is, hogy továbbra sem hajtottak végre támadást a város felé, valamint az egyik elitnek tartott magasabbegység tagjai megadták magukat az ukrán védőknek. Március 3-án érkezett a hír, hogy a 2. „Tamanyszkaja” g.gl.ho. 1. hk.ezd. fegyverzeti helyettese, valamint az egyik zászlóaljparancsnoka 20 további emberével megadta magát.¹⁵⁶ Bár a forrás nem a leghitelesebb, az oroszok azóta sem igyekeztek cáfolni, így valószínűleg igaz.

Harkiv elfoglalásáról az oroszok az események tükrében ekkorra már letettek, viszont március 10-én az ukránok Izjum felé végrehajtott orosz támadó tevékenységről számoltak be.¹⁵⁷ Jóllehet, Izjum a Harkiv régióban van, de logikailag a Donbaszért vívott harcok része, így az izjumi irányú műveletekkel a következő fejezetben fogok foglalkozni. Március közepétől kezdve az ukránok igyekeztek átvenni a kezdeményezést Harkiv északi előterében, azáltal, hogy gyalogos kisalegységek szivárogtak át a peremvonalon és folyamatos rajtaütésekkel igyekeztek zaklatni a váratlan és heves ellenállástól, valamint a súlyos veszteségektől megrendült oroszokat.¹⁵⁸

Március végén, április elején a harkivi irány egyértelműen másodlagossá vált az oroszok számára, hiszen az eredetileg ebbe az irányba támadó legerősebb magasabbegység (1.g.hk.hdsg.) egyes BTG-it a Brovarij felől kelet felé végrehajtott halogató harc közben¹⁵⁹, míg más elemeit és a 20. hdsg-t Izjumnál jelentették.¹⁶⁰ Ennek megfelelően a Harkiv és az orosz határ között lévő orosz erők jelentősen meggyengültek, úgy feltételezem, hogy csupán a várost továbbra is rendszeresen tűz alatt tartó tüzérség és az azt közelbiztosító alegységek maradtak a körzetben. Közvetlenül a harkivi irányban már csak az Északi Flotta 14.hdt. erői, valamint a 6.hdsg. egyes elemei (pl. a 237. hk.ezd.) tartózkodtak.¹⁶¹ Ezek a kötelékek azonban ekkorra már

¹⁵⁶ LYUTIKOV, Oleksiy: 22 tankers from the elite division of Putin's army surrendered to the Armed Forces. Video, Oboz.ua 2022.03.03. <https://war.obozrevatel.com/ukr/u-polon-zsu-zdalisya-22-tankisti-z-elitnoi-divizii-armii-putina-video.htm> (megtekintve: 2022.03.03.)

¹⁵⁷ ISW 2022.03.10.

¹⁵⁸ CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 17*, ISW 2022.03.17. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-17> (megtekintve: 2022.03.18.)

¹⁵⁹ KAGAN, Frederick W., BARROS, George HIRD, and Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment April 3*, ISW, 2022.04.03. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-3> (megtekintve: 2022.04.04.)

¹⁶⁰ CLARK, Mason, BARROS, George HIRD, and Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment April 4*, ISW, 2022.04.04. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-4> (megtekintve: 2022.04.05.)

¹⁶¹ CLARK, Mason and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 15*, ISW 2022.04.15. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-15> (megtekintve: 2024.01.25.) ill.

CLARK, Mason, BARROS, George, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 20*, ISW 2022.04.20. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-20> (megtekintve: 2024.01.25.)

koránt sem voltak teljes harcértékűek. Ha a nyílt forrásból elérhető szerkezetüket vesszük alapul, akkor is valószínűleg 6, de az átvezénylések után is legfeljebb 7 BTG-nyi erejük volt, amelyek 40-60%-os harcértékkel bírtak. Erre a nagyjából 30 km-es terepszakasza az ideális 6-8 feltöltött BTG helyett csupán ilyen csekély erejük jutott. Ez alapján megállapítom, hogy az ideálishoz képest 2-3-szor szélesebb volt a BTG-k védőkörlete.

Így nem meglepő, hogy az ukránok fokozatosan át tudták venni a harcászati szintű kezdeményezést. Április 22-én az oroszok szerint egy ukrán ellentámadást vertek vissza Kozacza Lopan falunál, amely csupán 5 km-re van az államhatártól.¹⁶² Április utolsó napjaiban az ukránok növelték a műveleteik intenzitását és 28-án elfoglalták Kutuzivkát¹⁶³, míg 29-én Ruzska Lozovát,¹⁶⁴ április 30-án pedig Verhnya Rohanka, Prelesnye és Szlobidszke településeket.¹⁶⁵ Május 2-án Ugyi falu mellett jelentettek ukrán jelenlétet, míg május 3-án már Sztarij Sztaltiv polgármesteri hivatalára tűzték ki az ukrán zászlót.¹⁶⁶

Mindez azt jelenti, hogy május első hetében az ukránok kelet felé támadtak, hogy veszélyeztessék az ekkorra a fő erő kifejtés irányává vált izjumi orosz műveleteket. Logikus módon erre a magasabb harcértékű 92. és 93. gl.dd-eket vetették be, míg az amúgy is gyalogos harcászatra felkészített területvédelmi erők továbbra is a Harkivtól északra lévő oroszokat zaklatták rajtaütésekkel és vállalkozásokkal.¹⁶⁷

Május első hetének végére az ukránok támadása kelet felé a Sziverszkij Donyec folyó irányába kellő teret nyert, így az oroszok áthelyezték a fő logisztikai ellátási útvonalait Kupjanszk környékére. Ezt követően az ukránok belátták, hogy nem érdemes ilyen csekély erőkkel – mindössze két, már két hónapja harcban álló dandár – tovább erőltetni a támadást, így áthelyezték a hadműveleti műveletük fő súlypontját észak felé. Itt a területvédelmi erők

¹⁶²CLARK, Mason, BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 22*, ISW 2022.04.22. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-22> (megtekintve: 2022.04.23.)

¹⁶³CLARK, Mason, BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 28*, ISW 2022.04.28. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-28> (megtekintve: 2022.04.29.)

¹⁶⁴HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment April 29*, ISW, 2022.04.29. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-29> (megtekintve: 2022.04.30.)

¹⁶⁵CLARK, Mason, HIRD, Karolina, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment April 30*, ISW, 2022.04.30. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-30> (megtekintve: 2022.05.01.)

¹⁶⁶STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, May 3*. ISW 2022.05.03. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-3> (megtekintve: 2022.05.04.)

¹⁶⁷SCHWIRTZ, Michael; ENGELBRECHT, Cora; SPECIA, Megan: *Russian Pullback Seen Near Kharkiv, Despite Victory Day Push for Gains*. The New York Times, 2022.05.09. <https://www.nytimes.com/2022/05/07/world/europe/russia-ukraine-kharkiv-victory-day.html> (megtekintve: 2024.01.26.)

továbbra is sikeresen zaklatták az oroszokat korlátozott célú támadó műveletekkel. Május 15-re kiszorították az oroszokat Harkivtól az államhatáron túlra.

2.5. A Donbaszért vívott harcok az invázió első időszakában

A háború első időszakát tárgyaló fő rész utolsó alfejezete a Donbaszért vívott harcokról szól, időben február 24. és március 12. között. Ennek az az oka, hogy bár a harcok lényegében szünet nélkül zajlanak ebben a régióban már 2014 óta, a teljesértékű invázió első időszakában nyilvánvalóan nem itt próbálták meg elérni az oroszok a politikai és hadászati céljaikat.

Viszont március közepére világossá vált, hogy sem Kijevet, sem Odesszát, sem Harkivot nem sikerül elfoglalni, így a Donbaszban álló jelentős ukrán erők bekerítése (de legalábbis a mögöttes területeik fenyegetése) érdekében bontakozott ki az orosz hadászati főcsapás iránya. Így lényegében ez a fejezet átvezet az invázió második időszakára. További megjegyzés, hogy bár nem a szigorúan vett Donbaszban található, de az ebben a két és fél hétben Izjumért vívott harcok is ide tartoznak, mivel a Donbaszban lévő ukrán erők ellen mért csapásról van szó. A Donbaszban lényegében 2015 nyara óta változatlan formában merevedett meg a peremvonal és azóta egészen az invázióig állásharc zajlott. Ennek megfelelően az oroszok nem próbálták meg ekkor még frontálisan áttörni az évek óta fejlesztett ukrán erődítéseket, hanem észak felől a Luhanszki régió északi részében Szeverodonyeck felé, valamint dél felől a Krímből, illetve Mariupol tervezett gyors elfoglalása után próbálták meg kijutni az arccal kelet felé védekező ukrán erők hadászati mélységébe. Az invázió kezdetekor 10 ukrán dandár, az aktív állomány csaknem fele állt a szakadár területek határán.¹⁶⁸

Míg a Krím felől a Zaporizzsjai régióban vívott harcokat leíró fejezetben tárgyalt erők támadtak, észak felől a 20. hdsg. alárendelt erői hajtották végre a támadást egy meglehetősen széles (kb. 60 km) fronton a Dibrova – Szeverodonyeck tengely mentén. Mint az pár nap múlva bebizonyosodott, a Donbaszi műveletekért a 20.hdsg. és a 8.hdsg. volt elsősorban a felelős, és a DPR és LPR erőket is az ő irányításuk alatt vetették be.¹⁶⁹ A korábban meglévő peremvonalon is több, kisebb frontális támadást hajtottak végre, jellemzően a LPR és DPR erői. Az áttörést az első héten szinte sehol sem erőltették, kivéve a mariupoli csatáról szóló fejezetben tárgyalt volnovakhai irányt. Ezeknek a frontális támadásoknak az esetleges területszerzésen túl elsődleges célja nagy valószínűséggel az lehetett, hogy az itt lévő ukrán erőket lekösse.

A Luhanszki régió északkeleti csücskében az oroszok ekkor még csekély erőket vetettek be, de az ukránok ennél is kisebb erőkkel rendelkeztek, így február 27-re már kénytelenek voltak

¹⁶⁸ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 15.o.

¹⁶⁹ ISW 2022.02.28.

visszavonulni a Bilovodszk – Markivka vonalra. Eközben március 1-én az LPR területéről indított támadás elérte az előkészített ukrán védelmi terepszakaszokat Szeverodonyeck keleti előterénél, így Novoajdarból az ukránoknak vissza kellett vonulni.¹⁷⁰ Mivel az ukránok az előkészített védelemre támaszkodva sikeresen állították meg az oroszok első támadását Szeverodonyeck előtt, így másnap az oroszok észak felé próbálták meg kerülni.

Március 5-én az ukrán vezérkar két orosz magasabbegység (20.hdsg. 3. gl.ho.-a illetve a 8.hdsg. 150.gl.ho.-a) alegységeit – összesen legalább 7 BTG erővel – jelentette, hogy vélhetően egy észak-luhanszki támadó műveletre készülnek keletről Szeverodonyeck irányába. Mindez láthatóan valósággá is vált, mert március 6-ra az oroszok előrenyomulása miatt az ukránok kénytelenek voltak az összes erejük visszavonását megkezdeni a Sziverszkij Donyec folyó irányába.¹⁷¹

Ekkorra már meg nem erősített jelentések arról számoltak be, hogy az oroszok a Harkiv irányába támadó 1.g.hk.hdsg. egy alegysége – a feladattól és a tempótól következően egy csapatfelderítő zászlóalj – észak felől már Kupjanszkon át egészen Balaklijaig tört előre.¹⁷² Ez alátámasztja, azt, hogy ukrán források már március 3-án rebesgették, hogy az oroszok egyelőre csak 3 BTG-vel (ami a BTG-k 3.2. fejezetben tárgyalt struktúrája alapján akár egy teljes békeidős hadosztályt is jelenthet a térképen), de várhatóan Izjum felé fognak előretörni.¹⁷³ Akár helyesek ezek az értesülések, akár nem, az tény, hogy Luhanszk régióba az orosz határ felől, illetve az LPR területéről nyugat felé előretörő orosz csapatok miatt az ukrán haderő visszavonta az erőit Szeverodonyeck – Sziverszkij Donyec folyó – Izjum vonalra.

Izjum egy 50.000 fős város a Sziverszkij Donyec folyó partján. Birtokbavétele kulcsfontosságú volt, amennyiben az oroszok a Donbaszban védekező ukrán erők hátát hatásosan akarták fenyegetni. A város a többi környékbeli ukrán kisvároshoz hasonlóan a szovjet időszak alatt épült ki. Az épületek fala jellemzően téglából vagy betonból, a lakónegyedekben főleg 4-6 emeletes társasházak találhatók, de a város területének túlnyomó része kertváros. A folyón itt két közúti híd ível át, és mivel a várostól keletre és nyugatra is erdő és nehezen járható terep van, a folyón való átkelés miatt még fontosabb volt az oroszok számára, hogy mihamarabb birtokba vegyék magát a települést a hídjaival.

¹⁷⁰ ISW uo.

¹⁷¹ ISW 2022.03.05.

¹⁷² Invasion Day 8 – Summary. Militaryland <https://militaryland.net/news/invasion-day-8-summary/> (megtekintve: 2022.03.07.)

¹⁷³ ISW 2022.03.03.

Ezek alapján nem meglepő, hogy az ukrán vezérkar azt jelentette, hogy március 7-én összecsaptak az Izjumot megközelítő orosz erőkkel.¹⁷⁴ Jól láthatóan az oroszok itt is az eddigi módszer szerint nyomultak előre. Adminisztratív menetben haladtak előre, amíg ellenállásba nem ütköztek. Ezt követően itt azonban nem próbálták meg kikerülni a helyet, hanem tüzérségi támogatással próbálták meg áttörni. Ukrán források szerint azonban a tüzérségi tűz nem volt sem gyors, sem pontos.¹⁷⁵ Jogosan róható fel, hogy több helyen is jóval több ukrán forrást használtam, mint orosz, azonban itt Izjumnál is világosan látható az orosz források egy jelentős részének megbízhatatlansága, mivel ők már március 7-én Izjum bevételéről számoltak be, ami ekkor még nyilvánvalóan nem volt igaz.¹⁷⁶

Március 12-én a LPR területéről nyugatra előretörő, meg nem nevezett alegységek (valószínűleg a 150. gl.ho. egyes BTG-i vagy LPR erők) sikertelenül próbáltak meg betörni Rubizsnyebe. Ez azt jelenti, hogy megpróbálták bekeríteni Szeverodonyecket. Ezzel egyidőben az ukrán vezérkar jelentései szerint az oroszok elfoglalták Izjumnak a folyótól északra fekvő része jelentős részét.¹⁷⁷

14. ábra: A szárazföldi műveletek vázlatja a Luhanszki régió északkeleti részén és Izjumnál az invázió első időszakában. A szerző saját munkája.

¹⁷⁴ ISW 2022.03.08.

¹⁷⁵ Russian troops destroy central hospital in Izyum, Kharkiv Oblast. The Kyiv Independent 2022.03.08. <https://kyivindependent.com/russian-troops-destroy-central-hospital-in-izyum-kharkiv-oblast/> (megtekintve: 2024.01.26.)

¹⁷⁶ Izyum is taken: what gives Russia control over this important Ukrainian city. Topcor.ru <https://topcor.ru/24381-izjum-vzjat-cto-daet-rossii-kontrol-nad-jetim-vazhnyim-ukrainskim-gorodom.html> (megtekintve: 2024.01.26.)

¹⁷⁷ CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: Russian Offensive Campaign Assessment, March 12. ISW, 2022.03.12. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-march-12> (megtekintve: 2022.03.13.)

Ezzel az eseménnyel az invázió első időszaka lezárult a Donbaszban, mivel ekkorra világossá vált az orosz katonai vezetés számára, hogy mind Kijev mind Harkiv, mind pedig Odessza irányába reménytelen az eredeti hadászati célok teljesítése.

2.6. A 2. fejezet részkövetkeztetései

A **Herszon–Mikolajiv–Odessza irányban** végrehajtott orosz műveletek kezdeti sikere a **jelentéktelen ukrán ellenállásnak** volt köszönhető a Perekopi-földszorosnál. Az orosz erők, köztük az 58. Összefegyvernemi Hadsereg és a Fekete-tengeri Flotta alakulatai, akadálytalanul törhettek előre Herszon felé. Az Antonovszkij híd felrobbantásának elmulasztása is hozzájárulhatott az oroszok gyors előrenyomulásához, egyes források árulást feltételeznek. Azonban a kezdeti meglepetés után az ukránok február 25-én visszafoglalták a hidat, bár Herszon felett március 2-ra az oroszok teljesen átvették az ellenőrzést. Mindez viszont elég időt hagyott az ukránoknak arra, hogy felkészüljenek Mikolajiv és környéke védelmére, így a város elleni közvetlen támadások kudarcba fulladtak.

A **voznyeszenszki ütközet** rávilágít a **helyi lakosság és a területvédelmi erők szerepére** a védelemben, akik a folyópart megerősítésével és a különleges erők által tartott kiképzéssel jelentősen hozzájárultak az orosz BTG megsemmisítéséhez. Ez az eset – az 1. fejezetben látottakhoz hasonlóan – jól példázza, hogy a harcbiztosítás nélküli, adminisztratív menetben való előrenyomulás súlyos veszteségekkel járhat, különösen, ha a helyi lakosság ellenáll. Az orosz hadvezetés merevsége is megmutatkozott abban, hogy az eredeti tervekhez ragaszkodtak még a megváltozott harctéri helyzetben is.

A **Zaporizzsija–Melitopol–Mariupol irányban** az orosz előrenyomulást a sík terep és a ritka településhálózat, valamint az ukrán erők Donbaszra való összpontosítása segítette. Melitopot február 25-én gyorsan elfoglalták. Azonban az elfoglalt területek teljes megtisztításának elmulasztása miatt még március végén is harcok folytak a helyi területvédelmi egységekkel. Mariupol esetében az oroszok körülfűrésre törekedtek, amit március 1-re sikerült elérni. A városért folytatott hosszan tartó és heves harcok rávilágítanak a beépített terület védelmének kihívásaira és arra, hogy a támadónak jelentős erőfölényre van szüksége a sikerhez. Az **oroszok tüzérségi és légi fölénye kulcsszerepet játszott** a védők fokozatos visszaszorításában. A helikopteres utánpótlási kísérletek Mariupolba rávilágítanak a bekerített erők támogatásának nehézségeire és a légtér ellenőrzésének fontosságára. Mariupol elfoglalása jelentős orosz erőket kötött le, ami befolyásolta a többi hadászati irányban folytatott műveleteket. A mariupoli harcok azt is megmutatták, hogy beépített területen a páncélosfölény nem feltétlenül döntő, a tüzérségi fölény viszont annál inkább.

A **Harkiv körüli ütközetek** elején az ukrán erők, különösen a veterán 92. és 93. gépesített lövészdandárok, hatékonyan vették fel a harcot a jelentős orosz erőfölénnyel szemben. A sikeres **ukrán lesállítások és harcelőőrsők** megakadályozták a gyors orosz behatolást a városba. Az oroszok kísérlete a különleges műveleti erők bevetésére a városban **koordináció hiánya** miatt kudarcot vallott, mivel a reguláris erők nem tudták kihasználni az elért sikereket. A kudarcok hatására az oroszok áttértek a tüzérségi és légi csapásokra. A **helyi lakosság aktív részvétele** az orosz csapatok mozgásának jelentésében szintén segítette az ukrán védelmet. Az ukrán erők a március végétől kezdődő ellentámadásaikkal fokozatosan visszaszorították az oroszokat Harkiv térségéből, ami rávilágít a kezdeményezés visszaszerzésének fontosságára. A harkivi harcok megmutatták, hogy **egy nagyváros elfoglalása jelentős erőket igényel és komoly kihívást jelent**, különösen, ha a védők elszántak és jól szervezettek.

A **Donbaszért vívott harcok** az invázió első időszakában másodlagos jelentőségűek voltak az oroszok számára, akik itt nem kíséreltek meg frontális áttörést a 2015 óta kiépített ukrán erődítéseken. Ehelyett északról (Szeverodonyeck felé) és délről (Mariupol irányából) próbálták meg bekeríteni az ukrán erőket. Izjum elfoglalása kulcsfontosságú lett volna a Donbaszban védekező ukrán erők hátának fenyegetéséhez, de a városért folytatott harcok elhúzódtak. A donbaszi harcok ebben a szakaszban lényegében előkészítették a terepet az invázió második szakaszára, amikor a fő orosz erőfeszítés erre a régióra összpontosult.

Összességében a 2. fejezet részkövetkeztetései az alábbiak:

- a kiegészítő hadászati irányban is megmutatkozott, hogy a katonai vezetés minősége és ebből következőleg a felderítés, harcbiztosítás, koordináció továbbra is a legfontosabb eleme a műveletek sikerének;
- a beépített területen vívott harc továbbra is a leglassabb és leginkább veszteségteljes módja a szárazföldi hadviselésnek;
- a helyi lakosság attitűdje alapvetően befolyásolja a szárazföldi műveletek sikerét.

3. fejezet

AZ INVÁZIÓ ELSŐ IDŐSZAKÁNAK ÖSSZEFOGLALÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE

Az előző alfejezetekben igyekeztem bemutatni a teljeskörű orosz invázió első időszakának szárazföldi műveleteit fontossági sorrendben. Ennek az időszaknak az időtartamáról nehéz egyértelműen nyilatkozni. A kezdet világos, 2022. február 24. Az időszak vége viszont nem egyértelmű, mivel az oroszok egészen március 29-ig Kijev és Csernyihiv körül harcoltak és csak utána kezdték meg a visszavonulást, Harkiv körül viszont csak május közepén szűntek meg a harcok. A javaslatom azonban az, hogy ne az oroszok jelenlétét, hanem a szárazföldi műveletek súlypontjának változásait vegyük figyelembe ebben a kérdésben.

Ennek megfelelően azt javaslom, hogy március 15-ét tekintsük az invázió első időszaka végének. Ekkorra ugyanis az 1. g.hk.hdsg. támadása főcsapásának iránya egyértelműen Izjum felé került át, valamint ekkorra dőlt el az összes Kijev körüli ütközet is.

Az invázió első időszaka (javaslatom szerint tehát 2022.02.24. – 03.15.) is két alrészre bontható, amelyek időpontban ugyan eltérő, de a műveletek jellegét tekintve azonosak. Az első ilyen alrészt annak tekintem, amikor az oroszok az elsőprő(nek szánt) légicsapásokat követően egyszerűen előre akartak nyomulni a hadászati céljaik (Kijev, Harkiv, Odessza, Mariupol) felé. Ebben az alrészben az értekezés fókuszja szempontjából a szárazföldi műveletek következő jellemzői az érdekesek:

- az orosz gépesített lövész alegységek (Hosztomelt leszámítva különböző eszközökkel felszerelt, de gépesített erőkről van szó) a harcszerű menet szabályait¹⁷⁸ figyelmen kívül hagyva, adminisztratív menetben, a szilárd burkolatú utakon manővereztek;
- amikor ezek a menetszlopok ellenállásba ütköztek, jellemzően súlyos veszteségeket szenvedve visszavonultak;
- viszont az alegységek és egységek menetének szabályai szerint esetlegesen érkező fő erőket (pl. eljárór szakasz mögött az elővéd század, majd mögötte a zászlóalj fő erői) általában nem vetették harcba, hanem kerülőúton próbáltak meg tovább haladni a kitűzött céljaik felé;
- ebben az alrészben az ellenállási gócek ellen még nem vetették be a tüzérséget, hanem ezeken a helyeken, kezdetben valóban próbálták a civil infrastruktúrát megkímélni;

¹⁷⁸ Ált./54. VI-25.o. ill. Grau, Bartles: *The Russian Way of War* 148-152.o.

- az ukránok jellemzően lesállításokat hajtottak végre a menetbiztosítást szinte teljesen elhanyagoló orosz alegységek ellen.

Azonban Harkivnál már február 26-án, Kijev és Herszon körül február 28-án, Mariupolnál pedig március 1-én az oroszok elkezdtek széleskörűen alkalmazni a tüzérségüket. Innentől kezdődik az invázió első időszakának második alrésze, amikor az oroszok elkezdtek ténylegesen egy hagyományos háborúban elvárható módon harcolni. Ennek az alrésznek a jellemzői:

- az oroszok továbbra is oszlopmenetben mozognak, de némileg nagyobb távközökkel, azonban még mindig elégtelen volt a menetbiztosítás és a menet biztosítása;
- amint ellenállásba ütköztek, harcba vetették a főerőiket;
- a műveletek mérete és időtartama alapján a BTG a harcászati tevékenység alapja, így egy harcászati műveletben legfeljebb egy szakasz erejű ukrán alegység ellen tudnak sikeresen tevékenykedni;
- ezen megállapítás alól a moscsuni csata a kivétel, ahol a folyó egyértelművé tette az ukrán peremvonal vonalvezetését és lehetőség volt egy teljes VDV hadosztályt harcba vetni;
- az oroszok bátran alkalmazták az ellenséggel harcérintkezésben az alegységekkel végrehajtható manővereket (pl.: átkarolás, megkerülés, áttörés, frontális támadás)¹⁷⁹ és ezeket akár erőszakos folyami átkeléssel is kombinálták (lásd a Deszna folyót Csernyihivtól délkeletre);
- az ukránok a manőverekre továbbra is igyekeztek lesállításokat végrehajtani, valamint az élen haladó BTG-k eljárór szakaszait és elővéd századait harcelőörs jellegű tevékenységgel lassították;
- az ukránok csupán a jól védhető és/vagy rendkívül fontos terepszakaszokon folytattak álló védelmet, ahol lehetett, ott a harcérintkezés felvétele után kitértek a fő erők csapása elől.

A manővereken túl az oroszok a harcászati szintű szárazföldi összefegyvernemi harc összes további tartalmi elemét is alkalmazták, viszont éppen a széleskörű manőverezés miatt az erők egyre nagyobb területen húzódtak szét. Az első alrészben, valamint a második alrésznek az elején elszenvedett súlyos veszteségek miatt azonban március közepére már nem volt meg a

¹⁷⁹ Ált./54. I-4.o.

sikerhez szükséges erő-eszköz fölény az eredeti fő hadászati irányokban. A teljeskörű invázió első időszakában az alábbi döntő összecsapásokat sikerült azonosítanom, amelyek eldöntötték a hadjárat első időszakának sorsát:

1. hadászati légideszant Hosztomelnél (02.24.);
2. második hosztomeli ütközetek (02.27.);
3. a moscsuni ütközet (03.07-15.);
4. herszon-mikolajivi csata (02.25-28.);
5. első voznyeszenszki ütközet (03.03.);
6. csernyihiv déli elővárosainál vívott ütközetek (03.03-09.);
7. mariupoli csata (03.01. – 05.16.).

Az invázió első időszaka tehát a fő irányokban orosz vereséggel zárult, csupán Herszon és Mariupol bevétele tekinthető sikernek.

3.1. Az invázió első időszakának értékelése

Már maga az invázió megindulása is meglepetésként ért, annak ellenére, hogy az előkészületek – utólag visszatekintve – nyilvánvalóak voltak. Ennek a meglepetésnek az alapja, hogy a felvonultatott orosz haderő harcértéke nem tűnt elégségesnek egy teljeskörű hagyományos invázió sikeréhez. A nyugati hírszerző ügynökségek és szaksajtó egybehangzó véleménye szerint az orosz inváziós haderő teljes létszáma nem lehetett több 190.000 főnél.¹⁸⁰ Az ukránoknak nagyjából ugyanennyi aktív állományú és további nagyjából 100.000 főnyi tartalékos katonája állt szemben velük az invázió kezdetén.¹⁸¹ Ilyen létszámbeli kiegyenlítettségen úrrá lehet lenni, aminek a két legfontosabb eszköze a minőségi fölény és a helyi erőfölény kialakítása.

Az oroszoknak erre megvolt minden lehetősége, hiszen külső szemlélőként egy jól képzett, jól felszerelt, harckész haderő benyomását keltették. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy ekkor még tökéletesen birtokolták a kezdeményezést, ők dönthették el, hogy mikor, hol és milyen műveletet hajtanak végre, mely erők bevetésével. Továbbá a helyi erőfölény kialakítása az orosz doktrínák alapjait képező manőverező hadviselés alapja, így joggal feltételezhettem akár jómagam is, hogy erre magas szinten képesek.

¹⁸⁰ BENGALI, Shashank: *The U.S. says Russia's troop buildup could be as high as 190,000 in and near Ukraine*. The New York Times, 2022.02.18. <https://www.nytimes.com/live/2022/02/18/world/russia-ukraine-biden-putin> (megtekintve: 2022.02.19.)

¹⁸¹ MACKINNON, Amy and DETSCH, Jack: *Ukraine's Military Has Come a Long Way Since 2014*. Foreign Policy, 2021.12.23. <https://foreignpolicy.com/2021/12/23/ukraine-russia-military-buildup-capabilities/> (megtekintve: 2024.01.29.)

Ebben a fejezetben az előzőekben tényszerűen bemutatott szárazföldi műveletek mentém fogom elemezni az invázió első időszakát. Az „alkalmazott kutatási módszerek” c. fejezetben leírtak alapján pedig bemutatom, hogy mely tényezők milyen eredményre vezettek a lövész alegységek alkalmazása szempontjából.

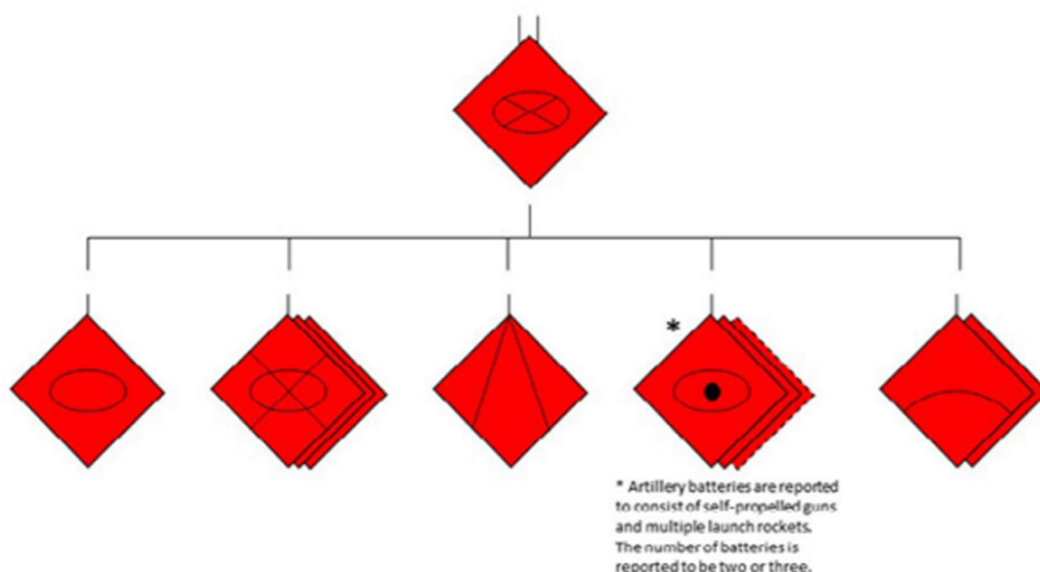
3.2. Harcászati szintű hadszervezeti kérdések

A háború eszkalációja előtti időszak nem témája az értekezésnek, mégis meghatározó abban a tekintetben, hogy milyen szakértői előfeltevésekre alapozhatták a döntéseiket a politikai- és katonai döntéshozók 2022. február 24. előtt. Jómagam is törekedtem az orosz haderő kutatási területemet érintő képességeinek felmérésére.

Az inváziót megelőzően és az első időszakban az orosz szárazföldi haderőnem, valamint a légideszant erők [VDV Воздушно-десантные войска России, ВДВ] és a tengerészgyalogoság [Морская пехота России]) meghatározó szárazföldi összefegyvernemi alegysége a zászlóalj harccsoport volt.¹⁸²

A BTG magját egy zászlóalj – haderőnemtől függően gépesített lövész, tengerészgyalogos vagy légideszant – alkotta. Ez a zászlóalj 3 lövész századból, valamint a szervezetszerű parancsnoki és harctámogató elemekből, úgymint törzsszázad, logisztikai század állt. A nyilvánosan elérhető, egységes szerkezet szerint ezt egészítették ki BTG-vé harckocsiszázaddal, tüzér alegységekkel (önjáró tüzér üteg és/vagy sorozatvető üteg és/vagy önjáró aknavető üteg), elektronikai hadviselési (EHV) csoporttal, műszaki szakasz(ok)kal, légvédelmi rakéta szakasz(ok)kal és további logisztikai elemekkel. Egy ilyen BTG összlétszáma kb. 1000 fő volt.

¹⁸² TAKÁCS Márk: *Short Study: Describing the Major Features of the Russian Battalion Tactical Group*, AARMS Vol.20 No.2 (2021) 49.o.

15. ábra: Egy általános orosz BTG harci- és harctámogató elemeinek felépítése¹⁸³

Az eszkaláció előtt ilyen BTG-ket élesben 2014 őszén és 2015 első felében figyelhettünk meg. Korábbi cikkemben megvizsgáltam a BTG-k harci erejét a harci funkciók mentén (Warfighting Functions = WFF). Vizsgáltam az összetételüket, az alkalmazott döntéshozatali rendszerüket, a felszerelésük minőségét, a logisztikai képességeiket, az erők megóvásának képességét, valamint a hírszerzési- és kommunikációs képességeiket. Mindezek során 2020. őszén arra a következtetésre jutottam, hogy egy esetlegesen új szintre eszkalálódó konvencionális háborúban:

- a BTG egy hatékony szervezet, amelynek a legfőbb előnye a hatalmas tűzereje;
- ezt a tűzerőt a fejlett felderítő rendszereinek (főleg elektronikai felderítési eszközök és drónok) köszönhetően hatékonyan tudja alkalmazni;
- ambivalens tulajdonsága a döntéshozatali rendszere, amely bár a NATO-féle MDMP-nél sokkal gyorsabb, de sokkal merevebb is és túlzottan nagy mértékben támaszkodik a parancsnok személyére;
- gyengéje a sorkatonák gyenge kiképzése, bár ez előnyükre is fordítható, amennyiben csak egy feladatra, amolyan specialistaként vetik be őket, továbbá – elvileg – az oroszok külföldön inváziós céllal nem vethetnek be sorkatonákat, így – megint csak elvileg – csak profi szerződéses légénységi állománnyal számolhatunk;

¹⁸³ Nicolas J. Fiore: Defeating the Russian Battalion Tactical Group, eAROMOR 2017/2 <https://www.moore.army.mil/armor/eARMOR/content/issues/2017/Spring/2Fiore17.pdf> (letöltve: 2020.06.30.)

- legsúlyosabb hiányosságai pedig az elégtelen logisztika, valamint az alapvető haditechnikai eszközök (AK-család, BMP-k, BTR-k) elavult mivolta.¹⁸⁴

Összességében megállapítható tehát, hogy az eszkaláció előestéjén már látható volt, hogy az orosz inváziós haderő gerincét jelentő BTG-k legfontosabb hiányosságai a döntéshozatali rendszer merevsége, a logisztikai rendszer csökevényessége, az elavult haditechnika (bár ez utóbbi az ukránokénál modernebb volt) és a kétes minőségű kiképzés voltak. Ekkor azonban úgy gondoltam, hogy az orosz BTG egy koránt sem lebecsülendő ellenfél. Amennyiben ugyanis a kezdeményezést sikerül megtartani, akkor a BTG-k gyors döntéshozatali rendszerének az előnyei, valamint elsőprő tűzerejük felülmúlja az esetleges hiányosságaikat. Nagy valószínűséggel ebben bíztak az orosz invázió tervezői is, legalábbis a háború első időszakában, mivel a főcsapás irányban támadó orosz BTG-k harcrendjéből és eljárásaiból erre tudok következtetni.

Az invázió első időszakának végére azonban világossá váltak a BTG szervezeti struktúrájának hiányosságai. Saját, békeidős – a magyar zászlóalj harccsoportokban szerzett – tapasztalataimmal is egybevág az a felismerés, hogy a BTG-kben a gyalogság túl alacsony létszámban van jelen. Ennek több oka is volt.

Az első magában a szervezeti struktúrában keresendő, hiszen mindössze három lövészszázad volt egy BTG-ben. Egy sztenderd orosz gépesített lövész raj 6 főből áll, úgymint rajparancsnok, rangidős lövész, lövész, géppuskás, gránátvetős és gránátvetős segédírányzó. Ez a létszám a BMP típusú gyalogsági harcjárművek deszanttere miatt rögzített. Ez a rajszervezet hasonló volt a BTR vagy BMD családhoz tartozó járművekkel felszerelt VDV és tengerészgyalogos alakulatok BTG-iben is. A szakasz 3 rajból és egy parancsnoki elemből állt, amelynek az összetétele változó, de jellemzően a szakaszparancsnok, a helyettese, egy híradó katona és egy egészségügyi katona volt benne. A szakasz összesen 4 db harcjárművel rendelkezik. A század 3 lövész szakaszból áll, de itt már nagyon eltérő, hogy kap-e és ha igen, milyen negyedik szakaszt. Hiszen pl. a BMP-3-assal felszerelt századok általában csak három szakaszból álltak, míg a BTR-82-essel felszerelt szakaszok általában kaptak egy tűztámogató szakaszt, amely változatosan rendelkezhetett irányított páncéltörő rakétákkal, automata gránátvetőkkel vagy kisebb gyalogsági aknavetőkkel. Azonban az is előfordult, hogy ez utóbbi fegyvereket külön alegységekbe szervezték közvetlenül a BTG parancsnokának alárendeltségében.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Takács: Short Study 65.o.

¹⁸⁵ Grau, Bartles: *The Russian Way of War* 65.o. ill.

Még mielőtt a gyalogság hiányának kérdésbe belemennénk, érdemes megjegyezni azt is, hogy az eltérő felszerelés és különböző magasebbegységi struktúrák miatt – tehát, hogy mely hadosztály állította ki őket – nagyon eltérő harcértékűek voltak BTG-k.¹⁸⁶ Ami a létszámokat illeti, egy feltöltött BTG összesen 162 fő deszanttal rendelkezett (6 fő, szorozva 3 rajjal, szorozva 3 szakasszal, szorozva 3 századdal). Ez a létszám egy védelmi harc során, vagy egy menet során végrehajtott rövid megálló biztosításához akár még elegendő is lehet. Azonban, ha támadó manővert szeretnének végrehajtani, akkor a 6 fős deszantból is csupán 2-3 fő alkalmas egy harcászati szintű gyalogsági manőver végrehajtására:

- alapesetben a parancsnok vezeti a manővert, így ő benne van;
- a rangidős lövész és a lövész szintén benne van a manőverben, mint karabélyos katona;
- a gránátvetős és segédírányzója az RPG-vel és a tartalék gránátokkal nem vesz részt a manőverben, hanem tüzellel támogatja azt (főleg, ha van repeszromboló fejű rakétájuk);
- a géppuskás szintén nem vesz részt a manőverben, hiszen a tüztámogatás a feladata, sőt célszerű egy segédírányzót is mellé rendelni, amely tovább csökkenti a manőver erő létszámát.

Ezek alapján látható, hogy legfeljebb 81 fő (3 fő, szorozva 3 rajjal, 3 szakasszal és 3 századdal) tud részt venni egy gyalogsági manőverben az egész BTG-ből. A későbbiekben a támadó műveletek elemzésénél láthatjuk, hogy ez a létszám sem egyben volt értendő az invázió első időszakának csatáiban.

Ennek a három lövész századnak kellett volna tehát megoldania a harcfeladatot, mindamellett még a BTG egyes elemeinek közelbiztosításáért is felelt. Jóllehet, a BTG legtöbb nem lövész alegységének képesnek kell lennie a saját közelbiztosítása megszervezésére (ilyen pl. maga a törzs), de ha nincs egyértelmű, csapatokkal és/vagy tüzellel lezárt peremvonal (márpedig a háború első időszakában nem volt), akkor a saját mögöttes területeken lévő törzs-, logisztikai- és tüzér alegységek közelbiztosítása is a manőver erőkre hárul. Egy BTG menetoszlopa harcszerű menet szabályait betartva 15-20 km hosszú is lehet. Ha az ekkor még gyakrabban használt adminisztratív menetet vesszük alapul, akkor is kb. 10 km. Ennek a számvetésnek az alapja¹⁸⁷:

- az alkalmazott haditechnika átlagos mérete és a járművek átlagos mennyisége;

GRAU, Lester W and BARTLES, Charles K: *Getting to Know the Russian Battalion Tactical Group*. The RAND Corporation, 2022.04.12. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/getting-know-russian-battalion-tactical-group> (megtekintve: 2022.04.30.)

¹⁸⁶ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 31.o.

¹⁸⁷ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*. 148.o. ill. Ált./54. VI-26.o.

- a járművek közötti távköz (25 m admin. és 50 m harcszerű menet esetén nyílt terepen, nappal jó látási viszonyok között);
- a menetbiztosító erők kiküldési távolságai: terepkutató harcjármű (max 1,5 km), eljárór szakasz (3-5 km), előőrs század (5 km).

Jóllehet, minden alegység feladata a saját közelbiztosításának megszervezése, erre egyesek – főleg a kiképzésbeli hiányosságok miatt – kevésbé képesek. Továbbá, ha a közelbiztosításnál komolyabb feladatot kell végrehajtani (pl. a hátrahagyott ukrán erők ismét felbukkantak és megtámadták a menetoszlop logisztikai lépcsőjét), akkor arra úgyis a lövész alegységeket kell bevetni.

Az orosz BTG-k gyalogságának a számbeli és strukturális problémákon túl volt egy másik súlyos – de nem csak őket, hanem szinte az egész inváziós haderőt érintő – problémája. Ez pedig a morális felkészületlenség. Az orosz katonák 2021. év végén, amikor elhagyták a békehelyőrségeiket, azt a tájékoztatást kapták, hogy 9 hónapig lesznek távol.¹⁸⁸ A Fehéroroszországban állomásozó orosz csapatok elfogott kommunikációi alapján az ott állomásozó orosz csapatok sem gondoltak arra, hogy egy teljeskörű invázióban fognak részt venni és hogy Kijev lesz a céljuk.¹⁸⁹ Ennek az egyik oka, hogy a művelettervezés során nagyon sokáig csak egy kisszámú, rendkívül magas beosztású személy volt tisztában az inváziós szándékkal. Információvédelem szempontjából ez előnyös volt, azonban nem túlzás azt állítani, hogy harcászati szinten az orosz katonákat majdnem annyira meglepte az invázió kezdete, mint az ukránokat. Ennek további hatásairól a következő fejezetben írok, mivel a parancsnoki munkára és a műveletek konkrét végrehajtására volt igazán nagy hatása.

Az állománnyal kapcsolatos utolsó észrevételem erre az időszakra vonatkozóan a már korábban is említett morális különbség. Az ukrán katonák nemcsak jobban képzettek voltak kisalegység szinten, hanem az aktív állomány tagjai a 2014 óta zajló konfliktus során harctéri tapasztalatokat is bőven gyűjthettek. Jóllehet, 2014-15 nagy csatáiban (Ilovajszk, Debaltseve, Donyeck-i reptér) reguláris orosz csapatok is részt vettek, azóta jellemzően csak Szpecnaz erők és a két szakadár tartomány harcosai vettek részt a harcokban, a reguláris haderő kimaradt belőle. Érdekes még megjegyezni, hogy bár az orosz jogszabályok tiltották sorkatonák bevetését külföldön, számos olyan eset is előfordult, hogy sorkatonákat kényszerítettek szerződéses jogviszony létesítésére, hogy bevethessék őket az invázióban.

¹⁸⁸ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 11.o.

¹⁸⁹ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 22.o.

Mindezek arra engednek következtetni, hogy az invázió első időszakában – bár összességében az orosz gépesített lövész és páncélos csapatok a támadási sávokon jelentős helyi erőfölényben voltak – az orosz gyalogság nem volt jelen a megfelelő létszámban. Emellett egyes kivételektől eltekintve morális szempontból és a kiképzettség szintjén is alatta állt az aktív állományú ukrán csapatoknak.

Továbbá érdemes még megjegyezni, hogy a bevetett BTG-k személyi állományának fele csak 2021. őszén találkozott először egymással. Ennek az oka, hogy (amint azt az előző fejezetben leírtam) a BTG-ket egy békeidős dandár vagy ezred állományából állítják össze, de egyes speciális beosztásokat a hadosztályból töltenek fel. Elvileg az invázió előtti fél év gyakorlatozás elegendő kellett volna, hogy legyen az összekovácsolásra, de ukrán források szerint jelentős hiányosságok mutatkoztak ezen a téren is.¹⁹⁰

3.3. A harcászati szintű parancsnoki munka értékelése az invázió első időszakában

Ebben az alfejezetben a disszertáció szemszögéből az egyik legfontosabb tényezőt, a parancsnoki munkát fogom értékelni. A parancsnoki munka harcászati szinten két fontos elemből áll: művelettervezés, harcvezetés. A művelettervezés minősége függ az alkalmazott döntéshozatali eljárástól, valamint az azt alkalmazó katonai szervezet felépítésétől. A harcvezetés minősége pedig a kapott parancsok – ha úgy tetszik, a művelettervezés „terméke” – minőségétől, valamint a végrehajtó katonai szervezet felépítésétől és a kommunikációtól. Ebben a fejezetben ezen szempontok alapján vizsgálom meg a harcászati szintű parancsnoki munkát az invázió első időszakában. Véleményem szerint egy hagyományos háborúban a hadviselés legfontosabb eleme a sikeres harcászati szintű parancsnoki munka. A parancsnokok rátermettségén, helyzettudatosságán és az alkalmazott döntéshozatali rendszeren több múlik, mint az alkalmazott haditechnika mennyiségén vagy minőségén. Természetesen előállhat olyan elsőprő minőségi vagy mennyiségi fölény, amivel szemben tehetetlen a másik fél, de ez a háború is megmutatta, hogy ilyen esetek a legritkábban fordulnak elő, főleg a majdnem hasonló erejű felek (*near-peer*)¹⁹¹ közötti konfliktusban.

A harcászati szintű parancsnoki munka értékeléséhez először is le kell szögezni, hogy a két fél hadereje merőben eltérő megközelítést alkalmazott. Míg ukrán oldalon főleg kisalegység szinten már kezdett elterjedni a küldetés-alapú, harcfeladat-orientált vezetés (*mission command*)¹⁹², addig orosz oldalon egy sokkal merevebb parancsorientált rendszert alkalmaztak.

¹⁹⁰ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 30.o.

¹⁹¹ Near-peer konfliktus alatt a hasonló eljárású, felszereltségű és létszámú haderők közötti fegyveres konfliktust értem.

¹⁹² JÓJÁRT Krisztián, TAKÁCS Márk, NAGY Artúr: *Az orosz-ukrán háború tapasztalatai I.* Védelmi tanulmányok 2024/1 66.o.

Először a harcfeladat-orientált vezetést vizsgálom meg. Ezt az értekezés szempontjából releváns magyar szabályzatok is ismerik, és helyesen mutatják be a tartalmát, az alapelveit és a sikerét biztosító feltételeket: „*A harcfeladat-orientált vezetés lényege az alárendelt önálló kezdeményezőkészsége, melyet az előjáró akarata irányít. A harcfeladat-orientált vezetés alkalmazása során a parancsnok feladatot kap, annak végrehajtásának módját már a saját döntéshozatali eljárásában határozhatja meg. A végrehajtáshoz megigényelt erőforrásokat az előjáró a rendelkezésére bocsátja, majd a feladatot nagyfokú önállósággal oldja meg. Amíg a végrehajtás a jóváhagyott kereteken belül marad (a végrehajtó nem tér el meghatározott harcfeladattól, illetve a várható eredmény az előjáró szándékát valósítja meg, valamint amíg fennáll a sikeres befejezés lehetősége) addig előjárója nem avatkozik be a feladat végrehajtásába.*”¹⁹³

A harcfeladat-orientált vezetés fő jellemzői a feladatban résztvevő vezetési szintek közös erőfeszítése, a decentralizált vezetés, a feladat és az elérendő célok közös értelmezése, a bizalom, hogy a rendszer elemei ennek a közös célnak az érdekében tevékenykednek a gyorsan és élesen változó helyzetekben is, valamint a feladatot értő parancsnokok időben meghozott döntései.

A harcfeladat-orientált vezetés alapja a kölcsönös bizalom mind vertikálisan mind horizontálisan a vezetési rendszerben. Az előjáró bízik beosztott parancsnokaiban, hogy azok megértették szándékát, a művelet célját, azt képesek elérni, és legjobb tudásuk szerint végre is hajtják az ehhez szükséges feladatokat. Az alárendeltek tudják, még folyamatos visszajelzés hiányában is, hogy bírnak az előjáró támogatását, és ha szükséges az előjáró saját erőforrásait – lehetőségei szerint – rendelkezésre bocsátja. Az azonos szinten lévő parancsnokok, akiket a feladatok során mindig támogatott vagy támogató parancsnokokra osztanak fel, tudják, hogy egymásra vannak utalva és a közös célt csak együtt érhetik el. A parancsnok által kiadott parancsok rövidek és lényegre törők. Azt határozzák meg, hogy „mit” kell végrehajtani és azt nem, hogy „hogyan”.¹⁹⁴ Saját tapasztalatok alapján azonban a következőket tartom fontosnak hozzátenni a szabályzat szövegéhez. Eredményes harcfeladat-orientált vezetés nem valósítható meg:

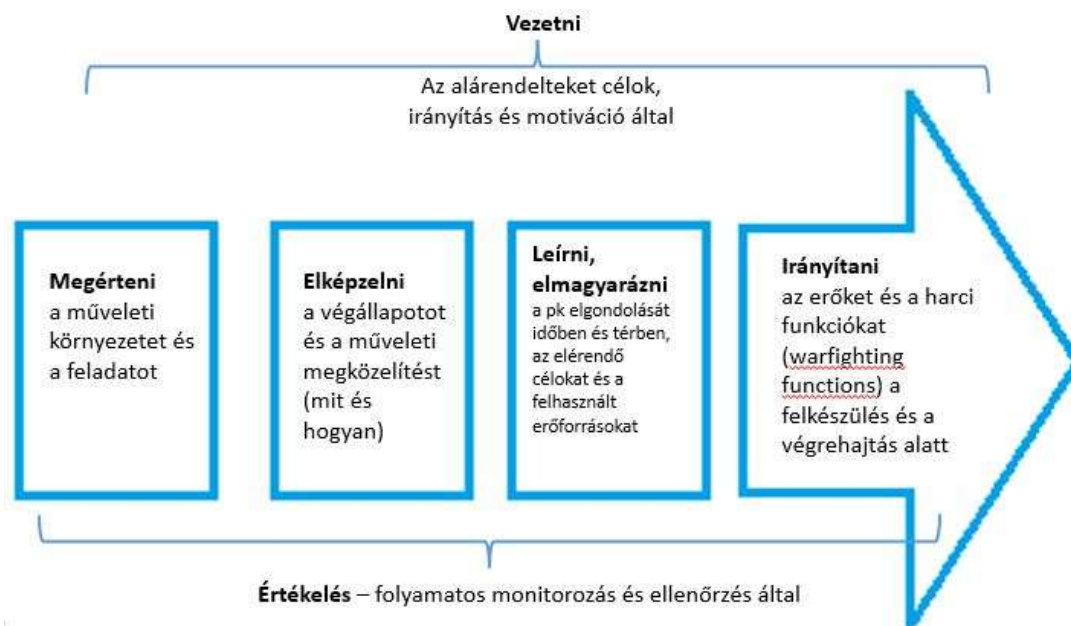
- közös, alapos egységes szaktudás nélkül,
- kiválóan működő kommunikációs rendszer nélkül,
- kiválóan képzett és motivált altiszti és legénységi állomány nélkül.

¹⁹³ MH Ált./54. II-2.o.

¹⁹⁴ Ált./54. II-2.o.

A harcfeladat-orientált vezetés egyik nagy hátránya – azon kívül, hogy nehezen megvalósítható a sok feltétel miatt –, hogy a döntéshozatali folyamatai alapvetően lassabbak. A későbbiekben részletesebben bemutatott döntéshozatali folyamatoknál is láthatjuk, hogy a kapott feladat megértése, az információk összegyűjtése, a lehetséges megoldások kidolgozása sok időt emészt fel. A közhiedelemmel ellentétben, a harcfeladat-orientált vezetés nem csupán az expedíciós hadviselést támogatja, hiszen mind kontinentális (pl. Németország), mind pedig tengeri nagyhatalom is (pl. USA) sikeresen alkalmazta már a történelem során.

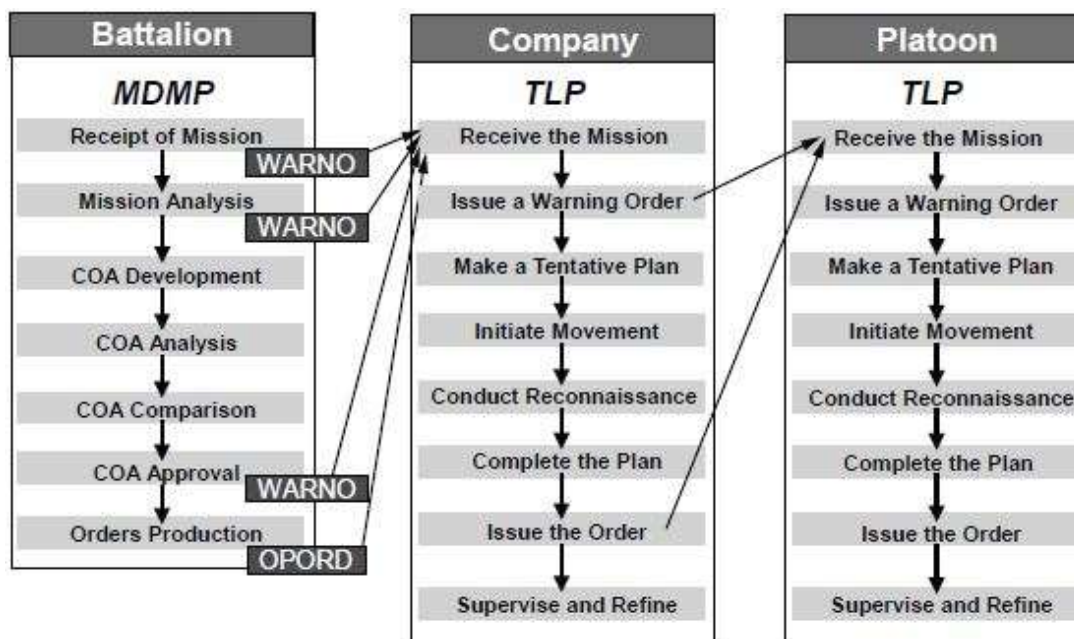
Minden katonai szervezetben kulcsfontosságú a parancsnok. A harcfeladat-orientált vezetésen alapuló – Ukrajnában harcászati szinten jól működő – döntéshozatali folyamatban a parancsnok szerepe az alábbi elvek szerint jelenik meg. A parancsnok legfontosabb feladata a kapott feladat megértése után, hogy elképzelje és az alárendeltjeinek az előljáróival azonos jelentéstartalommal átadja az elvárt végállapothoz vezető útról szóló elgondolását. Azt, hogy ezen az úton a rendelkezésre álló erőket hogyan alkalmazzák, azt a parancsnok nem közvetlenül szabályozza, hanem az adott hatásokért vagy harci funkciókért felelős tisztek, törzselemek vagy alárendelt parancsnokok tevékenységének befolyásolásával irányítja. Amennyiben a parancsnok feladatszabása tiszta, a vizualizáció egyértelmű és az alárendeltek jól képzettek, akkor a parancsnok jelenléte csak a döntési helyzetekben szükséges. Viszont ezeknek a döntési helyzeteknek a száma is csökkenthető, ha az alárendelt vezetők (alegységparancsnokok, illetve törzsrészlegek vezetői) világos feladatszabást kaptak, egyértelmű a vizualizáció, a helyzetkép folyamatosan frissített és a bizalom is megvan. Ezáltal – elviekben – egy a változásokra rugalmasan reagáló, az esetek nagytöbbségében jó döntést eredményező vezetési rendszert tudunk üzemeltetni.

16. ábra: A parancsnok szerepe a műveleti folyamatban. A lábjegyzetelt forrás alapján a szerző saját munkája.¹⁹⁵

Harcászati szinten ezeknek a döntéshozatali rendszereknek standardizált folyamataik is vannak, mégpedig kettő. Zászlóalj szinten és feljebb, dandár, hadosztály szinten a Katonai Döntéshozatali Folyamat (*Military Decision Making Process – MDMP*), míg század, szakasz és esetleg raj szinten a Csapatvezetési Eljárások (*Troop Leading Procedure – TLP*). Ezek a folyamatok nagyrészt párhuzamosan mennek végbe, szervesen kapcsolódnak egymáshoz, több helyen is zajlik információ oda- és visszaáramlás. Mindez azonban nem csupán a tervezési folyamatot gyorsítja. A harcmezőn a katonai műveletek nem csettintésre történnek. Egyes tevékenységek hosszas előkészületeket igényelnek, amelyek a saját alárendeltek számára nyilvánvaló célúak lehetnek, vagy ha az ellenség csinálja azokat, akár az alárendeltek is lehetnek azok, akik hamarabb értesülnek róla, mint a parancsnokaik. Ha az alárendeltek időben értesülnek a várható feladat jellegéről, az nem csupán a munkájukat könnyíti meg, hanem pontosabb és fontosabb jelentések beérkezését idézi elő, sőt még a bizalmat is tovább építi.

¹⁹⁵ LARSEN, Christophe, WADE, Norman M.: *The Small Unit Tactics SMARTbook*. The Lightning Press, 2015. I-15.o.

17. ábra: A harcászati szintű katonai döntéshozatali folyamatok kapcsolatai párhuzamos tervezés során.¹⁹⁶

Az értekezésnek nem feladata a MDMP és a TLP részletes ismertetése, ehelyett a harcászati szintű hatásaira koncentrálok. Az invázió első időszakában az ukrán hadászati szintű katonai vezetést meglepetésként érték az orosz invázió irányai. Emiatt egyes alakulatok átvezénylése a központi régiókból még folyamatban volt, amikor az oroszok már betörték az országba. Emiatt viszont a fő erő kifejtés irányába (Kijev, Csernyihiv, Harkiv) védekező ukrán egységek és alegységek a már bemutatott számbeli hátrányban voltak. Továbbá a vezetési pontok folyamatban lévő áttelepülése és az első napokban rendkívül sikeres orosz EHV tevékenység miatt a hadászati szintű vezetés is akadozott, egyes dandárok vagy önálló alegységek sokáig saját belátásuk, vagy korábbi parancsok szerint tevékenykedtek. Ebben a helyzetben sikert elérni csak úgy lehetett a terep mesteri kihasználása és az oroszok későbbiekben bemutatott hibái mellett, hogy a fentebb vázolt katonai döntéshozatali rendszer következő tulajdonságait ki tudták aknázni:

- könnyebben reagál a változásokra;
- szabad teret hagy a kisalegység-szintű döntéseknek, így, ha megszűnik az összeköttetés és szétszakadnak a kötelékek, de világos a parancsnoki szándék, akkor is sikeres lehet az alegység;
- jól képzett alárendeltekkel működik igazán jól;
- a megelőlegezett bizalomnak megfelelően sikert elérni, erős moráljavító.

¹⁹⁶ Wade: *Battle Staff SMARTbook*, 2-62.o.

A tervezési folyamat után a parancsnok, ha lehet, még fontosabb szereplő a harc vezetése során. A MDMP alapú vezetési rendszerben – amit az ukránok megpróbáltak harcászati szinten alkalmazni – a parancsnok az egyszemélyi felelős a harc feladat teljesítéséért, azonban ez nem azt jelenti, hogy mindent ő csinál.

Zászlóalj és természetesen BTG szinten a vezetési pontok rendszere mind a nyugati, mind az orosz rendszerben legalább kettő, de általában három harcálláspontból áll: előretolt-, fő- és mögöttes harcálláspont. Előretolt harcálláspont vagy mozgó vezetési csoport a fő harcálláspontból válhat ki, amely általában a parancsnokból, egy-két törzstisztből, vezénylő zászlósból és a híradást és mozgási képességet biztosító személyzetből áll, praktikusán nem több mint 8-15 fő és 2-3 harcjármű. Ha a művelet térbeli kiterjedése, jellege, vagy a híradó rendszer képességei indokolják, akkor a parancsnok egy ilyen mozgó vezetési csoporttal, illetve előretolt harcálláspontból vezetheti a harctevékenységet.

A fő harcálláspontból is vezethet a parancsnok, ez általában akkor fordul elő, ha túlságosan szétagoltan harcolnak az erők, vagy statikus a harc feladat, esetleg a híradó rendszer stabilan képes nagy távolságokból is biztosítani a kommunikációt.

Viszont akár fő- akár előretolt harcálláspontból vezet a parancsnok, minden esetben fontos szerep hárul a harcvezető tisztre. *„A harcvezető központban a harc vezetésének rutinfeladatait, az alegységek helyzetének, tevékenységének és állapotának nyilvántartását, az előljáró felé megteendő jelentések összeállítását és továbbítását, a parancsnok és a harcvezető központ vezető állományának tájékoztatását, a munkarend betartásának felügyeletét a harcvezető tiszt végzi.”*¹⁹⁷ A harcvezető tiszt tevékenységének egyik legfontosabb aspektusa, hogy miben dönthet és miben nem, ezt lehetőleg a műveleti parancsban előre le kell szabályozni. Viszont, amíg a parancsnok nem elérhető (pl. zavarják a kommunikációt, a tervezési folyamatban vesz részt, előljáró feladatszabásán van, vagy egyszerűen meghalt), a harcvezető tisztnak addig is van lehetősége az előre ismert döntési pontoknál a beérkezett jelentések és harcászati változók alapján akár döntést is hozni, amennyiben szükséges.¹⁹⁸

Zászlóaljtól lejjebb, ahol nincs törzse a parancsnoknak, a kisebb méretek miatt jóval egyszerűbb a vezetés. Egy rajparancsnok szó szerint vezeti az embereit, akár egyesével szab feladatot, hogy hol és hogyan foglaljon tüzelőállást, mikor és hová lőjön stb. Egy szakaszparancsnok (szpk.) már a rajparancsokain és a szakasz rangidős altisztjén keresztül irányítja a szakaszát, jóllehet,

¹⁹⁷ Ált/216. A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész. A Magyar Honvédség Kiadványa, 2015. V-55.o.

¹⁹⁸ Ált/216. uo.

egyes kulcsfontosságú feladatok esetében (pl. tűzzel végrehajtott manőverek, nagy fontosságú cél leküzdése, döntő manőver kezdete és vezetése) személyesen veheti át annak irányítását. Azonban gépesített lövész alegységnél, ahol a harcjárművek tüzet és mozgását, a gyalogos tűztámogató csoport tüzet és a gyalogos manőverező alcsoport mozgását és koordinálni kell, már egyértelmű, hogy az altisztek vezetik az egyes alcsoportokat az előzetesen világosan ismertetett parancsnoki szándék szerint.

Század szinten egy összetett megoldás látható. Ennek egyik oka, hogy a századparancsnok (szdpc.) már jellemzően képtelen átlátni az egész századot a méretek miatt. A másik ok pedig az, hogy egy gépesített lövész században akár szervezetszerűleg, akár támogató elemként már sokféle támogató elem jelenhet meg, úgymint aknavető, irányított páncéltörő, harckocsi, előljáró tüzérsége, légvédelem, EHV, stb. Mindezeket közvetlenül vezetni képtelenség, így muszáj a szdpc.-nak egyértelműen kifejezni a szándékát és az elgondolását, valamint szabad teret hagyni az alárendelteknek bizonyos döntésekben, hogy a század hatékonyan tudjon tevékenykedni.

A katonai döntéshozatali folyamat és a vezetési rendszer mindezen tulajdonságainak köszönhetően, amikor az invázió első napjaiban az ukránok nem, vagy csak alig kaptak parancsokat a hadműveleti vagy a hadászati szinttől, a szándék továbbra is egyértelmű volt (lásd később a védelmi harctevékenységek értékelésénél), így a szétszakadt alegységek és az alacsony képzettségű területvédelmi erők is a vártnál hatékonyabban tudtak harcolni.

Az orosz harcászati szintű döntéshozatali rendszer eltér a harcfeladat-orientált vezetéstől. Míg a harcfeladat-orientált vezetésnél a feladat vétele és a vizualizáció után a parancsnok csak a döntési pontoknál van jelen a tervezési folyamatban, illetve a vezetést is ideiglenesen átadhatja egyes esetekben, addig az orosz rendszerben a parancsnoknak sokkal több szerepe van. Az orosz parancsnok sokkal inkább be van vonva mind a tervezési folyamatba, mind magába a harcvezetésbe. Alap esetben, amikor egy feladatot kap a BTG, a parancsnok az ismert helyzet és a kapott feladat alapján egyből eldönti, hogy hogyan tervezi végrehajtani a kapott parancsot. Ez természetesen az előjáróról – dandár, hadosztály – érkező feladatra is igaz, amiben pontos feladatszabás található a zászlóalj tevékenységére nézve. Természetesen az oroszoknál sem intézkedik a dandár arra, hogy a zászlóalj az egyes alegységeit hogyan alkalmazza, de a részletekbe menő szabályok, különböző tér- és időbeli megkötések nem hagynak túl tág teret. A BTG parancsnoka tehát egy szigorú keretrendszerben önmaga is hasonló pontossággal tervezteti meg a törzsével a feladatot. Ezek a tervek rendkívül egyszerű harceljárásokból állnak,

amelyek azonban – ideális esetben – tökéletességig begyakoroltak.¹⁹⁹ Az invázió előtt jómagam is arra a következtetésre jutottam, hogy ez egy nagyon merev rendszert eredményezhet, viszont amennyiben a kezdeményezés az orosz oldalon van, a döntéshozatali rendszer sebessége nagyobb előnyt jelent, mint amekkora hátrányt okoz a merevsége.²⁰⁰

Azonban az invázió első időszaka bebizonyította, hogy az előzetesen várttól eltérő körülmények képesek olyan mértékben befolyásolni a harcászati változókat, hogy az orosz döntéshozatali rendszer merevsége nagyobb hátránnyá válik, mint amekkora előnyt jelent a gyorsasága. Az orosz gépesített lövész és páncélos erők tevékenységén világosan látszik, hogy nem számoltak komoly ukrán ellenállással, sőt egyes zsákmányolt harci okmányok arra utalnak, hogy az invázió kezdete utáni tizedik napon már a belügyi erőknek kellett volna segíteniük a lakosság pacifikálásában.²⁰¹ Ehhez képest az invázió harmadik napjára világossá vált, hogy az ukránok ellenállnak és hagyományos háborús eszközökkel kell az oroszoknak kivívni a katonai győzelmet, mielőtt átvonnék az ország irányítását. Ez a három nap azonban elegendő volt arra, hogy súlyos veszteségeket szenvedjenek, valamint komoly zavar keletkezzen a támadó alegységeknél. A meglepésből adódó káosz tovább erősödött azzal, hogy még az eredeti elgondolásoknak megfelelő művelettervezésre sem volt elegendő idő. *„Az eredeti inváziós terveket az orosz vezérkar egy szűk köre dolgozta ki Putyin politikai szándékai alapján. Azonban az egyes részfeladatokat kidolgozó törzstisztek és törzselemek sem voltak tisztában azzal, hogy mi a hadászati szintű szándék. Még a vezérkar haderőnemi főnök helyettesei is csak pár nappal a megindulása előtt értesültek az inváziós szándékról, míg harcászati szintre csupán pár órával a megindulási időpont előtt érkezett meg az információ. Jóllehet, ez információvédelmi szempontokból előnyös volt, azonban a bevont személyek rendkívül szűk köre alacsonyabb szinteken is több, téves következtetéshez vezetett, amelyeket így nem volt lehetőség felülvizsgálni.”*²⁰² A támadó alegységek az invázió kezdete előtt kevesebb, mint 24 órával kapták meg az éles műveleti parancsot.²⁰³

Ennek a titkolózásnak és a támadási szándék késedelmes továbbításának később súlyos következményei lettek. Ha az eredeti, ellenállás nélküli inváziós terv meg tudott volna valósulni, akkor is gondosan meg kell szervezni egy ekkora méretű inváziós erő mozgását. Mint azt már fentebb bemutatam, egy BTG hossza akár 20 km is lehet. Ha figyelembe vesszük, hogy összesen nagyjából 180 BTG-t vetettek be az oroszok, akkor látható, hogy ez nem csekély

¹⁹⁹ Grau, Bartles: *Russia's View of Mission Command*. 8.o.

²⁰⁰ Takács: *Short Study*, 55.o.

²⁰¹ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 10.o

²⁰² ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 12.o. a szerző saját fordítása

²⁰³ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 26.o.

logisztikai feladatot jelentett, ha pedig a Kijevi irányba bevetett 35-50.000 fővel számolunk (ami 30-40 BTG-t jelent), akkor a feladat összetettsége egyértelmű. Nem véletlenül alakultak ki forgalmi dugók miután február 27/28-ra megtorpant a kezdeti előretörés.

Ha mindez ilyen gondokat okozott az egyszerű menetek megtervezésénél, akkor ez a probléma még súlyosabb lehetett a harcfeladatok tervezése során. A NATO elvek szerint ideális esetben a művelet kezdetéig hátralévő idő 1/3-t fordítja a törzs a saját tervezési feladataira, míg 2/3-t az alárendelteknek biztosít. Jóllehet, az oroszoknál ez valószínűleg kiegyenlítettebb arányú hiszen az alárendeltek részletesen kidolgozott feladatokat kapnak, amiktől eltérni nem lehet, egy zászlóalj vagy század harcbevételét – saját tapasztalataim alapján – egyszerűen nem lehet egy-két óra alatt megtervezni még gyakorlótéren sem, egy ilyen bonyolultságú feladat esetében.

A művelettervezési és logisztikai nehézségeken túl az állomány moráljára is negatív hatással volt a titkolózás. Az orosz katonák jelentős része – jóllehet, ezt főleg anekdotikus források állítják – nem készült magas intenzitású hagyományos hadviselésre.²⁰⁴ Egyes kirívó esetekben még az is előfordult, hogy az orosz katonáknak még a fegyverük sem volt megtöltve, amikor harcérinkezésbe kerültek.²⁰⁵ A harcászati szintű szárazföldi műveletek sikeres vezetésének elengedhetetlen része továbbá a hatékony kommunikációs rendszer. Ennek súlyos problémáira utal az a jelenség, miszerint március elején, amikor a legerősebb általános célú támadásokat indították az oroszok, az orosz harcászati szintű kommunikáció csupán 10-20%-a szólt a harcfeladatról, a többi pedig arról, hogy mely alegységek hol vannak egyáltalán, valamint utánpótlási kérdésekről.²⁰⁶ Az, hogy ez az információ egyáltalán napvilágra kerülhetett, elsősorban annak köszönhető, hogy az ukránok is le tudták hallgatni az orosz harcászati szintű rádióforgalmazást, ez pedig súlyos hiányosságokra utal a digitális titkosítású rádiók terén. A jelenség másik oka a fentebb említett általános zűrzavar az orosz vezetési rendszerben.

A kommunikáció további problémáit jól jellemzi, hogy az ukránok – főleg a légvédelem és a légierő egyégei ugyan – többször is jelentették az állásaik megsemmisítését egy-egy orosz csapás után, jóllehet az a valóságban nem, vagy csak alig szenvedett sérülést. Az oroszok ezt a forgalmazást le tudták hallgatni és egyszerűen „kipipálták” a célt a listájukról.²⁰⁷ Jóllehet, ez harcászati szinten valószínűleg nem volt elterjedt, de az előre tervezett orosz tűzcsapások utáni BDA²⁰⁸-t félre lehetett vezetni vele. Ennek a jelenségnek a másik fontos értelmezése, hogy az

²⁰⁴ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 22.o.

²⁰⁵ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 26.o.

²⁰⁶ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 32.o.

²⁰⁷ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 27.o.

²⁰⁸ BDA = Battle Damage Assessment = Csapás utáni kiértékelés

orosz EHV jelentős fölényben volt és könnyen le tudták hallgatni a nem digitális hopping üzemmódban működő ukrán rádiókat.

További probléma volt az orosz haderőben az altisztek hiánya. Ennek fejezetnek az elején kifejtettem, hogy kisalegység szinten egyes alcsoportokat az altisztek vezetnek egyes részfeladatok megoldása érdekében. Az orosz haderőben ezt jellemzően tisztek végezték el, hiszen az altiszti gárda alacsony létszáma miatt az altisztek inkább harci támogató és harci kiszolgáló támogató specialista beosztásokban szolgáltak. A vizsgálatom tárgyát képező lövész alegységeknél pedig szinte csak elvétve voltak jelen, a kisalegységeknél szinte egyáltalán nem.²⁰⁹ A felsoroltak alapján az orosz fél harcászati szintű döntéshozatali rendszerének alapvető tulajdonságai tehát:

- nehezen reagál a változásokra, mivel ragaszkodik a kiadott parancshoz;
- emiatt kisalegység szinten nem születnek a parancstól eltérő döntések, még akkor sem, ha az volna a célszerű;
- túlságosan függ a parancsnoktól: amennyiben kiesik, vagy megszakad az összeköttetés, akkor súlyos késéseket szenved a folyamat;
- közepesen vagy rosszul képzett alárendeltekkel is működik;
- általánosságban gyorsabb tud lenni, mint a harcfeladat-orientált vezetés.

Összefoglalva tehát a harcászati szintű művelettervezés és harcvezetés értékelését megállapítom, hogy az ukránok az invázió első időszakában fölényben voltak e téren. A létszámhátrányukat és a szétagoltságot részben kompenzálta a vezetési rendszerük rugalmassága. Ennek köszönhetően a gyorsan változó körülményekre az esetek döntő többségében gyorsabb és jobb reakciót tudtak adni, mint az oroszok. Az oroszok csak akkor tudtak sikert elérni, amikor a számbeli fölényük tényleg elsöprő volt (lásd pl. február 27-én délelőtt Hosztomel és Bucsa között), vagy a tervezési folyamat kezdetéhez képest nem különbözött jelentősen a valóság (pl. március 3-án és 9-én Csernyihivtól délre).

Az invázió első időszakában elszenvedett legsúlyosabb ukrán kudarc, Mariupol a földrajzi meghatározottságon és a számbeli hátrányon túl az egységes vezetés hiányának az eredménye volt. A helyszínen lévő tengerészgyalogos, reguláris szárazföldi, területvédelmi és Azov ezredbeli parancsnokok számos esetben kerültek nézeteltérésbe, ami tovább rontotta a helyzetüket.

²⁰⁹ Jójárt, Takács, Nagy 62.o.

Azonban az invázió első időszakának döntő ütközeteiben és csatáiban az ukrán erők harcászati szinten számos győzelmet arattak, hiába voltak létszámbeli és/vagy minőségi hátrányban. Mindennek egyértelműen a harcászati szintű parancsnok munka jobb minősége az oka.

3.4. A csapatmozgások értékelése az invázió első időszakában

A csapatmozgások a magyar szakterminológia szerint a menetet, a szállítást és a kombinált csapatmozgást tartalmazzák.²¹⁰ Mivel harcászati szinten csak menetet láthattunk, ezért a szállítást nem érintem. A menetnek a két fajtája van: adminisztratív és harcszerű. Az adminisztratív menetet akkor alkalmazzák, amikor az ellenséggel való harcérintkezés alacsony valószínűségű, a harcszerűt értelemszerűen akkor, amikor magas. Ebben mind a nyugati, mind az orosz, mind a hazai szabályzatok is egyetértenek.

Az orosz menetekkel az első alapvető probléma az volt, hogy nem a megfelelő fajtát alkalmazták. Az invázió első 2-3 napjában az orosz gépesített lövész és harckocsi alegységek adminisztratív menetben nyomultak előre. Ennek – később végzetesnek bizonyuló hibának – az egyetlen, ép ésszel felfogható oka az ukrán ellenállás súlyos alábecslése. Az adminisztratív menet ugyanis jellegénél fogva nem alkalmas arra, hogy az azt végrehajtó erők gyorsan és hatékonyan reagálhassanak az ellenséggel való váratlan harcérintkezésre.

Az invázió legelső 2-3 napjában volt a helyzet a letragikusabb. Az adminisztratív menetszlopban Kijev illetve Harkiv felé előrenyomuló elit(nek tartott) hadosztályok nem egyszer teljes századokat veszítettek el lesállításokban.

Az adminisztratív menet jóval egyszerűbb, gyorsabb és kevesebb menetbiztosító erő alkalmazását jelenti, mint a harcszerű, ettől függetlenül, néhány rendszabály azért vonatkozik rá. Az első és legfontosabb, amely minden csapatmozgásra igaz, hogy az azt végrehajtó erők a meghatározott célkörletet vagy terepszakaszt a meghatározott időben és harcértéküket megtartva ériék el. Egyszerűbben fogalmazva az, hogy az alegységek ne tévedjenek el, alapvető követelmény. Ehhez képest az oroszok súlyos problémákkal szembesültek az első 2-3 napban. Az invázió első napjaiban adminisztratív menetben előrenyomuló oroszok sokszor elavult és hiányos térképeket használtak, számos esetben fordult elő, hogy egyes harctámogató elemek (pl. légvédelmi rakéta üteg) eltévedtek és elszakadtak a fő erőktől, így akár azok elé vagy szárnyára is kerültek, ahol egy ukrán lesállítás könnyedén megsemmisíthette azokat. Az előzetesen elvárt magas műveleti tempó miatt számos esetben a legkisebb ellenállást is inkább igyekeztek megkerülni.²¹¹ Mindezt tovább bonyolította, hogy egyes esetekben az ukránok az

²¹⁰ Ált/54. VI-21.o.

²¹¹ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 28.o

útjelző táblákat is eltávolították.²¹² A modern hadviselésben ennek már nem kellene, hogy jelentősége legyen, hiszen elvileg minden katonának képesnek kell lennie az álláspontja meghatározására egy pontos térkép és egy tájoló segítségével. Mivel azonban az oroszok láthatóan sokszor szembesültek azzal, hogy nem tudják hol vannak, a fenti, térképekkel kapcsolatos állítást általánosságban igaznak tartom. A navigáció problémáira utal az előző fejezetben az orosz rádióforgalmazások tartalmáról szóló bekezdés is.

Február 27/28 után az oroszok láthatóan változtattak a harceljárásaikon és felhagytak azzal, hogy adminisztratív menetoszlopokban próbálják meg elérni a kijelölt céljaikat. Ehelyett harcszerű menetben közlekedtek, amennyiben azt a terep lehetővé tette. A harcszerű menet – bár önálló katonai tevékenység – nem önmagában áll, hiszen a menet vége számos esetben nem egy körlet, hanem maga a harcbevétel. Ez különösen igaz erre a háborúra, legyen szó bármely időszakról.

Mint oly sok katonai tevékenység, harcászati szinten a harcszerű menet sem tér el jelentősen, legyen szó amerikai, magyar vagy orosz szabályzatokról. Ennek az az oka, hogy harcászati szinten a rendelkezésre álló haditechnika képessége egzakt módon befolyásolja a harceljárásokat, így a hadikulturális behatásoknak csak korlátozott tér jut, viszont ugyanazon alapelveknek kell megfelelni. Ezek az alapelvek a következők:

- a menetalakzatnak biztosítani kell az erők gyors szétbontakoztatásának és harcbevételének a lehetőségét;
- a tér- és távközöknek védenie kell a légierő és tüzérség csapásaitól (értsd: megfelelően szét kell húzni az alakzatot, hogy egy csapással ne okozzanak túl nagy pusztítást, így a csapás akár el is maradjon, mivel „nem éri meg”);
- zászlóaljnál (vagy BTG-nél) nagyobb erő ne egy oszlopban és főleg ne egy menetvonalon meneteljen;
- a fő erők elé, oldalába és mögé is menetbiztosító erőket kell kijelölni, amelyek feladata a fedező-biztosítás végrehajtása, hogy a fő erőket ne érhesse váratlan támadás;
- a menetbiztosító erőket olyan távolságra kell kiküldeni, hogy biztosítani tudják nagy erejű ellenség támadása esetén is a fő erők szétbontakozásához szükséges teret és időt;
- a menetbiztosítókat viszont nem szabad túl messzire sem kiküldeni, mivel a híradó összeköttetést és a tüztámogatást is biztosítani kell.

²¹² Viktor Nyikoljuk vezérőrnagy beszámolója, In: *Battle of Chernihiv Episode I* 34:22

Harcászati szinten a haditechnika képességei alapvetően határozzák meg a harceljárásokat. Ebből következően, a harcszerű menetre vonatkozó előírások nem térhetnek el jelentősen a hasonló képességű haditechnikára íródott magyar harcszabályzatokétól. Ezek alapján terepkutató harcjárművet az eljárór szakasz maga elé legfeljebb 1,5 km távolságig küld ki. Az eljárór szakaszt az előőrs század maga elé legfeljebb 3-5 km távolságig küldi előre, míg az előőrs század a zászlóalj előtt akár 5-10 km-rel is menetelhet.²¹³

Mint írtam, főleg ebben a háborúban, a harcszerű menet vége általában harcbevétel volt, mindkét oldalon. Azonban az invázió első időszakában találkozó harcra is sor került, amely a támadó harc egy különleges formája. Így ezt lásd a következő – támadó harcról szóló – fejezetben.

A harcszerű menet sikerét biztosító tényezők közül talán a legfontosabb a folyamatos és egységes vezetés, valamint a menetbiztosító erők folyamatos, magas színvonalú tevékenysége. Ennek a megtervezéséhez még a viszonylag gyors orosz rendszerben is kell némi idő. A harccselekmények leírásából világosan látszik, hogy amint az oroszok elengedték az eredeti elgondolásukat és nagyobb figyelmet fordítottak a harctevékenységük tisztességes megszervezésére, a csapatmozgások során kevesebb veszteséget szenvedtek.

Ez alól kivétel a brovariji ütközet, amely elején a tervezett harcbevétel előtt az ukrán lesállítások, valamint drónokkal segített tűzérés súlyos veszteségeket okozott a 90. g.hk.ho. 6. g.hk.ezd-nek. Ezekben az esetekben, egyértelműen megállapítható, hogy a menetbiztosítás és a harcbiztosítás (itt konkrétan felderítés és légvédelem) teljes hiánya, valamint a nem megfelelő menetalakzat alkalmazása jelentősen hozzájárult az ukrán csapások sikeréhez.

A menet sikerét biztosító tényezők sorából kettőt még feltétlenül meg kell vizsgálni. Az első, miszerint a menetet éjszaka vagy rossz látási viszonyok között kell végrehajtani²¹⁴, a másik pedig, hogy kerülni kell az egyértelmű menetvonalak alkalmazását és a harcszerű menetet lehetőleg nem szilárd burkolatú úton kell végrehajtani, főleg az ellenséghez egyre közeledve.

A felhasznált források egyike sem számolt be az invázió első időszakában nagyméretű, éjszaka végrehajtott orosz csapatmozgásokról. Még a Szpecnaz alegységek beszivárgási kísérletei is kora reggel történtek, a reguláris gépesített lövész alegységek mozgásáról meg aztán nem is beszélve. Véleményem szerint az éjszakai csapatmozgások hiánya az orosz haderő a gyenge éjszakai harci képességének az eredménye. Jóllehet, az orosz haditechnikai eszközök rendelkeznek éjszakai képességgel, ezek jelentős része továbbra is aktív infravörös sugárvetőn alapul, a „modern” (az USA-ban 30 éve alkalmazott) maradékfény-erősítéses éjjellátók

²¹³ Ált/54. VI-26.o.

²¹⁴ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*. 147.o.

alkalmazása nem volt bevett gyakorlat. Ez a haditechnikai hiátus párosult az éjszakai kiképzés vélhető hiányával, amely az ukrán attitűd félreértelmezésével együtt az ismert súlyos következményekhez vezetett.

A másik tényező a terep és időjárás kihasználása, amely nem támogatta az eredeti orosz elgondolás szerint végrehajtott csapatmozgásokat. A sikerhez ugyanis szükség lett volna a magas fokú manőverszabadságot biztosító terepviszonyokra. Mindezzel ellentétben azonban az orosz invázió kezdete a raszputyica időszakára esett.²¹⁵ A raszputyica – szabad fordításban úttalanság – az év kora tavaszi és késő őszi időszakára esik, amikor a csapadékos időjárás miatt az erős szerkezetű jellemzően fekete vagy sötétbarna talaj mindent elnyelő sártengerré változik és a szilárd burkolatú utak kivételével minden más terület járhatatlanná válik, akár még a láncetalpas járművek számára is.

A védelem számára hihetetlen könnyebbséget, míg a támadó számára súlyos hátrányt jelent a megközelítési útvonalak ilyenén korlátozottsága. Mivel az orosz menetoszlopok – egyes magasan fekvő vagy eltérő talajszerkezetű területeket leszámítva – egészen március végéig gyakorlatilag szinte teljesen a szilárd burkolatú utakra voltak korlátozva, az ukránoknak sokkal egyszerűbb dolguk volt, ha egy lehetséges lesállás helyét akarták kijelölni.

A csapatmozgások kapcsán tehát megállapítom, hogy az invázió legelső 2-3 napjában az oroszok az ukrán ellenállással kapcsolatos téves következtetések miatt teljesen helytelen katonai tevékenységet, adminisztratív menetet választottak. Ebben a rövid periódusban ennek megfelelően súlyos veszteségeket is szenvedtek.

Az első meglepetések és súlyos veszteségek után az oroszok váltottak és harcserű menetben mozgatták az erőiket. Jóllehet, ez kevesebb szükségtelen veszteséggel járt, a mozgást korlátozó terep, valamint az a tény, hogy továbbra is nappal hajtották ezeket végre, szintén hozzájárult a védők sikeréhez az invázió első időszakában. A menetek sikere elengedhetetlen a támadó műveletek elkezdéséhez, viszont a zűrzavar, az eltévedt alegységek tovább nehezítették az oroszok dolgát.

További megállapításom, hogy az éjszakai képességek hiánya miatt az oroszok a saját előírásaik szerint is javasolt éjszakai vagy rossz látási viszonyok helyett, nappal hajtották végre a meneteket, amely szintén a védőket segítette.

²¹⁵ *Ukraine thaw could slow Russian advance in mud.* France24, 2022.03.08. <https://www.france24.com/en/live-news/20220308-ukraine-thaw-could-slow-russian-advance-in-mud> (megtekintve: 2024.02.04.)

3.5. A támadó harctevékenység értékelése az invázió első időszakában

3.5.1. Találkozóharc

Az invázió előtti téves feltevésekből kiindulva az oroszok a legtöbb esetben adminisztratív menetben nyomultak előre. Mivel az ukránok pedig a Donbaszban várták a fő orosz támadást, így számos esetben sietve kellett erőket átvezényelni Kijev és Harkiv környékére. Ez a jelenség tökéletes feltételeket teremtett a találkozóharcához. A találkozó harc a támadó harc azon formája, amely esetben mindkét fél alegységei támadó tevékenységgel kívánják a céljukat elérni. Találkozóharc a legnagyobb valószínűséggel a háború legelején fordulhat elő, amikor a felek még a tervezett műveleti területre csoportosítják az erőiket. Továbbá találkozó harc előfordulhat általános célú támadás esetén is, amikor a siker kifejlesztésének időszakában a támadó alegységek találkoznak az áttörést elreteszelni kívánó védő ellenlökést végrehajtó alegységeivel.²¹⁶ Az invázió első időszakában nyilvánvalóan, az első esetről van szó.

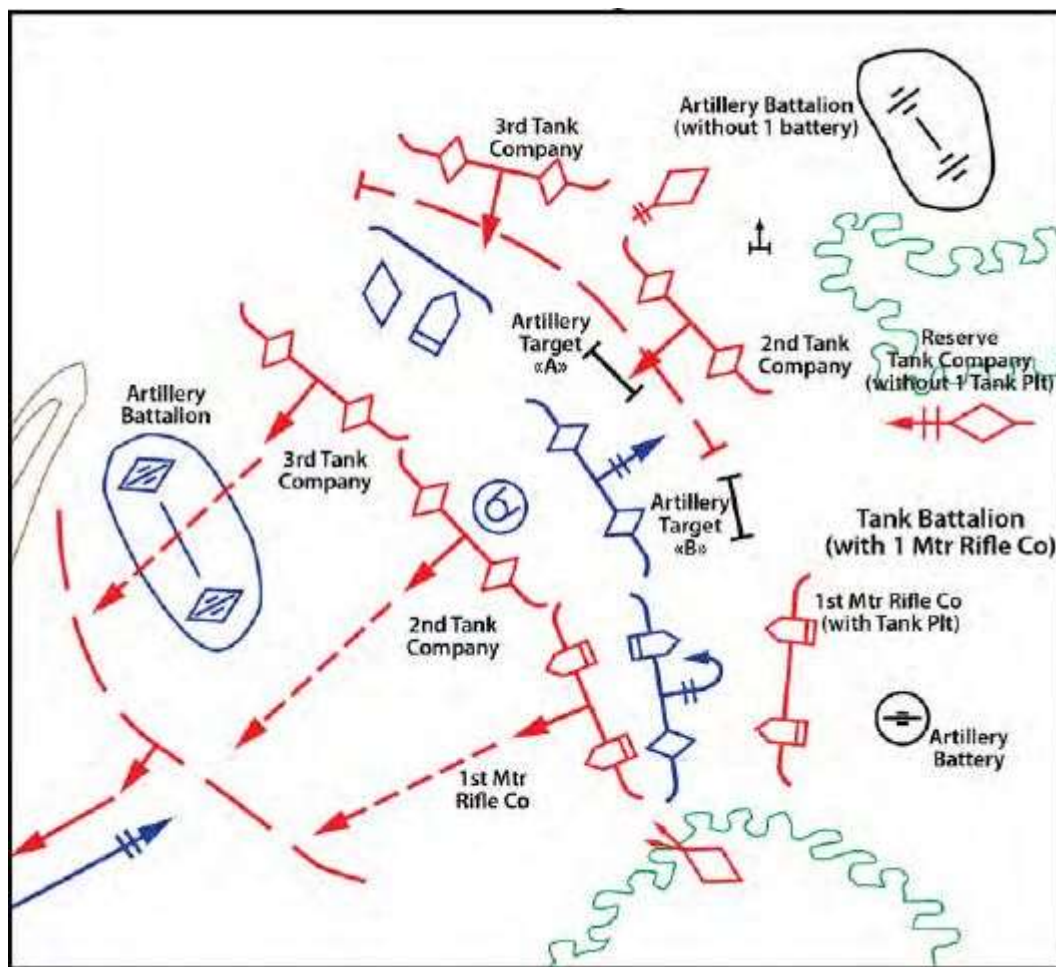
A találkozó harc az oroszok szerint számukra kedvezőbb harctevékenységi forma, mint a klasszikus frontális áttörésre törekvő általános célú támadás. Ez egybevág azzal a filozófiájukkal, miszerint „*az orosz haderő nem azért manőverezik, hogy harcba bocsátkozzon, hanem azért harcol, hogy szabadon tudjon manőverezni.*”²¹⁷ A találkozó harc során nincs lehetőség a harcbevétel előtt kedvező erő-eszköz fölényt létrehozni, helyette a menetben lévő alegységek éppen elérhető erői állnak csak rendelkezésre. A találkozó harc egy nagyon gyorsan és széles skálán változó ütemű harctevékenység. Emiatt a folyamatos felderítés, az információk villámgyors továbbítása, a helyszínen lévő alegységparancsnokok gyors döntése, a helyzethez igazított rögzített harceljárások – harci drillek – villámgyors alkalmazása és az előre nem tervezett tűzcsapások gyors és pontos végrehajtása döntő fontosságú.

A találkozó harc során a menetrendben haladó alegység korlátozott információkkal rendelkezik a vele szemben közeledő ellenségről, emiatt először csak a menetbiztosító erők csapnak össze. Ezt követően a villámgyorsan beérkező jelentések alapján a parancsnok döntést hoz a menetben lévő alegységek szétbontakoztatásáról és harcba vetéséről. Az információáramlást segítheti a légi felderítés, napjainkban akár drónok is, a felderítő törzs, a harcvezető központ amennyiben éppen üzemel, valamint az alegységparancsnokok gyors és határozott tevékenysége. Mindezek alapján a szétbontakoztatott alegységek kedvező terepszakaszt foglalnak a támadó ellenség lassítására, vagy akár megtámadására. Ezek során széles körűen alkalmaznak tűzzel koordinált

²¹⁶ Ált./54. VI-12.o.

²¹⁷ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*, 155.o. A szerző fordítása.

manővereket, ködösítést és megosztott irányzású tűztámogatást. A találkozói harc jobb megértéséhez az alábbi ábrát használom.

18. ábra: Zászlóalj találkozó harcban – elvi vázlat.²¹⁸

Ezen az ábrán a pirossal jelölt orosz fél és a kékkel jelölt ellenség zászlóalj szintű találkozó harca látható. Egy gépesített lövész századdal megerősített harckocsi zászlóalj találkozik egy ellenséges gépesített lövész zászlóaljjal. Az orosz fél két harckocsi századot és a gépesített lövészszázadot harcba veti (vonala alakzatban), míg a harmadik harckocsi század két szakaszát tartalékban hagyja a harmadik szakaszát pedig a bal szárnyára manőverezteti. A zászlóalj tüzér ütegét a gépesített lövész század vonala mögött rendelik harchoz. A tüzér üteg két tűzszakasza felelős a szétbontakoztatott fő erőkkel szemben támadó ellenség pusztításáért, a harmadik tűzszakasz a bal szárnyon lévő harckocsi szakasz manőverét támogatja majd. A rajzon merev zárótűz szerepel, ez viszont eltérés a magyar és nyugati alkalmazási elvekhez képest, amelyek – ha csak nem szétbontakozott ellenségre kell tüzelni – előnyben részesítik a szétbontakozás

²¹⁸ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*. 155.o.

előtt a fojtópontokon áthaladó ellenségre lőtt egyes célra lőtt tüzet.²¹⁹ Miután a támadó ellenséget a szembe támadó harckocsi és gépesített lövész századok, illetve a tüzérség hatékonyan pusztította, a bal szárnyon lévő alegység és megkezdte az átkarolást és megsemmisítik az ellenséget.

Látható tehát, hogy a találkozói harc sikeréhez – az oroszok szerint is – a tűz és manőver összhangja kulcsfontosságú. Mindehhez viszont elengedhetetlen a kiváló harcászati felderítő rendszer, a megszerzett információk gyors továbbítása, ezek alapján a parancsnokok gyors és bátor döntései, a harci drillek alkalmazása és a tüzérség időben érkező csapásai. Első ránézésére az előző alfejezetben ismertetett orosz vezetési rendszer még kedvező is lehet a találkozói harc megvívásához, hiszen gyors és nagyban alapoz a harci drillek alkalmazására. Viszont a parancsorientált vezetési rendszer, illetve az ebben az időszakban rendszeresen összeomló híradó rendszer, végül pedig a nem várt ukrán ellenállás legalább ennyire gátolta a sikert. Végül a találkozói harcokat az oroszok mégis rendre megnyerték. Véleményem szerint ennek az oka az, hogy alapvetően azért (legalább a tisztek) csak fel voltak rá készítve, valamint ennél fontosabb, hogy amikor ilyen ütközetekre sor került az első pár napban, akkor jellemzően még jelentős erő-eszköz fölényben voltak.

3.5.2. Lesállítás – mint a vizsgált időszak jellegzetes korlátozott célú támadása

Mindezt az ukránok is belátták, így az első napok találkozói harcai után inkább arra törekedtek, hogy lesállításokkal pusztítsák az előretörő orosz gépesített erőket, de még inkább a logisztikai alegységeket. *„A lesállítás a támadó tevékenységek olyan formája, melynek során a mozgásban lévő ellenséget rejtett, álcázott helyről a lesállást végrehajtó kötelék meglepetésszerűen megtámadja. Célja a fogolyejtés, okmányok, fegyverek zsákmányolása, fontos objektumok megsemmisítése, rongálása, a mozgásban lévő ellenség megállítása, veszteségokozás, zavarkeltés, késleltetés.”*²²⁰ A lesállításokra reagálni rendkívül nehéz. A közeli lesállásra (kézigránát-dobó távolságon belül) alapvetően lerohanással kell megpróbálni reagálni. A távoli (kézigránát-dobó távolságon kívül) lesállásra válaszul az azt elszennvedő alegység hevenyészett védelembe megy és megpróbál kedvező helyzetet teremteni az elszakadáshoz vagy a fő erők harcba vetéséhez. Mindezekből látszik, hogy egy jól végrehajtott lesállásra, amelynek az alapja a meglepetésszerűen lőtt, lehengerlő tűzcsapás, a reakció szinte lehetetlen. Csak akkor tud az azt elszennvedő alegység valamit is tenni, ha a lesállást végrehajtó alegység hibázik.

²¹⁹Andóczy-Balogh Ádám őrnagy a NKE HHK Művelettámogató Tanszék tüzér szakirányú tanársegédje szóbeli személyes közlése. 2024.02.13-án.

²²⁰ Ált/54. III-3.o.

Éppen emiatt célszerű a lesállást megelőzni, amelynek a legfontosabb eszköze a lesállásra alkalmas terepszakaszok elkerülése. Ennek érdekében a manőver előtt a terep értékelése elengedhetetlen. Ha nem lehetséges elkerülni, akkor az adott terepszakaszon való áthaladást biztosítani kell. Ezt megteheti az adott alegység is (biztosított menet, amerikai terminológia szerint *bounding overwatch*²²¹), vagy egy másik alegység is biztosíthatja a mozgást. Mint azt az előző fejezetekben ismertettem, az oroszok alegység szinten nem rendelkeztek elégséges idővel a tervezéshez, valamint nem is számoltak ellenállással, így a lesállások elkerüléséhez vagy leküzdéséhez szükséges eljárásokat nem alkalmazták az invázió első időszakában.

A lesállás sikerét biztosító tényezők a végrehajtó alegység részéről:

- tökéletes álcázás,
- a tűztámogató alcsoport hatásos tűzcsapását lehetővé tevő tüzelőállás,
- az öljőzónába érkező ellenséges alegység egészének hatásos pusztítása tűzzel,
- határozott roham (ha része a lesállásnak),
- gyors visszavonulás, mielőtt az ellenség harcba vetné a közelben lévő erőt.²²²

Az invázió első időszakában az ukránok számos sikeres lesállást hajtottak végre, amely arra enged következtetni, hogy a fenti feltételeket sokszor sikerült biztosítani. Harcászati szintről kitekintve, a lesállások hatékonyságát tovább növelte az a hadászati szintű döntés, hogy a túlerőben lévő és manővereket bátran és agresszíven alkalmazó gépesített lövész és harckocsi alegységek helyett a logisztikai alegységek ellen hajtották végre az ukránok a lesállásokat.

3.5.3. Általános célú támadás

Mint azt már többször kifejtettem, az oroszok, belátva az eredeti elgondolás kudarcát, február 27/28-tól hagyományos támadó műveletek révén kívánták elérni a céljaikat. A támadás fő, döntő harctevékenységi forma, amelynek a célja egy meghatározott terepszakasz birtokbavétele, az ellenség erőinek szétzúzása, valamint a kezdeményezés megtartása vagy visszaszerzése. Több olyan támadó jellegű harctevékenység is van, amelynek a céljai között nem szerepelnek a fenti elemek (vagy nem mindegyik), ezeket korlátozott célú támadásnak nevezem (pl.: harcfelderítés, lesállás, rajtaütés).

A támadásról az oroszok is hasonlóan vélekednek. A támadás sikere érdekében – szárazföldi, harcászati szinten – a támadás egy lendületes, gyors, a fegyvernemek és szakcsapatok maximális összhangját és a meglepetést a lehető legjobban kihasználó, agresszív

²²¹ ATP 3-90.1 2-14.o.

²²² Ált/54. III-30-31.o.

harctevékenység. A támadás döntő eleme a gépesített lövész és harckocsi csapatok lendületes roham, amelyet a saját közvetlen irányzású fegyverek, valamint a szervezetszerű és megerősítő tüzérségi eszközök tüzével a lehető legszorosabban össze kell hangolni.²²³

Az orosz doktrinális gondolkodást mélyen áthatja a manőverező hadviselés gondolatvilága.²²⁴

Az értekezés szempontjából a manőverező hadviselés központi eleme a szorosan együttműködő gépesített és harckocsizó alegységek gyors csapásai az ellenség szárnyaiba vagy a védelem hézagaiba. Ezeknek a csapásoknak a súlypontját a folyamatosan és gyorsan változó, ezáltal állandóan elemzett és értékelt harcászati helyzetnek megfelelően folyamatosan áthelyezik a hadászati főcsapás iránnyal összhangban maradva, de mindig egy lépéssel a védekező ellenség előtt járva. Mindehhez folyamatosan végzett, rugalmas parancsnoki munkára van szükség, továbbá a folyamatosan változó főcsapás irányhoz rugalmasan igazodni képes tűztámogató rendszerre és mindezt kiszolgálni képes logisztikai rendszerre is szükség van.

Az értekezés szemszögéből a legfontosabb, hogy a támadó alegységek folyamatosan frissülő, pontos felderítési adatokkal rendelkezzenek. Ez gyors és hatékony információáramlást, saját kifejezéssel élve, taktikai transzparenciát követel. Taktikai átláthatóság alatt azt értem, hogy harcászati szinten az összes parancsnok tisztában van azzal, hogy mi az, amit a harctéri környezetével kapcsolatban tud, nem tud, valamint tudni szeretne, továbbá mindezt a befolyásolási területén lévő többi baráti erő parancsnokáról is tudja olyan mértékben, hogy segíteni tudják egymás tevékenységét. Mindennek a megvalósításáért a parancsnok kritikus információ igénye (*Commander's Critical Information Requirements – CCIR*) és az ellenség elől rejtendő információk (*Essential Elements of Friendly Information – EEFI*) fogalomkörökhöz tartozó előírások a felelősek.²²⁵

Az információs fölény ugyanis elengedhetetlen ahhoz, hogy a manővereket úgy hajtsák végre a támadó alegységek, hogy a védővel szemben megőrizhessék a lépéselőnyüket, azaz megtarthassák a kezdeményezést.

A manőverező hadviselés – harcászati szinten – tehát a tűz és a manőver tökéletes összhangjából áll, amelyet az ellenséghez képest információs fölényben terveznek és hajtanak végre. Ebben a hadikultúrában – így az oroszok szerint is – is a támadás fő, döntő harctevékenységi forma, amelynek a célja egy meghatározott terepszakasz birtokbavétele, az

²²³ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*. 103.o.

²²⁴ GIAP, Vo Nguyen: *The Great Experiences Gained by Our Party in Leading the Armed Struggle and Building Revolutionary Armed Forces*. 120-121.o. In: FORGÁCS Balázs: *Napjaink hadikultúrái (A hadviselés elmélete és fejlődéstendenciái a modern korban)*, PhD értekezés, Budapest, 2009. 111.o.

²²⁵ Ált/216. V-20.o. ill. *The Battle Staff SMARTbook* I-20.o.

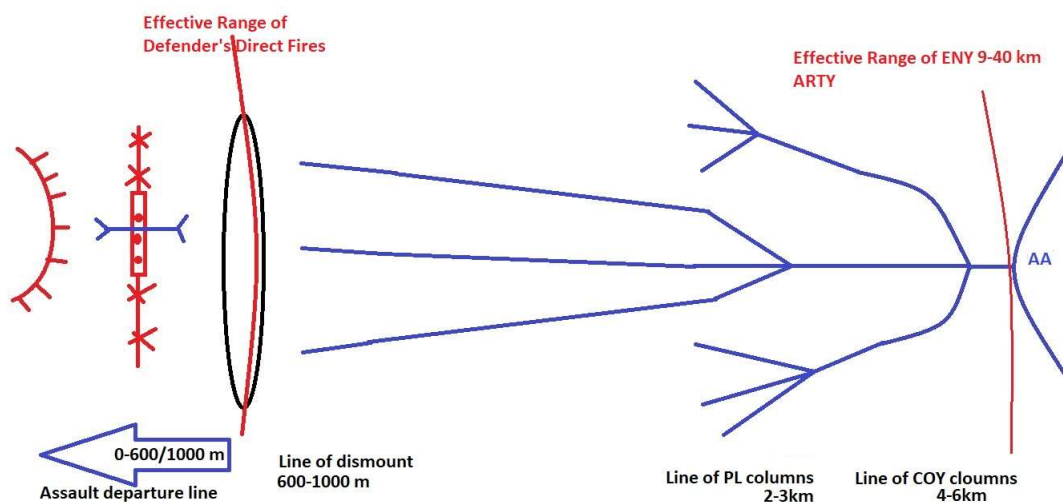
ellenség csoportosításainak szétzúzása, a kezdeményezés megragadása vagy megtartása.²²⁶ A támadás lehet hevenyészett vagy előkészített. Hevenyészett támadást általában az ellenséggel közvetlen harcérintkezésben hajtanak végre, amikor egy rövid ideig meglévő kedvező helyzetet igyekeznek kihasználni. Az előkészített támadást végre lehet hajtani váltás/átcsoportosítás után közvetlen harcérintkezésből, de a vizsgált időszakban az oroszok mélységből történő előrevonás után menetből indított támadásokat hajtottak végre. Ez utóbbi állításomat a március első 2-3 hetében végrehajtott orosz támadó tevékenységek vizsgálata támasztja alá.

3.5.4. Menetből indított támadás

Az általános célú támadásnak ez a klasszikus, „tankönyvi” változata. A lényege, hogy egy az ellenség felderítő képességén kívül eső terepszakaszon (összpontosítási körlet, vagy támadóállás-körlet) összpontosítják a támadáshoz szükséges erőket. Ekkorra már végbemegy a támadó művelet tervezésének összes eleme, amely alapján végrehajtják az utolsó pontosításokat. Ez az előkészítő időszak kulcsfontosságú a támadás sikeréhez, viszont, amint azt korábban bemutattam, ez az invázió első időszaka előtt rendkívüli módon hiányzott az oroszoknál.

Az előkészítő időszak után következik az előrevonás időszaka. Ebben az időszakban a támadásra csoportosított erők harcszerű menetet hajtanak végre a számukra kijelölt célobjektumok irányába. Ennek a sikeréhez elengedhetetlen a hibátlan navigáció, az időrend tartása, valamint az előrevonást végrehajtó kötelékek menetének biztosítása. Az előrevonás biztosítása alatt a harctámogató- illetve harci kiszolgáló támogató erők tevékenységét értem, úgymint a műszaki, logisztikai, légvédelmi, vegyivédelmi biztosítás. A csapatfelderítő erők is ekkor hajtják végre a célobjektumok utolsó felderítését. Hogy ezek a legfrissebb információk időben beérkezzenek az előrevonást végrehajtó alegységek vezetési pontjaira, ahhoz rendkívül rugalmas kommunikációs rendszerre és a harcérti transzparenciára is szükség van. Továbbá, valószínűleg a legfontosabb, hogy ezen felderítési adatok alapján pontosítva, ekkor hajtja végre a tüzérség a támadás tüzérségi tüzelőlkészítését.

²²⁶ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*, 103.o.

19. ábra: A menetből indított támadás terepszakaszainak elvi vázlata. A szerző saját munkája. Az előrevonás során a támadó alegységek elérik a különböző szétbontakozási terepszakaszokat. Ezek a terepszakaszok úgy vannak kijelölve, hogy amekkora szintre kell szétbontakozni, annál kettővel magasabb szintű ellenséges tüzérség tűzhatásán kívülre jelölik ki. Pl.: a szakaszoszlopokra történő szétbontakozás terepszakaszát a védő fél zászlóalj szintű tüzérségének tűzhatásán kívül kell kijelölni.

A harcbevétel terepszakaszának elérése előtt a támadó már harcalakzatban van. Ideális esetben ekkorra már az alegységparancsnokok a legfrissebb felderítő információknak is a birtokában vannak (az invázió első időszakában még szó sem volt drónokról, hanem itt még a csapatfelderítők információra gondolok). Továbbá, mikor a támadók elérik a harcbevétel terepszakaszát, abban az időpontban fejezik be a tüzérek a támadás tüzelőkészítését.

A harcbevétel terepszakaszát átlépve a támadó megkezdje a rohamot. A rohamot harcalakzatban és harcrendben hajtják végre. Az oroszok a rohamot egységes páncélos harcrendben csak akkor hajtják végre, amikor a védő szétzilált, nem előkészített védelemben van és a páncéltörő eszközei megbízhatóan le vannak fogva. Minden más esetben a gyalogság kiszáll a harcjárművekből és kombinált harcrendben hatják végre a rohamot. A gépesített lövész alegységek rohamát amikor csak lehet, harckocsi alegységekkel együtt kell végrehajtani.²²⁷

A roham során a védő műszaki zárain átjárót kell nyitni, majd át kell rajta haladni. Ez egy olyan rögzített harceljárás, amelyet a gépesített lövész alegységek magas szinten gyakorolnak be, hiszen ez a roham sikerének az egyik kulcsfontosságú eleme. A műszaki zár kiválóan alkalmas arra, hogy megtörje a támadás lendületét, ezáltal kedvező feltételeket teremtsen a védőnek a támadó pusztítására. A műszaki záron való áthaladás közben minden alegység és tüzeszköz, aki nem éppen manőverezik, vagy az átjárót nyitja, hatásos tűzzel lefogja a védőt. Az átjáró

²²⁷ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*, 104-105.o.

létesítése után folytatódik a roham és a rohamozó alegységek betörnek a védő harcárkaiba, ahol közelharcban megsemmisítik, vagy kiszorítják az erőit onnan.²²⁸

Az invázió első időszakában, a már sokszor tárgyalt, orosz oldalon meglévő fejetlenség és elégtelen tervező munka miatt a támadó műveletek időrendje számos esetben felborult, a tüzérségi tűzcsapást nem, vagy csak későn és pontatlanul hajtották végre. Már a háború elején tapasztalható volt, hogy az orosz „kill chain”²²⁹ merev, a célok kiválasztása és pusztítási prioritása nem változik az új inputok (pl. valami már elévült, míg egy új, fontosabb cél megjelent) ellenére sem. Továbbá az ukrán haderő csapatösszevonásait sem érte jelentős támadás – ez is az „kill chain” merevségére utal.²³⁰ Erre a jelenségre szép példa, hogy Csernyihivnél a második támadás megállítása után csupán 12 órával érte orosz tüzérségi tűz az ukrán védelem feltételezett állásait az „Epicenter” bevásárlóközpontnál.²³¹

Emellett a támadó erők légvédelmi biztosítása is elégtelen volt, javarészt amiatt, hogy az orosz „kill chain” merev volt és az ukránok számos esetben sikeresen vezették félre az orosz BDA-t, elhítelve velük, hogy az ukrán légierővel nem kell számolni. Emiatt az oroszok nem fordítottak nagy figyelmet a csapatlégvédelmi biztosítás megoldására. A légvédelem hiányának egy másik oka a szervezetlenség, amelyet a gyors műveleti tempó és a merev döntéshozatali rendszer eredményezett.

3.5.5. A támadó harc során, harcérintkezésben alkalmazott manőverek

A támadás során, harcászati-hadműveleti szinten az oroszok előnyben részesítik az alegységekkel végrehajtott manőverek alkalmazását. Mint azt az első időszak műveletei ismertetése során bizonyítottam, az oroszok ezen támadások esetében bátran és széleskörűen alkalmaztak manővereket harcérintkezésben is, főleg átkarolást – ennek részeként frontális támadást is – és áttörést.

A manőverező hadviselés manőver részét – hadműveleti szinten – az oroszok kiválóan oldották meg, hiszen, ha egy helyen ellenállásba ütköztek, akkor már másnap az adott hadműveleti szintű kötelék támadási sávján belül irányt váltottak és megpróbálták az ellenállási gócot megkerülve tovább törni a hadászati céljaik felé. Ez hadosztályok, de az azokat vezető hadseregek szintjén is igaz volt a háború első időszakában. Erre példa, hogy amikor 2022. február 28-ra világossá vált, hogy Hosztomelnél nem tudnak áttörni az oroszok Kijev felé, már másnap nyugat felé

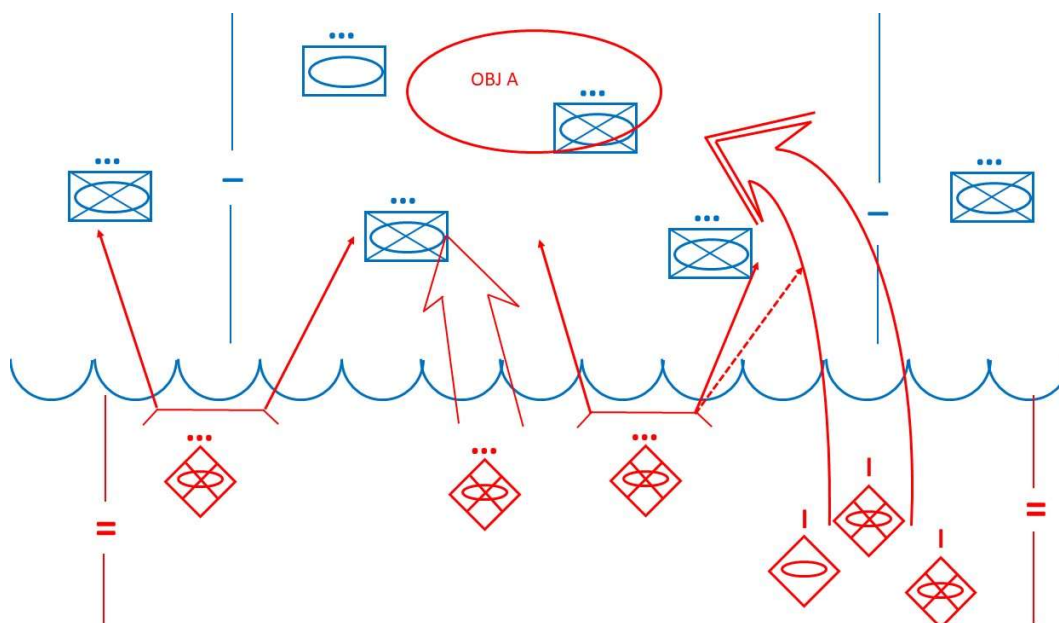
²²⁸ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*, 110-119.o.

²²⁹ A tűztámogatás rendszerének leegyszerűsítő modellje. Elemei: cél felderítése, pusztítást végrehajtó szerv kijelölése, pusztítás megkezdése, csapás végrehajtása, csapás kiértékelése.

²³⁰ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 24.o.

²³¹ *Russian invasion update: Russian troops fire on Chernihiv city center, damaging dentistries and houses*, Ukrinform 2022.02.27. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3414897-russian-invasion-update-russian-troops-fire-on-chernihiv-city-center-damaging-dentistries-and-houses.html> megtekintve: 2024.01.11.

küldték a 37. g.gl.dd-t. Amikor pedig az ő támadásuk március 4-re egyértelműen elakadt, a szükséges előkészületek után március 7-én már Moscsunnál támadtak az Irpiny folyón át. Harcászati szinten is számos esetben tapasztalható volt, hogy az oroszok a szabályzataik szellemében bátran alkalmaznak, akár meglepő módon végrehajtott vakmerő manővereket is. Az átkarolás során egy a támadáshoz kedvező erő-eszköz fölényben lévő – tehát legalább háromszoros, de inkább ötszörös – támadó szemből tűzzel és kisebb támadó manőverekkel lefogja az ellenséget, míg egy hézagon át a fő erők áttörnek és kijutnak a védekező ellenség oldalába, ezáltal vagy megsemmisítik vagy visszavonulásra kényszerítik őket.

20. ábra: Orosz gépesített lövész zászlóalj harckocsi századdal megerősítve, egyoldali átkarolásban – a manőverek elvi vázlata. A szerző saját munkája.

Ezen az ábrán a pirossal jelölt orosz zászlóalj balszárny századának három gl. szakasza közül a balszárnyon lévő lefogja a védekező ukrán század jobb szomszédját. A balszárny század centrum szakasza frontális támadással lefogja a védő jobb szárny szakaszát, míg a jobb szárny szakasz tűzzel fogja le a védő bal szárny szakaszát, ezáltal biztosítva a fő manővert. A fő manővert az orosz zászlóalj a saját jobb szárnyán hajtja végre a védő század és a bal szomszédja között. Ehhez természetesen a védő bal szomszédjának jobb szárny szakaszát is le kell fogni, amelyet a rajzon nem tüntettem fel, mert csak a zsúfoltságot növelné. A fő manővert a zászlóalj két gl. százada és egy hk. százada hajtja végre, hogy milyen harcrendben, arról később még lesz szó. A fő irányban támadó ezért dupla hegyű nyíllal jelölt orosz csoportosítás összesen 6 gl. szakasszal és 3 hk. szakasszal rendelkezik és így támad bele a két, tűzzel lefogott védő szakasz közötti hézagba. Ez legalább 4:1 helyi erőfölényt jelent, amihez még a tűzzel való lefogást és az ilyenkor kötelező tüzérségi és légi csapásokat még bele sem számoltam.

A másik jellemző manővere az oroszoknak az áttörés volt. Az áttörést hevenyészett védelemben lévő erők ellen használják, amikor legalább ötszörös, de inkább hétszeres erő-eszköz fölényben van a támadó. Az áttörésnél egy szűk terepszakaszra koncentrálnak a támadó alegységeket, amelyek a saját közvetlen irányzású, valamint a szervezetszerű és a megerősítő megosztott irányzású fegyverek tüzével tökéletes összhangban megsemmisítik az áttörés terepszakaszán védekező ellenséget, majd a magas támadás tempót megtartva, a tüzet folyamatosan a mélységbe áthelyezve teljesítik a feladatukat és elfoglalják a kijelölt terepszakaszt.

Átkarolásra sikeres példákat láthattunk Csernyihiv és Harkiv körül, ahol volt némi tér a manőverezésre. Áttörésre tankönyvi példa, ami 2022. február 27-én Hosztomelnél történt, valamint a Mariupoltól északra végrehajtott Volnovakhai áttörés, amellyel gyakorlatilag biztosították Mariupol bekerítését.

3.5.6. Kontakt drillek

A támadás kulcsa tehát a manőver, amelyet minden oldalról tudni kell támogatni. Egy ilyen manővert először is meg kell tervezni, vagy harcérintkezésbe kerülve, a hatályos műveleti eljárások (SOP) szerint kell, úgynevezett rögzített harceljárásként (*contact drill*) végrehajtani. Ezeket a harceljárásokat jó előre alaposan begyakoroltatják az alegységekkel és azokat később a mindenkori helyzethez igazítva gyorsan tudják alkalmazni, ezáltal akár a kezdeményezést is kiragadhatják az ellenség kezéből.

Ha a támadó manővereket előre tervezetten hajtják végre, akkor van esély előre tervezett tűzérségi tűzcsapásokkal és a közvetlen irányzású tűzrendszer mesteri megszervezésével arra, hogy a védőket sikeresen fogják le. Ez még akkor is igaz, ha a védő jól álcázta és megerősítette az állásait és az azonosított célra az elején még nem, hanem csak az ellenség általános irányába tüzelnek. Kisalegység szinten azonban lehet, hogy egy manőver előre tervezett, a harcérintkezés felvétele valószínűleg nem lesz az, mivel a védőnek sokkal könnyebb magát álcázni. Ebben az esetben az alegységnek rögzített harceljárást kell alkalmaznia. Továbbá a menetből indított támadás során az előrevonás alatt az ellenség peremvonalához közeledve, egyre valószínűbb, hogy találkozni fognak a védő fedező-biztosító övében lévő harcelőőrökkel. Ezeket szintén rögzített harceljárást alkalmazva lehet a leggyorsabban és leghatékonyabban legyőzni, ezáltal fenntartva a támadás lendületét.

Az invázió első időszaka harccselekményei bemutatásáról szóló fejezetben számos olyan ütközetet ismertettem, amely során a támadó orosz alegységek a harcérintkezés felvétele után ilyen rögzített harceljárást próbáltak meg végrehajtani. A rögzített harceljárást kisalegység – raj, szakasz, legfeljebb század – szinten hajtják végre, rendszerint menet- vagy harc előtti alakzatban lévő támadó erők. Század szinten ritkábban fordul elő, hogy az egész század

harcérintkezésbe kerüljön, hiszen egy gépesített lövész század is 3-5 km hosszú oszlopot jelent harcszerű menetben. Ezen az alacsony szinten a harc törvényszerűségei általánosan érvényesek hadikultúrától függetlenül. Emiatt nem csak az orosz, de a nyugati és a magyar szakirodalom is egybevágó információt tartalmaz.

Egy rögzített harceljárás kezdetekor a belövés első sokkján átlendülni az első és egyben legnehezebb feladat. Az extrém stressz olyan fiziológiás tüneteket képes előidézni, amelyek akár teljesen képtelenné tehetik az embert, hogy adekvát módon cselekedjen. Ezt kizárólag alapos, a valóságot megközelítő helyzetben végrehajtott kiképzés révén lehet kivédeni.

Az első sokk leküzdése után az ellenségre, aki nagy valószínűséggel jóval kisebb erejű, mint a támadó, hatásos tüzet kell lőni. Ennek a megszervezése a parancsnokok feladata. Ehhez először meg kell tudni határozni az ellenséget „3D”-vel (*direction, distance, description* = irány, távolság, jelleg). Ehhez az alárendelteknek is sikeresen le kell küzdeni az első lövés sokkját, majd igyekezni kell felderíteni az ellenséget. Ennek az elsődleges eszköze a saját szemük, amellyel a közhiedelemmel ellentétben a kézi fegyverek torkolattüze nem, de a 7,62 mm vagy nagyobb űrméretű géppuska, illetve reaktív páncéltörő fegyverek működése már észrevehető.²³² Ezen túl az infravörös szenzorok, illetve az ebben a háborúban még nem elterjedt szonikus detektorok, amelyek a beérkező lövedékek és a lövések hanghatásai alapján felismerik, hogy honnan lőttek, drasztikusan le tudják rövidíteni ezt az időszakot.

Miután az ellenséget sikerült felderíteni, a parancsnokok megszervezik a tűzrendszert, továbbá, aki már tudja, hogy hol van a cél, továbbítja az információt azoknak, akik még nem. Itt a legfontosabb szereplők a raj- és tűzcsoporthoz tartozó parancsnokok, akik a pár méteres környékükön lévő emberek és tűzfegyverek tüzeit képesek hatékonyan a cél ellen megszervezni. A harcjárművek tüze a tűzrendszer gerince, így a megszervezésük is kulcsfeladat. Ezért a szakaszparancsnok helyettese (rendszerint rangidős altiszt) a felelős.

Ha az altisztek a tüzet sikeresen megszervezték, a szakaszparancsnok válláról óriási terhet tudnak levenni, hiszen a szakaszparancsnok fő feladata továbbra is az alegység eredeti feladatának végrehajtása. Ebben az esetben ez a támadó harc megvívása, amelyet tűz és manőver koordinációjával kell tudni megoldani. Amennyiben az alegység a gyorsan és hatékonyan megszervezett tűzrendszerrel nem tudta megsemmisíteni az ellenséget, akkor manővert kell végrehajtani.

A manőver megszervezése során a manőver koordinációjának megszervezése a szakaszparancsnok fő feladata. Ebbe beletartozik a manőver iránya, a résztvevők, a kézigránát

²³² A szerző saját tapasztalatai alapján tett kijelentés.

dobás és roham terepszakaszai, az előremozgás határa (*Limit of Advance – LOA*), a tűzáthelyezés és a tűzbeszüntetés rendszabályai.

A szakaszparancsnok feladata továbbá a jelentés az előljáró felé. Ugyanis előfordulhat olyan eset, amely során nem képes saját erőből leküzdeni az ellenséget, hanem az előljáró erőinek harcbavetésére és/vagy előre nem tervezett tűzérségi tűztámogatásra van szüksége. Ennek a jelentési kötelezettségnek természetesen elengedhetetlen feltétele a megbízható híradás, amelynek hiányának eredményét már ismertettem korábban.

A rögzített harceljárások sikerének másik kulcsa, a már említett alapos begyakorlás, valamint az egységes tudás. Hiszen extrém stresszben és a tűzharc brutalitásában kell a parancsokat adni és jelentéseket továbbítani. Ezért nem egyszer csak egy-egy jelszó vagy füst-, kéz- vagy zászló jelzés a kommunikáció módja, amely egy összetett, előre begyakorolt, de a terephez igazított tevékenységsorozatot indít el.

Az oroszok február 28./március 1. után számos esetben és bátran alkalmaztak ilyen rögzített harceljárásokat. 2022. március 7-én az oroszok délről megpróbálták teljessé tenni Csernyihiv bekerítését. A céljuk a Deszna folyón való átkelés után az volt, hogy elérjék a Csernyihivből dél felé kivezető közúti hidat, ezzel teljesen elvágva a várost. Ehhez először Kolcsivka falut kellett elfoglalniuk. Itt egy két hk. szakasszal megerősített gépesített lövész század (az is lehet, hogy egy teljes BTG, csak már veszteségeket szenvedett) támadott meg egy előkészített védelemben lévő ukrán könnyű lövész századot, amelyet egy harckocsi szakasz támogatott. Az oroszok felderítése elégtelen volt, erre az enged következtetni, hogy az első lövésig oszlop alakzatban mozogtak, és csak ezt követően bontakoztak szét és rohamozták meg a falu védőit. Azonban az elégtelen létszám, illetve a harcászati szintű kezdeményezés gyors elvesztése a felderítés hiánya miatt borítékolta a kudarcukat. Ebben a fejezetben és az események bemutatása által bizonyítottam, hogy az invázió első időszakában sikert elérő támadó tevékenységek közös jellemzői, hogy minden esetben:

- megvolt a szükséges erő-eszköz fölény,
- a harcérintkezés felvétele előtt ismert volt az ukrán állások pozíciója (jellemzően azért, mert az előző napon egy sikertelen orosz kísérlet zajlott le ott),
- a harcászati szintű orosz parancsnok sikeresen hangolta össze a csapatai manőverét a tűztámogatással.

Sikertelen áttörési kísérletre példa az összes olyan eset, ahol orosz gépesített oszlopok tűzérségi előkészítés után megtámadták ugyan az ukrán állásokat, de visszaverték őket (pl. Brovarij, Moscsun, Makariv vagy Harkiv külvárosai az első 3 napban). Sikertelen átkarolási kísérletet az eddigi információk alapján nem láttunk, viszont olyan többször is történt, hogy az oroszok

sikeresen hajtották végre, de a harcászati szintű győzelmet követően, a korábban elszenvedett veszteségek miatt már nem volt meg az erejük a sikert kihasználni (pl. Voznyeszenszk elfoglalása vagy a Lukaszivkánál vívott ütközet Csernyihivtól délre). A sikertelen kísérletek okai az invázió első időszakában a következők voltak:

- eltérés az eredeti időrendtől, így az orosz tűzérségi tűzcsapások után késve kezdődött a manőver,
- nem volt meg a szükséges erő-eszköz fölény,
- a terep nem tette lehetővé a manővert (pl. Moscsun).

Az események leírásánál felsorolt példákon, valamint az itt ismertetett doktrinális háttérrel bizonyítottam, hogy a támadás sikerét továbbra is az információs fölényben, megfelelően kedvező erőviszonyok mellett, a manőver és a tűz tökéletes koordinációjával végrehajtott tevékenység tudja csak biztosítani.

3.5.7. Beépített területen vívott harc

A beépített területen végrehajtott támadás a támadó harc legnehezebb formája. A vizsgált időszakban Mariupol ostroma volt ennek a legékezebb példája. Mielőtt ennek a csatának a harcászati tanulságait bemutatnám, muszáj az ezzel kapcsolatos fogalmakat tisztázni. A beépített területen vívott harc (*Fighting in Built-Up Areas – FIBUA* vagy *Urban Operations – UO*) minden olyan terepszakaszon vívott harcot jelent, ahol az ember alkotta építmények a terepet alapvetően meghatározó elemek. A helyiség harc a lakott településeken, kis falvaktól a világvárosokig belül megvívott harcot, a helyiség harc pedig az épületeken belül vívott harcot jelenti.

A beépített területen vívott harcról az oroszok az invázió előtt is mély történelmi tapasztalatokkal rendelkeznek Sztálingrádtól kezdve egészen Groznijig, de a külföldi tapasztalatokat (2003 Bagdad, 2004 Fallúdza) is igyekeztek felhasználni.

A beépített területen vívott harcot alapvetően a terep tulajdonságai miatti eltérések különböztetik meg a hagyományos harctól. A beépített terület miatt a manőver lehetőségei beszűkülnek, a jól használható manőverutak, legyen szó egy sugárútról, egy nyitott udvarról vagy akár egy folyosóról pedig egyértelműek, ezért könnyebben tűz alatt tarthatóak.

A manőver lehetőségeinek korlátozottsága miatt előtérbe kerül a tűz mint a harc feladatok végrehajtásának eszköze. A sűrűn átszegdelt terep miatt viszont a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei is korlátozottak, ezért egy adott hatás eléréséhez – pl. egy ellenséges gyalogos raj lefogása tűzzel – sokkal több tüzeszközzel is szükség lehet. Továbbá a terep háromdimenziós az

emeletek és a felszín alatti építmények miatt, így még több tüzérőre van szükség egy adott feladathoz. A tűz hatásait viszont felerősíti a környezet, hiszen a repeszhatás és a légnyomás is sokszorososa a hagyományos harcmezőn tapasztaltakhoz képest.

Az oroszok nagy hangsúlyt fektetnek a tűzre beépített területen is. Egy hagyományos háborúban, ahol a polgári lakosság és az infrastruktúra megóvása nem fontosabb, mint a harcfeladat teljesítése, az orosz szárazföldi csapatok (de a nyugatiak is) mielőtt végrehajtanák a támadó manővert, megfelelő tűzzel árasztják el a célobjektumot. Ha ettől az megsemmisül és nem is lehet megrohmozni, annál jobb. A megfelelő tűz a géppuska, automata gránátvető, repeszromboló kézi gránátvetők (pl. RPG OG-7V repeszromboló gránáttal), harcjármű toronyfegyverek és harckocsi ágyúk széleskörű alkalmazását jelenti.

Az alegységparancsnokokra természetesen hatalmas terhet ró a tűz és a manőver megszervezése ilyen környezetben. A védő szinte végtelen számú irányból tüzelhet, a hangzavar ellehetetleníti a szóbeli parancsnok továbbítását, a beépített terep miatt az alegységek könnyen elveszíthetik a látás- és tűzősszeköttetést, a látható jelek továbbítása is megnehezül, a rádiót pedig a vasbeton szerkezetek árnyékolják.

Ebben a környezetben csak nagy veszteségek árán és lassan lehet előre nyomulni, az alegység szintű támadó harc méreteit nem száz méterekben és kilométerekben, hanem épület részekben, emeletekben és legfeljebb háztömbökben mérik.²³³

Mindennek tudatában az oroszok igyekeztek az amerikai példából merítve megismételni a *Thunder Run*-okat.²³⁴ Ezek olyan gépesített lövész és páncélos kötelékekkel, jellemzően gépesített lövész zászlóalj, harckocsi századdal megerősítve végrehajtott manőverek, amelyeknek a célja a betörés a városba a manőverezésre alkalmasabb útvonalak mentén, amelyek jellemzően sugárutak. A betörés által birtokba venni szimbolikus (közintézmények, média székházai), illetve harcászati is fontos objektumokat (hidak, átkelők, magaslati pontok), ezáltal a védőket olyan kedvezőtlen helyzetbe hozni, hogy inkább eltekintsenek a szervezett ellenállástól.

Mindez természetesen csak abban az esetben sikeres, ha a védők létszáma, morálja nem elegendő. Mint azt korábban bemutattam, a védők létszáma és vezetése valóban nem volt ideális, de a moráljuk a lehető legmagasabb volt, így az orosz betörési kísérletek a csata elején kudarcba is fulladtak. Ezt követően kénytelenek voltak áttérni a szisztematikus, beépített területen vívott harcra, amely a bemutatott módon le is zajlott.

²³³DUBROVSKY, D.: *In the stone labyrinths*. Army Collection No. 9 2023 <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/511721/> (gépi fordítás, megtekintve: 2024.02.20.)

²³⁴Babos László, Papp Tamás: *A modern kor háborúi és csatái*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009. 269-274.o.

Összességében megállapítható, hogy az invázió első időszakában a harcászati szintű támadó harctevékenységek sikere az alábbi feltételektől függött:

- a megfelelő erő-eszköz fölény létrehozása a harcérintkezés terepszakaszán;
- a közvetlen irányzású tűz és a manőver tökéletes összhangja raj, szakasz és század szinten;
- a tüzérségi tűztámogatás és légi támogatás összhangja a BTG-k és zászlóalj/dandárok tevékenységével;
- a parancsnokok folyamatosan frissen tartott helyzetképe hiteles és időszerű felderítési adatok révén;
- a parancsnokok gyors és határozott döntései a folyamatosan frissített helyzetkép alapján;
- a manőverek mindenoldalú biztosítása (műszaki, légvédelmi, híradó, logisztikai, elektronikai hadviselési).

Az eddig leírtak alapján megállapítom, hogy az eredeti inváziós tervek kudarcát az oroszok részéről az alábbi tényezők okozták:

- elégtelen erő-eszköz viszony a döntő műveletek terepszakaszán;
- elégtelen harcbiztosítás;
- merev döntéshozatali rendszer;
- akadozó híradás;
- a tűz és a manőver koordinációjának hibái mind kisalegység, mind alegység szinten.

3.6. A védelmi harctevékenység értékelése az invázió első időszakában

A védelem önként vállalt vagy kikényszerített harctevékenységi forma, amelynek célja egy adott terepszakasz megtartása, az ellenség erőinek pusztítása, időnyerés, saját erők manőver szabadságának biztosítása. A védelmi harc a támadás mellett a másik alapvető harctevékenységi forma, amelynek a megvívását hadászati és hadműveleti szinten is alapvetően befolyásolja az adott ország hadikultúrája, viszont harcászati szinten ugyanúgy a harc univerzális törvényszerűségei érvényesülnek. Az értekezés szemszögéből fontos harcászati szinten a védelmi harc jellemzői az alábbiak:

- a védő a tűzfegyverei hatásos lőtávolságán belül, de a saját állásaitól minél távolabb igyekszik megsemmisíteni a támadó erőinek minél nagyobb részét;

- a védő a tűzfegyverei közül a leghatásosabbakat helyezi először a legkedvezőbb és legvédehetőbb pozícióba, a többi tűzfegyver ennek a holttereit kell, hogy lefogja, illetve a rá veszélyes egyéb célokat hivatott megsemmisíteni;
- a támadó túlerőben van, így a védő műszaki munkákat végez a feladat sikere és a saját erői megóvása érdekében;
- ezek a műszaki munkák erősítési elemekből (harcárokrendszer), illetve robbanó- és nem robbanó műszaki zárból állnak;
- a védelem gerincét a tűzrendszer és a műszaki zárok adják, de a védelemnek rendelkeznie kell olyan fokú mobilitással, amely biztosítja a csapások előli kitérés, illetve az ellencsapások lehetőségét.

Ezen jellemzők minden hadikultúrában univerzálisan érvényesek a harcászati szinten. Ezt az állítást az a tény is alátámasztja, hogy a magyar, nyugati és orosz szabályzatok és szakirodalmak is döntő mértékben egybevágó információkat tartalmaznak a harcászati szintű védelmi harccal kapcsolatban.²³⁵

Ezen univerzalitás miatt az az égető kérdés is könnyen megválaszolható, hogy az ukrán védelmi harctevékenységet a magyar, nyugati vagy orosz doktrinális háttér szerint értékeljem. Ha mégis szükséges egyet választani egy-egy nagyon specifikus kérdésben, akkor a magyar lesz az alap. Ennek az oka, hogy az értekezés céljával ez vág egybe a legjobban, valamint az a tény, hogy az ukrán doktrinális háttér – akárcsak a magyar – a volt szovjet és a modern nyugati doktrínák keveréke. Amennyiben az adott konkrét esetben a magyar szakirodalom nem nyújt támpontot, akkor az orosz és az amerikai is fel fogom használni a megoldás keresése érdekében. Ha azokban sincs, akkor megállapíthatom, hogy új jelenséggel van dolgunk, amelyre ki kell dolgozni a megoldást.

A védelmi harc lehet előkészített vagy hevenyészett, valamint álló, mozgó vagy kombinált. Az invázió első időszakában a Donbaszban az ukránok előkészített, álló védelemben harcoltak, míg a többi frontszakaszon hevenyészett védelmi harcot vívtak, a legtöbb esetben csak az adott terepszakaszra való kiérkezés után kezdték meg az egyéni tüzelőállások kiásását.²³⁶ Ez alól csupán a Moscsun környéki erdőben használt II. világháborúból visszamaradt betonbunkerek használata a kivétel. A kezdeti ukrán védelmi harceljárás hevenyészett mozgó védelemnek

²³⁵ Ált./54. IV-1 – IV-44.o.

FM 3-0 6-31 – 6-40.o.

ATP 3-90.5 4-1 – 4-28.o.

Grau, Bartles: *The Russian Way of War*, 61-101.o.

²³⁶ BAR - *The Battle of Irpin River* 28.o.

tűnhet, hiszen nagyban alapoztak mobil kisalegységek gyors csapásaira (rajtaütés vagy lesállítás), azonban ez nem mozgó védelem, hanem a fedező-biztosító övben tevékenykedő harcelőőrsök tevékenysége volt.²³⁷

Az invázió első időszakának második felében, március 1. után, amikortól kezdve az oroszok hagyományos támadó harcot folytattak, a védelemnek kedvező terepet kihasználva álló védelmi harcot vívtak az ukránok, az idő rövidsége miatt kevésbé, de mégiscsak előkészített formában. A védelmi harc során a védő igyekszik a védelmi terepszakaszt olyan területen kijelölni, amely lehetővé teszi a védelmi harc céljának elérését (pl. konkrét terület megvédése), korlátozott számú megközelítési úttal rendelkezik, a terep jó fedezéket és rejtést biztosít, de a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei is előnyösek a védő számára.

A korlátozott számú megközelítési útvonal előnye, hogy az elvileg erő-eszköz hátrányban lévő védő a korlátozott eszközeivel is ellenőrzés (tűz és megfigyelés) alatt tudja tartani, valamint, ha a szükség úgy hozza, le tudja zárni.

A megfigyelés és tűzvezetés lehetőségeit úgy kell kialakítani (ezáltal a védelmi terepszakaszt kijelölni), hogy az összes tűzfegyver hatásos lőtávolságát a lehető legjobban ki tudjuk használni. A tűzrendszer alapja – mint azt fentebb említettem – a legnagyobb hatású tűzeszközök tüze. Az ukrán védők esetében ezek a zászlóalj szintű tűzérség (aknavetők), az irányított páncéltörő rakétarendszerek, a harcjárművek toronyfegyverei és végül a gyalogsági géppuskák voltak. Ezt egészítették ki a zászlóalj harcát támogató tűzérség előre tervezett tűzcsapásai, amelyeket a zászlóalj fegyverei lőtávján kívül, illetve várhatóan döntő műveletek támogatására alkalmaztak. Továbbá, a zászlóalj fő fegyvereinek lőtávján belül, a holtterekben és a nem nagy fontosságú célok ellen a gyalogság gépkarabélyainak tüztét osztották szét.

A tűzrendszer eredményessége a fegyverek célra kifejtett hatásától, a tűz vezetésétől és a tűzeszközök túlélőképességétől függ. Mindezek közül a tűz vezetése a legfontosabb. Ezt az állításomat azzal támasztom alá, hogy a parancsnoknak kötelessége csak olyan célra tüzet vezényelni, amelyen a kívánt hatást el tudja érni, továbbá kötelessége a tűzeszközöket olyan helyzetben alkalmazni, amely biztosítja a túlélésüket, legalább a harcfeladat sikeres teljesítéséig.

A tűzrendszer megszervezése harcászati szinten tehát elsősorban abból áll, hogy a tűzeszközöket a feladatnak leginkább megfelelő pozícióba helyezi el a parancsnok. Ezt követően az ismert megközelítési útvonalak, az ellenség szándéka és összetétele, valamint a kapott feladat függvényében előre tervezett tűzfeladatokat határoz meg a parancsnok. Zászlóalj

²³⁷ Ált./54. IV-6.o.

esetében a századainak, a zászlóalj tüzérségének, illetve, ha van a megerősítő erők (harckocsi- vagy páncéltörő alegység) tűzeszközeinek szab feladatot, hogy hol és milyen hatást kell elérniük. Század esetében a parancsnok a század szakaszainak, a század alárendeltségébe tartozó kézi páncéltörő eszközöknek és aknavetőknak, illetve a megerősítő erők egy-egy alegységének szabhat feladatot. Szakasz szinten ritkán kell a szakaszparancsnoknak a megerősítő erőkkel foglalkozni, jellemzően a rajainak, a harcjárműveinek és a gyalogsági géppuskáknak szab feladatokat, amelyeket a tűzükkel kell tudni megoldani. A raj az a szint, ahol a rajparancsnok minden egyes katonának meghatározza a tűzszektorát és a tűzzel végrehajtandó feladatait.

Ezen tűzfegyverek és az alegységek túlélése érdekében erődítési munkákat kell végezni. Az erődítési munkák az egyéni fekvő lövészteknőtől egészen a komplex harcárokrendszerekig terjedhetnek. A műszaki munkák másik eleme a robbanó és nem robbanó műszaki záruk telepítése. A műszaki záruk elsődleges feladata nem is a veszteségokozás, hanem a támadó lassítása (hogy aztán tűzzel veszteséget tudjon a védő neki okozni), a védő számára kedvező irányba terelése.

A harcászati szintű védelmi harc során a parancsnok nem ad parancsot a megerősítő tüzérségnek, de a harcfeladata teljesítése érdekében igényelhet tűzcsapásokat. Az ukrán dandárok tüzérsége jellemzően 152 és 122 mm-s önjáró (2Sz1 és 2Sz3) vagy vontatott (D-20 és D-30) tüzérségi eszközökkel rendelkezett, emellett némelyik dandár rendelkezett sorozatvető üteggel (BM-21) a vegyes tüzérosztályában. A légi mozgékonyaságú megnevezésű dandárok (pl. 95. Légiroham Dandár) nem rendelkeztek szervezetszerű tüzérségi és páncélos alegységekkel, de az invázió kezdetére ezt a szervezési hiányosságot – legalábbis a tüzérség tekintetében – megnyugtatóan rendezték.²³⁸

A „Kropiva” nevű tűzvezető rendszerüknek köszönhetően az eredeti szovjet időbelihez képest 80%-kal tudták csökkenteni a tüzérségi eszközök harchoz tételének idejét. Az előre nem tervezett tűzcsapások végrehajtásáét 2/3-dal, az ellentüzérségi tűz megnyitásának idejét pedig 90%-kal sikerült átlagosan csökkenteni.²³⁹

Az ukrán haderő 950 db modern irányított páncéltörő fegyverrel (Javelin, NLAW, Stugna-P) és több ezer régebbi szovjet (Metisz, Fagot) fegyverrel rendelkezett az invázió kezdetekor.²⁴⁰

A modern, könnyen hordozható és könnyen kezelhető nyugati páncéltörő eszközök száma valószínűleg nem haladta meg az 500-t, továbbá az invázió első időszakában a helytelen

²³⁸ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 16.o

²³⁹ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS uo.

²⁴⁰ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 18.o

karbantartás miatt ennél is kevesebb volt bevethető. ²⁴¹ Megállapítható tehát, hogy ezek a nyugati eszközök ugyan jelentősen hozzájárultak a kezdeti ukrán sikerekhez, azonban a hagyományosan alkalmazható páncéltörő fegyverek jóval nagyobb létszámban voltak jelen, így az ő szerepük jelentősebb volt az orosz páncélozott kötelékek elleni harcban az interneten elterjedt videók által sugallt képekkel szemben.

A tüzérségi tűz sikeréhez elengedhetetlen a villámgyors „kill chain”. Az ukránok már az invázió legelső napjaitól kezdve nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy a kevés tüzeszközüket is minél hasznosabban vessék be. Ehhez kulcsfontosságú volt a célok felderítése és az adatok időbeni továbbítása, amelynek újszerű módjait is megfigyelhettük. Február 25-én Csernyihivtól északra Horodnya településnél a helyi lakosság beszámolója alapján mért sikeres tűzcsapást az ukrán rakétatüzérség a besorolási ponton összetömörülő orosz gépesített lövész és harckocsizó erők oszlopára. Itt legalább egy század erőt pusztítottak el. ²⁴²

2022. március elején pedig Sesztovica-nál az ukrán tüzérség minden szempontból hátrányban volt, mégis sikeresen támadta az átkelőhely előtt feltorlódott orosz csapatokat. Ennek az oka az orosz ellentüzérségi tűz hiánya volt, valamint az, hogy saját drónokról sikeresen derítették fel az orosz „forgalmi dugót” a hídnál. ²⁴³

A tüzérség hiányát az ukránok a harckocsik ismert, de nem túl gyakran használt alkalmazásával is igyekeztek pótolni. Csernyihiv ostromakor az ukrán harckocsik megosztott irányzással is pusztították az orosz célokat. Ezt 2021-ben gyakorlatokon is gyakorolták, de egészen eddig az eseményig nem volt a hadtudomány előterében ez a képesség. ²⁴⁴ Azóta viszont szinte alapvető alkalmazási módjuk a harckocsiknak.

Az eddigi elemek viszont mind ellentmondanak az álcázás követelményeinek, hiszen minél inkább meg van erősítve egy védelmi terepszakas, ott minél több erő helyezkedik el, annál nehezebb őket álcázni. Éppen ezért a megtévesztő állások, és a szükségesnél nem nagyobb erősítések létrehozása alegység szinten is olyan egyensúly megtalálását feltételezi, amely az alegységparancsnok részére is szinte már-már hadművészet.

A zászlóalj mint alapvető harcászati alegység a védelmi harcát védőkörletben vívja meg. A zászlóalj védőkörlet általában egy dandár védelmi harcterület része, tehát a zászlóalj védőkörletnek további zászlóalj védőkörletek a szomszédai. A zászlóalj védelmi harcának alapvető koordinációs elemei a saját csapatok első vonala (*First Line of Own Troops – FLOT*)

²⁴¹ ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 19.o.

²⁴² Battle of Chernihiv Episode 1 21:41

²⁴³ ILYINSKAYA, I.: *Do the business honestly*. ARMY COLLECTION No. 9 2023, 2023.09.14. <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/511170/> (gépi fordítás, megtekintve: 2024.01.25.)

²⁴⁴ Battle of Chernihiv Episode 3 14:39 ill. ZABRODSKYI, WATLING, DANYLYUK and REYNOLDS 17.o

és a peremvonal (*Forward Edge of Battle Area – FEBA*). A saját csapatok első vonala mögött helyezkednek el a felderítő erők, majd a harcelőőrök. A peremvonal eleme már a műszaki zárrendszer, és az első vonalban védekező századok támpontjai. A védőkörlet mélységében helyezkednek el a tartalék támpontok, a tartalékok, a zászlóalj tűztámogató alegységei, a vezetési pontok (az előretolt, illetve a fő harcálláspont biztosan) és a logisztikai elemek.²⁴⁵

Az ebben az időszakban kiegészítő iránynak számító donbaszi irányt leszámítva a fentebb leírt előkészített védelem létrehozására sem ideje és sem ereje nem volt az ukránoknak. Ehelyett a védelmi harctevékenységek közül azokat választották, amelyekkel időt tudtak nyerni és esetleg az oroszokat nekik kedvező irányba terelni. Mivel az orosz doktrínában a manőver és a mozgásszabadság fenntartása elsődleges, az erre ösztökélő harceljárások alkalmazása nem csupán a létszámhátrány miatt volt szükséges, hanem ésszerű is volt az ukránok részéről.

Ezek a harctevékenységek a harcelőőrök alkalmazása és lesállások végrehajtása. A lesállás – jóllehet korlátozott célú támadó tevékenység – a jellege miatt, főleg a védő fél tudja alkalmazni hagyományos háborúban (itt a különleges műveleti erők alkalmazási elveitől most eltekintünk). A védő kiválóan alkalmazhatja akár csupán a tűzcsapásból álló távoli lesállást az előrevonást végrehajtó támadó oszlopai, vagy a már áttört és a sikert kifejleszteni törekvő erők harc előtti alakzatban mozgó alegységei ellen.

A harcelőőrök tevékenysége nagyban hasonlít a lesálláshoz, abból a szempontból, hogy itt is a meglepetésszerűen végrehajtott, lehetőleg nagy veszteségeket okozó tűzcsapás a siker kulcsa. Az eltérés azonban az, hogy míg a lesállást minél közelebbről célszerű végrehajtani annak érdekében, hogy a találatok és ezáltal a pusztító hatás biztos legyen, addig a harcelőőr a tüzet a lehető legmesszebből nyitja meg. További különbség, hogy míg a lesállásnál a tűz jellemzően menetalakzatban lévő erőt merőleges (vagy ahhoz közeli) szögből ér, a harcelőőr szemből tüzel a támadóra, amely ideális esetben már harc előtti alakzatban mozog.

Mindkét típusú harctevékenység során a kulcs tehát a tűz. A tűz megszervezése az alegységparancsnokok feladata, a fentebb bemutatott módon. A siker másik fontos eleme a harcérintkezés megszakítása. A lesállásnál elvileg könnyebb, hiszen, ha mindent jól csináltunk, akkor nincs harcképes elem az ölőzónában, viszont veszélyt jelent ránk az elpusztított alegység mögött haladó főerő, vagy a környéken lévő szomszédos alegységek. A harcelőőr elszakadását a terep mesteri kihasználása (fedett visszavonulási útvonalak), valamint a ködösítés és az előljáró tüzérségi tűzcsapásai segíthetik. Mindemellett, természetesen magának a harcelőőrnek

²⁴⁵ Ált/54. IV-8.o.

is gyorsan kell manővereznie, mielőtt az első tűzcsapás után a támadó fő erői megkezdhenék a harcbevetést.

Mindezen sikert biztosító tényezőkhez elengedhetetlen az alegységen belüli megbízható híradás, a tűzrendszer mesteri megszervezése és vezetése, a parancsnokok magas szintű helyzetudatossága (*situational awareness – SA*)

A sikeres ukrán lesállításokra és harcelőőrsök tevékenységére számtalan példát hoztam az invázió első időszakának műveleteinek bemutatásakor. Ezek alapján bizonyítottnak látom, hogy az ukránok képesek voltak a sikert biztosító tényezőket megvalósítani ezen harctevékenységek során.

Álló védelmi harcra csupán a Moscsuni csatában, Csernyihivtól délre és Mariupolnál került sor. A mariupoli csata eredményét meghatározta a város földrajzi helyzetéből fakadó korai elszigetelése, viszont a többi esetben az ukránok sikeresen vívták meg az álló védelmi harcot. Ennek a sikernek a kulcsa a védő számára kedvező erő-eszköz fölény, amelyet az előtte okozott veszteségeknek is köszönhetnek, a tűzrendszer mesteri megszervezése, a hatásos páncéltörő tüzesszerek és az információ villámgyors áramlása, amely segítette a tűzéség alkalmazását, de a lesállítások végrehajtását és a harcelőőrsök harcát is.

3.7. Az invázió első időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései

Az invázió első időszaka során az alábbi módszer szerint hajtottam végre a vizsgálatot:

1. megvizsgáltam a katonai műveletek dimenzióit (méret, idő, műveleti tempó);
2. megvizsgáltam a bevetett erők méretét és minőségét;
3. megvizsgáltam az alkalmazott harceljárásokat;
4. ebből következtettem, hogy az adott művelet sikerességére és a kimenetel lehetséges okaira.

A támadó harc sikerét biztosító tényezők²⁴⁶ biztosítása természetesen továbbra is elengedhetetlen. Az invázió első időszakában láthattuk, hogy ezek változatlanok az invázió előtti ismereteinkhez képest, az alábbi kivételekkel:

- a védő frontlégijerének csapásai kiegészülnek nehezebben észlelhető csapásmérő drónok (pl. Bayraktar TB-2) csapásaival is, emiatt ezek ellen is hatékony csapatlégvédelemre van szükség;

²⁴⁶ Ált./54. III-1.o.

- a lakosság a kibertérben gyorsan és hatékonyan képes informálni a védőt a támadó műveleteiről, emiatt a kibertérben fölénybe kell kerülni, azaz, ha kell, le kell tudni kapcsolni az internetet a műveleti területen.

A többi sikert biztosító tényező megvalósítása nem változott, azokra az orosz és hazai szabályzatok is egyértelmű utasításokat tartalmaznak. Az oroszok kudarcainak döntő többségét az invázió ezen időszakában nem az eddig még nem látott, új jelenségek, hanem saját hibáik okozták.

Mindezek miatt megállapítom, hogy az oroszok ugyan az invázió kezdetén számos harcászati sikert arattak, az eddig felsorolt okok miatt a kitűzött céljaikat nem tudták elérni, így kénytelenek voltak új hadászati célokat kitűzni és a harceljárásaikon is változtatni.

A védelmi harc sikerét biztosító tényezők²⁴⁷ is majdnem teljes mértékben változatlanok maradtak. Ezt csupán azzal egészítem ki, hogy ezeket a tényezőket régi/új és merőben új eszközökkel is sikerült az ukránoknak a vizsgált időszakban megvalósítani. Ezek voltak:

- harckocsik megosztott irányzással való alkalmazása vándortűzeszközként,
- drónok alkalmazása a tüzérségi tűz pontosítása, illetve csapásmérés végrehajtása érdekében.

²⁴⁷ Ált./54. IV-2.o.

4. fejezet

AZ INVÁZIÓ MÁSODIK IDŐSZAKA A LÖVÉS Z ALEGYSÉGEK HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL

4.1. Előkészítő műveletek

Egyes ukrán források szerint már március 10-én Izjum felé helyezte át a támadó tevékenységének főcsapás irányát az 1. g.hk.hdsg²⁴⁸, amit a március 12-i orosz siker (Izjum északi peremének elfoglalása) is alátámaszt. Jóllehet magát a várost az oroszok csak április 1-én foglalták el, ezt megelőzően március végén és utána is egészen április közepéig jelentős erőfeszítést tettek a déli irányú előretörés érdekében. Ennél csak némileg később, április 22-én ismerték csak be hivatalosan, hogy a cél a Donbasz elfoglalása és a szárazföldi összeköttetés megteremtése Transznyisztriával.²⁴⁹

Ennek ellenére jól kimutatható, hogy az oroszok már március közepén megpróbálták betörni a Donbaszban álló ukrán csoportosítás oldalába, viszont csupán egy egyhónapos átcsoportosítás és feltöltés után kezdték meg a teljes értékű támadó műveleteket. Így az invázió második időszaka az orosz hadászati szintű vezetés szintjén már valószínűleg március elején/közepén elkezdődött, a harcászati valóságban csak április elején kezdett realizálódni. Az invázió második időszakának kezdetén nagyjából 60.000 orosz katona 76 BTG-be szervezve állt készen a támadásra.²⁵⁰ Velük szemben 6 reguláris ukrán dandár, a Grúz Légio és számos egyéb szervezethez tartozó (katonai hírszerzés, határőrség, szabadcsapatok stb.) alegység állt az ukránok rendelkezésére, összesen nem több mint 51.000 fős létszámmal.²⁵¹

2022. március közepétől április közepéig csupán kislevegységekkel végrehajtott, tüzérséggel bőven megtámogatott támadások zajlottak a donbaszi frontszakasz északi részén. Rubizsnye és Kremnyina településeket az ukrán 128. Hegyivadász Dandár (hv.dd.) erői és az alárendelt területvédelmi erők sikeresen tartották az orosz 4. g.hk.ho., de főleg a LPR 6. „Kozák” lövészrezredével szemben.²⁵²

²⁴⁸ ISW 2022.03.10. 4.o.

²⁴⁹ *Russia plans to seize Donbas, southern Ukraine: Military official.* Al-Jazeera, 2022.04.22. <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/22/russia-says-it-plans-to-seize-donbas-southern-ukraine> (megtekintve: 2022.04.23.)

²⁵⁰ VERGUN, David: *Defense Official: Russia Adds 11 Battalion Tactical Groups in Ukraine.* US Department of Defense, 2022.04.18. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3002606/defense-official-russia-adds-11-battalion-tactical-groups-in-ukraine/> (megtekintve: 2024.02.23.)

²⁵¹ *Ukraine war: Russia bombards cities as eastern offensive begins.* BBC, 2022.04.19. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61145578> (megtekintve: 2024.02.23.)

²⁵² KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna and HIRD, George: *RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, APRIL 9,* ISW, 2022.04.09.

Ez alól egyedül Izjum iránya a kivétel, ahol a korábban megkezdett műveleteket az oroszok tovább folytatták. A manőverezésre alapuló doktrínájukkal összhangban megkerülték a várost és április 10-én elfoglalták az attól 35 km-re délre lévő Dovhenke és Dimitrivka nevű településeket. Ezzel az orosz 1.g.hk.hdsg. előrevetett osztagai (zászlóalj szintű szervezet, tehát, valószínűleg egy BTG) kb. 30 km-re megközelítették Szlovjanszket. Azonban a környék ukrán védői a továbbra is csak egy útvonalon, elégtelen harcbiztosítás mellett előrenyomuló orosz erők ellen számtalan kisebb korlátozott célú támadást hajtottak végre, így az előretörés bár veszélyesnek tűnt, valójában az orosz előrenyomulás itt egyelőre zsákutcába került. A Donbaszi front többi részén nem zajlottak érdemi orosz támadó kísérletek március végén, kivéve a Mariupoli csatát.

Az eseményekből megállapítom, hogy ekkor még nem volt meg a döntő támadó műveletekhez elegendő orosz erő-eszköz fölény, így ennek hiányában csupán harcfelderítő járőrökre és az ukrán állások tüzéséggel való pusztítására korlátozódott az oroszok tevékenysége ebben a régióban.

4.2. A döntő(nek szánt) orosz offenzíva

Mint azt fentebb leírtam, a csata április közepén indult meg a Donbasz birtoklásáért. Az orosz műveletek négy hadművelati irányba bontakoztak ki:

1. Izjuntól délre Barvinkove felé azzal a céllal, hogy kijussanak Szlovjanszk és Krematorszk hátába, ezáltal elvágják a két legfontosabb donbaszi ukrán helyőrség és logisztikai csomópont összeköttetését a háttérrel;
2. frontális támadás Szeverodonyeck és Liszicsanszk városok birtokba vétele érdekében;
3. erőszakos folyami átkelési kísérletek a Sziverszkij Donyec folyón annak érdekében, hogy kijussanak a Liszicsanszknál lévő ukrán hadművelati csoportosítás hátába;
4. áttörési kísérlet Popaszna településnél északnyugati irányba, szintén a Liszicsanszk környékén lévő ukrán hadművelati csoportosítást veszélyeztetve.

Ebben az időszakban még számos egyéb települést foglaltak el az oroszok, de csak a fent felsorolt négy hadművelati irány egy-egy döntő műveletét mutatom be, ezek is tökéletesen alkalmasak arra, hogy megismerjük az orosz és ukrán harcászati szintű műveleteket.

<https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-9>
2022.04.10.)

(megtekintve:

ill. NEXTA orosz híroldal bejegyzése a twitteren
https://twitter.com/nexta_tv/status/1516534468848275464 (megtekintve: 2024.02.23)

2022.04.16-án

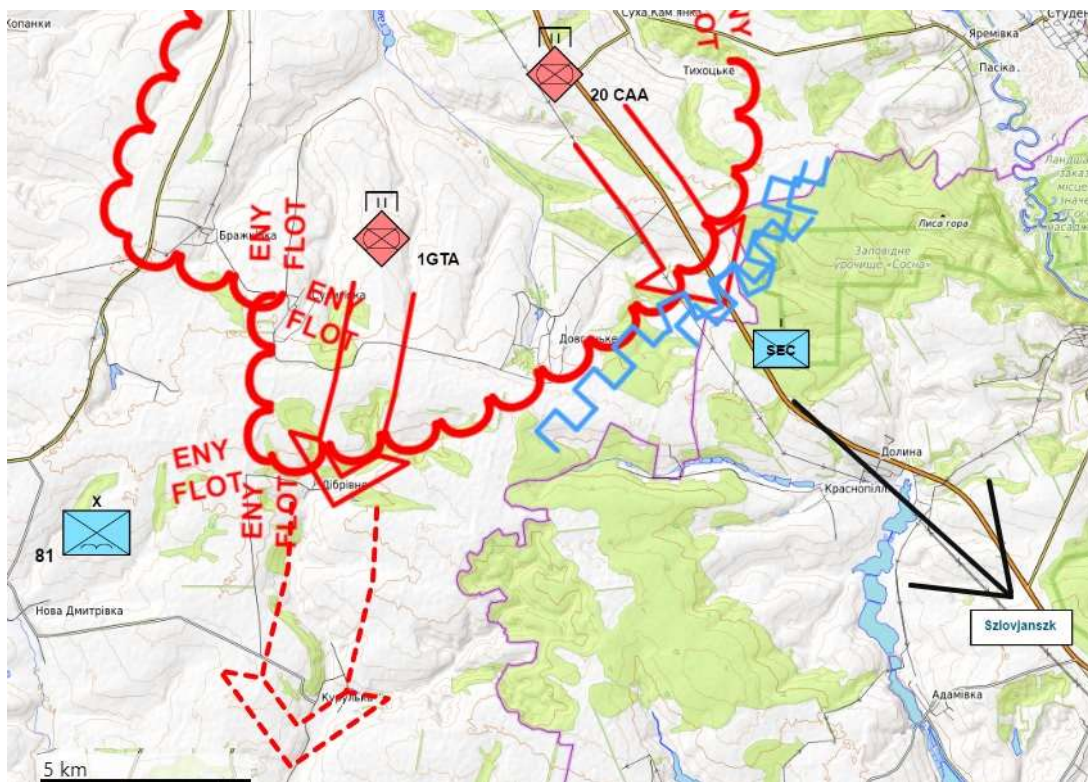
4.2.1. Orosz támadások Izjuntól délre

Izjuntól délre az oroszok ugyanazzal a problémával szembesültek, mint a város megközelítése során, vagy akár Kijev körül, mivel a terep itt sem kedvezett a támadó manővereknek. A Sziverszkij Donyec folyó ártere és mellékfolyói nehezen vagy egyáltalán nem járhatóvá teszik a terepet egészen az orosz hadművelleti művelet tervezett végcéljáig (Barvinkove). A mozgási folyosók igazából csak megközelítési útvonalak, amelyek nem teszik lehetővé még a század méretű erők szétbontakoztatott harcbevételét sem.

Miután az előző fejezetben említett módon az oroszok április 10-re elérték Dovhenke-t, a kedvezőtlen terep és a szükséges átcsoportosítások miatt egészen egy teljes hétig nem történt semmilyen komolyabb támadó művelet. Április 17-én harcfelderítő járőröket indítottak az oroszok, amelyek a tűzösszeköttetés felvétele után annak rendje és módja szerint megszakították a harcérintkezést.²⁵³ A harcfelderítést követően április 18-tól kezdve az 1.g.hk.hdsg. erői általános célú támadást indítottak az itt védekező ukrán 81. Légiroham Dandár (lr.dd.) állásai ellen. Az orosz támadás tengelye az M03 autópálya volt. Az orosz előretörés április 20-án elérte Dibrovnye települést,²⁵⁴ amely az autópálya tengelyéhez képest némileg jobbra, azaz nyugatra történő eltérést jelent. Ennek a valószínűsíthető oka a harcfelderítés eredményében és a terepben keresendő. Errefelé ugyanis egy, az oroszok mozgási tengelyére merőleges, meredek dombgerinc húzódik, amely mögött viszont a mozgási tengelyükkel párhuzamos, lankás patakmederben tudnak előretörni egészen Olekszandrivka-ig, ahol a vasútvonal húzódik, ezzel lényegében elvágva Szlovjanszkot.

²⁵³ KAGAN, Frederick W., STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 19 April. ISW, 2022.04.19. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-april-19> (megtekintve: 2022.04.20.)

²⁵⁴ CLARK, Mason, BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 22 April. ISW, 2022.04.22. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-april-22> (megtekintve: 2022.04.23.)

21. ábra: Az orosz hadműveleti művelet manőver elgondolásának vázlatja 2022. április közepén Izjuntól délre. A szerző saját munkája.

Az orosz páncélos és gépesített alegységeknek dombokkal, erdősávokkal és kistelepülésekkel tarkított terepen kellett megvívni a támadó harcot, amely ekkor (április 18-20) egy klasszikus menetből indított támadás volt. Jóllehet, az oroszok ekkor már a masszív tüzérségi tüzelőkészítést követő, megfontoltabb, kombinált harcrendben végrehajtott előretörést preferálták, itt a támadásaikat sikeresen állították meg az ukránok. Ennek az egyik oka, hogy az orosz tüzérség az előrenyomulás szűk tengelye miatt nem tudott elég szélesen szétbontakozni ahhoz, hogy kellő számú tűzcsapást tudjon végrehajtani.

Április 24-én Dibrivnye falunál az oroszok egy áttörést értek el és eljutottak Korulke, illetve Pakovke falvakig. Az elért előrehaladás mértéke egy nap alatt 6 km mély és 2 km széles volt. A vonatkozó orosz szabályzók alapján arra lehetne következtetni, hogy itt az oroszok egy dandár közelebbi feladat teljesítése után a tovább támadási irány első célobjektumát is sikeresen elérték²⁵⁵. Ezt azonban kicsit módosítani kell a helyszínen rendelkezésre álló erők alapján. Valószínűbb, hogy egy orosz BTG ért el ekkor betörést a hézagosan megszállt ukrán vonalak egyik gyenge pontján. A következő napon ezt a támadást tovább fejlesztették, sikeresen szélesítették ki az előretörést kb. 2 km-rel, ennél tovább azonban nem jutottak. Ez utóbbi elakadás annak a fő oka, hogy nem egy teljes, tankönyvi áttörést valószínűsítek itt. Az oroszok

²⁵⁵ Grau, Bartles: *The Russian Way of War* 138.o.

láthatóan törekedtek az áttörésre, hiszen a Moscsuni csatában nagy veszteségeket szenvedett 76. g.vdv.ho. maradványaiból összerakott két BTG-t is ide irányították.²⁵⁶ Mindezek ellenére a támadás itt elakadt, az oroszok a főcsapás irányt Jampil és Szeverodonyeck környékére helyezték át. Az izjumi irányt tovább nehezítette, hogy április 30-án az ukránok sikeres csapást mértek az orosz 2. hdsg. fő harcálláspontjára, amely a korábban bemutatott, a parancsnoktól erősen függő orosz vezetési rendszert jelentősen lelassította, tovább hátráltatva az orosz támadó tevékenységet.²⁵⁷ Május legelejére belátták, hogy nem képesek a Donbasz északi részén álló ukrán csoportosítás hátába kerülni Szlovjanszktól nyugatra, így Jampil és Liman környékén, Szlovjanszktól keletre próbáltak meg egy kisebb méretű harapófogót létrehozni, amelynek a másik szára Popaszna környékén kezdett kialakulni annak május 7-i elfoglalásával, illetve a főcsapásirány Hirszke felé történő áthelyezésével.

Május 14-én hajtottak végre az oroszok ismét nagyobb támadást, amelyek az előző három hétben jellemző, szakasz méretű vállalkozásoknál nagyobbak voltak. A támadás azonban ismét fennakadt az ukránok előkészített védelmén. Az oroszok támadását tovább akadályozta, hogy az ukrán légierő drónjai és a tüzérség folyamatosan sikeres csapásokat mért az orosz logisztikai lépcső elemeire Izjum térségében.²⁵⁸ Az orosz támadások, orosz források szerint is vérfürdőbe torkollottak.²⁵⁹ Ez utóbbi kijelentést alátámasztja az a tény, hogy hiába csoportosították ide a Nyugati- és Központi Katonai Körzetek elérhető erőit, a támadás nem nyert teret, viszont május 23-án hírek érkeztek, hogy a stratégiailag egyik legfontosabb területről, Kalinyingrádból is ide vezénylik az ottani orosz erők gerincét jelentő Balti Flotta 11. Hadtestét.²⁶⁰

A beérkezett erőkkel június 2-án erőteljes támadást indítottak Szlovjanszktól északkeletre Rajhorodoknál, azonban a védőnek kedvező terep miatt a támadás súlyos veszteségek mellett elakadt, csupán kiszélesíteni tudták az elfoglalt területüket, Szlovjanszk felé áttörni nem tudtak. Ezt követően offenzív tevékenységet az oroszok itt nem is folytattak, sőt június első hetében

²⁵⁶ CLARK, Mason, STEPANENKO, Kateryna and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 27* ISW 2022.04.27. 4.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-27> (megtekintve: 2022.04.28.)

²⁵⁷ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, May 2* ISW 2022.05.02. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-2> (megtekintve: 2022.05.03.)

²⁵⁸ STEPANENKO, Kateryna, KAGAN, Frederick W., and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment, 15 May*. ISW 2022.05.15. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-15> (megtekintve: 2022.05.16.)

²⁵⁹ GIRKIN, Igor (a.k.a. Sztrelkov) bejegyzése a Telegramon <https://t.me/strelkovii/2557> (megtekintve: 2022.05.17.)

²⁶⁰ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment, 23 May*. ISW 2022.05.23 <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-23> (megtekintve: 2022.05.24.)

megkezdtek az állásaik megerősítését²⁶¹ és a peremvonal vonalvezetése a 2022. szeptemberi ukrán offenzíváig nem is változott érdemben.

4.2.2. Erőszakos folyami átkelési kísérletek Bilohorivka környékén

Május 3-án jelentették először az ukránok, hogy a korábban Liman – Jampil irányába dél felé előretörő oroszok átcsoportosítást hajtanak végre.²⁶² Ennek eredményeképp május 8-án erőszakos folyami átkelési kísérlettel próbálkoztak, amelyet az orosz 74. g.gl.dd. egy BTG-je hajtott végre.²⁶³ Érdekesség, hogy napra pontosan két hónappal ezelőtt Csernyihivtól délre a Deszna folyón is ez a dandár hajtotta végre a folyami átkelést, ott több sikerrel. Az a tény, hogy az ukránok nyilvánosan is beszámoltak arról, hogy az oroszok ilyen irányú átcsoportosításokat hajtottak végre, arra enged következtetni, hogy harcászati szinten sikeresen derítették fel az orosz szándékokat az erőszakos folyami átkelés helyével és idejével kapcsolatban.

Az ukrán tüzérség és drónok csapásai május 9-én az egész orosz előrevonási útvonalat tűz alatt tartották, amely következtében a pontonhidat is lerombolták.²⁶⁴ A tűzcsapásokat, ukrán források szerint a 17. hk.dd. tüzérsége hajtotta végre, míg a peremvonalban a 128. hv.dd. erői harcoltak. Ez érdekes, mivel ugyanezek a források arccal délkelet felé, Hirszke környékén jelezték ezt az alakulatot. Ennek ellenére, az erők illetén széthúzása valószínűleg mégis igaz, főleg, ha a Hirszke környéki ukrán védelem ezt nem sokkal követő kudarcára gondolunk.

A 17. hk.dd. erőinek északra történő csoportosítását közvetve alátámasztják azok a források, amelyek szerint az oroszok nem csak egyszer próbálkoztak meg átkelni a folyón, hanem összesen háromszor.²⁶⁵ Az erőszakos folyami átkelés harcászati törvényszerűségeiből következően, ez legalább 3-4 orosz BTG támadását jelentette, jóllehet időben nem egyszerre, hanem egymást követve. Ennek a támadásnak a megállításához pedig valószínűleg szükség volt az itt védekező 128. hv.dd. tüzérségének megerősítésére a 17. hk.dd. egyes elemei által. Az erők megfelelő csoportosításának köszönhetően a harcérintkezés terepszakaszán az erő-eszköz viszony nem tért el jelentősen 1:1-től, amely jelentősen segítette a védőket.

²⁶¹ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 8 June. ISW 2022.06.08. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-june-8> (megtekintve: 2022.06.09.)

²⁶² ISW 2022.05.03.

²⁶³ STEPANENKO, Kateryna and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 14 May. ISW 2022.05.14. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-may-14> (megtekintve: 2022.05.15.)

²⁶⁴ Műholdfelvételek alapján, In: HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment*, May 9. ISW, 2022.05.09. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-may-9> (megtekintve: 2022.05.10.)

²⁶⁵ COOPER, Tom: Ukraine War, 11 May 2022. Medium, https://medium.com/@x_TomCooper_x/ukraine-war-10-may-2022-e7598e3d0f57 (megtekintve: 2022.05.13.) ill. ISW 2022.05.13.

Fontos megjegyzés, hogy a kézirat lezárásakor még mindig nem teljesen tiszta a kép, hogy pontosan mi is történt, azonban az egyértelmű eredményből – nem sikerült az oroszoknak itt átkelni a folyón, de nagyjából egy teljes BTG-t elveszítettek – és a harcászat törvényszerűségeiből rekonstruálni tudtam a harcászati szintű műveletek lefolyását és tanulságait. Ebből az irányból többet komoly támadás nem érte a Liszicsanszki kiszögellésben harcoló ukrán védőket, az oroszok lassú, kisalegységek apró, de veszteségteljes támadásaiból álló műveletsorozattal végül május 30-ra tudtak felzárkózni a Sziverszkij Donyec folyóra.²⁶⁶

4.2.3. A popasznai ütközet, majd előretörés északnyugat felé

Popaszna a 2015 óta megszilárdult frontvonal egyik fontos megerősített települése volt. Mivel az invázió első időszakában nem esett az orosz főcsapás irányba, nem meglepő, hogy egészen március 3-ig nem jelentettek innen harctevékenységet és csak április 18-án számoltak be az orosz támadó erőfeszítések fokozódásáról.

Ezen a terepszakaszon az ukrán 24. gl.dd. erőinek egy része védekezett egy megerősített, de igen ritkásan megszállt vonalon. Az elérhető nyílt forrású térképvázlatok alapján a 24. gl.dd. védősávja legalább 20 km széles volt, amely a védelmet segítő erődítések és beépített terület ellenére is túl széles a sikeres védelemhez. Velük szemben a LPR hadereje támadott, amelyeknek a műveleteit a Wagner-csoport koordinálta.²⁶⁷

Április 18-án lehengető tűzvérségi tűzcsapásokat követően harcjárművekkel és harckocsikkal támogatott gyalogsági rohamokat indítottak az oroszok. Aznap és 19-én az ukránok még védelmi sikerekről számoltak be, de április 21-én már a település közepén harcoltak. Ez azt jelentette, hogy az invázió előtti eredeti, 2015-ös peremvonalhoz képest 4-5 km mély betörést értek el az oroszok, beépített területen.

Ez, valamint a korlátozott megközelítési lehetőségek iszonyatos veszteségekkel jártak, így április 26-án következett csak az újabb erősebb támadás, amely rendkívül lassan nyert teret. Az ukránok a kiterjedt erődítéseikre támaszkodva május legelejéig sikeresen tartották vissza az orosz és LPR csapatok rohamait. Azonban a folyamatos tűzvérségi tűz hatására valószínűleg olyan rossz állapotba kerültek az erődítések és persze az ukrán védők is, hogy május 7-én az ukrán hatóságok is beismerték, hogy a várost elfoglalták az oroszok.²⁶⁸

²⁶⁶ HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, May 30*. ISW, 2022.05.30. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-june-1> (megtekintve: 2022.06.02.)

²⁶⁷ ISW 2022.04.19.

²⁶⁸ HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment May 8*, ISW, 2022.05.08. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-may-8> (megtekintve: 2022.05.09.)

Május 9-én – belátva, hogy Popaszna elfoglalása után sem lesz egyszerűbb dolguk – az oroszok áthelyezték az itteni hadműveleti műveleteik főcsapás irányát északabbra, Zolote és Hirszke települések felé, de az első kisebb erejű csapás nem járt sikerrel. A Szeverodonyeck-Liszicsanszki kiszögellés déli szárnyát képező popasznai frontszakaszon az oroszok május 12-én Popasznanál és Toskivkanál is támadást indítottak. Ezek a támadások valószínűleg kisebb puhatolódzó jellegű műveletek, harcfelderítések voltak a Bahmut – Kramatorszk általános irányú hadászati célú csapás előtt. Ekkorra világossá vált, hogy az oroszok észak felől, Izjum majd Bilohorivka irányából nem tudnak sikert elérni, ezért a harapófogónak csak a déli szárát próbálták meg megvalósítani és ezzel az egész kiszögellést bezárni.

Popasznatól északra, az előző hónapok védelmi harcaiban egyre inkább kimerülő ukrán 24. gl.dd. a jól kiépített állásokból kiszorulva, kénytelen volt észak felé visszább vonulni, főleg az orosz tűzérés nyomasztó fölénye miatt. Ezeket az orosz támadásokat továbbra is az LPR erői (hadtestnek nevezték, de ekkorra valószínűleg legfeljebb egy hadosztálynyi erejük volt), a Wagner-csoport specialistái és a 150. gl.ho. egy-két BTG-je hajtotta végre. A magasabb harcértékű Wagner-csoport és az orosz reguláris csapatok a vezetés valamilyen szintű koordinációjáért, valamint az esetleges áttörések kiaknázásáért voltak felelősek.

Május 13-tól kezdve ez a támadás fokozatosan tért nyert. Popasznatól észak felé, míg Novotoskivszke felől nyugat felé törtek előre, a két támadás tengelye Bereszotve felé tartott. Ez a művelet azt jelezte, hogy az oroszok szándéka továbbra is a Liszicsanszki kiszögellés elvágása, de a városhoz minél közelebb. Az izjumi és a bilohorivkai kudarcokból, illetve a kisebb ívű déli manőverből arra következtettek, hogy az oroszok ekkorra belátták, hogy csupán a Liszicsanszk közvetlen közelében lévő 3-4 ukrán dandár bekerítéséhez van elegendő erejük. Az oroszok délkelet felől folyamatos nyomást helyeztek az ukrán védelemre, naponta váltogatva a nyomás súlypontját. Ennek köszönhetően a Popasznanál egy héttel ezelőtt elért betörést sikerült lépésről-lépésre kiszélesíteni és május 19-re már egy definíció szerinti áttörést értek el.

A műveletek tempója ekkor a várakozásoknak megfelelően fel kellett volna, hogy gyorsuljon. Ukrán kisalegységek kerültek bekerítésre Zolote és Hirszke településeken, amelyek kivonása csak nagy veszteségek mellett valósulhatott meg. Eközben pedig az orosz támadó ékek a Bahmut – Liszicsanszk főutat (T1302) fenyegették.²⁶⁹

Május 20-án az áttörés logikájának megfelelően az oroszok be is vetették az LPR milíciák rohamra hajtott tömegei mögött tartalékban tartott, jobb minőségű erőiket. Ismeretlen

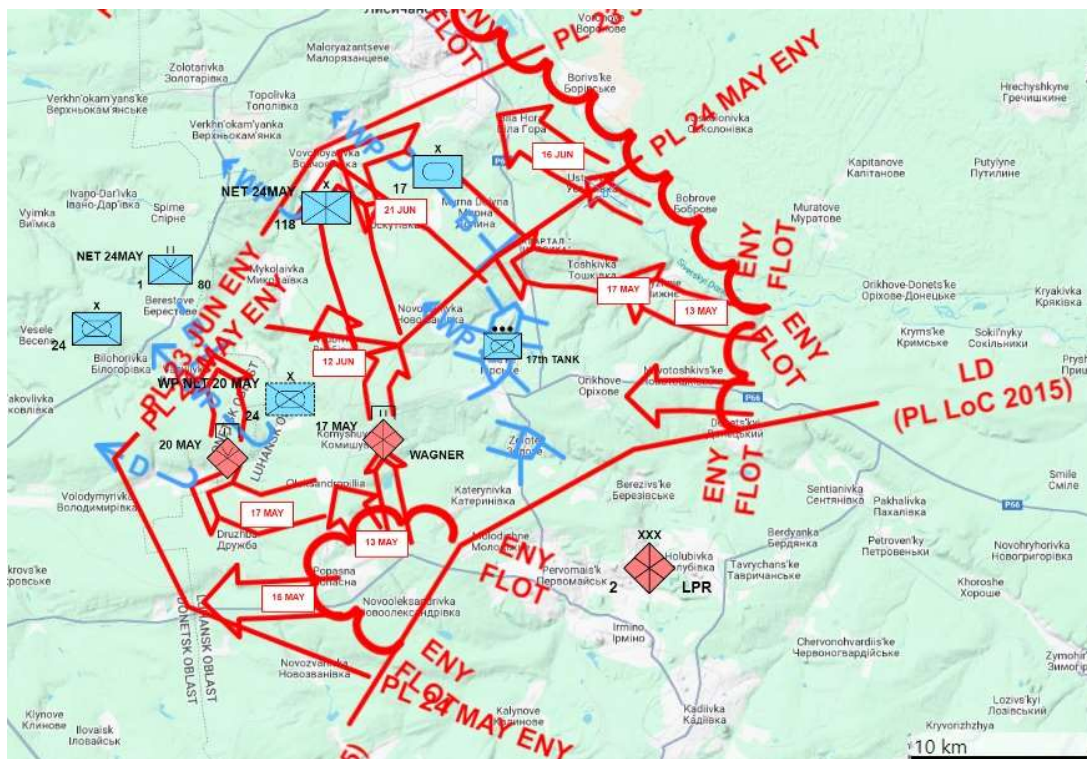
²⁶⁹ ISW. 2022.05.19.

alakulathoz tartozó VDV erők és Wagner zsoldosok támadását jelentették, amelyek az áttörést igyekeztek kifejleszteni és Beresztové felé törtek előre.²⁷⁰

A május második felében és június során végrehajtott műveletek dinamikájából viszont arra következtettek, hogy az ukránok új védelmi vonalat tudtak alakítani a T1302 főúttal párhuzamosan és attól keletre 2-3 km-re a kedvező terepre támaszkodva megállították az oroszokat. A pillanatnyi megtorpanás másik oka valószínűleg az orosz veszteségekben és abban a módszerben keresendő, hogy az invázió első időszakából tanulva, nem küldtek mély manőverek végrehajtására páncélos és gépesített erőket, hanem mindig csak a tüzérségi tűz és a manőver alapos megtervezése után hajtották végre a támadásokat.

Az oroszok május 24-én megkíséreltek az áttörésből a siker kifejlesztésébe átlépni, azonban a T1302 műúttal párhuzamos ukrán védelem, valamint az időközben beérkező erősítések, úgymint a 80. lr.dd. 1. zászlóalja, valamint a 118. tv.dd. Beresztovenél megállította őket.

Ez a védelmi siker elég jelentősnek bizonyult, ugyanis az oroszok nem is erőltették itt tovább a támadást, hanem 15-20 km-rel északabbra Toskivka és Usztyinyivka környékére helyezték át a főcsapás irányt. Azonban ez a támadás sem ért el sikert. Ennek az egyik valószínű oka, hogy eddigre – ukrán források szerint – az itt harcoló LPR erők és a 150. gl.ho. átlagosan 50%-os veszteségeket szenvedtek.²⁷¹

²⁷⁰ ISW 2022.05.20.

²⁷¹ Az ukrán vezérkar 2022.06.03-i bejegyzése.

<https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/posts/331331722513246> (megtekintve: 2022.06.04.)

22. ábra: a Popaszna környéki műveletek manővereinek vázlata 2022. május 7. és június 23. között. A szerző saját munkája.

Jóllehet, ezt az állítást nem tudtam a kutatásaim során megerősíteni, a közvetett bizonyíték arra mutat, hogy az oroszoknak ekkor nem állt rendelkezésre a szükséges erő az újból megszilárduló ukrán védelmen való áttöréshez. Ez a közvetett bizonyíték az a tény, hogy június 23-ig nem sikerült az oroszoknak előrehaladást elérniük. Ez alól csak június 16-án Bila Hora elfoglalása a kivétel, amellyel a Szeverodonyeckben elvágva védekező ukránok körül húzták szorosabbra a gyűrűt.

Ekkor (június közepén) az orosz műveletek Szeverodonyecknél voltak a legaktívabbak, ami viszont azt jelenti, hogy a bekerítő mozdulatokhoz sem Izjumnál, sem pedig délről Popaszna felől sem volt meg az oroszoknak a kellő ereje. Emiatt, ekkor már csak a tűzérés és kisebb harcfelderítő vállalkozások révén igyekeztek folyamatosan fenntartani a nyomást a Liszicsanszki kiszögellés szárnyain.

Június 14 után azonban egyértelművé vált az ukránok számára is, hogy az orosz nyomás elviselhetetlen, valamint Szeverodonyecket gyakorlatilag elveszítették. Ennek következtében viszont Liszicsanszket sem érdemes tovább tartani. Ez a harcászati kényszerhelyzet, valamint a fokozatos orosz nyomás vezetett oda, hogy június 20-án vagy legkésőbb 22-én az ukránok döntést hoztak a kiszögellés kiürítéséről. Ezzel összhangban az oroszok fokozták a nyomást és június 23-ra el is érték a Beresztove – Vovcsarinka – Bila Hora vonalat. A műveletek innentől kezdve szorosan összekapcsolódnak a Szeverodonyeck – Liszicsanszk környékén vívott harccal, így a továbbiakról a következő fejezetben lesz szó.

Röviden megállapítom, hogy a Popasznai irányból végrehajtott orosz támadások május 24-ig főcsapás irányának számítottak, amelyek révén lassú, de folyamatos előretörést tudtak elérni. Viszont ezt követően az ukránok sikeresen tartóztatták fel őket egészen addig, amíg egy hónap múlva meg nem kezdték a visszavonulást. Jóllehet, az ukránok nagy veszteségek árán, de vissza tudták vonni az erőiket a kiszögellésből, az elsöprő orosz tűzérési fölény és a nagy veszteségek ellenére, de működő orosz gyalogsági harcéljárások végül orosz győzelmet eredményeztek.

4.2.4. Orosz támadó műveletek Szeverodonyeck – Liszicsanszk irányába

Az orosz haderő számára április elején ez még kiegészítő irány volt. Erre nem csupán a műveletek alacsony tempója a bizonyíték, hanem az is, hogy Roszgvaryija, csecsen és LPR

alakulatokat is bevetettek a reguláris erők mellett, amelyek nem haladták meg az összes bevetett erők 50%-t.²⁷²

A két várost a Sziverszkij Donyec folyó választja el egymástól (Szeverodonyeck a keleti, míg Liszicsanszk a nyugati parton) és már márciustól az ukrán peremvonal északkeleti csücskén mintegy bástyaként funkcionáltak. Az oroszok amellet, hogy igyekeztek arcból támadva lefogni az ukrán védőket, észak felől Rubizsnye településen át az ukrán védőket jobbról igyekeztek átkarolni. Az orosz támadást fő erőként a 4. g.hk.ho. 423. Gépesített Lövészezredének BTG-i – ekkorra valószínűleg nem több, mint 2 – hajtották végre, kiegészítve az LPR 6. „Kozák” ezredével. Az egy héttel korábbi sikertelen kísérletekkel ellentétben, ekkor az orosz tüzérség már jelentős szerepet kapott és az első támadásokat ugyan az ukránok visszaverték, de a március 24-én indult orosz támadás tért nyert és április 6-ra már Rubizsnye nagyobbik felét birtokba vették.²⁷³

Ez a tempó azonban elégtelen egy hadműveleti méretű átkaroláshoz. Ezt az állításomat alátámasztja az a tény is, hogy április 9-től a 4. g.hk.ho. teljes erejét ide koncentrálták az oroszok.²⁷⁴ Az erősítés ellenére a beépített terület nehézségei miatt az oroszok csupán majd' egy hónapnyi véres közelharc után, május 3-ra foglalták el Rubizsnyét.

Ez a tény új lendületet adott az oroszoknak, és május 6-án ismét támadást indítottak a folyóparti ikervárosok elvágása érdekében. Rubizsnye déli peremétől csupán 3 km a közúti híd Sinyeckijnél (OBJ A) és onnan már majdnem közvetlen irányzású fegyverekkel is belőhető a másik híd Pavlohradnál (OBJ B) mintegy 4 km-re. Azonban ezt a távolságot először egy erdősávon áttörve, majd két a két város között kell megtenni.

²⁷² KAGAN, Frederick W., BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna és HIRD, George: *RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, APRIL 12*, ISW, 2022.04.12. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-12> (megtekintve: 2022.04.13.)

²⁷³ *Russian forces control 60% of Rubizhne town in east Ukraine, says governor*. Reuters, 2022.04.06. <https://www.reuters.com/world/europe/russian-forces-control-60-rubizhne-town-east-ukraine-says-governor-2022-04-06/> (megtekintve: 2024.02.23.)

²⁷⁴ ISW 2022.04.09.

23. ábra: az orosz támadó műveletek és az azt befolyásoló fontosabb terepelemek a Szeverodonyeck-Liszicsanszk környékén május elején. A szerző saját munkája.

Hadműveleti szinten ez a támadás összhangban volt az erőszakos folyami átkelési kísérletekkel (lásd 4.2.2. fejezet), illetve a popasznai győzelmet követő áttöréssel (lásd 4.2.3. fejezet)

Harcászati szinten azonban a szeverodonyecki ütközet az orosz gépesített lövész és harckocsizó alegységek számára azt jelentette, hogy folyamatosan erdős, majd később beépített területen kell megvívni a támadó harcot. Szeverodonyeck közigazgatási határán belül május 27-én kezdődtek az összecsapások és végül június 24-én került teljes orosz ellenőrzés alá a település. Az ilyen harc jellege miatt nem állnak rendelkezésre pontos beszámolók a harcászati szintű műveletek lefolyásáról. Azonban az alkalmazott eljárások és a művelet dinamikájának ismeretében így is fontos tanulságok vonhatók le.

A 23. ábrán OBJ A irányába mért orosz csapást nem sikerült biztosítani (értsd: a támadás tengelyére hatni képes ukrán tűzeszközöket hatékonyan semlegesíteni), tehát nem sikerült Szeverodonyecket elvágni, így az oroszok a város módszeres elfoglalása mellett döntöttek. Ez nagyban hasonlít ahhoz a gondolatsorhoz, amit Mariupolban figyelhattunk meg. Először megpróbálják egy gyors csapással ellehetetleníteni a védőket, majd, ha ez nem sikerül, akkor módszeres, házról-házra vívott harccal veszik birtokba a települést. Itt az oroszok azonban Mariupollal ellentétben nem elsősorban a reguláris orosz haderőt vetették be a legveszélyesebb helyeken. Helyette a LPR területéről feltöltött lövész alegységekkel hajtották végre a támadó manővereket, míg a tüzérségi- és páncélos támogatást valóban a reguláris orosz haderő

alegységei biztosították. A beépített területen vívott harc amúgy is súlyos veszteségekkel jár és ezek a veszteségek csak tovább nőttek a támadók oldalán. Ez elsősorban annak az alábbi tényeknek köszönhető:

- a támadó gyalogság és az azt támogató erők nem is egy haderőhöz tartoztak, így a koordináció gyenge volt közöttük;
- az LPR erők az orosz haderőnél gyengébb kiképzést kaptak.²⁷⁵

Az ukrán védők helyzetét végül a mindent elsöprő orosz tüzérségi fölény, valamint az a tény lehetetlenítette el, hogy június 13-ra sikerült elvágni Szeverodonyeck védőit a folyón át vezető ellátási- és visszavonulási útvonaltól.²⁷⁶ Azonban az ukrán hadászati szintű katonai vezetés csak június 24-én adott parancsot a városban még harcoló erőknek a kivonásra, ezáltal feleslegesen súlyos veszteségeket okozva nekik.

Szeverodonyeck elfoglalása után szinte egyből elkezdődött a döntő művelet Liszicsanszk birtoklásáért. A várost és az oda nyugat felől vezető útvonalakat az oroszok május közepi popasznai áttörése ekkorra már jelentősen veszélyeztette, a két városért vívott ütközet gyakorlatilag egynek tekinthető. Június 25-én az orosz tüzérségi előkészítés és a gyalogsági manőver tökéletes összhangjának köszönhetően az oroszok sikeresen betörték Volcsejarovka településen át Liszicsanszk déli peremére.²⁷⁷ Ettől az időponttól kezdve ez hadműveleti szinten az oroszok szemszögéből egy balról történő átkarolás volt, de harcászati szinten lényegében bekerítésben vívott harcként értelmezhető az ukránok helyzete. Ennek az az oka, hogy a teljes ukrán kiszögellést tűz alatt tudták tartani az oroszok. A bekerített erők egyik legfontosabb célja ezt elkerülni, így az eddig a Sziverszkij Donyec folyónál védekező ukrán erőket, valószínűleg a 24. gl.dd. és 17. hk.dd. erőiből álló, egy zászlóaljnál nem nagyobb méretű harccsoportot ellentámadás végrehajtására utasították.

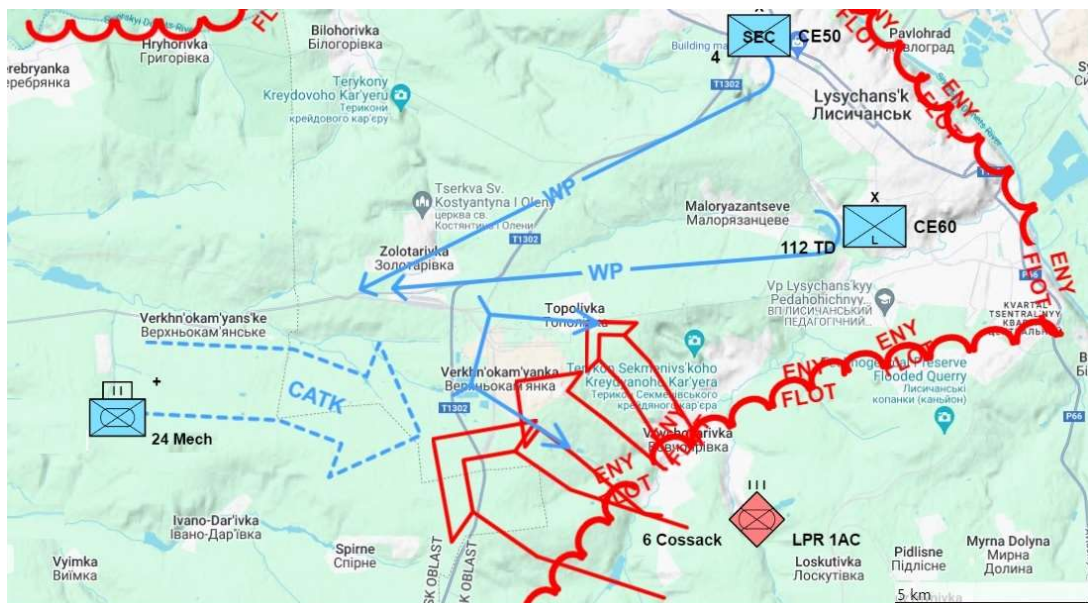
Ez az ellentámadás Verhnokamjanka településnél ideiglenesen megállította az oroszok déli irányú támadását július 1-én, de ekkor már a harcászati helyzet nem tette lehetővé a liszicsanszki kiszögellés megtartását. Július 2-ra virradóra az ukránok megkezdték az erők

²⁷⁵ REGAN, Helen, RAINE, Andrew, NOOR HAQ, Sana, SAID-MOORHOUSE, Lauren and VERA, Amir: *June 5, 2022 Russia-Ukraine news*. CNN 2022.06.06. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-06-05-22/index.html> (megtekintve: 2024.02.23.)

²⁷⁶ ZINETS, Natalia és BOUMZAR, Abdelaziz: *Amid fierce fighting, Russian forces cut last Sievierodonetsk escape route*. Reuters, 2022.06.13. <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-left-with-one-way-out-sievierodonetsk-fierce-fighting-rages-2022-06-13/> (megtekintve: 2024.02.23.)

²⁷⁷ HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 25*. ISW 2022.06.25. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-june-25> (megtekintve: 2022.06.26.)

kivonását a kiszögellésből, amelyet egyre fokozódó orosz nyomás és tüzérségi tűz miatt csak súlyos veszteségek mellett tudtak megtenni. Július 3-ra az oroszok elérték a Bilohorivka – Verhnokamjanka vonalat, ahol azóta az értekezésben vizsgált időszak végéig lényegében változatlan helyen húzódik a frontvonal.

24. ábra: Az ukrán ellentámadás, majd a Liszicsanszkból történő visszavonulás manővereinek vázlata 2022. július legelső napjaiban Liszicsanszknál. A szerző saját munkája.

A szeverodonyeck-liszicsanszki csatában a gépesített lövész alegységek harcászatára roppant intenzív harctevékenység a jellemző. Az oroszok mindent elsőprő tüzérségi támogatás mellett, módszeresen nyomultak előre. Az ukránok nem tudtak kitérni a csapások elől és így csak lassítani tudták az orosz előretörést. Az orosz hadművelleti szintű sikert a hadművelleti műveleteik összhangja, a tüzérségi fölény és végül a sikeres popasznai áttörés hozta el, amely determinálta a Liszicsanszki kiszögellés sorsát.

4.2.5. Az invázió második időszaka műveleteinek összegzése

Az orosz hadművelleti szintű műveletek bemutatása során bizonyítottam, hogy a hadművelleti szintű koordinációjuk kiváló volt. A Szeverodonyeck-i kiszögellés megsemmisítése lényegében az április 17/18-án egyszerre indított, összetartó irányú – nagyjából Szlovjanszk és Kramatorszk fő iránnyal – csapások eredménye volt. A hadászati célt viszont nem sikerült elérni, ennek az oka az Izjumtól délre indított művelet kudarca. A kisebb célokat kitűző bekerítő műveletek időzítése is kiválóan sikerült, részint ez az oka a Popaszna környéki északnyugati irányba végrehajtott támadások sikerének. Az ukránokat végül sikerült súlyos veszteségek mellett kitolni a kiszögellésből, azonban komoly erőket bekeríteni és ezáltal rést ütni az ukrán

arcvonalon nem sikerült. Ennek a kudarnak a valódi okait ismét csak harcászati szinten kell keresni.

4.2.5.1. A támadó harc és a folyami átkelés megismételt hibái

Izjumnál az egész orosz hadműveleti művelet támadási sávjának a szélessége nem haladta meg a 10 km-t. Ez nem tette lehetővé, hogy kellő méretű tüzérséget bontakoztassanak szét mögötte, hiszen az egész előrenyomulási tengely április közepén egy max. 10 km széles és 20 km mély kiszögellés volt, így az orosz tüzérség egyszerűen „nem fért oda” kellő számban, hogy hatásos tűzzel tudja támogatni a támadó manővereket. Ugyanez hatványozottan igaz a manőver erőkre. Az oroszoknak nem is állt rendelkezésükre, de terük sem volt több tucat BTG-t egyszerre bevetni itt az áttörés kierőszakolása érdekében.

A támadáshoz kedvezőtlen terep az erőszakos folyami átkelési kísérletek és a beépített területen vívott harc során is megnehezítette az oroszok dolgát. A beépített területen vívott harc lényegi elemeit már kifejtettem, itt csak a változásokat ismertetem. Mind a részt vevő erők összetétele – a gépesített lövész erők helyett a DPR és LPR területéről toborzott gépkocsizó lövész alakulatok voltak túlsúlyban – mind a mariupoli tanulságok miatt most nem erőltették a beépített területre való felzárkózást követő, kulcsfontosságú objektumokat célzó betöréseket. Ez alól kivétel a május 6-i sikertelen támadás a sinyeckíji közúti híd ellen. Ehelyett szinte egyből módszeresen, házról-házra próbálták meg elfoglalni a településeket, természetesen elsöprő tüzérségi tűztámogatás mellett. Ennek a harcászati szintű módszerei viszont nem változtak a korábban ismertetethez képest.

Az invázió második időszakának másik fontos eleme az erőszakos folyami átkelések voltak. Az első időszakban is volt több is, többek között a moscsuni ütközet, valamint a Desznán való átkelés Csernyihivnél, azonban a korábbi fejezetekben a hagyományos támadó és védelmi harc ismertetése volt a hangsúly, hiszen az eredeti szándékot ilyen műveletek révén próbálták a felek megvalósítani. Az invázió második időszakának viszont kulcsfontosságú művelete volt az erőszakos folyami átkelés, amely, ha sikerül, szinte automatikusan sikert jelent. Ennek az elméleti hátterét szükséges ismertetni olyan mértékben, hogy le tudjam vonni az orosz átkelési kísérletek harcászati tanulságait. Ehhez a legutolsó (de így is 30 éves) amerikai szabályzatot fogom felhasználni. Ennek az egyik oka, hogy frissebb – ráadásul orosz – nem elérhető nyíltan. A másik, hogy a harcászati szintű műveletek univerzalitása és az erőszakos folyami átkelés szigorú szabályai miatt ezek az előírások a mai napig, hadikultúrától függetlenül érvényesek. Az erőszakos folyami átkelés az egyik legbonyolultabb harcászati támadó feladat, amely négy nagy elemre bontható:

1. az átkelőhely felderítése;
2. szemközti oldalon lévő ellenség lefogása;
3. szemközti oldal megrohamozása hídfő kialakítása céljából;
4. a fő erők átkelnek a biztosított hídfőbe és végrehajtják a döntő műveletet.²⁷⁸

Először a támadó kijelöli az átkelés lehetséges helyét. Ehhez fel kell deríteni, hogy a partszakasz tulajdonságai (meredekség, talaj stb.), a sodrás, a folyó szélessége, a megközelítési útvonalak lehetővé teszik-e a műveletet. Ez már önmagában leszűkíti a támadó lehetőségeit, amit a védő is tudni fog, ha értékeli a terepet.

Megfelelő felderítés után a támadónak sikeresen le kell fognia a szemközti oldalon a védő fél erőit. Ezt ebben a konkrét műveletben tüzéséssel kívánták megoldani. A tüzéségi tűznek szoros összhangban kell lennie a folyóhoz közeledő lövész alegységekkel, hiszen egy fojtóponthoz igyekeznek felzárkózni, amit a védő is jó eséllyel felismert ekkorra. Épp emiatt a folyamatosan helyesbített, az esetlegesen megjelenő új fenyegetéseket is pusztítani képes, a manőver erőkkkel percre pontosan összehangolt, tehát rugalmasan változtatható tüzéségi tűzre van szükség olyan mélységben és szélességben, amely biztosítja, hogy a kijelölt átkelési pontra felzárkózó lövész alegységeket ne érhesse hatásos tűz a védőtől.

Ideális esetben a tüzéségi tűzre való felzárkózás biztonsági távolsága elérésének pillanatában szűnik meg a támadó tűzcsapása az átkelési pontot közvetlen irányzással lőni képes védőkre. Ez azt jelenti, hogy a tüzéségi tűz után pár percen belül a támadó a közvetlen irányzású kollektív fegyvereivel hatásos tüzet vezet a szemközti oldalon lévő védőkre. Bilohorivkánál ezt az orosz 74. g.gl.dd. gépesített lövész alegységei nagy valószínűséggel BMP-2-esek toronyfegyvereivel, harckocsiágyúkkal és gyalogsági géppuskákkal kívánták megoldani.

Ezt követi a roham a vízen keresztül, amelynek a tüzéségi tűztámogatással és a közvetlen irányzású fegyverek tüzével tökéletes összhangban kell lennie mind időben mind térben. A rohamot végre lehet hajtani gumicsónakokon, rohamcsónakokon, vagy kételtű páncélozott harcjárműveken. Ebben a konkrét esetben az oroszoknak számos kételtű jármű állt rendelkezésére. Nincs bizonyíték arra, hogy ezekkel az eszközökkel valóban átúsztattak volna a folyón, viszont arra van, hogy a rohamhíd előtt feltorlódva semmisültek meg.

Ebből arra következtettek, hogy a kételtű technika csak a nevében volt kételtű, az ahhoz szükséges technikai kiszolgálásokat és felkészítést nem kapták meg ezek az eszközök. Így maradt volna a – korábban jellemzően – Szpecnaz alegységek által végrehajtott gumicsónakos

²⁷⁸ US ARMY FM 30-90 *River Crossing*, Headquarters, Department of the Army, 1992. 3-1.o.

megoldás, amelyre eddig szintén nem találtam bizonyítékot. Ezt az is alátámasztja, hogy az orosz források szerint a tűzzel való lefogást követően egyből a rohamhíd lerakásával próbálkoztak, anélkül, hogy a szemközti oldalon hídfőt foglaltak volna. Ez természetesen jelentős mértékben hozzájárult a kudarcukhoz.

A szabályzatok szerint a hídfő biztosítása után kellene csak pontonhidat építeni (vagy kisebb vízi akadályokon a hídvetők lerakják a saját rohamhídjukat, ahogy a fényképek tanúsága szerint Bilohorivkánál is történt), amelyen keresztül a korábban hídfőt foglalt legalább egy századnyi, de inkább egy zászlóaljnyi erő vonalain áthaladva a fő erők végrehajtanák az áttörést. Ez utóbbi lépés teljesen elmaradt.

Az átkelési kísérletek kudarcait mindannyiszor az eredményezte, hogy a rohamhíd előtt a gépesített és harckocsi alegységek feltorlódtak és erre a torlódásra az ukrán tüzérség és drónok eredményes csapásokat tudtak mérni. A torlódásnak ebben az esetben oka lehet az előrevonás szervezatlensége (a főtáponthoz egyes alegységek túl korán, mások későn értek oda), amely szintiszta alegységparancsnoki (szakasz, század, zászlóalj) koordinációs hiba. A másik ok lehet, hogy közvetlenül az átkelőhely után a támadót a védő sikeresen tartóztatta fel, így az élen haladó szakasz mögött az egész BTG feltorlódott. Amennyiben ez volt az ok, akkor a korábban ismertetett rögzített harcéljárások végrehajtásának kudarca az orosz megtorpanás oka.

Ezek a felsorolt okok elháríthatók egy olyan vezetési rendszerrel, amely képes a hirtelen változásokra gyors és megfelelő reakciókat (akár tűz, akár manőver) adni. A folyami átkelés eseményei bizonyítják, hogy orosz oldalon továbbra sem volt meg egy ilyen vezetési rendszer.

4.3 Az orosz támadó harc értékelése az invázió második időszakában

Egy folyamatban lévő hagyományos háborúban a harcéljárásokat esetenként átalakítani nem egyszerű, viszont annál szükségesebb lehet. Pont a szükség az a nagy úr, amely miatt a háborúban mégis gyorsabban változnak a harcéljárások, mint békeidőben. Az oroszok az invázió első időszakának véres kudarcaiból fontos következtetéseket vontak le és harcászati szinten új eljárás szerint támadtak. Ez az eljárás a meglévő és használható képességeikre alapozott, úgymint a tüzérségi tűz és a helyi erőfölény.

Az oroszok belátták, hogy az eredeti – nagy mélységben végrehajtott manőverekre alapozó – támadó harcéljárásaikat nem képesek sikeresen alkalmazni, mivel nem képesek a manővert tűzzel támogatni. Ennek az oka, hogy a vezetési rendszerük „nem érte utol fejben” a műveleti tempót, így a tűztámogatást és semmilyen más harctámogatást sem voltak képesek az elvárt nagy tempóban és rugalmassággal megszervezni. Emiatt a „leggyengébb láncszemhez” a tűztámogatási rendszer sebességéhez kellett igazítani a műveleti tempót. Mindez azt

eredményezte, hogy a gépesített lövész és harckocsi alegységekkel csak olyan mélységű támadó műveleteket hajtottak végre, amelyet az előre tervezett tűzcsapásokkal és azok tervező munkájával időben és térben támogatni tudtak. Mint a műveletek bemutatásából kiderült, ez nem több mint napi 1 km. Ez a harcéljárás ugyan lassabb volt, viszont kedvező feltételeket teremtett az orosz tüzérségi fölény kihasználásának, valamint a megtépzott gépesített lövész és harckocsi alegységek alkalmazásának. Továbbá ezt a lassabb tempójú támadást alacsonyabban képzett, valamint lassabb mozgású gépkocsizó- és könnyű lövész kötelékekkel is végre lehetett hajtani.

Az orosz lövész és harckocsizó alegységek az invázió első időszakában elszenvedett iszonyatos veszteségek miatt feltöltésre szorultak. A feltöltést az invázió második időszakában az orosz hadkiegészítési rendszer főleg a már katonaviselt, tartalékos állománnyal próbálta megoldani. Azonban az így kialakult, teljesen vegyes összetételű alegységek vezetése még nehezebbé vált.²⁷⁹ Ennek a helyzetnek a kezelésére az oroszok a tüzérség széleskörű alkalmazásához nyúltak.

Mint azt a műveletek leírása során bemutatam, az orosz tüzérség iszonyatos fölényben volt a vizsgált időszakban. A drónok segítségével felderített célokra percek alatt érkezett a szintén drónok segítségével helyesbített tüzérségi tűz. Emiatt nem egyszer fordult elő, hogy az ukrán lövész századoknak a szokásos kb. 1,5 km helyett akár 3 km szélesre szét kellett húzni a századtámpontjukat annak érdekében, hogy csökkentsék az orosz tűz hatékonyságát.²⁸⁰ Ez a jelenség ahhoz vezetett, hogy az ukrán zászlóaljok, korábban dandár méretű védelmi harcterületeken védekeztek és az orosz fölény még a század méretű összpontosításokat is lehetetlenné tette.²⁸¹

Az orosz tüzérség viszont, ha a céladat EHV eszközök vagy röppályafelderítő lokátor segítségével érkezett – tehát ellenüteg-tűzet kellett végrehajtani – akkor jellemzően a céladat beérkezésétől számított fél óra múlva volt képes csak tűzet nyitni.²⁸² A tüzérség alkalmazásával kapcsolatban, ebben az időszakban megállapítom, hogy a lövész és harckocsizó erők harcászati szintű műveleteinek sikere egyértelműen a tüzérség sikeres alkalmazásán áll vagy bukik. Az oroszok ebben az időszakban jelentős hátrányt szenvedtek a kiképzett tüzér legénység hiánya

²⁷⁹ WATLING, Jack és REYNOLDS, Nick: *Ukraine at War – Paving the Road from Survival to Victory*. RUSI, 2022. 14.o.

²⁸⁰ *This Means War: Episode 2 – Jack Watling*. The Wavell Room, 2022. 07.06. podcast beszélgetés <https://wavellroom.com/podcast/this-means-war-jack-watling-ukraine/> (megtekintve: 2022.07.10.)

²⁸¹ NOORMAN, Randy: *The Russian Way of War in Ukraine: A Military Approach Nine Decades in the Making*. Modern War Institute, 2023.06.15. <https://mwi.westpoint.edu/the-russian-way-of-war-in-ukraine-a-military-approach-nine-decades-westin-the-making/> (megtekintve: 2023.11.10.)

²⁸² Watling, Reynolds 7.o.

miatt, ahol azonban sikerült a saját „Tüzérségi felderítő komplexumukat” rendeltetés szerűen alkalmazni, a nagy mennyiséggel kombinálva az orosz tüzérség hatásos, gyors és pusztító csatadöntő elemként volt jelen.²⁸³

A tüzérségi fölényen túl az oroszok másik előnye volt, hogy az ukrán tüzérség az invázió második időszakában nem jelentett súlyos fenyegetést, így nem egyszer képesek voltak csapatösszevonások végrehajtása révén akár 7:1 helyi erőfölényt is kialakítani.²⁸⁴ Ez az erőfölény lehetővé tette, hogy amennyiben a tűz és manőver előre megtervezett és megszervezett összhangját nem borítja fel semmi, akkor apró, de folyamatos sikereket érjenek el, ezáltal „átrágva” magukat az ukrán védelmen. Az oroszok mindig egy nagyjából század méretű erőt küldtek támadásba, majd a következő napon 5-10 km-rel távolabb egy ugyanekkora erőt. Természetesen mindezt a már ismertetett méretű és módú tüzérségi támogatással.²⁸⁵

A beépített területen vívott harc során tanultak a Mariupoli csatából. A Szeverododnyeck-Liszicsanszki csatában az oroszok már az első pillanattól fogva a korábban bevált, nagyjából 20 fős, páncélosokkal támogatott rohamcsoportok taktikáját alkalmazták – természetesen bőven megtámogatva tüzérséggel. Ennek köszönhetően a beépített területen vívott harc során a támadó számára roppant kedvező, nagyjából egyenlő mértékű veszteségek mellett tudtak harcolni.²⁸⁶

Amennyiben viszont a tűz és manőver összhangja valamiért megcsúszott – márpedig a harcmezőn ilyen okok sűrűn előfordulnak –, akkor a támadások súlyos kudarcba fulladtak. 2022. augusztus 15-én az oroszok egy, a háború során jelentéktelen méretű sikertelen támadást hajtottak végre Blahodatnye falunál a Herszoni régióban.²⁸⁷ Ez a művelet tényleg a „tizenkettő egy tucat” kategóriába tartozott ebben a háborúban, főleg ebben az időszakban, viszont a művelet harci okmányainak egy jelentős részét később az ukránok zsákmányolták, így érdekes bepillantást nyerhetünk az orosz támadó harc megszervezésébe a vizsgált időszakban.

A támadást az orosz 7. g.vdv. ho. alá tartozó 108. g.vdv.ezd. hajtotta végre, velük szemben az ukrán 35. tgy.dd. 18. zászlóalja védekezett. A zsákmányolt harci okmányok szerint a 108.g.vdv.ezd. ekkor nagyjából az eredeti rendszeresített személyi és technikai harcértékének csupán a felével rendelkezett.

²⁸³ Watling, Reynolds 5.o.

²⁸⁴ Watling, Reynolds 15.o.

²⁸⁵ ISW 2022.05.19.

²⁸⁶ Watling, Reynolds 15.o.

²⁸⁷ A Blahodatnyei ütközet leírásának forrása: MILLER, Sergio: *Anatomy of a Russian Army village assault*. The Wawell Room, 2023.02.01. <https://wawellroom.com/2023/02/01/anatomy-of-a-russian-army-village-assault/> (megtekintve: 2023.03.02.)

A zsákmányolt okmányok (lényegében egy támadó harcparancs) fő tartalmi eleme egy időrend, amely nagyban hasonlít a MH-ban is ismert „szinkronizációs mátrix” nevű harci okmányhoz, amelyet az MDMP ciklus során készítenek a törzsek. Itt azonban nem volt semmi egyéb mellette, hanem a teljes műveletet eszerint a kényszerítő részletes időrend szerint kellett végrehajtani.

A támadás elé az oroszok majdnem egy napig tartó tüzérségi tüzelőkészítést terveztek, amelyben nem csupán a 7. g.vdv.ho. tüzérsége, hanem számos másik tüzér alakulat is részt vett. Emiatt, hiába egy ezred hajtotta végre a támadást, a támadás tűztámogatását hadosztály szinten tervezték, szervezték és vezették. A zsákmányolt okmányok szerint az orosz tüzérség egy merev időrend szerint nem célokra, hanem kijelölt terepszakaszokra tüzelt. Érdekesség, hogy a tűzcsapások megfigyelését 1 db kínai Mavic quadcopter segítségével helyesbítették.

A támadó manővert magát összesen egy gyenge század (legfeljebb 130 fő, 3 db T-72B3 és 7 db BMD-2²⁸⁸) hajtotta végre. Érdekesség, hogy az ezredet 2020. márciusban BMD-4M-ekkel látták el, így a régebbi BMD-2-k alkalmazása azt jelenti, hogy az eredeti 41 db-os BMD-4M állomány 100%-t elvesztették és a régebbi járműveket pótlásul kaphatták. További probléma, hogy a T-72B3-ok – gyárilag – R-168-as digitális rádiókkal rendelkeztek, míg a BMD-2-esek nagy valószínűséggel a régebbi analóg eszközökkel, így közöttük a kommunikáció csak FM-analóg üzemmódban volt megoldható, amelyek nem csak könnyebben bemérhetők és lehallgathatók, hanem jóval kisebb hatótávolságúak is. Nagy valószínűséggel az elégtelen minőségű rádiókommunikáció miatt is támaszkodtak az oroszok az egész támadó művelet megszervezésekor a szigorú és kényszerítő részletes időrendhez.

Ha hihetünk az eredeti 956 fős harcértéknek, akkor – abból levonva a parancsokság, törzs, harctámogató és harci kiszolgáló támogató elemeket – valószínű, hogy tényleg legfeljebb csak egy gyenge századnyi erő volt elérhető a támadó manőver végrehajtásához. Ez az erő teljességgel elégtelen egy ekkora cél elfoglalásához, mivel (Blahodatnye egy majdnem 20.000 fős település volt a háború előtt).

A támadó csoportot két részre osztották. Az első rohamozó alcsoport nagyjából 40 fővel azt a feladatot kapta, hogy törjön be a településre és foglaljon ott egy hídfőt. Ezt követően a tartalék (nagyjából 80 fő) bevetése következett, amelynek az elért betörés megszilárdítása, esetlegesen tovább támadás lett volna a feladata. A fentebb vázolt rádiókommunikációs problémák miatt valószínűleg a rohamozó alcsoport és a tartalék között nem volt közvetlen rádió-összeköttetés a támadás megindítását követően. A támadás a tüzérségi tűz végeztével délután 16:50-kor

²⁸⁸ Az orosz védelmi minisztérium bejegyzése a Vkontakye közösségi oldalon 2020.05.02-án https://vk.com/wall-133441491_331095, megtekintve: 2024.03.02.

indult. Ennek az oka, hogy az oroszok a délutáni és kora esti nap sugarait ki tudják még használni, viszont az érkező éjszaka során egyik fél sem képes komoly műveletek végrehajtására éjjellátó képesség és kiképzés hiánya miatt.

A támadás előtt a tűzérési tűzmegfigyelő drónon kívül semmilyen egyéb felderítő tevékenységet nem hajtottak végre az oroszok, a támadás során előre nem tervezett tűzcsapás igénylésére nem volt lehetőség, légi támogatás kérésére meg még kevésbé. A kínosan részletes ütemtervben nem található továbbá a támadás támogatása érdekében se ködösítés, se műszaki támogatás, se egészségügyi kiürítés.

Ennek ellenére a támadó csoport egyes oszlopban, a 3 harckocsival az élen sikeresen elérte Blahodatnye déli szélét. Eközben a harckocsik és a harcjárművek toronyfegyverei lefoglalták a vélt vagy valós ukrán állásokat. Ezt követően a klasszikus támadó harceljárás szerint a harcjárműveknek vonalba kellett volna szétbontakozniuk, a harckocsik tűztámogatása mellett és utána a gyalogságnak betörni a településre.

A támadás további lefolyásáról nem tudunk, viszont azt tudjuk, hogy az oroszoknak csak szeptember 5-én sikerült elfoglalniuk a települést.²⁸⁹ Ebből a tényből arra következtettek, hogy a fentebb leírt, augusztus 15-i támadás sikertelen volt, nagy valószínűséggel a tűzérési pontatlan csapásai, a manőver elemek elégtelen koordinációja, valamint a sikerhez elégtelen erő-eszköz viszonyok miatt.

Ez a fentebb bemutatott művelet tökéletesen mutatja be az orosz támadó harceljárások problémáit.

4.4. Az ukrán védelmi harc értékelése az invázió második időszakában

Az orosz támadó a harceljárás ellen az ukránok korábbi, kitérésekre és korlátozott célú támadásokra alapuló védelmi harceljárása nem volt használható. Hiszen, ha kitértek a csapás elől, akkor az oroszok el tudták foglalni az adott területet, ha meg nem, akkor kénytelenek voltak az orosz tűzérési csapásait elviselni.

A harcászati szintű katonai döntéshozatalban az ukránok oldalán jelentős előny volt továbbra is, azonban ez ahhoz a félreértéshez vezetett, hogy az ukrán haderő a nyugatihoz hasonló erős és jól képzett fiatal tiszti és altiszti gárdával rendelkezik. Ennek azonban épp az ellenkezője igaz. A háborús körülmények között felduzzasztott ukrán haderőben nincs elegendő jól képzett parancsnok és törzstiszt. Ahol van, ott sincs egységesítve a munkájuk, minden egyes vezetési ponton más és más rendszerben szerint dolgoznak. A vezetési pontok többségén a háború

²⁸⁹ *Secret tunnel and a thousand catacombs: when the Russian Armed Forces will take Nikolaev.* Pravda.ru 2022.09.05. https://military.pravda.ru/news/1743879-skogda_vs_rf_budut_brat/ (megtekintve: 2024.03.02., gépi fordítás oroszról angolra)

kezdetén bevonult értelmiségiekből „beöltöztetett” tisztek dolgoznak fontos beosztásokban, ez pedig – bár sokszor eredeti és innovatív *out-of-the-box* gondolataik vannak – azt jelenti, hogy nincsenek birtokában a szükséges szaktudásnak.²⁹⁰

Az orosz tüzéség ellen először is elégséges számú tüzer alegység és lőszer szükséges. Enélkül a lövész és harckocsizó alegységek műveletei nagy valószínűség szerint kudarcba fulladnak. Ezt követően szükség van egy rendkívül rugalmas „kill chainre”, amelyhez viszont a drónokat és elektronikai felderítő eszközöket hatékonyan zavarni képes orosz EHV erőket kell tudni legyőzni.²⁹¹

Ebben az időszakban az ukrán harcászati szintű híradást nem veszélyeztette az orosz EHV csapatok tevékenysége, de a felderítő drónok alkalmazását jelentősen megnehezítette.²⁹² Mindezek a harctámogató elemek nélkülözhetetlenek a védelmi harc sikeres megvívásához, viszont a lövész alegységek védelmi harca nélkül elégtelenek. Az ukránok ebben az időszakban, főleg május közepéig Popasznánál erősen támaszkodhattak a 2015 óta fejlesztett erődítményeikre. Ezeknek köszönhető, hogy másfél hónapig képesek voltak feltartani az oroszok támadását és utána is csak lassan szorultak hátrébb. Tovább segítette őket Izjumnál, Bilohorivkánál és Szeverodonyecknél is a nehezen járható, természetes és mesterséges akadályokkal tarkított terep.

A modern nyugati tüzéségi rendszerek beérkezése – a támadásokban részint saját hibából elszenvedett súlyos orosz veszteségek mellett – jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az orosz támadó műveletek 2022. július elejére Bahmutot kivéve szinte teljesen leálltak.²⁹³

4.5. Az invázió második időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései

Az invázió második időszaka során is az alábbi módszer szerint hajtottam végre a vizsgálatot:

1. megvizsgáltam a katonai műveletek dimenzióit (méret, idő, műveleti tempó);
2. megvizsgáltam a bevetett erők méretét és minőségét;
3. megvizsgáltam az alkalmazott harceljárásokat;
4. ebből következtettem, hogy az adott művelet sikerességére és a kimenetel lehetséges okaira.

Összességében megállapítom, hogy ebben az időszakban az oroszok hadműveleti szinten továbbra is törekedtek az átkarolások, megkerülések és bekerítések végrehajtására, de

²⁹⁰ Watling, Reynolds 16.o.

²⁹¹ Watling, Reynolds 9.o.

²⁹² Watling, Reynolds 12.o.

²⁹³ HARDING, Andrew: *Ukraine war: West's modern weapons halt Russia's advance in Donbas*. BBC, 2022.07.28. <https://www.bbc.com/news/world-europe-62317366> (megtekintve: 2024.02.23.)

harcászati szinten ezt már nem úgy valósították meg, mint az invázió első időszakában. Ahelyett, hogy a február/márciusban látott nagy ívű harcszerű menetekkel próbálkoztak volna, a döntőnek szánt manővert is tüzérségi tűzzel bőven megtámogatott lassabb ütemű frontális támadásokkal hajtották végre. A gépesített lövész és harckocsizó alegységek szempontjából ez azt jelenti, hogy előkészített ukrán védelemmel szemben kellett támadni, jellemzően kombinált harcrendben.

Ez a harcéljárás orosz sikereket eredményezett, de a vezetési rendszer ismertetett hibái és a korábban elszenvedett veszteségek miatt az oroszok egyszerűen hamarabb veszítették el a támadáshoz szükséges erőt (embert és haditechnikát), minthogy az ukrán védelmet végzetesen meggyengítették volna. Egészen a 2022. őszi ukrán offenzíváig az oroszok kisebb-nagyobb, tüzérségi tűzzel alaposan megtámogatott szakasz-század erejű támadásokkal operáltak, ekkorra azonban főleg a gépesített lövész, harckocsizó, VDV és tengerészgyalogos csapatok olyan veszteségeket szenvedtek, hogy helyi jelentőségű, apró sikereket is nehezen tudtak elérni. Ennek hatására 2022. nyár végére Bahmut környéke kivételével, ahol ekkor már nem az orosz reguláris haderő, hanem a DPR és a Wagner erői harcoltak minden komolyabb támadó tevékenységet leállítottak.

5. fejezet

AZ INVÁZIÓ HARMADIK IDŐSZAKA A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL

Az invázió harmadik időszakának a 2022. őszi ukrán ellentámadásokat tekintem. Erre az időszakra egyértelművé vált, hogy mindkét fél egyidőben képes a másik harcászati és hadműveleti mélységébe precíziós csapásokat mérni.²⁹⁴ Emellett az is egyértelművé vált, hogy az orosz haderő képtelen elérni az elé kitűzött hadászati célokat, sőt az elért eredmények tartós megtartásához is további erők bevonása, tehát mozgósítás szükséges.

Az oroszok ezt a Wagner csoport felhasználásával – és az ő soraik elitéltekkel való feltöltésével – igyekeztek megoldani, bízva abban, hogy a lakosság mozgósítására nem lesz szükség. Emellett a szegényebb orosz régiókban önkéntes hadkiegészítő keret zászlóaljokat hoztak létre, amelyekbe a helyi viszonyokhoz képest kiugróan magas fizetéssel csábították a jellemzően nem orosz etnikumú lakosságot.

Eközben Ukrajna a saját kívánságaihoz képest lassabban, de egyre több nyugati páncélozott harcjárművet és ami még fontosabb, tüzérségi rendszert kapott. Ezek közül a sajtóban a legismertebb a nagymozgékonyságú rakétatüzérségi rendszer (*High Mobility Artillery Rocket System – HIMARS*) lett, de nem szabad elfeledkezni a lengyel KRAB, francia CEASAR és amerikai gyártmányú M109 és M777 tüzérségi rendszerekről sem. Emellett számos elavult, de a semminél jobb M113-as páncélozott harcjárművet, valamint modern, de nem igazán hagyományos háborúra tervezett MRAP kategóriájú harcjárművet is kapott az ukrán szárazföldi haderőnem.

A március/áprilisi orosz visszavonulások, illetve támadó műveleteik egyre csökkenő mérete lehetővé tette az ukránoknak, hogy erőket vonjanak ki az első vonalból és némi pihentetés után feltöltsék és a lehetőségekhez képest összekovácsolják őket. Erre nagyjából a július és augusztus állt az ukránok rendelkezésére.

5.1. A Herszoni ukrán offenzíva

Az orosz 58. hdsg. támadása március közepére leállt a Dnyeper jobb partján és a csapatok az elért terepszakaszok megtartására rendezkedtek be. Az oroszok ugyan folytattak kisebb-nagyobb támadásokat, de alapvetően sem az erejük, sem a szándékuk nem volt meg ahhoz, hogy tovább törjenek Mikolajiv felé. Hosszútávú stratégiai céljuk valószínűleg az lehetett, hogy

²⁹⁴Noorman uo.

a hídfőt megtartva kedvező feltételeket teremtsenek egy későbbi, az ukrán haderő várható felőrlését követő offenzívához Mikolajiv – Odessza irányába.

5.1.1. A terep és a szembenálló erők

A peremvonal nagyjából felén az Inhulec folyó kanyargott, amely egyértelműen a védőnek kedvez. A peremvonal többi részén viszont majdnem teljesen sík a terep, amelyen nagy kiterjedésű szántóföldek vannak, köztük kisebb-nagyobb településekkel és fasorokkal. A vízrajzi elemek fontosak, hiszen a Dnyeperbe számos kisebb folyó és csatorna torkollik bele. Ezek átkelőhelyei természetes fojtópontjai a manővereknek a hídfőben. További fojtópontok – amelyek hadászati szinten befolyásolták a műveleteket – a három átkelő a Dnyeper folyón. Ezek az Antonovszkij vasúti és közúti hidak, valamint a Kahovkai gáton lévő híd, amelyeket az ukránok a nyár közepétől kezdve igyekeztek folyamatos csapásokkal elzárni.²⁹⁵

Ukrán oldalon legfeljebb 25.000 fő vett részt a támadásban, amely nem egy nagy csapás volt, hanem több kisebb, harcászati méretű tengelyen igyekeztek nyomás alá helyezni az oroszokat. Az ukránok délről észak felé haladva, a legdélebbi az M14-es autópálya mentén próbáltak Herszon felé törni. A középső támadási irány volt a fő irány, mivel itt egy kis hídfővel rendelkeztek az ukránok az Inhulec folyó keleti oldalán, valamint itt volt a legkeskenyebb az orosz hídfő. Nem meglepő módon, itt az ukránok összesen nagyjából 3-4 feltöltött dandár méretű erőt vontak össze. Ennek a támadásnak az egyértelmű célja az orosz hídfő kettévágása volt. A hídfő északi részén két párhuzamos tengelyen pedig összesen egy-egy dandár méretű ukrán erő támadott dél felé, a Dnyeper folyóval párhuzamosan, lekötő csapásként. Mint azt azonban később látni fogjuk, csak a középső és az északi irány ért el sikereket.

Orosz oldalon szintén nagyjából 20-25.000 fő vett részt a műveletben. Ezek az erők jellemzően VDV, tengerészgyalogos és Szpecnaz erők maradványai voltak, amelyek az invázió első és második időszakában végrehajtott műveletekben súlyos veszteségeket szenvedtek és csupán védelmi harcra voltak alkalmasak az elszenvedett veszteségek miatt.²⁹⁶

5.1.2. Az első támadás – kitörési kísérlet a hídfőből a centrumban és nyomás északról

Augusztus 29-én GMLRS²⁹⁷ találat ért orosz logisztikai ellátópontokat, közlekedési csomópontokat és vezetési pontokat Herszonban, Lvoveben és Biriszlavban is. Ez a csapás, a

²⁹⁵ SOMERVILLE, Ewan, VASILYEVA, Nataliya, PAREKH, Marcus, MILLIMACI, Grace: *Himars missiles strike key Russian-held bridge in Kherson*. The Daily Telegraph, 2022.07.19. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/07/19/russia-ukraine-war-latest-news-putin-iryna-venediktova/> (megtekintve: 2024.03.02.)

²⁹⁶ *Ukraine starts a push to recapture Kherson, a crucial Russian-occupied city*. The Economist, 2022.08.29. <https://www.economist.com/europe/2022/08/29/ukraine-starts-a-push-to-recapture-kherson-a-crucial-russian-occupied-city> (megtekintve: 2024.03.02.)

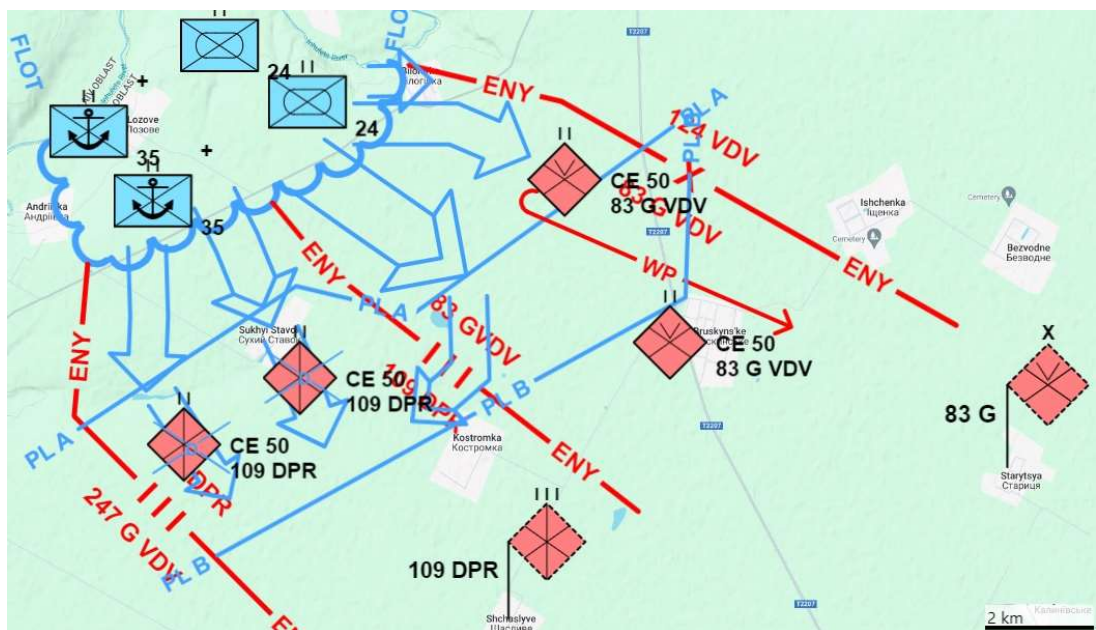
²⁹⁷ GLMRS = Guided Multiple-Launch Rocket System = Irányított rakéta-sorozatvető rendszer. Pl.: HIMARS

célokat tekintve nem lógott ki az előző hónapok mintázatából, viszont a számosságában meghaladta azokat. Ezzel egyidőben a dandár és zászlóalj szintű tüzérség is végrehajtotta a támadás tűzelőkészítését. Érdekesség, hogy az ukrán légierő is repült közvetlen légi támogató bevetéseket.²⁹⁸

A hadászati célokkal összhangban a legerősebb csapást Szuhij Sztavoknál (a középső támadási irányban) mérték az ukránok. A gépesített alegységek (főleg a 35. tgy.dd. BMP-2-vel felszerelt századai) a biztosított hídfőbe pontonhidakon keltek át, majd megtámadták a velük szemben védekező 83. g.vdv.dd. állásait. Az erő-eszköz viszony 4,15:1-hez volt az ukránok javára ezen a terepszakaszon. A VDV erők visszavonultak, ezzel szabadon hagyva a DPR-ből sorozottakkal feltöltött 109. gl.ezd. jobb szárnyát, amelyet az ukránok átkaroltak és már az első nap végére megsemmisítettek.²⁹⁹

²⁹⁸ ISW 2022.08.29.

²⁹⁹ ISW 2022.08.29.

25. ábra: Az ukrán támadó manőverek vázlata 2022.08.29-én és 30-án Szuhij Sztavok térségében. A szerző saját munkája.

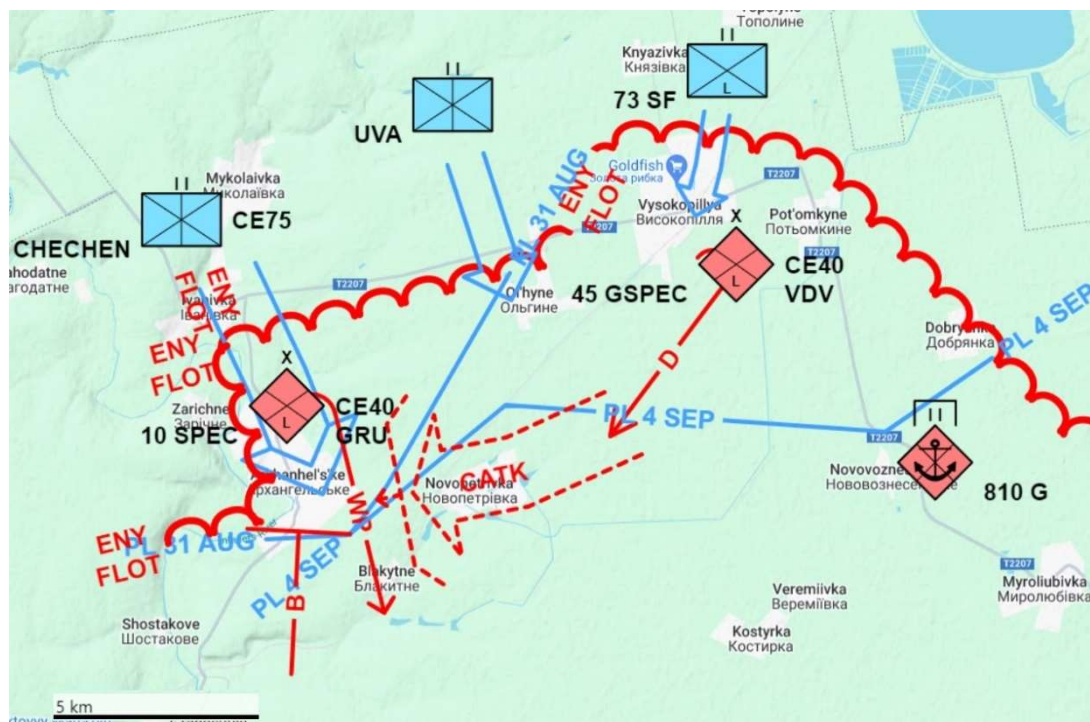
A többi irányban az orosz védelem ért el sikereket, például a főcsapás északi szárnyán Davjidiv Bridnél súlyos veszteségeket okozva verték vissza az ukránok átkelési kísérleteit.³⁰⁰

Augusztus 31-én a támadás harmadik napján sikerült az ukránoknak a következő sikert elérni, mégpedig az északi támadási irányban, amikor az ukránok oldalán harcoló zászlóaljnál nem nagyobb csecsen különítmény Mikolajivkanál egy 3-4 km mély betörést ért el Arhanhelszke felé, ezzel súlyosan fenyegetve az ott futó orosz ellátó utakat. Ez a siker harcászati szinten egy ukrán zászlóalj rendkívül sikeres műveletét jelzi, hiszen ekkora előretörés azt jelenti, hogy a közelebbi feladatot a tervek szerint teljesítették és akadálytalanul törtek előre a tovább támadási irány felé, a velük szemben védekező orosz zászlóalj védőkörletén túlra. Itt az oroszok szeptember 4-re visszavonták az erőiket Viszokopillijából egészen Arhanhelszekig.³⁰¹ A veszélyes helyzet miatt ez az öt nap csúszás számomra azt jelenti, hogy sikeresen állították meg egy ellencsapással³⁰² az ukrán előretörést és csak azután vonták vissza az erőiket, hogy belátták, az eredeti helyzet visszaállítására nincs erejük.

³⁰⁰ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 31*. ISW 2022.08.31. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-august-31> (megtekintve: 2022.09.01.)

³⁰¹ STEPANENKO, Kateryna, MAPPE, Grace, PHILIPSON, Layne, KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 4*. ISW 2022.09.04. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-4> (megtekintve: 2022.09.05.)

³⁰² „Az ellencsapás szó használatához annyi, hogy az ellenlökés és ellencsapás szó használata a dandárharcszabályzatban is mintegy szinonimaként megy, de valami olyan az értelme, hogy: magas szinteken az ellenlökést a dandár második lépcső hajtja végre a dandár első ellenállási terepszakaszának visszavételéért, az ellencsapást pedig a hadtest-dandár második lépcső hajtja végre a hadtest első védelmi vonalának (az első lépcső

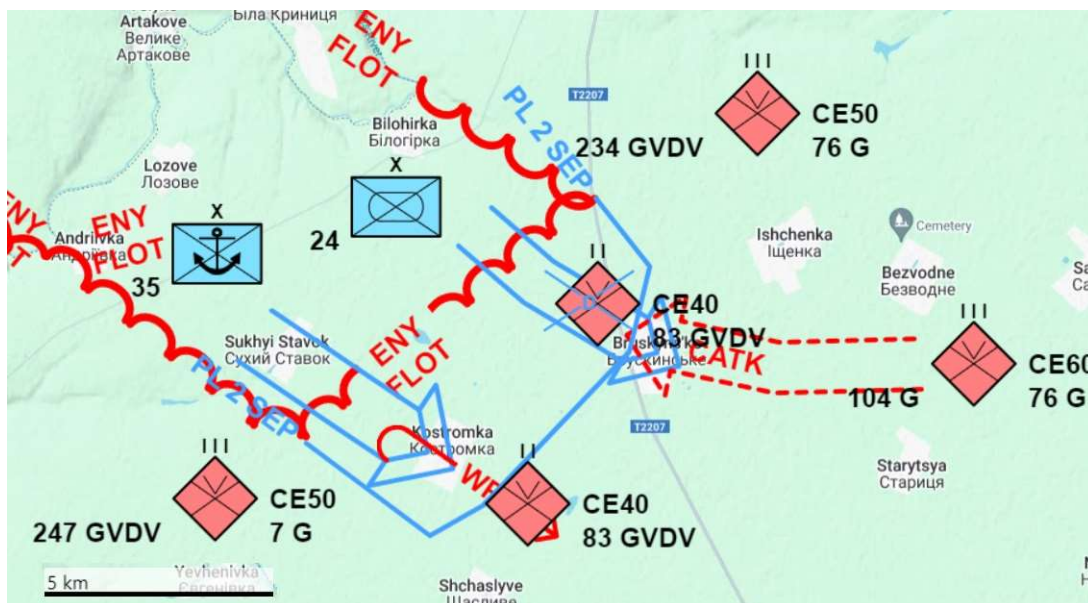

26. ábra: Az Arhengelszke és Vyszokopillija környéki műveletek vázlatja 2022. szeptember első napjaiban. A szerző saját munkája.

Szintén augusztus 31-én tudták az ukránok felújítani a támadást a főcsapás irányában. Itt a teljes 35. tgy.dd. és 24. gl.dd. támadott, sikeresen birtokba vették Kosztromkat és tovább támadtak Bruszkinszke felé, amely a Davjdiv Bridben még sikeresen védekező orosz erők ellátó útján fekszik. A támadás üteme, a részt vevő erők és a nyilvánosságra került felvételek alapján arra tudok következtetni, hogy itt az oroszok előkészített védelemben harcoltak és mindkét dandárnak legalább egy-egy zászlóalját harcba kellett vetni a siker érdekében. Az ukránok kombinált harcrendben, harckocsikkal megerősítve hajtották végre a rohamokat.³⁰³ Az oroszok felismerték a helyzet súlyosságát és szeptember 1-re a 104. g.vdv.ezd. ellenlökésével viaszorították az ukránokat Bruszkinszketől 2 km-re nyugatra. Az ellenlökés során kibontakozó összecsapásban az oroszok 2,5:1 erőfölényben voltak.

dandár második állásának) visszavételéért, vagy mélyebben beékelődött ellenség kiszorítása-elvágása céljából.”
Fazekas Ferenc alezredes az NKE HHK Hadászati Tanszék tanársegédje szíves közlése 2023.09.05-én.

³⁰³ ISW 2022.08.31.

27. ábra: Az ukrán támadás és az orosz ellencsapás manővereinek vázlata Kosztromka és Bruszkynske körzetében. A szerző saját munkája.

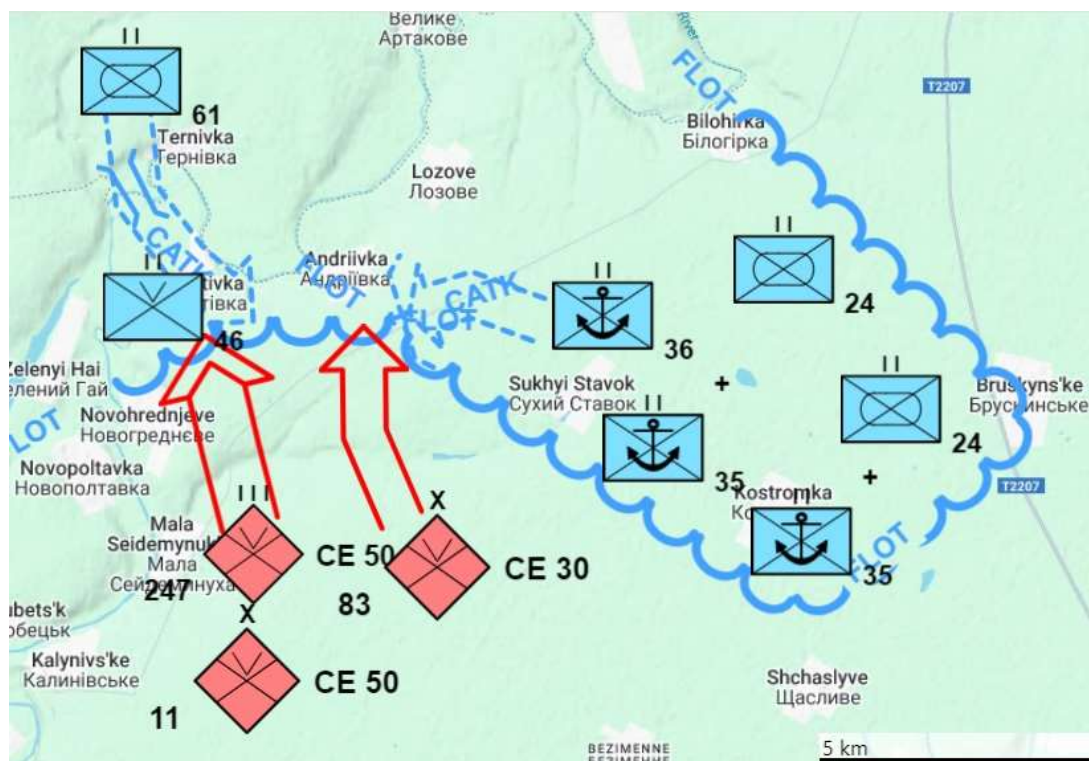
Szeptember 2-án sikerült az ukrán nagy távolságú rakétatüzérségnek megsemmisíteni a Nova Kahovkai hidat és olyan mértékben megrongálni az Antonovszkij vasúti- és közúti hidakat, hogy az oroszok pontonhidakat voltak kénytelenek építeni. Ezeknek nem csak az áteresztő képességük csekélyebb, de a rendszeres ukrán csapások könnyebben kárt tudtak tenni bennük, ezáltal az orosz ellátási képességeket jelentősen csökkentve.

Szeptember 2-7 között az ukránok folyamatosan nyomás alatt tartották az orosz védelmet, nagyjából ahhoz hasonlóan, ahogy az oroszok az invázió második időszakában próbálták meg időben és térben eltérő módon, de folyamatosan végrehajtott kisalegység szintű támadásokkal kibillenteni az ukrán védelmet az egyensúlyából. Ennek a harcéljárásnak az eredménye az ukrán támadás esetén is hasonló volt, mint az oroszoké 2022 nyár elején. A támadások jelentős részét a védő visszaverte, de mindig volt egy terepszakas, ahol a támadó tért nyert – ebben a konkrét esetben északon Novovoznyeszenszke körzetében.³⁰⁴

Az oroszok felismerték a kedvezőtlené váló helyzetüket és egy ellentámadással próbálták meg a kezdeményezést visszaszerezni. Szeptember 8-án a fő ukrán támadási tengely alapját képező, az Inhulec folyón Andrijivkánál lévő pontonhidak felé támadtak a 247. g.vdv.ezd. a 83.g.vdv.dd. és a 11. g.vdv.dd. maradványaiból összeállított harccsoporttal. A támadás kezdetben tért nyert, de végül az ukránok a szükséges átcsoportosítások végrehajtásával

³⁰⁴ HIRD, Karolina, MAPPEs, Grace, BARROS, George, PHILIPSON, Layne, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 7*. ISW 2022.09.07. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-7> (megtekintve: 2022.09.08.)

délutánra megállították az oroszokat és súlyos veszteségeket okozva visszavetették őket Blahodatyivka előteréből.

28. ábra: Az orosz ellencsapási kísérlet és az ukrán reakciók manővereinek vázlata

2022.09.08.-án. A szerző saját munkája.

Ennek az ütközetnek az érdekessége, hogy az oroszok már drónokkal helyesbített precíziós tüzérségi tűzcsapásokkal próbálták az Inhulecen lévő ukrán hidakat megsemmisíteni. Azonban a precizitás hiánya és a hamar megérkező sikeres ukrán tüzérség ellentüze miatt nem jártak sikerrel. Viszont azt fontos megjegyezni, hogy ez az első harcászati szintű szárazföldi művelet, ahol a közvetlen támogató tüzérségi tüzet drónokkal helyesbítették.³⁰⁵

5.1.3. A megismételt ukrán erőfeszítések

Ezt követően a műveletek némileg kisebb méretekben, de továbbra is magas intenzitással folytak tovább. Ennek az elsődleges oka, hogy a harkivi ukrán támadás ekkor volt a legintenzívebb szakaszában. Az ukránok továbbra is folyamatos, kislegrész szintű támadásokkal, az orosz tüzérség és légvédelem hatékony lefogásával sikeresen tartották meg a kezdeményezést. Az orosz védelem egyensúlyának felborítására szép példa, hogy amikor szeptember 10-én az ukránok közel álltak ahhoz, hogy észak felől Novovozyenszkenél áttörjék a kivérzett 45. Szpecnaz dd. állásait és az oroszok a fő erő kifejtés irányából

³⁰⁵ ISW 2022.09.10.

átvezényelték a 126. tgy.dd-t északra, akkor az ő hiányukat kihasználva az ukránok a főcsapás irányban sikeresen tudtak támadni a Inhuleci hídfőjükből 1-2 km-t előrenyomulva.³⁰⁶

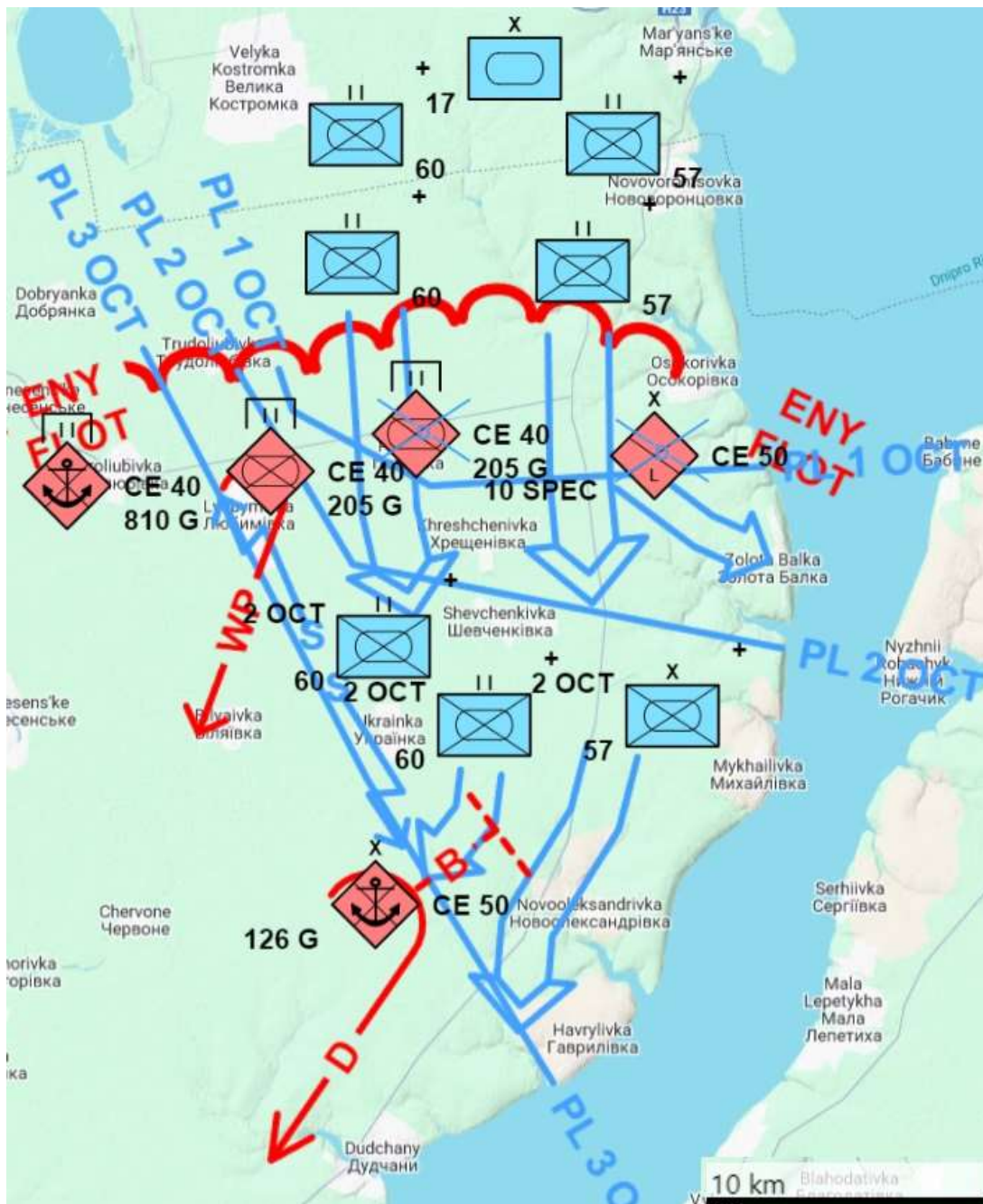
Ezzel az előretöréssel azonban szeptember hónapra meg is állt az ukrán támadás. A főcsapás irányban az oroszok drónokkal, tüzérséggel és harci helikopterekkel sikeresen támadták az inhuleci hídfőben lévő ukrán erőket, ezzel lényegében ellehetetlenítve bármiféle támadó csoportosítás létrehozását. Ezen túl az oroszok sikeresen szilárdították meg a védelmüket azokon a terepszakaszokon, amelyekre az ukránok visszaszorították őket.

Ugyanebben az időszakban, szeptember második felében az ukránok a sikertelen előrenyomulási kísérletek mellett sikeresen pusztították az orosz logisztikai rendszert a Dnyeper jobb partján.³⁰⁷

Október 1-én a műveletek élére új parancsnokot, Olekszandr Tarnavszkij dandártábornokot nevezték ki. Ezzel egyidőben, október 1-én hajnalban az előző éjszaka rejtett átcsoportosítást végrehajtó ukrán 57. és 60. gl.dd. és 17. hk.dd. erői váltás/átcsoportosítás után közvetlen harcérintkezésből indítottak támadást északon, közvetlenül a Dnyeper partja mentén. Mivel itt a támadó ki volt téve annak, hogy az orosz ellentámadások nekiszorítják a folyónak, az oroszok nem is vártak itt támadást. Így nem meglepő, hogy a támadás sikert ért el. A velük szemben védekező 10. Szpecnaz dd. ezt a terepszakaszt rendkívül hézagosan szállta meg, az erő-eszköz viszony 5:1 volt az ukránok javára, így az ukránok lendületesen tudtak előretörni, és október 2-re elérték Zolota Balka falut.³⁰⁸ Ez 18 óra alatt átlagosan 10 km mély és 10 km széles előretörést jelent. Ez pedig a harcászat törvényszerűségei értelmében azt jelenti, hogy itt a két dandár méretű ukrán támadó erő sikeresen teljesítette a közelebbi feladatát és sikeresen, az ütemterv szerint tört a további támadási irány felé, azaz tankönyvi harcászati szintű áttörést értek el.

³⁰⁶ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, MAPPEs, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 11*. ISW 2022.09.11. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-11> (megtekintve: 2022.09.12.)

³⁰⁷ HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, LAWLOR, Katherine, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 14*. ISW 2022.09.14. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-14> (megtekintve: 2022.09.15.)

29. ábra: Az ukrán áttörés manőverei a Dnyeper jobb partján október 1-3 között. A szerző saját munkája.

Október 3-án a nap végére a Bilajivka – Novooleksandrivka vonalat érték el, amely további 20 km mély és 10 km széles előretörést jelent. A támadás tempója és iránya alapján megállapítom, hogy itt az ukránok a siker kifejlesztése szakaszba léptek a támadásukkal. Az ukrán támadás elreteszelésében a tartalékok hiánya mellett az is akadályozta az oroszokat, hogy

a tüzérségük ekkorra nem rendelkezett elegendő lőszerrel az előző hónapok oroszok logisztikai rendszerét célzó szisztematikus ukrán csapások eredményeképp.³⁰⁹

Október 3-án az oroszok megkezdték az északon álló erők visszavonását, amelyek október 5-re elérték a Davjdivy Brid – Trifonyivka – Nova Kamjanka – Dudcsany vonalat.³¹⁰ Itt az oroszok egy rövidebb arcvonalon próbálták meg az előző napok harcaiban kifáradt, lassan lendületét veszítő ukrán támadást megállítani.³¹¹

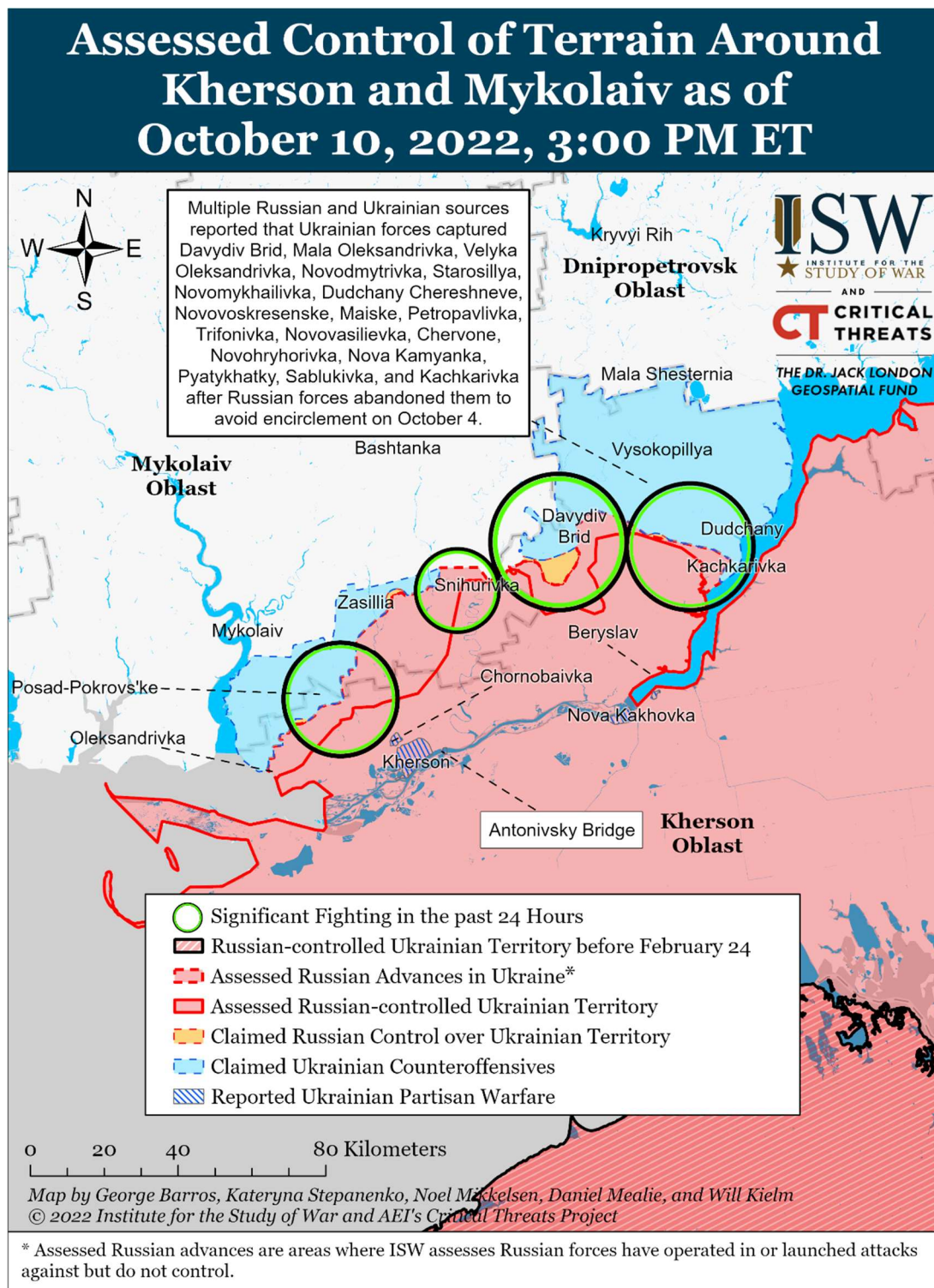
Az ukránok egy nap pihenés és felkészülés után a korábban lerombolt híd mellett Dudcsany falunál átkeltek a víztározón, ezáltal ismét kibillentve az orosz védelmet annak a jobb szárnya felé. Október 9-én viszont már az északi arcvonalszakasz közepén Nova Kamjankánál támadtak, fenntartva az egyensúlytalanságot, azonban október hátralevő részében az ukrán támadás ismét leállt.³¹²

³⁰⁹ HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, LAWLOR, Katherine, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 3*. ISW 2022.10.03. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-3> (megtekintve: 2022.10.04.)

³¹⁰ KIRBY, Paul: *Ukraine regains Kherson villages from Russians*. BBC 2022.10.04. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63137061?xtor=AL-72-%5Bpartner%5D-%5Binforadio%5D-%5Bheadline%5D-%5Bnews%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D> (megtekintve: 2024.03.03.)

³¹¹ *The authorities of the Kherson region announced the regrouping of Russian troops* RBC.ru 2022.10.05. <https://www.rbc.ru/politics/05/10/2022/633d3a539a7947f50f321bb5> (megtekintve: 2024.03.03. gépi fordítás angolra)

³¹² STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, BAILEY, Riley, HOWARD, Angela, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 10*. ISW 2022.10.10. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-10> (megtekintve: 2022.10.11.)

30. ábra: A Herszoni orosz hídfő peremvonala a Szurovikin-féle visszavonulás kezdete előtt.³¹³

Ezt követően az ukránok tovább folytatták az orosz logisztikai rendszer pusztítását, nem erőltetve tovább az esetlegesen nagy veszteségekkel járó támadásokat. November 9-én Szergej Szurovikin tábornok nyilvánosan jelentette Szergej Sojgu védelmi miniszternek, hogy a

³¹³ ISW. 2022.10.10.

Dnyeper jobb partján lévő erőiket visszavonják a bal partra. Pár órával a bejelentés előtt az oroszok valóban megkezdték a visszavonulást.³¹⁴ Innentől kezdve az értekezés fókuszába tartozó harccselekmény nem történt itt, az ukránok a tüzéségükkel próbáltak meg minél nagyobb károkat okozni a visszavonuló oroszoknak.

Az ukrán manőver erők csupán kísérték az orosz visszavonulást, amelynek több oka is volt. Először is az oroszok kiterjedt aknamezőkkel és rombolásokkal fedezték a visszavonulásukat. Másodszor az ukrán erők ekkor már két és fél hónapja harcoltak, így az elszenvedett veszteségeik mellé nem akartak újabbakat elszenvedni, ha az ellenség úgyszólván visszavonul. Az ukránok végül november 11-én szabadították fel Herszont.

5.2. A Herszoni ellentámadás értékelése

Mint minden esetben, először most is a terepet kell megvizsgálni, mivel alapvetően befolyásolja a katonai műveletek dinamikáját és geometriáját. A terep alapvetően sík volt, csupán nagyon lankás dombok húzódtak rajta és azok is inkább délen. A jól belátható terepen a megfigyelést és tűzvezetést csak a szántóföldek között húzódó fasorok, kisebb erdőfoltok és lakott települések akadályozták. A peremvonal mentén az oroszok június végétől kezdve tábori erősítéseket hoztak létre, míg a peremvonal majdnem felén az Inhulec folyó kanyargott, amely jelentősen megnehezítette a támadó dolgát.

A védőnek nem volt nehéz dolga felmérni a támadó szándékát, hiszen az Inhulec keleti oldalán lévő ukrán hídfő egyértelművé tette a támadás egyik várható irányát. Továbbá ekkorra, 2022. nyár végére egy új jelenség vált megfigyelhetővé. A háború előtt az volt az uralkodó nézet és tapasztalat, hogy a sík, jól belátható terep a támadónak kedvez, hiszen segíti a manőverezésben, míg a védőnek nehezebb elrejteni az erőit. Ekkorra mindez megváltozott, mégpedig az egyre inkább elterjedt szenzorok, ebben a konkrét műveletben jellemzően drónok miatt. A jól belátható terep és a művelet alatt jellemző jó látási viszonyok miatt az oroszok már messziről felderíthették a támadó ukrán csoportosításokat.

Ennek megfelelően az ukrán támadás első hulláma csak lassan nyert teret. Ez még akkor is igaz, hogy ha figyelembe vesszük, hogy az ukránok a tényleges támadó műveletek kezdete előtt egy bő hónappal már megkezdték az offenzíva tüzéségi előkészítését. Az ekkorra beérkezett precíziós sorozatvető rendszerekkel a logisztikai csomópontokat és vezetési pontokat is támadták, de a legtöbb csapást a Dnyeperen átívelő hidakra és a Dnyeperhez közel lévő fojtópontokra mérték. Ez alapján megállapítom, hogy az ukrán katonai vezetés pontosan

³¹⁴ Kherson: Russia to withdraw troops from key Ukrainian city. BBC 2022.11.09. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63573387> (megtekintve: 2024.03.03.)

tisztában volt azzal, hogy számos közvetett módszert kell alkalmazniuk a Herszoni hídfőben lévő orosz erők legyőzése érdekében, mivel a terep és az erőviszonyok nem tették lehetővé, hogy közvetlenül az orosz védelmet megtámadva legyőzzék azt.

Az indirekt módszerek széleskörű alkalmazása mindenképpen szükséges volt a művelet sikeréhez. Azonban a műveletek lefolyásából egyértelműen megállapítható, hogy hagyományos, általános célú támadás csak akkor lehet sikeres, ha a támadó közvetlen módszerekkel, gépesített lövész és harckocsizó alegységekkel is megtámadja és legyőzi a védő erőit.

Mint azt tehát leírtam, az első napokban az ukrán támadás lassan nyert teret, jóllehet a legeggyértelműbb támadási irányban mégis sikerült a tankönyvi támadási tempót tartani. Helyesen mérték fel, hogy a 109. gl.ezd. a védelem gyengébb eleme és az ukrán támadás egy nap alatt 4-5 km széles és 2 km mély betörést ért el. Ez alapján megállapítom, hogy az ukrán támadás első fázisa sikeres volt, az első harci nap végére legyőzték az orosz védelem első vonalában védekező ezredet, és az első lépcsős századtámpontokat elfoglalva megvalósították a betörést.

Ezt követően az ukrán támadást, ha hadműveleti szinten vizsgáljuk, akkor egy a 2022. tavasz végi orosz offenzívához hasonlatos mintázatot láthatunk. Az ukránok egy harcászati irányban legfeljebb két, de inkább egy dandárral indítottak támadást.³¹⁵ Ezt követően a dandár(ok) támadási sávjának érdekelttségi területén kívül egy újabb, ugyanekkora méretű támadást hajtottak végre. Ezzel ugyanazt kívánták elérni, mint az oroszok 2022. május/júniusban a Donbaszban. Az offenzíva súlypontjának időben és térben történő folyamatos változtatásával kibillenteni a védőket az egyensúlyukból, találni egy olyan időpillanatot és támadási sávot, ahová nem jut időben tartalék és ott áttörni.

Akárcsak az oroszok esetében, az ukránoknak is ennek az eljárásnak a sikeréhez szükségük volt némi létszámfölényre, valamint arra, hogy a tűzérségi fölény az övék legyen. Ez a körülmény meg is valósult, viszont azt is figyelembe kell venni, hogy ez a módszer sok veszteséggel jár, hiszen akár két-három sikertelen harcászati szintű támadásra is szükség van, mire az egyik támadás áttörést ér el. Az oroszok ezt nyáron úgy oldották meg, hogy a veszteségekkel nem törődve támadtak tovább egészen addig, amíg egyszerűen el nem fogyott a bevethető erejük, amely alól kivételt képez az ekkor már Bahmut irányába törő Wagner-csoport. Az ukránoknak viszont már ekkor sem állt rendelkezésükre ilyen mennyiségű emberi erőforrás. Ennek

³¹⁵ Ennek látszólag ellentmond, hogy a Bilohirskai hídfőben három, majd később négy dandár is tartózkodott, de egy időben offenzív műveletet csak két dandár hajtott végre mindig.

megfelelően, amikor az első két támadás nem járt sikerrel, akkor további napokig, vagy akár hetekig ismét a tüzérséghez nyúltak, hogy tovább pusztítsák az orosz védelmet.

Egy ilyen támadó módszer ellen a leghatásosabb, ha jelentős és gyorsan mozgatható tartalékokkal rendelkezik a védő. Ebben a konkrét esetben legalább dandár méretű tartalékokra volt szükség. Az oroszoknak volt is ilyen tartalékuk (a 126. g.tgy.dd.), azonban ez korántsem volt teljes harcértékű. A problémákat tovább fokozta, hogy a harkivi ellentámadás megindulása után az oroszok minden erőt oda koncentráltak, így ez az elégtelen erejű tartalék képtelen volt hatékonyan betölteni a szerepét. Ahol bevetették, ott ideig-óráig megtámasztotta az arcvonalat, viszont amint máshová vezényelték, hiányzott az előző helyről.

Szeptember első hetére az ukrán offenzíva üteme lelassult. Ennek a fentiek alapján az az oka, hogy az első alkalommal bevetett orosz tartalékok, továbbá a megfigyelés és tűzvezetés megnövekedett lehetőségeit kihasználó harci helikopterek és a tüzérség sikeres alkalmazása sikeresen retesztették el az ukrán betöréseket, amelyeket, ha tovább folytatnak, csak elfogadhatatlanul nagy veszteségek árán tudtak volna megtenni.

Ehelyett az ukránok a már ismertetett közvetett módszerekhez nyúltak és további csapásokat mértek az orosz tüzérségi eszközökre és logisztikai rendszerre. Az egyre kisebb áteresztőképességű fojtópontokon így egyre kevesebb utánpótlás érkezhetett a védőknek, erősítésről a válságos harkivi helyzet miatt szó sem lehetett. Megállapítom, hogy szeptember második felében szinte végig az orosz védelem közvetett meggyengítésén fáradoztak az ukránok. Ez idő alatt volt idejük felderíteni az orosz peremvonal gyenge pontjait is. Ez utóbbit sikeresen hajtották végre, mivel a herszoni ellentámadás során először sikerült meglepniük az oroszokat október 1-én a Dnyeper mentén indított támadással.

Az összefegyvernemi harc eddig ismert törvényszerűségei ekkor is érvényesnek bizonyultak. A meglepés erejét kihasználva, a harcászati erőfölényt birtokló csoportosítás sikeresen tört át és két nap alatt elérték a siker kifejlesztése fázisba. Itt azonban ismét a fegyveres harc törvényszerűségei érvényesültek. Az egyre nyitottabb jobb szárny védelme egyre nagyobb terhet rótt a támadókra, valamint a vízi akadályokra támaszkodva, a belső íven harcoló oroszoknak ismét sikerült egy nagyjából fele akkora területen, de megállítani az ukránokat. Ezt követően egy meglepő, de racionális lépés eredményeképp az oroszok kivonták a megmaradt erőik jelentős részét a Dnyeper bal partjára.

Összességében megállapítom, hogy a 2022. nyári donbaszi orosz és a 2022. őszi herszoni ukrán offenzíva alapvető hasonlóságokat mutat. A támadó jelentős tüzérségi fölényben volt, övé volt a kezdeményezés, így létre tudott hozni harcászati erőfölényt birtokló csoportosításokat. Ezekkel a csoportosításokkal, a fentebb leírt módon folyamatosan igyekeztek a védőt

kibillenteni az egyensúlyából, miközben a tüzéségükkel folyamatosan pusztították a védő vezetési pontjait, logisztikai ellátópontjait. Ez mindkét esetben hasonló eredményekkel járt, mivel jelentős veszteségek mellett, de sikerült egy-két hetente egy-egy harcászati méretű áttörést elérni, azonban a védő végül elreteszelte ezeket.

Ami a különbséget okozta az az ukránoknál meglévő tüzéségi és felderítés-beli fölény, amelyhez jelentősen hozzájárultak egyes NATO tagállamok felderítő erői is. Ez a tüzéségi fölény másabb volt, mint a nyáron és később Bahmutnál látott pusztán mennyiségre alapozó orosz fölény. Itt az ukrán tüzéség sokkal gyorsabban és pontosabban mért csapásokat, amely az eszközöknek és az alkalmazott döntéshozatali rendszernek is köszönhető. Ezen túlmenően segítette őket a földrajzi elhelyezkedése az orosz hídfőnek, amely csak a már említett fojtópontokon keresztül kaphatott utánpótlást és erősítést.

Ebben a műveletben az oroszok részéről már láthattuk mindazokat az eszközöket, amelyeket a későbbi sikeres védelmi harc során bevetettek, úgymint aknásítás, erődítés, harci helikopterek, szenzorok. Viszont a Dnyeper jobb partján a logisztikai fojtópontjaik miatt nem volt lehetőségük mindezt kellő mennyiségben megvalósítani. Összességében megállapítom, hogy az ukránok a támadás előtt nem rendelkeztek döntő erőfölénnyel és a terep sem nekik kedvezett. Viszont a precíziós tűzcsapások, a közvetett módszerek széleskörű alkalmazása és a manőver alegységek határozott, de türelmes, csak az elkerülhetetlen veszteségeket vállaló bevetése sikert eredményezett.

5.3. A harkivi ukrán ellentámadás³¹⁶

A harkivi ellentámadás lényegében Harkivtól keletre, Harkiv és Luhanszki régiók határán az Oszkil folyó közelében zajlott. A kinetikus, gyors szakasz 2022. szeptember 1. és 14. között történt, de az ukrán offenzív műveletek csak október közepére álltak le és a peremvonal elhelyezkedése lényegében azóta is változatlan. Ez a művelet a háború legnagyobb offenzív sikere, amely következtében és a Herszoni ellentámadással együtt az ukránok 2014. tavasza óta először ragadták magukhoz a hadászati szintű kezdeményezést.

5.3.1. A résztvevő erők bemutatása

A művelet sikerét támogatta, hogy augusztus utolsó napjaiban a régóta rebesgetett ukrán ellentámadás végre megindult a herszoni régióban, amely így sikeresen odavonta az oroszok figyelmét. Az információs térben az ukránok szinte minden eszközt megragadtak, hogy a déli irányban kibontakozó támadásukra tereljék a hangsúlyt.³¹⁷ Ezzel párhuzamos hatást keltett az

³¹⁶ A fejezet forrása teljes egészében: TAKÁCS Márk: *The Kharkiv offensive: The view from the commander's sight – a case study*. Hungarian Defence Review, 2023 Nr. 1-2, 34-69.o. DOI: 10.35926/HDR.2023.1-2.3

³¹⁷ ISW 2022.09.01. In: Takács: Kharkiv offensive

az orosz politikai szándék, miszerint Luhanszk, Donyeck Zaporizzsija és Herszon régiókat teljes egészében birtokolni kívánták. Mindez azt a helyzetet eredményezte, hogy a még valamelyest hadrafogható alakulatok jelentős részét (főleg VDV és tengerészgyalogos alakulatokat) is a Dnyeper jobb partára küldték.

Az átcsoportosítások után a jövőbeni ukrán támadás körzetében csak a 20. g.hdsg. és az 1. g.hk.hdsg. tartózkodott. Ezek a magasabbegységek az invázió első és második időszakában elszenvedett veszteségek következtében védelmi harcra is csak korlátozott mértékben voltak alkalmasak, jóllehet az 1. g.hk.hdsg. némi nyomást igyekezett fenntartani Szlovjanszk irányába északnyugat felől.

Észak felől kezdve, a 20. g.hdsg. felelősségi területe az Oszkil folyó és az államhatár metszéspontjától nagyjából a T2105-ös főút és M03 autópálya csomópontjáig tartott. Ettől délre, arccal dél-délkelet felé egészen Harkiv és Donyeck régiók határáig az 1. g.hk.hdsg. felelősségi területe húzódott.

A 20. g.hdsg. alá ekkor három magasabbegység tartozott, 144. gl.ho., a 3. gl.ho. és a Balti Flotta 11. hadteste (hdt.).³¹⁸ Ez az erő névleg jelentősnek tűnhet, azonban az elszenvedett veszteségek hatására a védelmi vonalakat nem egy helyen belügyi csapatokkal, hadihajók volt légénységével szállták meg és azt is hézagosan. Ez a tény arra enged következtetni, hogy az alegységek nem voltak rendesen felkészítve a védelmi harc megvívására, valamint az alegységek közötti koordináció igen gyenge volt. Továbbá, saját számításaim szerint egy zászlóaljra legalább 17 km széles sáv jutott, amely egy teljesen feltöltött és jól kiképzett erőnek is lehetetlenül sok, amennyiben egy adott terepszakasz megtartása a cél.

A műveletek későbbi szakaszában érintett 1. g.hk.hdsg. is csak kicsivel volt kedvezőbb helyzetben. Augusztus végén a magasabbegység fő erői, a 2. g.gl.ho. és a 4. g.hk.ho. súllyal Bohorodicsnye és Krasznopillija körül álltak, így az ukrán támadásra csak később lehettek hatással.³¹⁹

Az ukrán támadás elsősorban a 20. g.hdsg. védősávjának bal szárnyát érte. A rendelkezésre álló erők alacsony létszáma nagy valószínűséggel nem tette lehetővé, hogy egy egységes, folyamatos, egymást kölcsönösen biztosító támpontokból álló védelmi vonalat hozzanak létre. Azt pedig végképp ellehetetlenítette, hogy jelentős tartalékokat képezzenek.

³¹⁸ AXE, David: 12,000 Russian Troops Were Supposed To Defend Kaliningrad. Then They Went To Ukraine To Die, Forbes, 27.10.2022. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/10/27/12000-russian-troops-once-posed-a-threat-from-inside-nato-then-they-went-to-ukraine-to-die/?sh=11de83223375> (megtekintve: 2022.10.29.) In: Takács: Kharkiv offensive

³¹⁹ ISW 2022.09.01. In: Takács: Kharkiv offensive.

Az ukránok műveletét jelentősen segítette a nyugati támogatás. Ebben a konkrét esetben azonban a haditechnikai eszközökhöz képest is legalább ugyanolyan fontos volt a felderítési támogatás, amelynek köszönhetően könnyebben tudták azonosítani az orosz védelem gyenge pontjait.

Az ellentámadáshoz az ukránok egy 7 dandárból álló csoportosítást hoztak létre. Ezek az erők északról dél felé haladva:

- 103. és 113. Területvédelmi Dandárok (tv.dd.);
- 92. és 93. Gépesített Lövészdandárok (gl.dd.);
- 3. Harckocsidandár (hk.dd.);
- 25. és 80. Légiroham Dandárok (lr.dd.);
- valamint az ukrán különleges erők ismeretlen számú csoportjai.

A kézirat lezárásnak pillanatában, nyílt forrásból ezen erők és nagyjából egy megerősítő rakétatüzér dandár jelenléte állapítható meg, a teljes harcértékük egy erősebb hadosztályénak felelt meg. A később kibontakozó műveletekből egyértelműen látszik, hogy az ukránok a 20. g.hdsg. és az 1. g.hk.hdsg. csatlakozása környékén kívántak támadni, alapos figyelemelterelést követően. Ezzel a támadással az volt a szándékuk, hogy az orosz jobb szárnyat legyőzve, olyan fenyegetést jelentsenek az 1. g.hk.hdsg.-re nézve, hogy az oroszok kénytelenek legyenek az Oszkil folyó mögé visszavonulni és ezáltal megszűnjön a fenyegetés a Donbaszban lévő ukrán erők északi, azaz bal szárnyán.

5.3.2. Az elterelő csapások

Mint azt ebben a fejezetben a továbbiakban bemutatom, a harkivi ukrán ellentámadás tartalmazza a klasszikus döntő támadó műveletek négy elemét, úgymint a betörés, az áttörés, a siker kifejlesztése, valamint az üldözés. Azonban a sikerhez elengedhetetlen volt az oroszok figyelmének elterelése. Ezek a műveletek két részre oszthatók.

Az első rész egy folyami átkelési kísérlet volt a Sziverszkij Donyec folyón Ozernye és Jampil között, amelyet az ukrán 15. Különleges Rendeltetésű Ezred kijelölt erői hajtottak végre.³²⁰ Jelenleg nem megállapítható, hogy ez egy általános célú támadás volt-e, de nagy valószínűséggel – az erőviszonyokból és a későbbi fő támadástól való távolságból

³²⁰ COOPER, Tom: *Ukraine War, 16 September 2022: East Kharkiv*
https://medium.com/@x_TomCooper_x/ukraine-war-16-september-2022-east-kharkiv-fae7688306e2 visited:
17.09.2022. In: TAKÁCS: Kharkiv offensive

következtetve – az ukránok nem törekedhettek itt nagyobb területek elfoglalására. Ehelyett viszont sikeresen fordították az 1. g.hk.hdsg. figyelmét annak bal, azaz keleti szárnyára.

Az elterelés második része Balaklija megtámadása volt délről. Ez a támadás egy harcászati szintű elterelő művelet volt, mivel a későbbi fő csapásirány közelében hajtották végre, az azt később végrehajtó hadműveleti méretű erők érdekeltségi területén belül.³²¹ Ennek a műveletnek az eredményére csak közvetetten tudunk következtetni abból, hogy a fő csapás által okozott meglepés tökéletesen sikerült. Érdeemes megjegyezni, hogy később Balaklija visszafoglalásakor az ebből, tehát déli irányból támadó erők tevékenyen részt vettek a település felszabadításában.

5.3.3. A betörés és az áttörés

Az ukrán fő támadás első eleme az áttörés volt. Ennek az az oka, hogy az orosz védelem gyengesége miatt az ukránok egyből áttörést tudtak elérni. Az ukrán fő támadás szeptember 6-án hajnalban indult a T2105-ös főút mentén, attól kicsivel északabbra Balaklija felé. Az ukrán előretörés tempójából és az erődítések hiányából ítélve az orosz védelem valószínűleg itt a lakott települések, alapvetően Verbivka és Vovcsij Jar megtartására törekedett. Az ukrán előretörés sebességéből ítélve az oroszok a települések közötti nyílt terep lezárása érdekében nem üzemeltettek figyelőket, de még járőröket sem.

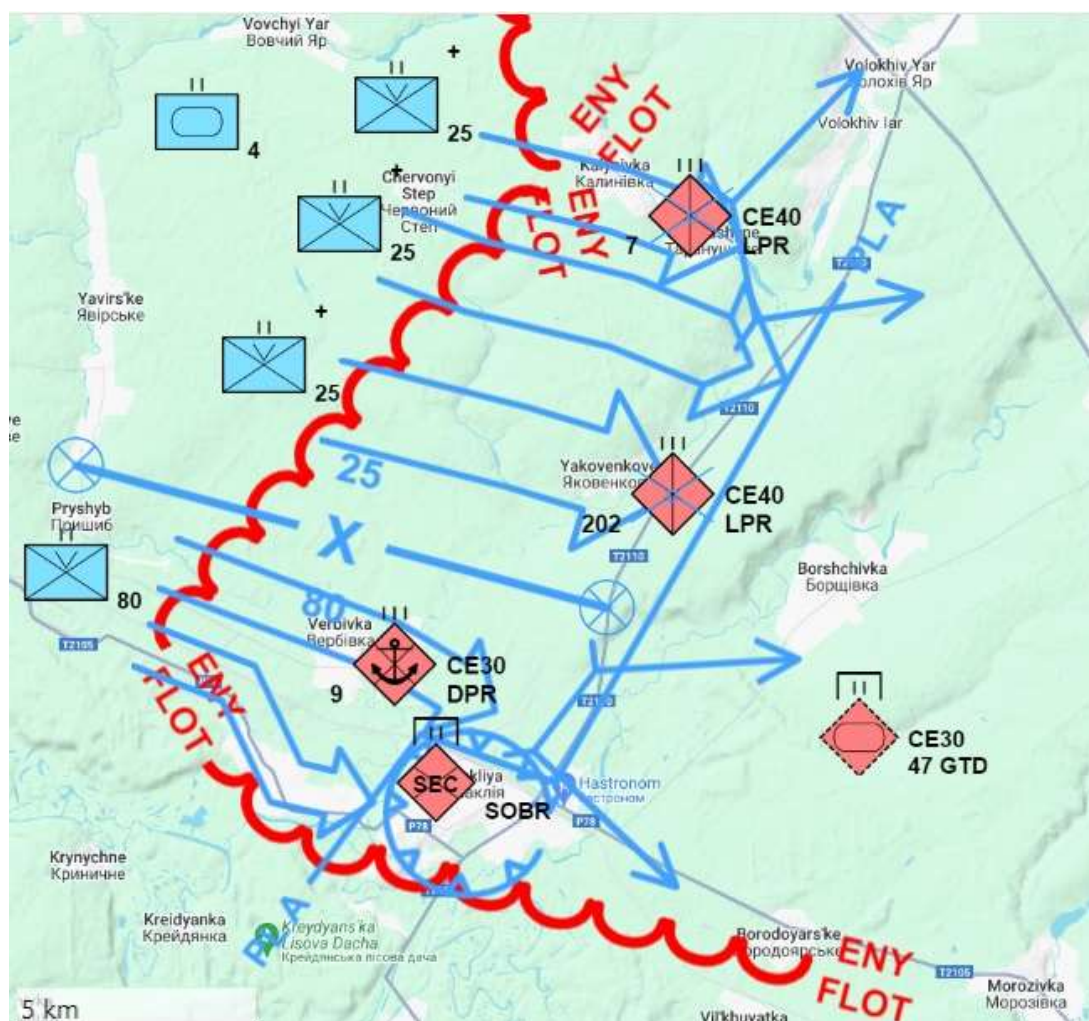
Az ukránok a nap végére 4 km mély és 10 km széles betörést értek el. Ebből arra következtetnek, hogy az itt támadó két dandár zászlóaljai sikeresen törtek előre a tovább támadási irányuk felé, az oroszok pedig még lassítani sem tudták az ukrán támadást. Egy ilyen tempójú és méretű előrehaladás azt jelenti, hogy az itt védekező orosz BTG-k – ekkor még létezett ez a szervezeti elem az orosz haderőben – védőkörleteinek teljes mélységét elfoglalták, tehát az áttörés első feltételét megvalósították. Az áttörés méreteiből továbbá megállapítható, hogy azt valószínűleg 2, de inkább 3 ukrán zászlóalj hajtotta végre.

Az áttörés jobb szárnyán az ukrán 80. l.r.dd. először Verbivkát támadta meg, valamint Balakliját próbálták meg észak felől átkarolni. Itt a LPR területéről sorozott, alig képzett állománnyal is csak részlegesen feltöltött 7. és 202. gépesített lövészezredek védekeztek, mögöttük tartalékban a 47. hk.ho. állt, amelynek harcértéke azonban kétséges volt, mivel a művelet során semmilyen hatásuk nem volt tapasztalható.

A támadás centrumában, Balaklijától északnyugatra a 25. l.r.dd. támadott annak érdekében, hogy elvágja a T2110-es főutat Balaklijától északra. Ehhez a 25. l.r.dd. támadó zászlóaljainak közelebbi feladata Jakovenkove település elfoglalása volt.

³²¹ A műveleti terület felosztását lásd: MH. Ált./54. I-16.o.

A támadás bal, azaz északi szárnyán volt az ukránok főcsapásának iránya, itt a közelebbi feladat Volokhiv Jar elfoglalása volt, amely a T2110-es főút és az M03 autópálya csomópontjánál fekvő kis falu.

31. ábra: A manőverek vázlata az ukrán betörés és áttörés során Balaklija és Volokhiv Jar között 2022. 09. 06-án. A szerző saját munkája.

Bár elvileg két külön lépése a támadásnak, de a betörés és az áttörés az orosz védelem gyengesége miatt itt most összemosódik. Az értekezés kéziratának lezárásáig elérhető források alapján a 25. és 80. lr.dd.-k áttörési terepszakaszán az ukránok 2:1 erőfölényben voltak, így a siker valószínűleg nem csupán a pusztaszámbeli fölényen múltott. Az orosz védelem első vonalának elsöprése és a közelebbi feladatok teljesítése után az ukránok akadálytalanul törtek a tovább támadási irány, a T2110-es út felé. Az áttörés sikeres végrehajtása érdekében az ukránoknak el kellett foglalniuk vagy legalább elszigetelniük Balakliját, elvágni a T2110-es utat Volokhiv Jar környékén és az esetleges orosz ellenlökéseket is el kellett tudni hárítaniuk. A jobb szárnyon tehát a 80. lr.dd. támadott, velük szemben a Roszgvargyija és a LPR 9. tgy.ezd. védekezett Balaklijában. Először azonban Verbivkát és a Sifernij vegyi kombinátot kellett

elfoglalniuk. Verbivka egy kisváros, főleg egy-két szintes családi házakból állt, amely a vegyi kombináttal együtt ideális védelmi támpontok kiépítésére. Azonban ezeket az objektumokat az ukránok szinte ellenállás nélkül birtokba vették és déluránra nyugatról felzárkóztak Balaklijára. Itt, a város peremén ütköztek a jobb szárnyon a nap folyamán először komolyabb ellenállásba.³²² Balaklija az orosz védelem egyik bástyája lehetett volna akkor is, ha csak az ott lévő szétzilált és nem erre a feladatra felkészített erők védik, hiszen a város mérete miatt a teljes 80. lr.dd. harcba vetésére szükség lett volna a visszafoglalásához. A várost nyugatról csupán két szűk mozgási folyosón lehetett megközelíteni, amelyet könnyen le lehetett zárni. Az áttörés vagy a város ostroma komoly erőforrásokat vont volna el a támadástól, így az első napon az ukránok megelégedtek a város blokkolásával.

Harcászati szinten ez azt jelenti, hogy az első lépcsőben támadó zászlóalj egy százada lezárta a város nyugati kijáratait, míg két százada északról tette meg ugyanezt. Ennek érdekében a szdpk-nak a saját sávhatárukon belül szét kellett osztani a szakaszaik sávjait, meg kellett határozni a harcrendet. A szdpk-nak azonosítani kell azokat a terepszakaszokat, amelyek mindenképp meg kell szállni vagy tűz alatt kell tudni tartani. Ezt követően a század a harcrendjét így építi fel és a szakaszparancsnokok is ezen feladatszabás alapján rendezik el a rajaikat. Ebben az esetben a nyugati kijáratokat könnyen le lehetett zárni az elővárosok, a folyó és az ipari területek miatt. Északon már kicsit nehezebb volt a helyzet, mert a város északi peremén egy nagy területű volt katonai telephely állt, amelyet műhelyek és magas kerítés vett körül. Ettől keletre viszont teljesen sík mezőgazdasági terület húzódott egészen a T2110-es útig. A telephely és a nyílt terep bekorlátozta a kivezető útvonalakat, amelyeket könnyebb volt megfigyelés és tűz alatt tartani, még ha a terep alapvetően megkönnyítette volna a manőverezést is.

A támadás centrumában tehát a T2110-es főút felé törtek előre az ukránok. Az apróbb patakokkal, amelyek a száraz nyár végére majdnem teljesen kiszáradtak, tarkított terep kedvezett a támadó manőverének, így az itt támadó ukrán zászlóalj kora délutánra sikeresen el is érte az utat. A támadás tempójából következően itt az ukrán szakaszok és századok harc előtti alakzatban haladtak és ellenállással szinte egyáltalán nem találkoztak.

Összességében megállapítom tehát, hogy az ukrán támadás az első napon sikeresen elérte az áttörést. Ezt alátámasztja az is, hogy már szeptember 6-án délutánra elszigetelték Balakliját és elvágták a T2110-es utat. Ezzel elértek az orosz védelem zászlóalj védőkörleteinek mélységén túlra, a peremvonalban védő első lépcsős erőket pedig legyőzték.

³²² BALMFORTH, Tom: *In liberated Ukraine town, locals sob with relief, relate harrowing accounts*, The Reuters, 14.09.2022. <https://www.reuters.com/world/europe/liberated-ukraine-town-locals-sob-with-relief-relate-harrowing-accounts-2022-09-13/> megtekintve: 2022.09.15. In: TAKÁCS: Kharkiv offensive

5.3.4. Az áttörés megszilárdítása – az ellenlökés elhárítása

Az orosz védelemre vonatkozó előírások már ekkor is rendelkeztek arról, hogy a védelem első lépcsőjébe beékelődő, vagy azon áttörő támadó oldalába ellenlökést kell végrehajtani. Ennek célja az ellenség áttörésének ellehetetlenítése, az áttört erők legyőzése és kedvező helyzet teremtése az eredeti helyzet visszaállítására törekvő későbbi ellencsapáshoz.³²³

A kézirat lezárásáig nem vált egyértelművé, hogy melyik alakulat hajtotta végre, de a források egy VDV BTG ellenlökéséről írnak.³²⁴ Ezek a források arról szólnak, hogy Volokhiv Jartól délnyugatra került sor az ellenlökésre, amelyet az ukránok sikeresen elhárítottak. Az ellenlökés egy korlátozott célú támadás, amelyet az első vonalban védelemben lévő zászlóaljok mögül indítanak egy arra kijelölt tartalékkal. Az ellenlökés célja, hogy a be- vagy áttört erőket visszavesse az eredeti peremvonalon túlra. Amennyiben az ellenlökést egy BTG-vel indították, az legfeljebb 2 km szélesen és az ukrán műveletek tempójából kiindulva délnyugati irányba ment végbe.

Az ellenlökés elhárítására a támadónak fel kell készülnie a tervezés során. Ami ismert, hogy ukránok szeptember 7-én délelőtt foglalták el Volokhiv Jart. Ebből arra tudok következtetni, hogy az ukránok a falu délkeleti előterében megütköztek az oroszokkal, éjszakára hevenyészett védelembe mentek át és másnap reggel folytatták a támadást. Ez utóbbiból pedig arra következtetek, hogy az ellenlökés csak annyit tudott elérni, hogy szeptember 6-án pár órára megállította az ukránokat, de az ukránok másnap változatlan lendülettel tudtak tovább törni.

Az ellenlökés irányát döntően befolyásolta, hogy délutánra az ukrán csapás centruma már elérte a T2110-es utat. Emellett Volokhiv Jartól délnyugatra a terep alapvetően sík, szántóföldek alkotják, amelyet azonban három patakmeder szel del át. Ezek a medrek merőlegesek az ideális támadási iránnyal (délnyugat, nagyjából 240°-os irány), illetve a mozgási folyosók nyugat és dél felé vannak. Ezek a medrek és az azok mentén lévő kisebb házsorok Kalinyivka vagy Taranusnye területén kiváló lehetőséget biztosítanak az uránoknak, hogy szükség esetén hevenyészett védelembe menjenek át.

Mindezek alapján az ellenlökés és annak elhárítása, következtetéseim szerint az alábbi módon ment végbe. Az orosz BTG megindította az ellenlökést, nagyjából a T2110-es úttal párhuzamosan. A szabályzataik szerint egységes páncélos harcrendben haladtak, harc előtti alakzatban, amíg el nem érték a harcbevétel terepszakaszát. A BTG parancsnokának elvileg tudnia kellett, hogy a támadás megindításának pillanatában hol és milyen helyzetben vannak az

³²³ Grau, Bartles: *The Russian Way of War*, 92.o.

³²⁴ Tom Cooper, 2022.09.16.

ukránok, azonban az orosz döntéshozatali rendszer korábban bemutatott jellege miatt nagy valószínűséggel hiányos információkkal rendelkezett.

Ebben az esetben csak az ukránokkal való harcérintkezés felvétele után rendeződtek harcalakzatba, kezdték meg a harcjárműről szállást és a támadást az ukrán támadó zászlóalj szárnyai ellen. Tehát ún. támadó rögzített harceljárást kellett végrehajtaniuk, amely azonban nem volt az oroszok erőssége. Emellett az ukránok nagy valószínűséggel készültek is a tervezés során az ellenlökésre, továbbá a művelet során meglévő információs fölényük birtokában idejekorán fel is deríthették az előkészületeket.

Így, amikor az oroszok megjelentek Volokhiv Jar-tól délnyugatra a mezőn, az ukránok gyorsan és hatékonyan reagálhattak rájuk. Hevenyészett védelembe mentek át a terepelemeket kihasználva, majd hatásos tűzzel elpusztították az orosz alegységeket. Nagy valószínűséggel ellenmanőverre nem került sor, de ha igen, akkor, az a terepadottságok miatt ott ideális volt.

32. ábra: Az orosz ellenlökés és elhárításának vázlata a terep és a részt vevő erők alapján.

Az ellenlökés elhárítása kulcsfontosságú volt az egész harkivi ellentámadás sikere érdekében. A 25. l.r.dd. nagy valószínűséggel ismerte az orosz tartalékok elhelyezkedését és így tisztában volt vele, hogy az ellenlökést milyen erő és mely irányból fogja végrehajtani. Ezt megerősítették nagy valószínűséggel az áttörés során folyamatosan végzett felderítéssel Volokhiv Jar irányába, illetve a terep folyamatos értékelésével – ezen feladatokat a dandár

felderítő (G2) és hadműveleti (G3) főnöksége végezte. Továbbá a manőver erők jelentései is segíthettek, hiszen az áttörés idején a terep és az időjárás kedvezett a felderítő tevékenységnek. Miután világossá vált, hogy az oroszok ellenlökésre készülnek, valószínűleg a 25. lr.dd. bal szárnyán támadó zászlóalj parancsnoka kapta feladatba az ellenlökés elhárítását. Az ukrán támadás fentebb leírt tempójából kiindulva, ebben az időpillanatban ez a zászlóalj valószínűleg harcalakzatban, de egységes páncélos harcrendben, vagy pedig biztosított menetben („bounding overwatch”) haladt kelet felé. A zászlóaljparancsnoknak a századait ebből a helyzetből egy hevenyészett védelmi terepszakaszra kellett rendelnie, az orosz elnöklés irányával minél inkább merőleges helyzetben.

Amennyiben ez a folyamat idejében és gyorsan végig megy, a zászlóalj bal szárnyán manőverező század, amelyik a legközelebb van az ellenlökés várható irányához még az ellenlökés kibontakozása előtt tud találni egy hevenyészett védelemre alkalmas helyet, például egy patakmedret fasorral. Ebben a konkrét helyzetben a szdpk. – és ez a zászlóalj összes századára vonatkozik – az alábbi megfontolások alapján tevékenykedett:

- a feladat vétele után tovább adta szakaszparancsnokainak, hogy készüljenek ellenlökés elhárítására és foglaljanak a felelősségi területükön belül hevenyészett védelemre alkalmas terepszakaszt;
- meghatározta a szakaszparancsnokainak, hogy a század felelősségi területén belül ki melyik terepszakasz lefogásáért a felelős, ismertette az aktuális határait a tüzelési sávnak és a tűztilos irányokat (ez utóbbi a szomszédos századok és zászlóaljak manőverei miatt rendkívül fontos, hogy akár percre pontosan legyen frissítve);
- a szakaszparancsnokok harcjárműről szállították a gyalogságot, meghatározták a harcrendet és megkezdték a hevenyészett védelem tűzrendszerének megszervezését;
- ez utóbbi alatt azt értem, hogy a harcjárműveket és a kollektív fegyvereket helyezték el először olyan pozíciókba, amelyek valamelyest védettek, viszont lehetővé teszik a fegyvereik hatásos lőtávolságának kihasználását (ez az az ok, ami miatt igyekeztek Volokhiv Jartól legalább 2 km távolságot tartani, hogy legyen tér az oroszoknak belépni a tűzzónába);

Az ellenlökés sikeres elhárításából arra következtettek, hogy mindezen feladatokat a 25. lr.dd. balszárny zászlóalja magas színvonalon hajtotta végre.

Ezzel egyidőben a 25. l.r.dd. centrumban támadó zászlóalj is parancsot kapott a dandártól, hogy készüljön fel az ellenlökés elhárítására. Ezt nagy valószínűséggel a zászlóalj bal szárnyának hevenyészett védelemre rendelésével és egy blokkolás feladat végrehajtásával oldották meg.

Az ellenlökés elhárításának az alapja tehát az információs fölény, a vezetési fölény és a parancsnokok gyors reakciója volt. Ezt követően az ellenlökő orosz BTG-nek a legtöbb veszteséget tűzzel okozták, de szükség lehetett az orosz BTG teljes legyőzéséhez arra is, hogy miután tűzzel súlyos veszteséget okozzanak neki, egy oldalába mért csapással megsemmisítsék azt. Ez utóbbi feltételezésemet az támasztja alá, hogy másnap az ukrán támadás az ellenlökés elhárítását követően az előző napi ütemben folytatódott tovább, ami azt feltételezi, hogy nem állt előttük szervezett orosz erő.

Ezt a manővert úgy volt célszerű végrehajtani, hogy az ellenlökést elhárító, hevenyészett védelemben lévő erők alkották a tűztámogató elemet, míg a balszárny zászlóalj tartaléka, vagy pedig a hevenyészett védelemben bal szárnyon lévő szakasz végrehajtotta a manővert.

A manőver lehetett átkarolás is a Volokhiv Jartól délnyugatra lévő szántóföldön megtorpanó oroszokra, de nagyobb a valószínűsége, hogy az előzőleg elszenvedett tűzcsapások hatására az oroszok már csak sporadikus ellenállásra voltak képesek így a 28. ábrán szaggatott vonallal jelölt megtisztító jellegű (*clear*) feladatot hajtották végre az ukránok.

Akármelyik feladatot is hajtották végre, a manővert szigorúan össze kell hangolni a tűzzel. A terep és a feladat méreteiből adódóan ezt egy, de inkább két század hajthatta végre. Ha kettő, akkor a műveletet a zászlóalj harcvezető központja irányította. Akárhogy is, a manőver előtt a szdpk-knak az alábbi kérdésekben kellett intézkedést kapniuk:

- a konkrét feladat és cél (megsemmisíteni az ellenlökő orosz BTG maradványait annak érdekében, hogy biztosítsák az egész dandár bal szárnyát és a másnapi tovább támadást);
- az orosz BTG elhelyezkedésével is tisztában kellett lenniük;
- a manőver megindításának terepszakaszát és az elvárt irányát is meg kellett határozni (ez utóbbira megoldás az is, ha a végrehajtó szdpk. dolgozza ki és azt pontosan jelenti a harcvezető központnak);
- a manőver kezdetét, irányát és méretét pontosan ismernie kellett a tűztámogató elemnek a baráti tűz elkerülése végett;
- a manőver végrehajtása utáni tevékenységre is intézkedni kellett.

5.3.5. A siker kifejlesztése

Miután az ukránok legyőzték az ellenlökést, elszigetelték Balakliját és szilárdan tartották az elért terepszakaszt, amely egy 10-20 km átlagos mélységű és 20 km szélességű terület. Az

ukránok szeptember 7-én reggelre minden szempontból megvalósították a hadműveleti szintű áttörést.³²⁵ Továbbá, mivel az oroszok nem hajtottak végre ellencsapást sem, így a művelet átlépett az áttörésből a siker kifejlesztése fázisba. Ez utóbbit támasztja alá az a tény is, hogy a kiegészítő irányba mért csapást az ukrán 103. és 113. tv.dd. sikeresen hajtotta végre Cskalovszke irányába.

Nyílt forrásból nem állapítható meg, hogy a 20. g.hdsg. parancsnoksága milyen információkkal rendelkezett ekkor, de abból, hogy szeptember 6-7 éjszakáján a 20. g.hdsg. nem rendelt el ellencsapást, de az erőit sem kezdte el visszavonni, arra következtetnek, hogy nem volt valós helyzetképük az ukrán áttörés méretéről.

Szeptember 7-én délelőtt az ukránok a déli szárnyon két irányba folytatták a tevékenységüket. A jobb szárnyon továbbra is Balakliját szigetelték el, illetve felkészültek a város elfoglalására, míg a bal szárnyon – ahová az egész offenzíva főcsapás iránya átkerült – Volokhiv Jartól tovább támadtak északkelet felé.

A fő irányban a támadás tempója nem változott az előző naphoz képest. Gyors ütemben törtek előre Kupjanszk felé, és a szeptember 8-án a nap végére éllel elérték Hrusivkát. A déli szárnyon az oroszok a kelet felé még meglévő visszavonulási útvonalon nagy veszteségek mellett kivonták az erőik maradványait Balaklijából Veszele felé, így Balakliját szeptember 8-ra már az ukránok ellenőrizték.³²⁶ Ezt követően az ukránok Balaklijától keletre lassabban haladtak, amelynek az oka az, hogy a főcsapás irány innen északra Kupujanszk felé volt.

Északon, a főcsapás irányban az áttörést végrehajtó 25. lr.dd.-t az élen a 92. gl.dd. váltotta fel. Ez teljesen normális – valószínűleg így is tervezték – hiszen az áttörés után a sikert egy friss erőnek kell kifejlesztenie. Ebben az irányban az ukrán fő erők szeptember 7-re elérték Sevcsenkovét délről, míg a 14. gl.dd.-ral megerősített 102., 103. és 113. tv.dd.-k kiegészítő csapása nyugat felől zárkózott fel a kisvárosra.

Az ukrán támadás tempójából világosan látszik, hogy nem ütköztek jelentős ellenállásba, valamint az is, hogy végig az aszfaltozott utak mentén törtek előre. A 20. g.hdsg. valószínűleg jól ismerte fel, hogy melyek a legfontosabb csomópontok, mivel Sevcsenkovenél és másnap Kupjanszk nyugati előterénél került sor a hadművelet legnagyobb összecsapásaira.³²⁷

³²⁵ Ált./54. III-8.o.

³²⁶ STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, BARROS, George, PHILIPSON, Layne, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 09*, ISW 2022.09.09. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-9> (megtekintve: 2022.09.18.)

³²⁷ ISW 2022.09.09.

A műveletek tempója és a források szerint Sevcsenkovénél szeptember 8-án zajlott az ütközet. Itt a fent említett három ukrán dandárral szemben első vonalban az orosz 36. gl.dd. volt védelemben, míg a műveletek kezdetekor a második vonalba a 254. és 488. gl.ezd. és az 59. hk.dd. maradványai érkeztek be. Ez utóbbi három egység a 144. gl.ho. alárendeltségébe tartozott.

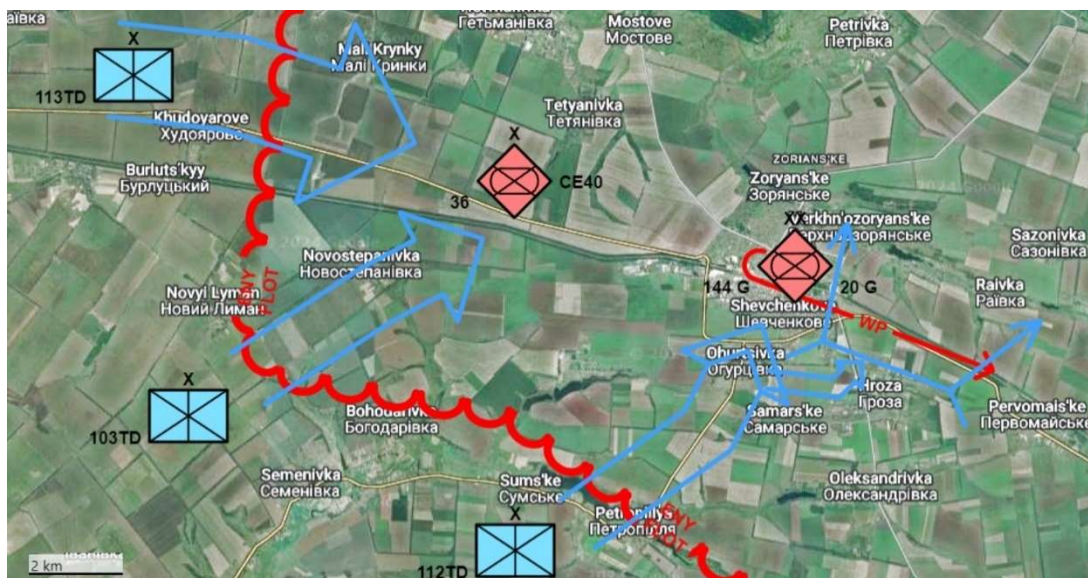
Szeptember 8-ra dél felől az ukrán 92. gl.dd. felzárkózott a városra, de mivel a feladatuk a keleti irányú előretörés volt, így kétséges, hogy milyen mértékben vettek részt a Sevcsenkovei ütközetben. Délről támadta a várost még a 112. tv.dd. is. A siker kifejlesztésének logikája alapján a 92. gl.dd. valószínűleg nem harcolt a Sevcsenkovei ütközetben, így azt egy korábbi cikkemben tévesen állítottam. Ehelyett valószínűleg a várost nyugat felől a 103., 113. és 14. gl.dd. erői támadták, ezáltal lekötve a védőket, míg a helyi döntő csapást jobbról átkarolva a 112. tv.dd. hajtotta végre.

Az ukránok dolgát megkönnyítette, hogy a 144. gl.ho. erői nagy valószínűséggel nem harcoltak itt sokat, mivel egyes források³²⁸ szerint másnap, szeptember 9-én már az Oszkil folyón keltek át kelet felé, míg szeptember 26-án Limannál jelentették őket.³²⁹ Így nagy valószínűséggel csak az orosz 36. gl.dd. erőivel és a 144. gl.ho. visszavonuló elemeivel kellett megütközni.

Akárhogy is alakult, a dél felől közelítő 112 tv.dd-nak menetből indított támadást kellett végrehajtania. Mivel ebben a pillanatban az oroszok, főleg a 144. gl.ho. alegységei már nagyban vonultak vissza kelet felé, a támadást nem csupán a város birtokbavétele, hanem a visszavonulási út lezárása érdekében is végre kellett hajtani. Ez azt feltételezi, hogy a 112. tv.dd. támadásának jobb szárnyát el kellett tolni kelet felé, hogy megpróbálják az oroszok visszavonulását minél jobban nehezíteni. Ez egy igen nehéz feladat, hiszen egy folyamatban lévő támadás során az egész támadási sávot és ezáltal az egész koordinációt meg kell változtatni. Ez vagy nem sikerült, vagy pedig a dandár parancsnoka tudta, hogy feleslegesen bonyolítaná a helyzetet. Így a 144. gl.ho. erői vissza tudtak vonulni Sevcsenkovéből, de a 36. gl.dd. lényegében megsemmisült.

³²⁸ AXE, David: *The Ukrainian Army Reportedly Destroyed Another Russian Division*. Forbes, 2022.09.26. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/26/the-ukrainian-army-reportedly-destroyed-another-russian-division/?sh=37de806f5e9c> (megtekintve: 2024.03.08.)

³²⁹ OSINT (Uri) az X-en <https://twitter.com/UKikaski/status/1574345163270406146> (megtekintve: 2024.03.08.)

33. ábra: A sevcsenkovei ütközet manővereinek vázlata. A szerző saját munkája.

A siker kifejlesztésének egyik fontos eleme volt a sevcsenkovei ütközet. Azonban ennél is fontosabb volt, hogy ugyanezen a napon, azaz szeptember 8-án a 80. l.r.dd., amely nem vett részt Balaklija elfoglalásában, hanem a város körülzárása után tovább küldték inkább kelet felé, elérte Szenkovét. Ez 60 km előretörést jelent három nap alatt. A 80. l.r.dd-t ekkor arccal dél felé fordították, hogy az 1. g.hk.hdsg. hátát fenyegetse. A helyzetet kihasználva a 80. l.r.dd. balszárny zászlóalja a siker kifejlesztését teljessé téve további 30 km-t tört délre az Oszkil folyó mentén Horohovatka faluig. Ezáltal az Izjumi központtal álló 1.g.hk.hdsg. egyetlen olyan ellátási útvonalát is elvágta, amely az Oszkil folyó keleti oldalával kötötte össze őket.

Ezzel egyidőben a 92. gl.dd. szeptember 8-án éjjel, míg szeptember 9-re zömmel elérte Kupjanszkot, ezáltal megvalósítva a siker kifejlesztését és teljesen kettévágva a 20. g.hdsg. védősávját az államhatár és a Sziverszkij Donyec folyó között.³³⁰ Ezáltal az összes olyan fontos terepszakaszt, főleg közlekedési csomópontokat elfoglalták, amely következtében a 20. g.hdsg. azon részeinek is vissza kellett vonulnia, amelyekkel az ukránok nem is találkoztak. Ez a siker kifejlesztésének tankönyvi szerinti megvalósítása. Szeptember 9-én már az oroszok is beismerték, hogy gond van és megkezdték a visszavonulást az Oszkil folyó mögé.³³¹

A siker kifejlesztése során – mint azt említettem – az ukránok csak a korábban bemutatott módon Sevcsenkovenél, illetve Kupjanszk nyugati előterében Hrusivkanál ütköztek komolyabb ellenállásba. Ez utóbbi helyen egy rövid, de heves ütközetre került sor szeptember 9-én délután.

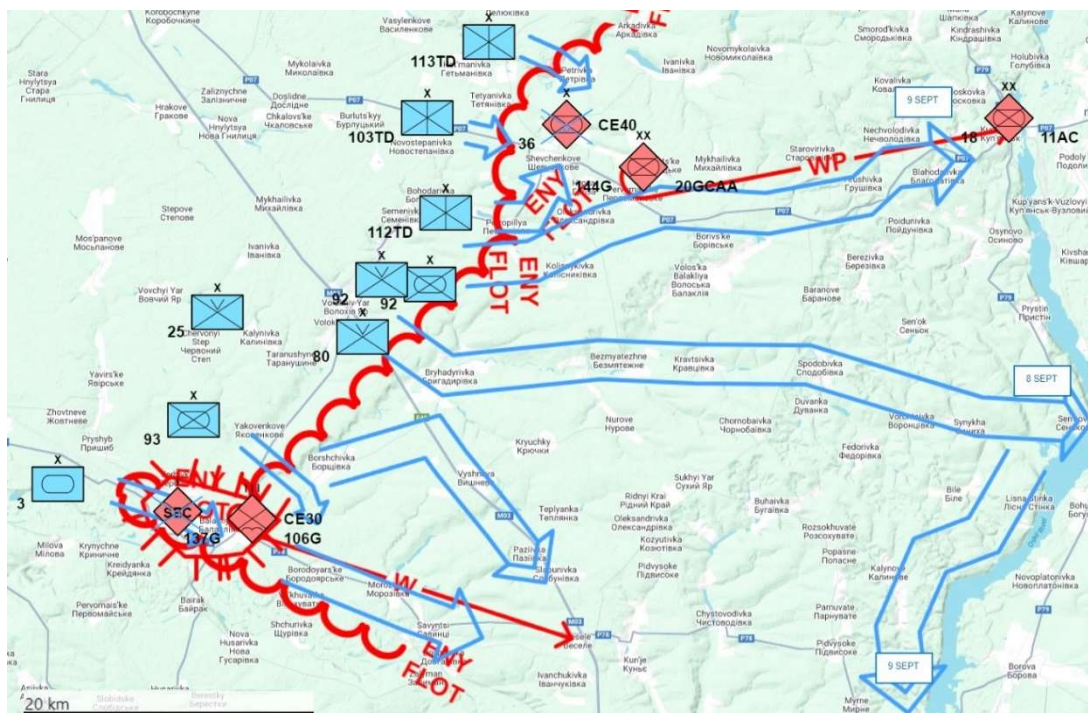
³³⁰STEPANENKO, Kateryna, MAPPEs, Grace, BARROS, George, HOWARD, Angela, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 10*, ISW 2022.09.10. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-10>

(megtekintve: 2022.09.12.)

³³¹ ISW 2022.09.10.

Kupjanszk nyugati előterébe, egy szűk hídfőbe az ide eljutó Roszvgargyija erők, a Balti Flotta 11. hadtestének maradványai, főleg a 18. gl.ho. és a nagy sietve előre küldött alig képzett sorállománnyal feltöltött 3. hadtest erői szorultak vissza. Az ukránok napközben egy HIMARS csapással lerombolták az Oszkil folyón lévő közúti hidat, így az oroszok csak egy sebtében felépített pontonhídon vonulhattak vissza. Ez a sarokba szorult helyzet, valamint az orosz csapatok viszonylag nagy létszáma azt eredményezte, hogy az ukránokat szeptember 9-én délután Kupjanszk nyugati peremén megállították. Az ukrán erők nagy valószínűséggel felmérték, hogy az oroszokat itt nem tudják olyan könnyen elsöpörni, mint az előző napokban, valamint a saját erőik is pihentetésre szorultak, így éjszakára hevenyészett védelemre rendezkedtek be. Az oroszok másnap reggelre, felszerelésük jelentős részét hátrahagyva átkeltek az Oszkil folyó nyugati (bal) partjára.³³²

³³² ISW 2022.09.10.

34. ábra: A siker kifejlesztése során végrehajtott manőverek vázlata 2022.09.07.-09. között. A szerző saját munkája.

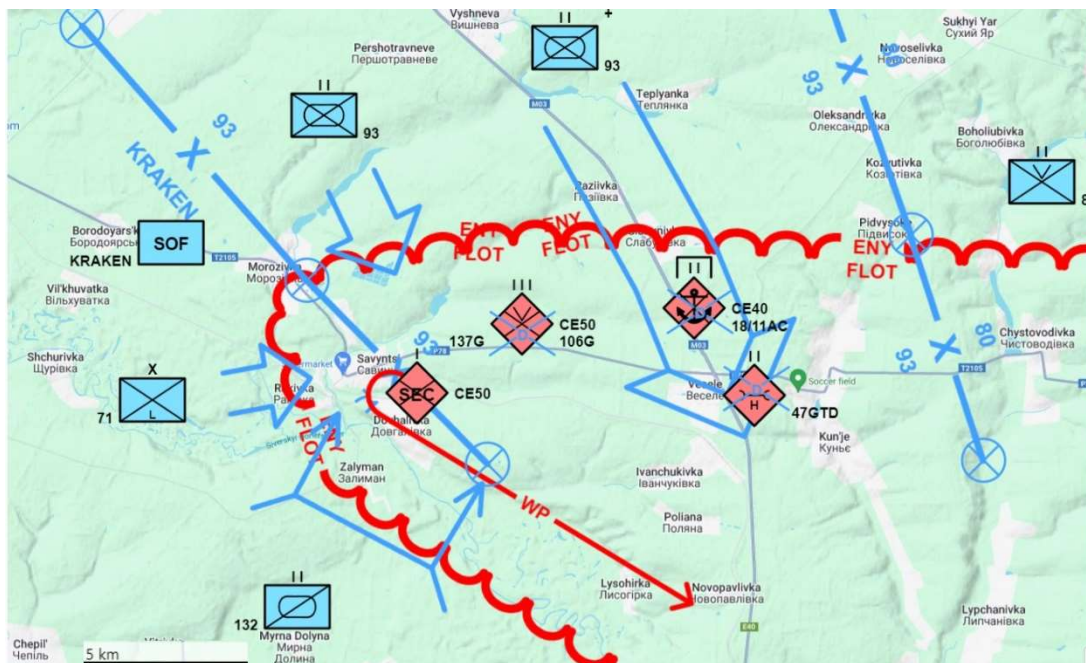
Annak érdekében, hogy a siker kifejlesztése után átléphessenek az üldözésbe, a visszavonuló oroszokkal fenn kellett tartani a harcérintkezést. Délen ehhez még szeptember 9-én el kellett foglalni Veszelét. Veszele Balaklijától keletre egy fontos közlekedési csomópont. Itt a Balaklijából sikeresen visszavonult 137. g.vdv.ezd. maradványai alkották a védelem gerincét, hozzájuk csapódott még a Balti Flotta 11. hadtestének ismeretlen erejű része, a korábban már megfutamított 47. hk.ho. maradványai és a Balaklijából kimenekült Roszgvargyija alegységek roncsai is. Ezek az alegységek – a 137. g.vdv.ezd. maradványai kivételével – ekkor már nem voltak alkalmasak szervezett ellenállás kifejtésére.

Balaklija elfoglalása után a 3. és 4. hk.dd.-k egyes alegységei (a harckocsidandárok a teljes művelet alatt nem egyben, hanem szakaszokra szétbontva a gépesített lövész alegységeket megerősítve kerültek bevetésre) a Kraken különleges műveleti osztag és a 71. vadász dandár (jg.dd.) könnyű gyalogos erőivel nyugat felől lekötötték az orosz védőket Szavinci felől. Ezt követően az ukrán 93. gl.dd. hajtotta végre a fő csapást a bal szárnyról Veszele felé.³³³

Ez a művelet a megkerülés tankönyvi példája volt, amellyel a Veszele és Szavinci között védekező oroszok hátába sikerült betörni, elvágták a visszavonulási útvonalukat és az így megkerült erőket teljesen megsemmisítették, még 137.g.vdv.ezd. parancsnoka Pavel Krivov

³³³ KOSHIW, Isobel; TONDO, Lorenzo; MAZHULIN, Artem: *Ukraine's southern offensive 'was designed to trick Russia'*. The Guardian 2022.09.10. <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/10/ukraines-publicised-southern-offensive-was-disinformation-campaign> (megtekintve: 2024.03.08.)

alezredes is elesett.³³⁴ A Veszele körül vívott ütközetben az ukránok 3,5:1 erőfölényben voltak. Az oroszok teljes megsemmisítése mégis azt jelentette, hogy a számosítható tényezőkön túl további tényezőkben voltak fölényben, mint például egységes és határozott vezetés, vagy morál.

35. ábra: a Veszele körüli ütközet manővereinek vázlatja. A szerző saját munkája.

A fenti műveletek leírása alapján megállapítom, hogy az ukrán ellentámadás szeptember 10-én reggelre a siker kifejllesztése fázist sikeresen lezárta és átlépett az üldözés fázisába.

5.3.6. Az üldözés

Az üldözés az utolsó, de az egyik legveszélyesebb eleme a döntő támadás négy elemének. A siker kifejllesztése során ugyanis a már legyőzött ellenséges erők között/mögött kell elfoglalni kulcsfontosságú terepszakaszokat, amelyek szervezett védelmére az ellenség valószínűleg nem képes. Miután ezzel a támadó sikeresen visszavonulásra kényszerítette az ellenséget, következik az üldözés. Ennek célja, hogy a visszavonuló ellenséget és az időközben átvezényelt tartalékokat utolérjük és legyőzzük őket, hogy a visszavonulás után se tudjanak rendezetten védelembe átmenni, vagy csak a tervezettnél sokkal hátrébb.

Az ukránok a 20. g.hdsg. erőit az Oszkil folyón keresztül próbálták meg üldözni. Ez azonban a terep bonyolultsága és az erők kifáradása miatt kevésbé volt sikeres. Ennél sokkal fontosabb cél volt az ellentámadás során eddig kevésbé érintett 1. g.hk.hdsg., mivel az ő legyőzésükhöz

³³⁴ WarMonitor bejegyzése az X-n <https://twitter.com/sidant14/status/1569729718005415937> (megtekintve: 2024.03.09.)

nem kellett átkelni jelentős folyami akadályon sem. Ennek az üldözésnek az alapjait szeptember 8-án a Veszele falunál elért sikerrel rakták le.

Az orosz hadászati-hadműveleti szintű vezetés ekkor már tisztán látta a helyzetet és az 1. g.hk.hdsg. törzse és logisztikai elemei megkezdték Izjum környéki harcálláspontjaiknak és logisztikai elemeiknek a kiürítését Liman felé. A jelenleg elérhető nyílt források és a műveletek eddigi folyása alapján az 1. g.hk.hdsg. nyitott északi szárnya felé az ukrán 80. lr.dd. a 3. hk.dd. és a „Kraken” különleges műveleti osztag erői támadtak.³³⁵ Ezzel az északnyugat – délkelet tengelyen végrehajtott támadással összhangban a Velika Komsuvakha – Dovhenke vonalról a 95. lr.dd. vezetésével egy kiegészítő csapást indítottak az ukránok, hogy az arccal dél felé álló orosz fő erőkből lekössenek annyit, hogy ne tudjanak erősítéseket észak felé átdobni az ukrán üldözési kísérlet megakadályozására.

Az oroszok meglepően gyorsan reagáltak és szeptember 9-10-én éjszaka már nem csak a hadsereg törzse és a logisztikai elemek, hanem a harcoló magasabbegységek is megkezdték a visszavonulást. Az üldözést kiterjedt aknásítással és halogató harctevékenységgel próbálták meg lassítani, bár ez utóbbi elég ambivalens módon valósult meg. Az egyik legerősebb magasabbegység a 4. g.hk.ho. egy zászlóaljra való T-80 közepes harckocsit hagyott hátra érintetlenül, míg a 2. g.gl.ho. súlyos veszteségeket szenvedve, terepszakasról-terezszakaszra visszavonulva vetette be ekkor már erősen leharcolt BTG-it az ukránok lassítása érdekében.³³⁶ Az ukrán üldözési kísérlet összességében felemás eredményt hozott. Az 1. g.hk.hdsg. többségét sikerült visszavonni az Oszkil folyótól keletre. Ezt azok a tények támasztják alá, hogy ebből a magasabbegységből nem estek ezerszámra hadifogságba katonák művelet során, valamint a már említett zászlóaljra való harckocsit leszámítva nem zsákmányoltak az ukránok jelentős mennyiségű haditechnikát. Továbbá az 1. g.hk.hdsg.-t nem vonták ki, hanem tovább harcolt Szvatove környékén 2022. őszén.³³⁷

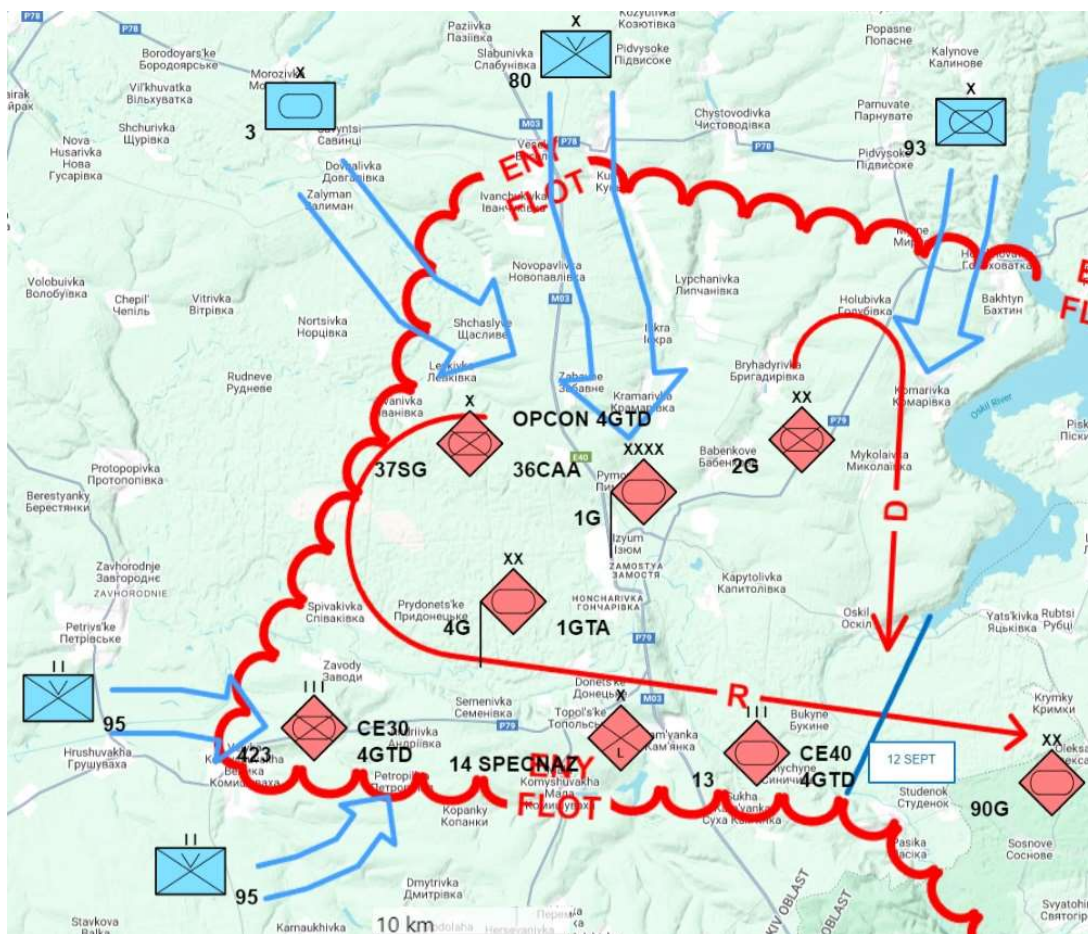
Az üldözés további megismeréséhez továbbra is a tényeket kell alapul venni. Kupjanszknál a 92. gl.dd. egy kis alegysége, valószínűleg a dandár felderítő zászlóaljának egy, legfeljebb két

³³⁵ HUNDER, Max and HNIDYI, Vitalii: *Russia gives up key northeast towns as Ukrainian forces advance*, Reuters, 2022.09.11. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-troops-raise-flag-over-railway-hub-advance-threatens-turn-into-rout-2022-09-10/> (megtekintve: 2022.09.14.)

³³⁶ LENDON, Brad: *The rot runs deep in the Russian war machine. Ukraine is exposing it for all to see*, CNN, 2022.09.12. <https://edition.cnn.com/2022/09/13/europe/ukraine-advance-russia-war-analysis-intl-hnk-ml/index.html> (megtekintve: 2022.10.12.) valamint <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html> (megtekintve: 2022.09.16.)

³³⁷ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, PHILIPSON, Layne, HOWARD, Angela, KLEPANCHUK, Yekaterina, WILLIAMS, Madison, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 14*, ISW 2022.11.14 <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-14> (megtekintve: 2022.11.15.)

szakasza szeptember 11-én átkelt a folyón, míg ugyanezen a napon az ukránok felszabadították Izjumot.³³⁸

36. ábra: Az ukrán üldözési kísérlet és az orosz 1.g.hk.hdsg. visszavonulása manővereinek vázlata. A szerző saját munkája.

Ha ezeket összevetjük a halogató harc követelményeivel, az ukrán előretörés tempójával és az elkövetkező ütközetekkel, akkor megállapíthatjuk, hogy az oroszok heves, de rövid ideig tartó ütközetekkel próbálták meg lelassítani az ukrán üldözést Veszele, Csisztovogyivka, Borova és Oszkil települések környékén. Összességében megállapítható, hogy az oroszok jelentős veszteségek árán, de az 1. g.hk.hdsg. szervezett tevékenységre való képességét megtartva vonták vissza az erőiket az Oszkil folyótól keletre.

5.3.7. Az offenzíva folytatása az Oszkiltól keletre

A terep, azon belül is az Oszkil folyó mint jelentős folyami akadály, az orosz erők felemás, de inkább sikeres visszavonása a folyótól keletre azt eredményezte, hogy az ukrán hadműveleti művelet, amit harkivi ellentámadásként ismerünk, szeptember 12-re gyakorlatilag lezárult.

³³⁸ GUERIN, Orla: *Ukraine war: Inside the recaptured city of Izyum*. BBC 2022.09.15. <https://www.bbc.com/news/world-europe-62917437> (megtekintve: 2024.03.09.)

Azonban az így megszerzett kezdeményezést csak a támadás további fenntartásával lehetett megtartani. A támadás további folytatása mellett szólt az is, hogy ekkor még nem érkeztek be jelentős orosz tartalékok, valamint az is, hogy a herszoni ellentámadás megkönnyítése érdekében továbbra is le kellett kötni az oroszokat itt északon. Tehát ismét egy betörést, majd egy áttörést kellett elérni, de már egy folyami akadályon átkelve.

Ennek kedvező feltételeket teremtett, hogy az orosz védelem bal szárnyában Szviatohirszknél az ukrán különleges műveleti csoportok gumicsónakok segítségével sikeresen keltek át a Sziverszkij Donyec folyón.³³⁹ A következő napon, szeptember 13-án a 80. lr.dd. kihasználta az orosz védelem rendezetlenségét és egy hajnali átkelést követően pontonhidat vert a folyón Rubcinál, Borovatól keletre és felújította a támadását kelet felé.³⁴⁰

Északon, Kupjanszknál az előző napokban átkelt felderítő és különleges műveleti erők igyekeztek a hídfőt kiszélesíteni, majd kisebb rajtaütésekkel és vállalkozásokkal megakadályozni az oroszokat a védelem megszilárdításában. Jóllehet ezen orosz erők voltak azok, amelyek szeptember 9-én és 10-én nagy veszteségeket szenvedve vonultak vissza a folyón át, azonban az ukránok nem értek el jelentős előretörést. Ennek az egyik elsődleges oka az volt, hogy a folyó keleti partján harcoló ukrán felderítő erőknek nem volt elég ereje, így feladta sem az áttörés kierőszakolása, a gépesített fő erők pedig a korábbi ukrán előretörés nagy tempója miatt csak szeptember 15-re tudtak felzárkózni a folyóra. Szeptember 16-ra azonban az addigra jelentősen kiszélesített hídfőbe átkelve a 92. lr.dd. gépesített lövész és harckocsizó alegységei visszafoglalták Kupjanszkot, az oroszokat rövid harcok után kiszorítva onnan.³⁴¹

A következő napon, azaz szeptember 16-án a szviatohirszki hídfőt sikerült annyira kiszélesíteni, hogy a 81. lr.dd. egy százada is át tudott kelni a folyón és birtokba vették Sztudenok települést.³⁴² Ettől keletre is sikeresen keltek át az ukránok a folyón, a 79. lr.dd. és a 66. és 95. gl.dd. erői délről Liman külvárosaira zárkóztak fel. Ekkor a Sztudenok – Liman vonalon a 3. Gárda Szpecnaz Zászlóalj, az 503. és a 752. gl.ezd-k, valamint LPR és DPR erők maradványai mellett a 13. és 16. BARSZ zászlóaljak voltak védelemben. Az ukránok szeptember 17-19

³³⁹ HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, LAWLOR, Katherine, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 12*, ISW 2022.09.12. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-12> (megtekintve: 2022.09.13.)

³⁴⁰ STEPANENKO, Kateryna, Hird, Karolina, LAWLOR, Katherine, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 13*, ISW 2022.09.13. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-13> (megtekintve: 2022.09.14.)

³⁴¹ LAWLOR, Katherine, MAPPES, Grace, CLARK, Mason, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 16*, ISW 2022.09.16. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-16> (megtekintve: 2022.09.17.)

³⁴² ISW 2022.09.16.

között nem érték el sikert a szívós orosz védelemnek köszönhetően, amely a mocsaras ártérre támaszkodott, valamint a támadók csak hozzávetőlegesen 2:1 erőfölényben voltak. Ezért az ukránok szeptember 20-án Liman előterében hajtottak végre egy nagyobb támadást, amelyet az oroszok az ide összpontosított erőikkel visszavertek.³⁴³ Ezzel viszont kibillentették az egyensúlyából az orosz védelmet és a jobb, azaz nyugati szárnyukon Rubcinál a 95. gl.dd. csapása szeptember 22-én sikeresen áttörte az itt harcoló 503. gl.ezd. védelmét.³⁴⁴ Az áttörés olyan jól sikerült, hogy szeptember 23-án estére elérték Ridkodub települést, amely 15 km mély előretörést jelent.³⁴⁵ Ez alapján megállapítom, hogy egy nap alatt kijutottak a védelemben lévő orosz ezred mélységi területei mögé, tehát ismét egy tankönyv szerint áttörést valósítottak meg. Mindehhez hozzájárult, hogy a Liman körüli ütközetben az összes résztvevő erő aránya 4,5:1 volt.

Ez az áttörés egyben egy kicsit átlépett a siker kifejtésébe, mivel az 503. gl.ezd. bal szárnyának maradéka és a bal szomszéd 3.g.szpec.z. is visszavonulásra kényszerült. Ennek az ukrán áttörésnek eredményeképp Limant északról, nyugatról és délről is ukrán erők tartották nyomás alatt. Liman helyzetét tovább rontotta, hogy a Liman – Kremnina utat szeptember 26-ra gyakorlatilag elzárták az ukrán 3. Különleges Rendeltetésű Ezred (kr.ezd.) csoportjai által végrehajtott lesállítások.

Szeptember 28-29-én az ukránok észak felől megkezdték a limani katlan felszámolását, mivel ebből az irányból az oroszok nem rendelkeztek kiépített védelemmel. Szeptember 30-ra jelentősen összeszűkítették a gyűrűt, Jampilt is sikerült visszafoglalniuk.³⁴⁶

Szeptember 30-án az éj leple alatt az oroszok megkezdték az erők visszavonását Kremnina felé a Zserebec folyón át³⁴⁷, de az egyetlen átkelő, az ilyenkor valószínűleg tetőfokára hágó szervezatlenség, valamint az ukrán lesállítások miatt a visszavonulás másnap október 1-én délelőtt is folytatódott. Így a drónokkal helyesbített ukrán tüzérségi tűz súlyos veszteségeket

³⁴³ LAWLOR, Katherine, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 20*, ISW 2022.09.20. <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-20> (megtekintve: 2022.09.21.)

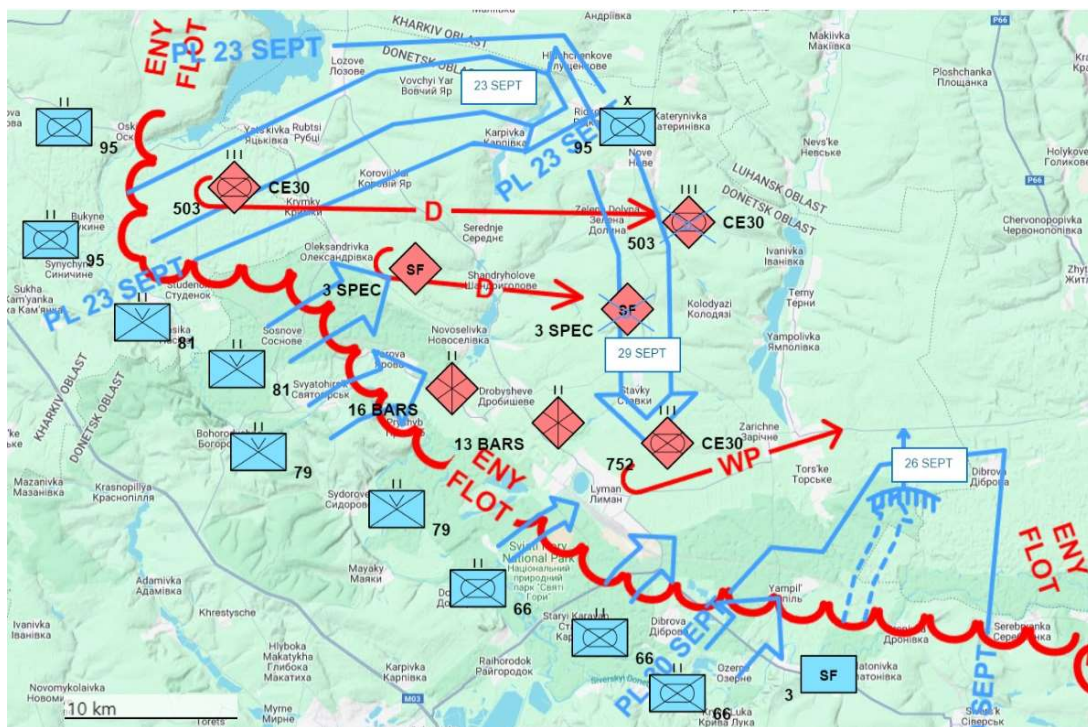
³⁴⁴ HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, LAWLOR, Katherine, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 22*, ISW 2022.09.22. <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-22> (megtekintve: 2022.09.23.)

³⁴⁵ HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 24*, ISW 2022.09.24. <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-24> (megtekintve: 2022.09.25.)

³⁴⁶ STEPANENKO, Kateryna, LAWLOR, Katherine, MAPPE, Grace, BAILEY, Riley, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 30*, ISW 2022.09.30. <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-30> (megtekintve: 2022.10.01.)

³⁴⁷ Az orosz védelmi minisztérium bejegyzése a Telegramon 2022.10.01. https://t.me/mod_russia/20439:%C2%A0https://twitter.com/neonhandrail/status/1576240466487439363:%C2%A0https://www.youtube.com/watch?v=R5vvrblYsqU; (megtekintve: 2022.10.02.)

okozott, szinte csak gyalogságnak sikerült átjutnia a folyón. A veszteségek mértékére jellemző, hogy egyes források szerint a 752. gl.ezd. 300 katonájából csupán 75 fő maradt hadrafogható október 1-én nap végére.³⁴⁸ Az már saját megjegyzés, hogy ha a Liman környéki csatákat ilyen létszámmal kezdte az ezred, az nagyjából 20-30%-os harcértéket jelentett már az összecsapás kezdetén az eredeti létszámhoz képest.

37. ábra: A Liman körüli ütközet manővereinek vázlata szeptember 23 és 30 között. A szerző saját munkája.

Azonban október 1-e után sem álltak le itt az ukrán támadó műveletek, mivel a Zserebec folyótól keletre ekkor már ott voltak a Sziverszkij Donyec folyón korábban átkelt 3. kr.ezd. csoportjai, akik dél felől kisebb-nagyobb rajtaütésekkel és vállalkozásokkal folyamatosan támadták az oroszok bal szárnyát, ezzel lassítva védelmük megszilárdítását.³⁴⁹ Azonban a következő napokban itt nem került sor nagyobb ukrán támadásra, így az oroszoknak sikerült megszilárdítani a helyzetüket.

Ezzel egyidőben északon Kupjanszknál az oroszok a kedvező terepre támaszkodva szintén megvetették a lábukat. Itt a várostól keletre érezhetően emelkedik a terep, amelyet sűrű ártéri

³⁴⁸ War Gonzo orosz milblogger bejegyzése a Telegramon https://t.me/wargonzo/8520;%C2%A0https://twitter.com/666_mancer/status/1574826431670018049;%C2%A0https://t.me/wargonzo/8510;%C2%A0https://t.me/wargonzo/8512 (megtekintve: 2024.03.09.)

³⁴⁹ HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, LAWLOR, Katherine, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 3*, ISW 2022.10.03. <https://understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-3> (megtekintve: 2022.10.04.)

erdők és a köztük lévő kertvárosok tesznek könnyen védhetővé. Azonban a délen Limannál elért ukrán siker hatására október 4-re az oroszok mindenhol elhagyták az Oszkil folyó keleti partján lévő állásaikat is. Október első hetének végére a peremvonal lényegében elérte a kézirat lezárásakor ismert vonalvezetését.

5.4. A harkivi ellentámadás értékelése

5.4.1. Az ukrán támadó tevékenység értékelése

Ahhoz, hogy értékelni tudjuk a harkivi ellentámadást, először tisztázni kell a döntő támadás már említett négy alapvető elemének tartalmát. Az első elem a betörés. Betörésről akkor beszélünk, amikor a támadónak sikerül elfoglalnia a védő első vonalban lévő szakasz- vagy akár századtámpontjait, de a zászlóalj védőkörlet mélységébe már nem ér el. Ha a támadás itt megáll, akkor beékelődésről beszélünk.

Áttörésről akkor van szó, ha a támadó erők – jellemzően dandár – eléri a védő zászlóalj védőkörletének mélységét, amely 2-8 km tereptől és a rendelkezésre álló erőktől függően és a védő dandár mögöttes területein lévő harctámogató és harci kiszolgáló támogató erőket fenyegeti. Az áttörés elreteszelésére a védő dandár tartalékát mindenképpen be kell vetni.³⁵⁰

Ha az áttörés sikerrel jár, az eredeti helyzet visszaállítására törekvő ellenlökést és az áttörést elreteszelni kívánó ellencsapást is elhárították, akkor következik a siker kifejlesztése. Amint azt az előző fejezetben leírtam, a siker kifejlesztése során fontos terepszakaszok birtokbavételével igyekszik a támadó olyan kedvezőtlen helyzetbe hozni a védőt, hogy az kénytelen legyen a még le nem győzött erőit is visszavonni egy sokkal hátrábbi terepszakaszra, elkerülendő azok bekerítését.³⁵¹

Amikor a védő megkezdte a visszavonulást, a támadó a kedvező terepszakaszokat birtokolva igyekszik a visszavonuló védők legyőzése érdekében bevezetni az üldözést. Az üldözés során cél a visszavonuló ellenséggel a harcérintkezés fenntartása, az erői megsemmisítése és az időközben bevetett tartalékok legyőzése. Az üldözést már hadtest szinten szervezik és tervezik.³⁵²

A harkivi ellentámadás közel sem lett volna ilyen sikeres az oroszok megtévesztése nélkül. Az ellentámadás előtt egy héttel indult a herszoni ellentámadás, amely körül amúgy is nagy médiazajt csaptak már augusztus legeleje óta. Jelenleg nem állapítható meg tisztán, hogy a herszoni ellentámadás vajon csak egy nagyívű elterelő csapás volt-e. Saját álláspontom szerint

³⁵⁰ ATP 3-90.5. 3-6.o.

³⁵¹ Ált./54. III-31.o.

³⁵² Ált./54. III-32.o.

ugyanúgy döntőnek szánt, általános célú támadás volt, azonban a várható támadás egyértelmű helye és iránya miatt alaposan kihasználták, hogy oda vonzzák az orosz hadászati szintű katonai vezetés figyelmét.

A hadászati szintű megtévesztést követően sor került hadműveleti, majd közvetlenül a fő csapás előtt harcászati szintű megtévesztésre is. Ezen műveletek csak úgy lehettek sikeresek, ha elegendő erő vesz részt bennük ahhoz, hogy az oroszok elhiggyék, hogy ezek valós célú műveletek.

Mint ahogy azt fent kifejtettem, a döntő támadás négy elemre osztható, úgymint betörés, áttörés, siker kifejlesztése, valamint üldözés. Ahhoz, hogy ezeket meg lehessen valósítani, elemenként kicsit eltérő összetételű és nagyon eltérő módon alkalmazott erőkre van szükség.

Az áttöréshez, az áttörés terepszakaszán nem árt, ha akár hétszeres erő-eszköz fölényben van a támadó. Természetesen ez nem hétszer akkora létszámú erőt jelent. Némi létszámfölény ugyan szükséges, de ez elég, ha csak nagyjából másfélszeres, legfeljebb kétszeres, főleg úgy, hogy a szenzorok elől egyre nehezebb elrejteni az erőket. Azonban a jobb kiképzés, a jobb minőségű felszerelés, a jobb döntéshozatali rendszer, a gyorsabb „kill chain”, jobb parancsnokok, rugalmas logisztika, esetleg légi- illetve EHV fölény összességében eredményezhet hétszeres erő-eszköz fölényt.

Az áttörés után a siker kifejlesztéséhez és az üldözéshez is szükséges az erő-eszköz fölény, azonban ez már más összetevők révén valósítható meg. Míg az áttöréshez a légi- és tüzérségi fölény elengedhetetlen, valamint a minél nehezebb technika alkalmazása a jobb páncélvédettség miatt kifizetődő, addig az áttörést követően másra van szükség. A siker kifejlesztéséhez a harci erő emberközpontú összetevői sokkal fontosabbak. A parancsnokok folyamatosan pontosított helyzetképe, az ehhez szükséges „harcászati átláthatóság”, egy rugalmas és gyors döntéshozatali rendszer, az önállóan dönteni képes alárendelt parancsnokok és egy rugalmas logisztikai rendszer a kulcsa a siker kifejlesztése és az üldözés sikerének egyaránt. A technikai oldalról természetesen nem árt, ha az áttörést végrehajtó nehéz gyalogsági harcjárművekkel és nehezebb harckocsikkal felszerelt nehéz gépesített lövész alegységek helyett a kisebb logisztikai igényű, gyorsabban mozgó gépesített lövész alegységeket vetik be, amelyek akár gumikerekes harcjárművekkel is fel lehetnek szerelve.

Ha megfigyeljük az ukrán erők összetételét és alkalmazását a harkivi ellentámadás során, ezen feltételeknek tökéletesen megfelelő erőket és alkalmazásukat láthatunk. A harkivi ellentámadás áttörés fázisának sikerét az orosz ellenlökés elhárítása biztosította. Az ellenlökésre a támadó ukrán dandárokra természetesen készülniük kellett, hiszen az része az orosz doktrínának (is). A támadó dandárokra természetesen intézkedniük kell az ellenlökésre alkalmas

terepszakaszok felderítéséről, amelyet döntő mértékben terepértékelés útján tesznek, az áttörés során pedig a dandár felderítő erőinek be kell vezetni oda a felderítést. Továbbá az alegységeket olyan harcrendben kell bevetni, amely biztosítja az áttörést végrehajtó zászlóaljok szárnyainak védelmét az ellenlökés várható iránya felől.

Ennek értelmében az alegységparancsnokoknak az alábbi intézkedéseket kell tenniük ebben a helyzetben:

- tartalékot kell kijelölni az ellenlökés elleni manőverre;
- a támadó erőket fel kell készíteni, hogy folyamatosan biztosítsák a szárnyaikat;
- ez utóbbit megtehetik szakasz méretű szárnybiztosító erők kijelölésével, amely szakasz parancsnokának kötelessége a szárnyak felől várható fenyegetésnek megfelelő harcrendben vezetni az erőit;
- továbbá rendelkezni kell az ellenlökés megvalósulása esetén akár egyetlen jelszóval kiváltható, előre tervezett tűzérségi tűztámogatási rendszerrel;
- át kell tudni szervezni a közvetlen irányzású fegyverek tűzét és azonnal meg kell kezdeni az ellenlökés ellen átrendezni a harcrendet.

Az ukránok ezen rendszabályokat, amelyek kidolgozása és kiadása a parancsnokok és törzsek felelőssége, jól láthatóan kiváló minőségben alkalmazták, így volt esélyük sikeresen elhárítani az ellenlökést.

Az ellenlökés megindulása után, azt a támadónak először is meg kell állítania, ehhez természetesen a legalkalmasabb a közvetlen és közvetett irányzású tűz. Ebben a konkrét esetben a távolságokból és az események tempójából kiindulva nagy valószínűséggel a helyszínen lévő 25. lr.dd. balszárny zászlóalja századainak közvetlen irányzású tűzfegyvereinek tüze állította meg az orosz VDV BTG ellenlökését.

Ha ez sikerült, az ellenlökés még mindig sikeresen folytatódhat, ha az azt végrehajtó század- és szakaszparancsnokok jelentései alapján az ellenlökés főcsapás irányát a BTG gyorsan megváltoztatja és a hirtelen megszilárduló ellenállás szárnyai, hézagai felé próbálják meg felújítani az ellenlökést. Azonban ez az ellenlökés nem folytatódott, aminek a valószínűsíthető oka, hogy az azt végrehajtó VDV BTG nagy veszteségeket szenvedett az ukrán tűzben. Amennyiben mégsem, a kudarcuk másik, szintén elég valószínű oka, hogy az ekkor még meglévő hivatásos orosz haderőt továbbra is ugyanaz a merev, központosított döntéshozatali rendszer sújtotta harcászati szinten, amely az invázió első és második időszakában

megfigyelhető volt. Így mire az esetleges irányváltásról szóló engedély megérkezett, addigra az ellenlökő erőket legyőzték.

5.4.2. Az orosz védelmi tevékenység értékelése

Jóllehet a harkivi ellentámadás során végig az ukrán félnél volt a kezdeményezés, az oroszok nem passzív elszenvedői voltak az eseményeknek. Azonban megállapítható, hogy akár az invázió első két időszakában vagy akár a herszoni ukrán ellentámadás során meglévő hadműveleti szintű rugalmasság itt kicsit lassabb volt. Az orosz doktrína szerint, még ha a támadó áttörése sikeres is, akkor is mindent meg kell tenni a támadás lassítása, a támadó alegységek nekik kedvezőtlen irányba terelése és időnyerés céljából, hogy minél előbb ismét megszilárdíthassák a védelmet.³⁵³

Az oroszok szeptember 6-án, 7-én és 8-án, tehát az ukrán áttörés időszakában az ellenlökést leszámítva, csupán Balaklija állhatatos, de sikertelen védelmével próbálták meg az ukránokat lassítani, mindenhol máshol a harcérintkezés megszakítása, majd a visszavonulás volt a jellemző tevékenységük. Azonban szeptember 9-től kezdve a sikert kifejlesztő ukrán erők északi és déli szárnyán is ismét szervezett védelmi harctevékenységet láthattunk. Ez alapján megállapítom, hogy a sikeres ukrán áttörés és az abból kibontakozó siker kifejlesztése a centrumban teljesen megbontotta az orosz vezetési rendszert és ellehetetlenítette a szervezett ellenállás lehetőségét. Ez egészen addig tartott, amíg a műveletek során az ukrán előretörés nem ért el a védőnek kedvezőbb terepet és ekkor is először a szárnyakon jött létre először szervezett orosz ellenállás.

Ekkor, északon Kupjanszk nyugati előterében, Hrusivkánál a források szerint egy rövid, de heves összecsapásra került sor, amely után az ukránok lassan fel tudtak zárkózni, az addigra ideiglenesen megszilárduló orosz védelemre. Ez a műveleti dinamika egyértelműen arra enged következtetni, hogy Hrusivka településnél a visszavonuló oroszok sikeres halogató harctevékenységgel lassították az ukránokat. A halogató harc után az összezsúfolódott orosz erők az adott térben és időben olyan számban voltak jelen, amely olyan erő-eszköz viszonyt eredményezett, hogy az élen haladó ukrán előrevetett osztagot, valószínűleg a 92. gl.dd. alárendeltjét sikerült 12 óráig távol tartani a folyami átkelőktől.

A halogató harc az egyik legösszetettebb védelmi harctevékenység, hiszen egy jelentős túlerőben lévő támadó ellen hajtják végre, jellemzően azután, hogy korábban legyőzte a védelem első lépcsőjében harcoló erőket. A halogató harc egy nagy területen, nyitott szárnyakkal és hézagokkal vívott védelmi harc, amelyre az alegységek a parancsot jellemzően

³⁵³ Grau, Bartles: *The Russian Way of War* 101.o.

a dandártól kapják. A halogató harc lényege, hogy területet adunk fel időért és az erők megóvásáért cserébe addig, amíg a védelmi harchoz kedvező helyzetet nem teremtünk, vagy kevésbé ideális esetben, már nincs hova tovább hátrálni.

Ebben a konkrét műveletben az oroszok mögött az eredeti peremvonal és az Oszkil folyó között rendelkezésre állt a megfelelő tér, azonban a kései reakció miatt, ennek a térnek több mint a felét elvesztették már, mire megkezdték a halogató harctevékenységet. Ennek ellenére Kupjanszk előterében sikerült az ukránokat annyi időre feltartani, hogy a folyó keleti oldalára vissza tudják vonni az erőiket. Ez a tény pedig később le tudta lassítani annyira az ukránokat, hogy csak a kézirat lezárásakor is birtokolt, földrajzilag kevésbé előnyös terepszakaszig tudjanak előretörni még akkor is, ha egyes alegységek nagy valószínűséggel főleg a középső irányban Szenkove felé inkább a megfutamodást választották.³⁵⁴

Délen ennél sokkal bonyolultabb helyzet bontakozott ki. Az ukránok Veszelnél végleg legyőzték az eredeti peremvonal orosz védőit, így szabad volt az út az éppen visszavonuló 1. g.hk.hdsg. hátába. Az a tény, hogy itt egy le nem győzött, de egy az érdekeltségi területükön elszenvedett vereség hatására visszavonuló erő ellen hajtott végre támadást a támadó, egyértelműen azt jelenti, hogy az ukránok megpróbálták bevezetni az üldözést az 1. g.hk.hdsg. erői ellen. Ha az 1. g.hk.hdsg. nem vonult volna vissza, akkor az ukránok az eredeti céljaikkal összhangban bekerítik és megsemmisítik.

5.4.3. A harkivi ellentámadás értékelésének összegzése

Ez a művelet volt az értekezésben vizsgált időszak végéig a legjelentősebb ukrán siker, amely során több mint 500 települést és 12.000 km²-t foglaltak vissza. Az orosz milbloggerek azzal igyekeztek tompítani a kudarc élet, hogy az ukránok nyolcszoros erőfölényben voltak.

Ez utóbbi még igaz is lehet, hogy ha figyelembe vesszük az ismertetett erőket. Mindezt tetézte még az a tény, hogy az ukránok az elérhető legjobb erőiket vetették itt be, míg az oroszok a védelem fő erő kifejtés irányába másodvonalbeli erőket tudtak csak bevetni. Ebből egyenesen következik, hogy a létszám és tüzérő tekintetében fölényben lévő ukrán erők az első sikerek után a vezetési fölényüket kihasználva tovább tudták fejleszteni a kezdeti sikereiket.

A műveletek fentebb leírt tempója és az események sorozata arra enged következtetni, hogy alegység szinten az ukránok magas minőségben alkalmazták a harcfeladat-orientált vezetési rendszer elveit a gyakorlatban is. Ezzel szemben az orosz vezetési rendszer az első három napban szinte teljesen összeomlott, csak Veszle és Hrusivka környékén tudtak szervezett ellenállást tanúsítani. Itt addig tudták feltartani az ukránokat, amíg az előrevetett osztagok mögé

³⁵⁴ ISW 2022.09.10.

fel nem zárkóztak a fő erők. A védelemre alkalmas terep itt is ugyanúgy segítette a védőt ahogy az invázió eddig bemutatott műveletei során. Az erő-eszköz viszony is egyértelműen hozzájárult a sikerhez vagy a kudarchoz, ebből a szempontból szintén nem hozott újat az a művelet.

A harkivi ellentámadás szárazföldi műveleteinek elemzése során viszont egyértelműen megállapítom, hogy a korábban meglévő jelenségek és a harc törvényszerűségeinek megfelelő kihasználása először volt megfigyelhető az ukrán oldalon. A meglepés, a megfelelő erő-eszköz fölény, a vezetési fölény, a kellő agresszivitás mind-mind eddig is ismert feltételei a sikernek, de az invázió kezdete óta most volt először megfigyelhető egy teljes sikert hozó szárazföldi katonai műveletben.

Az ukránok a két ellentámadás során 504 db harckocsit, 104 db vegyes láncaltapas harcjárművet (például vezetési pont, bulldózer, műszaki mentő harckocsi), 254 db gyalogsági harcjárművet, 35 páncélozott szállító harcjárművet zsákmányoltak bizonyíthatóan. Ezzel egyidőben az ukránok 95 db harckocsit, 58 db egyéb láncaltapas páncélozott harcjárművet, 137 db gyalogsági harcjárművet és 81 db páncélozott szállító harcjárművet veszítettek. A személyi veszteségeket megbecsülni is nehéz, az egybehangzó nyugati becslések szerint az oroszok összesen nagyjából 20.000 főnyi teljes veszteséget könyvelhettek el, az ukrán ennek valahol a harmada körül van.³⁵⁵ Azonban itt muszáj elszögezni, hogy pontos veszteségi adatokat csak évtizedekkel a konfliktus lezárulta után szerezhethetünk, ha egyáltalán...

5.5. Az invázió harmadik időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései

Az invázió harmadik időszaka során is az alábbi módszer szerint hajtottam végre a vizsgálatot:

1. megvizsgáltam a katonai műveletek dimenzióit (méret, idő, műveleti tempó);
2. megvizsgáltam a bevetett erők méretét és minőségét;
3. megvizsgáltam az alkalmazott harceljárásokat;
4. ebből következtettem, hogy az adott művelet sikerességére és a kimenetel lehetséges okaira.

A 2022. őszi ukrán ellentámadásokból levont következtetéseim a következők.

³⁵⁵ AXE, David: *12,000 Russian Troops Were Supposed To Defend Kaliningrad. Then They Went To Ukraine To Die*, Forbes, 27.10.2022. ill.

AXE, David: *The Ukrainian Army Is Surrounding 10,000 Russian Troops In The East*. Forbes. 2022.09.09. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/09/the-ukrainian-army-is-surrounding-10000-russian-troops-in-the-east/?sh=63a059a23b54> (megtekintve: 2022.09.10.)

AXE, David: *A Hundred Wrecked Tanks In A Hundred Hours: Ukraine Guts Russia's Best Tank Army*. Forbes. 2022.09.13. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/13/a-hundred-wrecked-tanks-in-a-hundred-deadly-hours-heavy-losses-gut-russias-best-tank-army/?sh=ced4aa27a350> (megtekintve: 2022.09.14.)

1. A terep továbbra is alapvetően befolyásolja a műveleteket. A védőnek kedvező terepelemek (folyó, erdő, dombok) megőrizték ezen tulajdonságukat. A manővereket korlátozó fojtópontok, amelyek leginkább az előző, mozgást korlátozó terepelemeken átvezető mozgási folyosókon keletkeznek, szintén megőrizték a korábbi tulajdonságaikat.
2. A tereppel kapcsolatban viszont új elem, hogy az értekezés tárgyát képező katonai műveletek előtt alapvetés volt, hogy a nyílt terep a jó megfigyelési, manőverezési és tűzvezetési lehetőségek miatt a támadónak kedvez. A szenzorokkal telített harcmezőn a védő oly mértékben ki tudja használni a megfigyelés és tűzvezetés megnövekedett lehetőségeit, amely a támadót hozza összességében hátrányos helyzetben. Ez mindenképpen új jelenség.
3. A támadó sikeréhez továbbra is elengedhetetlen a megfelelő erő/eszköz fölény, a meglepés, az erők megfelelő csoportosítása és a vezetési fölény. Ezen a téren, amely új elemként jelent meg, az a drónok és a különböző szenzorok által gyűjtött sokszoros adatmennyiség megfelelő kezelésének a feladata.
4. A támadó harc során új elem továbbá, hogy az először ilyen nagy számban megjelenő nagy távolságú, precíziós tűzcsapások új lehetőséget nyújtanak a védő meggyengítésére. Eddig a támadónak mindenképpen közvetlen módszerekkel, erővel le kellett győznie a védőt. Innentől kezdve azonban a védő logisztikai és vezetési rendszerének hatékony pusztításával lehetőség nyílik arra, hogy már a támadás manőverező fázisa előtt, közvetett módon és döntő mértékben meggyengítsék a védőket. Így mire közvetlenül megtámadják őket, a sikerhez szükséges erőfölény birtokában tegyék azt.
5. A támadó harc során az ukránok is alkalmazták a súlypontáthelyezéssel támadási módszert. Azaz egy hadászati irányon belül a hadműveleti főcsapás irányok váltogatása nagyjából 2-3 heti rendszerességgel, míg azon belül a harcászati főcsapás irány változtatása 2-3 napi időközönként. Hasonlót először az oroszoknál figyeltem meg a Popasznai csatában, viszont az ukránok ezekben a konkrét műveletekben a második változtatás sikertelensége után inkább nem kockáztattak további veszteségeket, hanem visszatértek a védelem közvetett módszerekkel történő meggyengítéséhez.
6. A védelemmel kapcsolatos fontos megállapítás, hogy az szenzorokkal telített harcmezőn és a nagy távolságú precíziós csapásmérés korában is a védelem szilárdságát alapvetően határozza meg az erődítések mennyisége és minősége. Szintén változatlan elem, hogy a megfelelő erődítésekre támaszkodva a szükséges mennyiségű erővel és a megfelelően megszervezett tűzrendszerrel a védelem jó eséllyel sikeres lesz.

7. A védelmi harccal kapcsolatban továbbá megállapítom, hogy a súlypont áthelyezéssel támadási módszerrel szemben a védőnek lehetősége van a megfigyelés és tűzvezetés megnövekedett lehetőségeit kihasználva már a harcbevetés előtt hatékonyan pusztítani az éppen manővert végrehajtó támadót. Amennyiben erre nincs lehetősége az ilyen támadási módszer ellen a gondosan álcázott, gyorsan bevethető és megfelelő erőt képviselő tartalékok megléte kulcsfontosságú.
8. Az ebben a fejezetben a halogató harcot is sikerült megvizsgálnom. Ennek eredményeképp megállapítom, hogy a szenzorokkal telített harcmező általános módosító jelenségein túl a halogató harc tervezése, szervezése és végrehajtása nem változott.

6. fejezet

AZ INVÁZIÓ NEGYEDIK IDŐSZAKA A LÖVÉSZ ALEGYSÉGEK HARCÁSZATI ÉS HADMŰVELETI SZINTŰ MŰVELETEI SZEMSZÖGÉBŐL

2022. november közepére a bahmuti arcvonalszakaszt leszámítva szinte mindenhol leálltak a támadó műveletek. A 2022. őszi ukrán ellentámadásokat az invázió harmadik időszakaként különítem el. Kicsit érdekesnek tűnhet, hogy az ukrán ellentámadások előtt induló bahmuti csatát pedig a negyedik időszakba sorolom, azonban a műveletek jellege miatt ez a besorolás egyértelmű.

Az invázió második időszakának végére számtalan sikertelen orosz támadást láthattunk, a korábbi sikereiket pedig a második időszakban bemutatott, módszeresebb, tüzérségre alapuló támadó harcmodorral érték el. Ekkor a felületes szemlélő úgy gondolhatta, hogy a továbbiakban nincs lehetőség a sikeres manőverező hadviselésre. Ezt cáfolták meg az invázió harmadik időszakában a bemutatott sikeres ukrán ellentámadások. Mint ahogy azt megállapítottam, a manőverező hadviselés sikeréhez továbbra is szükség van megfelelő erő-eszköz fölényre, légi- vagy tüzérségi fölényre, a terep kihasználására, vezetési fölényre és a teljes sikerhez, a meglepésre. Azonban november végére az oroszoknak sikerült megszilárdítani a vonalaikat, amely elsősorban az elért kedvezőbb terepnek és a kifulladás ukrán támadásoknak köszönhető. Továbbá nem szabad elfeledkezni arról, hogy az orosz részleges mozgósítás hatásai ekkor már kezdtek érződni. Ezen felül a börtönökből toborzott állomány is jelentős erősítést jelentett, főleg a bahmuti csatában.

Az invázió negyedik időszakának az ukrán ellentámadások leállításától kezdve az értekezésben vizsgált időszak végéig terjedő időszakot nevezem. Ebben az időszakban mindkét fél a szenzorokkal telített harcmezőn próbált meg támadni úgy, hogy már nem voltak meg a korábban mindkét oldalon jellemző jelentős hézagok a peremvonalban. Eddigre mind az orosz mind az ukrán oldalon sikerült a több mint 1.000 km hosszú peremvonal lezáráshoz elegendő erőt mozgósítani, a védelmi berendezéseket alaposan kiépíteni és a másik fél már ilyen körülmények között próbálkozott a támadással.

Mint azt ebben a fejezetben alaposan be fogom mutatni, a szenzorokkal telített harcmező miatt mindkét fél csupán kisalegységekkel végrehajtott támadások révén tudott sikert elérni, a századnál nagyobb erők összevonása elfogadhatatlanul nagy veszteségekkel járt. Mivel ebben az időszakban a szinte folyamatos, de csak kisalegységekkel (raj, szakasz) végrehajtott támadások a jellemzőek, ezért esélytelen és szükségtelen az összes szárazföldi műveletet végig

elemezni. Ehelyett a jelentős csaták bemutatásán keresztül mutatom be a fontos jelenségeket, a meghatározó trendeket és az azokból levonható tanulságokat. Ezek a csaták voltak:

- a bahmuti csata,
- a 2023. januári vuhledari ütközet,
- a 2023. nyári ukrán ellentámadások,
- és az avgyijivkai csata.

6.1. A bahmuti csata

6.1.1. A terep és a szembenálló felek

Bahmut a háború előtt egy 70.000 fős jellegzetes ukrán iparváros volt.³⁵⁶ Jellegzetes iparváros alatt azt értem, hogy a város központi részét négy-tízemeletes panelházak alkották, ezen kívül pedig kertes házas övezet és ipari komplexumok terültek el. Meghatározó terepelem a városon észak-déli irányban keresztül folyó Bahmutszke folyó, amelyen a városközpontban két híd vezet át. Bahmut maga egy medencében fekszik, amelynek oldalai keletről lankásabbak, nyugat felé meredekebbek.³⁵⁷ Ez utóbbi terepadottság főleg nem a manőverek végrehajtása, hanem a megfigyelés és tűzvezetés szempontjából fontos.

A manőver szempontjából fontos, hogy Bahmuttól keletre, lényegében a medence pereme mentén félkörívben helyezkedtek el azok a kisvárosok és falvak, amelyeken keresztül keleti irányból meg lehetett közelíteni a várost. Ezek Blahodatnye, Szoledar, Bahmutszke, Pokrovszke, Klinove, Veszela Dolina és Klisijivka települések. Ezek pár ezer fős kisvárosok, viszont az épületeik anyaga, amely zömében beton és téglá jelentős fölényt biztosít a védőnek. A települések között pedig fasorokkal elválasztott szántóföldek húzódtak, amely a többi frontszakaszhoz hasonló harceljárásokat tett csak lehetővé. A város megközelítése szempontjából kulcsfontosságú az említett félkörívben futó városokat összekötő M03 autópálya, valamint az arra merőleges, a várost kelet-nyugat irányba elfelező T0504 sz. főút, amelyet a város közigazgatási határain belül Patrice Lumumba utcának neveznek.

Jóllehet, nyugati értékelések szerint a város elfoglalásának elsősorban politikai okai voltak, azonban katonai szempontból is értékelhető. Bahmut birtoklása nélkülözhetetlen a Donbasz jelentős ukrán erődítményei, úgymint Szlovjanszk és Kramatorszk elfoglalásához.³⁵⁸ Ukrán részről a csata kezdetén a 4. hk.dd., az 58. gl.dd. az 1. önálló gl.z. és a 72. gl.dd. védekezett a

³⁵⁶ LANDALE, James: *Ukraine war: Why Bakhmut matters for Russia and Ukraine*. BBC, 2023.03.09. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64877991> (megtekintve: 2024.03.26.)

³⁵⁷ *Bahmut topographic map*. <https://en-us.topographic-map.com/map-llpwzs/Bakhmut/> (megtekintve: 2022.10.08.)

³⁵⁸ *Az Egyesült Királyság Védelmi Minisztériuma bejegyzése az X-n*. 2022.12.03. <https://twitter.com/DefenceHQ/status/1598934055608893441> (megtekintve: 2024.03.26.)

Bahmut irányába támadó oroszokkal szemben. Később ezek az erők változtak, ősztől a 46. és 77. Ir. dd.-k erői viselték a harcok súlyát számos kisebb különleges- és területvédelmi alegységgel együtt.

Orosz részről a harcok súlyát egyértelműen a Wagner-csoport erői viselték. Őket először július 3-án³⁵⁹ jelentették őket a városnál, addig a legutolsó információ az volt, hogy továbbra is Liszicsanszk környékén vannak. Jelentős számban harcoltak még a DPR erői is, amelyeket 2022. ősztől kezdve jellemzően orosz sorállománnyal töltöttek fel.³⁶⁰

6.1.2. Harc a keleti elővárosokért

Jóllehet, már a popasznai győzelem után az oroszok folyamatosan fenyegették Bahmutot és többször is érte tűzcsapás a várost, a fő támadás augusztus 1-én indult meg. Ukrán források szerint az előző napon több orosz mélységi felderítő vállalkozást is semlegesítettek és a támadásokat is visszaverték.³⁶¹ Ezen állítások ellenére az oroszok folyamatosan törtek előre, sőt augusztus 4-re a Wagner-csoport egy felderítő csoportjának sikerült előretörnie a Patrice Lumumba utca keleti végig, amely a városból kelet felé kivezető sugárút. Több hír azonban nem érkezett azokban napokban ott harcokról, így vagy felszámolták őket, vagy visszavonultak.³⁶² Az orosz előretörés egyelőre kifulladásig és tovább folytatódott a 2022. májuséhoz hasonló, tüzésre és gyalogos rohamcsoportokra alapozó harcok.

Egy bő hét múlva, augusztus 14-én az oroszok a várostól délre eső elővárosok felé törtek előre. Ez a tény is azt támasztja alá, hogy az oroszok nem közvetlenül a Bahmutba próbáltak meg előretörni, hanem megpróbálták bekeríteni. A déli Zajceve falut³⁶³ az oroszok saját állításuk

³⁵⁹ STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, MAPPE, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, July 3*. ISW, 2022.07.03. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-july-3> (megtekintve: 2022.07.04.)

³⁶⁰ AXE, David: *A Fierce Ukrainian Mechanized Brigade Is Routing Russian Mercenaries In One Symbolic Eastern Town*. Forbes, 2022.10.25. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/10/25/a-fierce-ukrainian-mechanized-brigade-is-wrecking-a-russian-mercenary-army-in-one-symbolic-eastern-town/?sh=503c52fd10b7> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁶¹ STEPANENKO, Kateryna, PHILIPSON, Layne, LAWLOR, Katherine, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 1*. ISW, 2022.08.01. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-august-1> (megtekintve: 2022.08.02.)

³⁶² *The Wagner PMC, supported by Russian artillery, was able to break through to Patrice Lumumba Street in Bakhmut from the eastern side. Insider reports that an AFU roadblock was destroyed in the – XUA-фотом войны*. 2022.08.04. Ukraine Telegram Archive <https://amplifyukraine.eu/%E2%9D%97%E2%9F%B8%8F-the-wagner-pmc-supported-by-russian-artillery-was-able-to-break-through-to-patrice-lumumba-street-in-bakhmut-from-the-eastern-side-insider-reports-that-an-afu-roadblock-was/> (megtekintve: 2024.03.26.)

³⁶³ A terepen való tájékozódást nehezíti, hogy ilyen nevű faluból kettő van a környéken, az egyik Bahmut elővárosa, ezt fogom „északi Zajceve” néven említeni. A másik Kodemától délre van, Bahmuttól kb. 20km-re, ezt „déli Zajceve” néven fogom említeni.

augusztus 19-én foglalták el³⁶⁴. Ezzel egyidőben betörték Bahmutszkébe és onnan északnyugat, azaz Szoledar és nyugat, tehát Bahmut felé nyomultak tovább.³⁶⁵

Augusztus második felében az oroszok három fő irányban támadtak. Északon Bahmutszke elfoglalása érdekében, a centrumban a Patrice Lumumba utcán a városközpont felé, délen pedig Kodema felé, de csak az utóbbi irányban értek el kisebb sikereket és azokat is lassan. Kodemát az oroszok szerint augusztus 29-re foglalták el.³⁶⁶ Ez egy hét alatt csak pár száz méter mély előretörést jelent egy 10 km széles frontszakasz mentén.

Szeptember hónapban az oroszok jelentős előrehaladást nem értek el, mivel minden erejükkel a harkivi frontszakasz megtámasztására törekedtek. Fontos és az ukrán műveleteket ideiglenesen, de jelentősen akadályozó esemény volt, hogy szeptember 22-én a város közepén lévő és a Bahmutszke folyón átívelő legszélesebb hidat lerombolta az orosz tüzérség.³⁶⁷ Ebben az időszakban egyedül Kodema és déli Zajceve között volt számottevő orosz offenzív tevékenység, ám itt sem sikerült a Bahmutszke folyón átkelni.³⁶⁸

Jóllehet október elején még mindig kritikus volt a helyzet a két ukrán ellentámadás irányában, de a Wagner-csoport a korábban megkezdett toborzó kampányának köszönhetően elegendő erőt tudott összeszedni. Október elején támadást indítottak és október 7-én sikerült elfoglalniuk az északi Zajcevét és elérték Opitne délkeleti peremét. Innentől kezdve a déli bekerítési irány egyik legfontosabb terepszakasa Opitne lett, ahol az ukránok minden erejükkel védekeztek, felismerve a település fontosságát. Ez utóbbit jól mutatja, hogy bár egy alig 2 km²-s településről van szó, az északi 10%-t még december 13-án is birtokolták.³⁶⁹

Október 24-én kezdődtek a harcok a város közigazgatási határán belül a Patrice Lumumba utcán. Ekkorra az oroszok október első három hete során az M03 autópálya és a T0504-es út

³⁶⁴ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 22*. ISW, 2022.08.22. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-22> (megtekintve: 2022.08.23.)

³⁶⁵ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 14*. ISW, 2022.08.14. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-14> (megtekintve: 2022.08.15.)

³⁶⁶ STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, HOWARD, Angela, PHILIPSON, Layne, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 29*. ISW, 2022.08.29. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-29> (megtekintve: 2022.08.30.)

³⁶⁷ KYRYLENKO, Olga: *Russian occupiers destroy bridge that bisects Bakhmut*. Ukrainska Pravda. 2022.09.22. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/09/22/7368676/> (megtekintve: 2024.03.26.)

³⁶⁸ LAWLOR, Katherine, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, Septembert 23*. ISW, 2022.09.23. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-23> (megtekintve: 2022.09.24.)

³⁶⁹ *Ukraine battles Russian advance in key town of Bakhmut*. Al-Jazeera 2022.10.07. <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/7/ukraine-holds-back-russian-advance-in-key-town-of-bakhmut> (megtekintve: 2024.03.27.)

csomópontjánál megszilárdították az állásaikat és tovább nyomultak a város belseje felé, fontos erődként elfoglalták a város keleti peremén lévő betonkeverő telepet is.

Az ukránok a 93. gl.dd. egyes alegységeivel ellentámadtak és október 25-én estére visszavetették az oroszokat az autópálya csomópontig.³⁷⁰ Az ellentámadásba az ukránok nem véletlenül vetették be az észak-luhanszki frontról átvezényelt 93. gl.dd-t. Ennek oka az a felismerés volt, hogy a megfigyelés és tűzvezetés adott pillanatban meglévő lehetőségei ismeretében a város peremén a legjobb védekezni. A harcászati változók alkotta körülményekben a támadónak szüksége volt a rohamcélja előtt egy átszegdelt, nehezen áttekinthető terepre (pl. erdősáv, beépített terület), hogy amögött a védő megfigyelési és tűzvezetési lehetőségeit korlátozva gyülekeztethesse az erőit.

Ez a jelenség aztán annyira meghatározta a harcok lezajlását, hogy november elejére állásharc alakult ki. Az oroszok innentől kezdve változtattak a harceljárásukon és kis rohamcsoportokat kezdtek küldeni az ukrán védelem egy szűk szektorát túlterhelendő. Legalábbis, ekkor jelent meg először a nyílt forrásokban ez az eljárásrend.³⁷¹ A szárazföldi műveletek előző másfél hónapban megfigyelhető tempója alapján megállapítható, hogy a gyalogsági rohamcsoportos harceljárást nagy valószínűséggel már szeptember közepétől alkalmazták.

Egész november hónapban gyakorlatilag mozdulatlan volt az arcvonal. Az oroszok november 29-én délről támadtak Zelenopillija felől Klisijivka felé.³⁷² Ez összhangban van azzal a módszerrel, amely szerint mindig egy hadműveleti méretű műveleti területtel odébb helyeznek nyomást a védőkre. Így a támadás helye nem csak az eddigre megnövekedett képességű drónok és egyéb felderítő eszközök miatt volt jól előre jelezhető, hanem az orosz katonai döntéshozatal felismerhető mintázata miatt.

November után decemberben sem változott a harcok intenzitása, sem pedig a peremvonalak mozgásának üteme. December közepéig szinte változatlan terepszakaszokon, de magas intenzitással folytak tovább a harcok. Az oroszok december 12-én Szlovjanszk felé vezető úton

³⁷⁰ AXE, David: *A Fierce Ukrainian Mechanized Brigade Is Routing Russian Mercenaries In One Symbolic Eastern Town*. Forbes, 2022.10.25. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/10/25/a-fierce-ukrainian-mechanized-brigade-is-wrecking-a-russian-mercenary-army-in-one-symbolic-eastern-town/?sh=38b4040b10b7> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁷¹ BUTUSZOV, Jurij: *Journalist Yuriy Butusov tells Radio NV about Russian gains and losses at Bakhmut*. The New Voice of Ukraine, 2022.12.02. <https://english.nv.ua/amp/journalist-butusov-tells-radio-nv-about-russian-gains-and-losses-at-bakhmut-50288263.html> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁷² MAPPES, Grace, WILLIAMS, Madison, KLEPANCHUK, Yekaterina, HOWARD, Angela, HIRD, Karolina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 29*. ISW, 2022.11.29. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-29> (megtekintve: 2022.11.30.)

lerombolták a Szlovjanszk és Bahmut közötti vasút hídját. Ez egy hadműveleti szintű esemény volt, amely által megnehezült Bahmut védőinek ellátása.³⁷³

6.1.3. A bekerítési kísérlet vége, majd harc közvetlenül Bahmutért

Az október 24-i ukrán ellenlökéssel elért peremvonalat csak december 14-én tudták nyugatabbra nyomni az oroszok és sikerült betörniük a városba keletről, majd szilárdan birtokba vették a betonkeverő telepet.³⁷⁴ December 14-16-án két napos harc után Jakovlika, amely egy 2 km²-es kis falu teljesen az oroszok kezébe került,³⁷⁵ ezzel megnyílt a lehetőség Szoledar megtámadására. Szoledar pedig elengedhetetlen Bahmut bekerítéséhez, valamint a városra északi irányból történő felzárkózáshoz. A harcoló felek tevékenységéből egyértelműen megállapítható, hogy december 17-re világossá vált, hogy az oroszok megpróbálják bekeríteni a Szoledart, az ukránok pedig ezen fenyegetés hatására sem vonulnak ki a városból.

Ezt az értékelést támasztja alá, hogy december 18-án vagy 19-én az ukránok ellentámadást hajtottak végre a város keleti peremén a Fjodor Maximenko utcában. A támadást brit Wolfhound MRAP-kategóriájú harcjárművek támogatásával hajtották végre, ezáltal pár háztömbbel visszább szorítva a Wagner-csoport itt harcoló erőit. Ez a művelet egy tipikus, beépített területen végrehajtott ellenlökés volt. Mintegy 3-4 harcjárművel és 20 főnyi gyalogsággal, tűz és mozgás szoros összhangjával sikerült az orosz harcrend élén lévő, nagy valószínűséggel volt elitéltekkel feltöltött egy-két szakasznyi alegységet visszább szorítani. A művelet érdekessége, hogy végig követte legalább egy ukrán drón, amely mind a vezetést, mind a tűztámogatást megkönnyítette.³⁷⁶ A drónos megfigyelés fontosságáról az ukránok is beszéltek. Állításuk szerint a peremvonal és az orosz támadó erők várható megközelítési

³⁷³ HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, MAPPE, Grace, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, WILLIAMS, Madison, KLEPANCHUK, Yekaterina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 12*. ISW, 2022.12.12. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-december-12> (megtekintve: 2022.12.13.)

³⁷⁴ STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BARROS, George, BAILEY, Riley, WILLIAMS, Madison, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 14*. ISW, 2022.12.14. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-december-14> (megtekintve: 2022.12.15.)

³⁷⁵ STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, BAILEY, Riley, LAWLOR, Katherine, PHILLIPSON, Layne, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 16*. ISW, 2022.12.16. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-december-16> (megtekintve: 2022.12.17.)

³⁷⁶ OSINTTechnical X csatonra Jurij Butuszov ukrán újságíró videója alapján az X-n, 2022.12.19. https://twitter.com/OSINTtechnical/status/1604712092250112000?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweteembed%7Ctwtterm%5E1604712092250112000%7Ctwgr%5Ef8d7c3bee0e511426ed18ac19418c826d5e73fd7%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.newsweek.com%2Fukrainian-drone-battle-bakhmut-video-isw-fighting-1768328 (megtekintve: 2022.12.20.)

irányainak folyamatos figyelése nagyban segítette őket, hogy ahova kell, időben megérkezzenek a tartalékok vagy a tűzcsapás.³⁷⁷

Mindezen veszteségteljes és lassú előrehaladás ellenére az oroszok fenntartották a nyomást, különösen Bahmuttól északra Szoledar térségében. December 27-én elesett Bahmutszke³⁷⁸, így utána egyből közvetlenül támadták Szoledart. A városban főleg az ukrán 46. lr.dd. erői védekeztek.

Január 4-6 között déli irányból a vasútállomás és a sóbánya környékén oda-vissza hullámzott a harc.³⁷⁹ Január 10-re a település központi részét és a védelem gerincét adó sóbányát elfoglalták az oroszok.³⁸⁰ A források megoszlanak, de vagy január 12-én hajnalra, de legkésőbb 15-én esett el Szoledar.³⁸¹

Szoledar elfoglalása után két hét szünettel, eltérő terepszakaszon bontakozott ki ismét az orosz támadás fő iránya. Február első hetében Bahmuttól délre, Optine felől támadtak és Bahmutban is erősödött a nyomás.³⁸² Ezzel egyidőben, északon három hét alatt alig száz métert tudtak csak előrenyomulni, de ez is elég volt ahhoz, hogy február 5-én a britek szerint az oroszok már tűz alatt tudják tartani az M03-as utat, amely a várost északról látja el.³⁸³

Az oroszok továbbra is a város bekerítése érdekében folytatták a támadásaikat, így február 11-én elfoglalták Kraszna Horat,³⁸⁴ amely után közvetlenül Paraszkovlivkát támadhattak, amellyel a Szlovjanszk felé vezető M03-as autópályát vághatták el. Az oroszok fenntartották a támadás

³⁷⁷ Magyar Róbert bejegyzése a Telegramon, 2022.12.20. https://t.me/robert_magyar/269 (megtekintve: 2022.10.20.)

³⁷⁸ BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, WILLIAMS, Madison, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 27*. ISW, 2022.12.27. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-december-27> (megtekintve: 2022.12.28.)

³⁷⁹ HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 6, 2023*. ISW, 2023.01.06. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-january-6-2023> (megtekintve: 2023.01.07.)

³⁸⁰ WATERHOUSE, James, BOWDEN, George: *Ukraine war: Conflicting claims over embattled town of Soledar*. BBC, 2023.01.11. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64219979> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁸¹ *Ukrainian military source: Russia controls administrative territory of Soledar*. The Kyiv Independent, 2023.01.16. <https://kyivindependent.com/ukrainian-military-source/> (megtekintve: 2024.04.05.)

³⁸² *Russia-Ukraine War Russia Pours Fighters Into Battle for Bakhmut*. The New York Times. 2023.01.31. <https://www.nytimes.com/live/2023/01/31/world/russia-ukraine-news> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁸³ OLIPHANT, Roland; KILNER, James: *Russia 'within firing distance' of last few roads out of 'Fortress Bakhmut'*. The Telegraph. 2023.02.05. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/02/05/russia-within-firing-distance-last-roads-fortress-bakhmut/> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁸⁴ BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, MAPPEES, Grace, HOWARD, Angela, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 11, 2023*. ISW, 2023.02.11. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-february-11-2023> (megtekintve: 2023.02.12.)

intenzitását, de február 13-t követően megrekedt az előrehaladásuk.³⁸⁵ Az eddigiekhez hasonlóan ismét változtattak a támadási irányon és február 20-án Bahmuthoz közelebb, Jahidnyénél támadtak közvetlenül a város felé déli irányban. Jóllehet az ekkorra a kritikus északi szárnyra vezényelt 3. Rohamandár (az újjáalakult Azov ezred) visszaverte az oroszok támadását. Február 25-én a Wagner-csoport ettől keletebbre, észak felől támadott, amely már tért nyert és ezzel észak felől elvágta Bahmutot.³⁸⁶ Itt Jahidnye körül világosan megfigyelhető az eddigi orosz „kibillentős” harcéljárás, csak kicsiben. Továbbra is a támadás tengelytől egy érdekeltségi területnyivel távolabb jelölték ki a támadási sávot, csak mivel a támadó erő most már nem dandárokból, hanem tűzcsoportokból állt, ez a távolság nem több-tíz km, hanem esetenként csak 1-2 km.

Az ukrán 3. r.dd. Bahmuttól északra egy jelentős sávot kapott, a déli sávhatáron feküdt Jahidnye falu. Az orosz felderítés valószínűleg jól dolgozott, mivel március 1-én pontosan a 3.r.dd. és a 119. tv.dd. közötti sávhatáron támadtak. A támadás rendkívül sikeres volt, mivel az oroszokat csak a Berkivkai-víztározónál sikerült megállítani.³⁸⁷ Ez a támadás 24 óra alatt 2 km mély és 1,5 km széles előretörést eredményezett, amely példátlanul gyors ütemű a csata kezdete óta. Ez a támadás súlyos helyzetet teremtett, ezért az ukránok március 7-re az összes erejüket visszavonták a Bahmutszke folyó nyugati oldalára.³⁸⁸ Ezt követően az oroszok továbbra is fenntartották a nyomást és az eddigi módszerek szerint kisvártatva március 12-én délről Opitnye mellől támadtak Bahmut felé.

Április hónapban az oroszok láthatóan elengedték a bekerítési kísérleteket. Április 4-én észak felől támadták a központot, április 6-án pedig délkelet felől. Április 7-én viszonylag gyorsan törtek előre a városközpontban. Április 14-én ismét keletről támadtak a centrumban. Míg az oroszok jól láthatóan újult erővel támadtak, addig az ukránokhoz láthatólag nem érkezett több

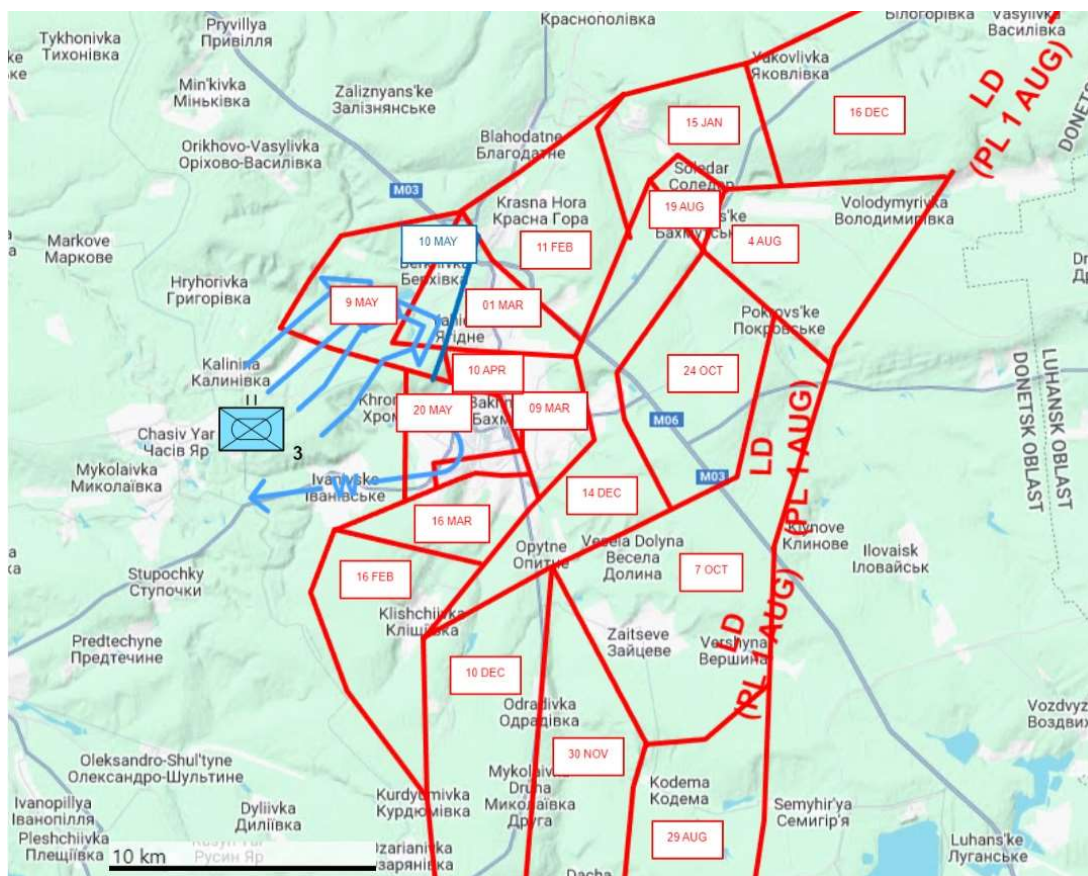
³⁸⁵ KULLAB, Samya, KARMANAU, Yuras: Russia pushes advance on Bakhmut as Ukrainian soldiers begin Leopard tank training. Los Angeles Times. 2023.02.13. <https://www.latimes.com/world-nation/story/2023-02-13/russia-advance-bakhmut-bolsters-defenses-south-ukraine> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁸⁶ Wagner chief calls on Zelenskiy to abandon 'encircled' Bakhmut – video. The Guardian, 2023.03.04. <https://www.theguardian.com/global/video/2023/mar/04/wagner-chief-calls-on-zelenskiy-to-abandon-encircled-bakhmut-video> (megtekintve: 2023.03.05.)

³⁸⁷ STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, MAPPE, Grace, HOWARD, Angela, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: Russian Offensive Campaign Assessment, March 2, 2023. ISW, 2023.03.02. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-2-2023> (megtekintve: 2023.03.03.)

³⁸⁸ HIRD, Karolina, MAPPE, Grace, WOLKOV, Nicole, BARROS, George, and CLARK, Mason: Russian Offensive Campaign Assessment, March 2, 2023. ISW, 2023.03.07. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-7-2023> (megtekintve: 2023.03.08.)

erő.³⁸⁹ Ebből arra következtettek, hogy az ukránok ekkor már a városból való kivonást kezdték előkészíteni.

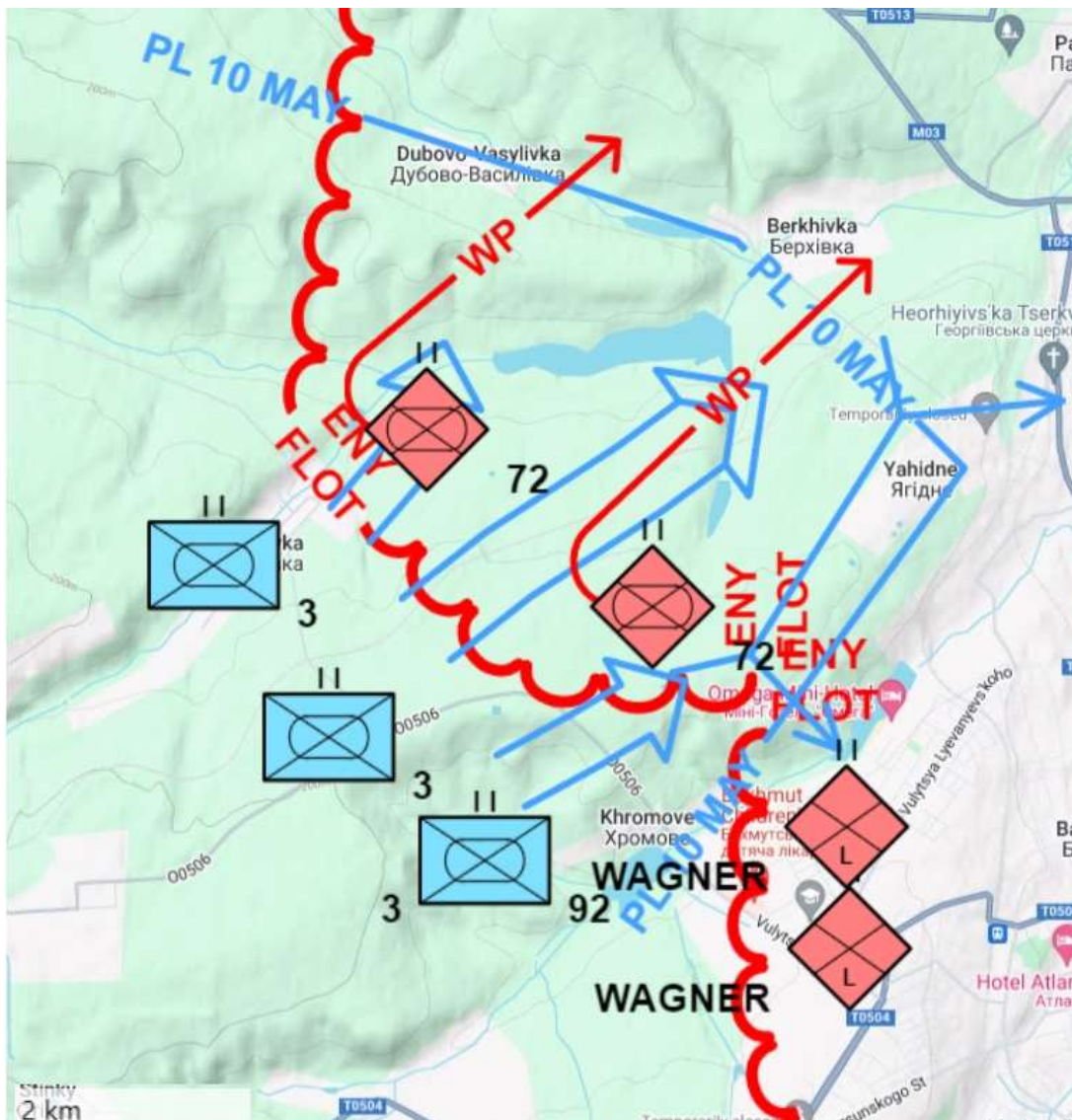

38. ábra: A Bakhmut körüli peremvonal alakulása. A bekeretezett dátumok az adott terepszakaszc elfoglalásának idejét jelzik. A szerző saját munkája.

Május 9-10-én az ukrán 3. r.dd. ellentámadást indított és kivetették az oroszokat a Berkivkai-víztározó körüli állásaikból. Az ukránok saját forrásaik szerint 2 km széles és kb 700 m mély betörést értek el, valamint az orosz 72.gl.dd. egy századnyi erejét megsemmisítették.³⁹⁰

³⁸⁹ PFAFFENBACH, Kai and AUSLOOS, Manuel: *Eight dead in Sloviansk strike as Ukrainians said to pull back in Bakhmut*. Reuters, 2023.04.15. <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-said-pull-back-bakhmut-moscow-launches-new-push-2023-04-14/> (megtekintve: 2024.03.27.)

³⁹⁰ *Ukraine pushes Russia "another 700 meters" back near Bakhmut - Ground Forces*. Ukrinform, 2023.05.21. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3712322-ukraine-clears-another-700-meters-of-russian-troops-near-bakhmut-ground-forces.html> (megtekintve: 2024.03.27.)

39. ábra: A Bahmutból történő kivonást támogató ukrán támadás 2023. május 9/10-én Bahmuttól nyugatra. A szerző saját munkája.

Az offenzív tevékenység május 12-13-ig folytatódott Hromove-től északra, segítendő a kivonást. Mivel a reguláris orosz erők visszavetése rést ütött a Wagner-csoport erőinek jobb szárnyán, azok kénytelenek voltak Hromove és Jahidnye között visszavonulni Bahmut beépített területeire – esetleg ők is megfutamodtak, ezt nem tudni) – ahol könnyebben tudtak védekezni. Május további napjaiban már csak a város délnyugati csücskében volt pár utca az ukránok kezében, míg május 20-ra a beépített terület 100%-a az oroszok kezébe került.

6.1.4. A bahmuti csata értékelése

Az orosz támadás Liszicsanszk elfoglalása után térben és időben is jelentős eltéréssel, nagyjából egy hónap hadműveleti szünet után indult meg. Bahmut nem tartozott a legfontosabb célok közé, így a támadás elképzelhető, hogy némi meglepetést okozott az ukránoknak. Továbbá ekkor már javában zajlottak a herszoni és harkivi ellentámadás előkészületei, ezért az ukránok

nagy létszámú tartalékokat csupán a támadó erőkből tudtak volna átcsoportosítani. Ezzel viszont kockára tették volna azok sikerét, így Bahmut először is a két sikeres ellentámadás oltárán hozott áldozat volt, hiszen azok lezárultáig jelentős erősítést nem tudtak a városba küldeni. A két ukrán ellentámadás lezárultával az oroszok, különösen Jevgenyij Prigozsин részéről presztízskérdés lett a városból. Az ukránok pedig igyekeztek a számukra akkor még kedvezően alakuló veszteségi arányokat kihasználni.

A Wagner-csoport már a csata előtt jelen volt a Donbaszban és zsoldosaik kezdettől fogva kiváltságos helyzetben voltak. A kiképzés és az egyéni felszerelés tekintetében – például hatékonyan és széles körben használták a drónokat – pedig különböztek a reguláris hadseregtől. Az oroszok harceljárása a következő három fő elemből állt. Az első támadást a Donbasz mozgósított lakosaiból álló egységek vezették, akik hatalmas veszteségek árán derítették fel az ukrán tüzelőállásokat és aknamezőket. A második hullámban a reguláris hadsereg katonái támadtak, míg a Wagner-csoport csak harmadik hullámként támadta meg a meggyengült védőket. A Bahmuti csatában ez annyiban különbözött, hogy a gyalogsági manőverekben már nem vettek részt a reguláris orosz haderő alakulatai, hanem a Wagner-csoport harcosai vették át az ő helyüket is.³⁹¹

Később, amikor a DPR kényszersorozott erői is felmorzsolódtak, akkor került sor a börtönökben toborzott alegységek és büntető alegységek bevetésére. A Wagner-csoport 2022. október végére legalább 20.000 sorkötelesre tett szert a börtönökben történő toborzás eredményeként és ez a szám 2023. január közepére 50.000-re emelkedett.³⁹² A bűnözők intenzív, két-háromhetes kiképzési időszakon estek át a gyakorlótéren, amely során a gyalogsági kisalegység támadó harceljárásait próbálták nekik megtanítani. A börtönből való távozásuktól kezdve szigorú fegyelemnek voltak alávetve és a fegyelem megszegésének bármilyen jele testi fenytést vagy akár kivégzést is eredményezett. Az első csoportot augusztusban küldték a frontra és szeptember, valamint október folyamán ők alkották az orosz rohamcsapatok gerincét Bahmut és Szóledar közelében. Belőlük állt az első hullám, amelynek a célja az ukrán peremvonal vonalvezetésének, a fontosabb tüzeszközök – géppuskák, aknavetők, páncéltörő eszközök – feltérképezése volt. Lényegében elhalálozásukkal jelezték az

³⁹¹ BER, Jakub: *From Popasna to Bakhmut. The Wagner Group in the Russia-Ukraine War*. OSW, 2023.04.28. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-28/popasna-to-bakhmut-wagner-group-russia-ukraine-war> (megtekintve: 2024.04.05.)

³⁹² LITAVRIN, Maxim, GOLUBEV, Sergey: *Over two months, the number of prisoners in men's colonies decreased by a record 23 thousand people. This is happening against the backdrop of recruitment into the Wagner PMC*. Mediazona, 2022.11.18. <https://zona.media/article/2022/11/18/navoynu> (megtekintve: 2024.04.05.)

ukrán erők jelenlétét. Az első hullámot addig ismételték, amíg nem sikerült az összes fontos ukrán állást és tüzeszközt felderíteni és tűzzel hatásosan lefogni.

Egy ilyen módszerű támadás egyszerre, tereptől függően 100-300 m széles sávban zajlott és az előretörés üteme a tűz hatásosságától és az ukrán védelem minőségétől függött. Számtalanszor fordult elő, hogy akár tucatnyi börtönből toborzottakkal feltöltött hullámot is rohamra indítottak, mire sikerült kellően meggyengíteni az adott terepszakaszon egy-két ukrán rajállást annyira, hogy vagy visszavonulásra kényszerültek, vagy a tényleg jól képzett és jól felszerelt Wagner alegységek szorították vissza őket.

Ez a módszer rendkívüli veszteségekkel járt, egyes források szerint az 50.000 besorozott elítéltből 10.000 volt állományban 2023. januárjában, a többi meghalt, megsebesült vagy dezertált³⁹³. Egy dolgot azonban mindenképpen a Wagner-csoport javára kell írni. A reguláris haderő számos bürokratikus elemét nélkülözve szoros együttműködést tudtak megvalósítani mind a szomszédos rohamcsoportok, mind az őket támogató közvetlen és közvetett irányzású tüzeszközök között. Ez a tulajdonságuk jelentősen segítette őket a Popasznai csatától kezdve egészen a Bahmutból történő kivonásig.

Azonban a Wagner-csoport önmagában nem tudott volna sikert elérni. A sikerhez a reguláris haderő eszköztárában lévő harci támogató alegységek tevékenységére is szükség volt. Ez novembertől lett igazán intenzív, amikor az oroszok végleg megszilárdították a vonalaikat az ukrán ellentámadások után, mert így több erőt (tüzérség, EHV, drónok) tudtak Bahmuthoz irányítani.

Az oroszok továbbra is fenntartották azt a támadó mintázatukat, miszerint az egész hadászati irányban folyamatos nyomást helyeznek az ukrán védelemre, azonban egyszerre egy helyen hajtanak végre koncentrált erőifejtést. Ez a súlypont aztán vagy sikert ér el, vagy nem, de amikor a támadásra csoportosított erőkkel elérhető maximális eredményt elérik, akkor váltanak. Továbbra is fenntartják a nyomást a teljes frontszakaszon, azonban az előző támadási sáv befolyásolási területén kívül újabb súlypontot képeznek. Ez a mintázat folyik egészen addig, amíg a hadműveleti célt el nem érik, vagy fenn tudják tartani a kezdeményezést.

A bahmuti csatában ugyanezt a mintázatot láthattuk, azonban kisebb méretekkel. Ennek oka az a jelenség volt, miszerint a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei jelentősen megnövekedtek,

³⁹³ "Sitting Rus!": out of 50 thousand prisoners recruited by Wagner PMC, only 10 thousand remained at the front. The rest either died or deserted. Meduza, 2023.01.23. <https://meduza.io/news/2023/01/23/rus-sidyaschaya-iz-50-tysyach-zaklyuchennyh-zaverbovannyh-chvk-vagnera-na-fronte-ostalis-tolko-10-tysyach-ostalnye-libo-pogibli-libo-dezertirovali> (megtekintve: 2024.04.05.)

míg a manőver lehetőségei ezzel párhuzamosan, de ezzel nem teljes összefüggésben lecsökkentek.

Többek között Prigozsин is azt állította, hogy ez a rendkívül lassú és veszteségteljes előrenyomulás a jelenkor háborújának meghatározó jellemzője. A vizsgálataim szerint ez csak részben igaz, a jelenségnek több összetevője van. Az első az, hogy a manőver sikeréhez számos összetevő szükséges. A gépesített lövész és harcokosi alegységek sikeres manőveréhez a harci- és harci kiszolgáló támogató tevékenységek pontos összhangja elengedhetetlen, amely megszervezése a katonai törzsek feladata. A bahmuti csata idején az orosz és ukrán haderő az elszenvedett veszteségek és a haderő felduzzasztása miatt sokkal kevesebb olyan törzstiszttel és parancsnokkal rendelkezett, aki minderre képes volt. Így a bahmuti csatában a sikeres harci manőverek végrehajtásához számos feltétel hiányzott.

Ami viszont jelen volt, az növekvő számú drónok és az orosz tűzéréség. A harcoló felek az elérhető és működő harctéri hatások közül ezekhez nyúltak, viszont a megfigyelés és tűzvezetés javuló, ezzel párhuzamosan viszont a manőver támogatásának romló lehetőségei együttesen eredményezték a bahmuti csatában látható lassú és veszteségteljes gyalogos harcászatot.

A csata értékelése az eredmények szempontjából mindenképp ellentmondásos. NATO források szerint az oroszok ötször annyi veszteséget szenvedtek a csata folyamán, mint az ukránok.³⁹⁴ Az oroszok részéről is volt logika a bahmuti csata folytatása mellett. Az ukrán ellentámadásokkal egyidőben Harkiv és Luhanszk megyékben, valamint Herszon közelében a Wagner-csoport az ukrán hadsereg nagy erőit Bahmut közelében kötötte le, így csökkentve az ellentámadásokra még bevethető erőket. Ez hozzájárult a front stabilizálásához a luhanszki régióban október fordulóján, mielőtt a szeptember 21-én bejelentett mozgósítás eredményeként megérkeztek az első erősítések.

6.2. A vuhledari ütközet 2023. év elején

Vuhledar városától délre 2022. áprilisától kezdve gyakorlatilag változatlan volt az arcvonali vonalvezetése és a front egy csendesebb szakaszának számított. Maga a vuhledari ütközet a bahmuti csata kezdete után, annak tetőpontján kezdődött és még ugyanebben az időszakban véget is ért. A harc marginális területi változást eredményezett, azonban lehetőséget ad a megmerevedett és szenzorokkal egyre inkább telített arcvonalon végzett támadó tevékenység egy Bahmutnál látottól eltérő formájának vizsgálatára.

³⁹⁴ LANDALE, BBC. 2022.03.09.

6.2.1. A terep, a szembenálló felek és az előkészítő műveletek

Vuhledar egy teljesen sík terepen lévő tipikus orosz iparváros. A város magját tízeemeletes panelházak alkotják, a várostól északkeletre található Ukrajna egyik legjelentősebb szénbányája, míg a várostól délre 2-4 km-re húzódik a Kaslahacs folyó, amelyet számos helyen tóvá duzzasztottak. A vízpart mentén nyaralóövezet alakult ki, valamint a várostól délre két falu Pavlivka és Mikilszke található. A várost észrevétlenül megközelíteni szinte lehetetlen, a támadónak először Pavlivka és Mikilszke településeket kell elfoglalnia, majd ezt követően a fasorokkal szegélyezett nyílt mezőn át tudja Vuhledart megközelíteni. Azonban a támadás idején a fasorok a téli idő és a korábbi pusztítások miatt gyakorlatilag semmilyen takarást nem adtak, továbbá az ukránok már 2022. tavasza óta folyamatosan erősítették a város déli megközelítési útjait, míg délkeletről már 2015 óta voltak némi előkészületek.

Az ütközet kezdetén a városban az ukrán 72. gl.dd. két zászlóalja védekezett.³⁹⁵ Az erők elhelyezkedéséről nincs részletes információ, de a dandár védelmi harcára vonatkozó szabályzatok és törvényszerűségek értelmében, nagy valószínűséggel Pavlivka és Mikilszke területén egy-egy harcelőőrsöt üzemeltettek, a nyílt terepen csak ideiglenes tüzelőállásokat jelöltek ki, míg a fő erők Vuhledar peremén helyezkedtek el.

Orosz oldalról első lépcsőben a 40. Önálló Tengerészgyalogos Dandárt (tgy.dd.) és a 155. Önálló Gárda Tengerészgyalogos Dandárt (g.tgy.dd.) vetették be. A 72. és a 136 gl.dd.-k a második lépcsőben voltak tartalékban, az áttörésre várakozva.³⁹⁶ A teljes vuhledari terepszakaszon az oroszok 4:1 erőfölényt élvezhettek.

2022. október 28-án 6.000 főnyi erővel támadtak az oroszok és Pavlivkánál sikert is értek el, mivel a település délkeleti felét elfoglalták, azonban egy századerőt elveszítettek a 155. tgy.dd. állományából.³⁹⁷ A 6.000 fős támadó létszámból arra következtettek, hogy a teljes 155. tgy.dd.-t bevetették.

November 1-én már Pavlivka északi felében harcoltak és néhány házsor kivételével el is foglalták. Érdekes módon, itt nem a 155. tgy.dd. második lépcsőjét vetették be, hanem a 40.

³⁹⁵ AXE, David: *Smashed By Ukrainian Mines And Artillery, Russia's Winter Offensive Just Ground To A Halt Outside Vuhledar*. Forbes, 2023.02.08. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/02/08/smashed-by-ukrainian-mines-and-artillery-russias-winter-offensive-just-ground-to-a-halt-outside-vuhledar/?sh=68725ed95558> (megtekintve: 2023.03.10.)

³⁹⁶ AXE, David uo. ill.

ECKEL, Mike: *What Happened In Vuhledar? A Battle Points To Major Russian Military Problems*. Radio Free Europe. 2023.02.17. <https://www.rferl.org/a/ukraine-russia-battle-vuhledar/32276547.html> (megtekintve: 2023.03.11.)

³⁹⁷ STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, HIRD, Karolina, MAPPEs, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 29*. ISW 2022.10.29. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-29> (megtekintve: 2024.04.08.)

tyg.dd.-t. Utóbbi két századnyi embert veszített el, tehát az élen haladó zászlóaljuk harcképtelenné vált.³⁹⁸ A 155. tyg.dd. kivonásának az oka, így utólag visszatekintve, nagy valószínűséggel az, hogy őket már a fő támadásra kezdték ekkor felkészíteni.

Ezt követően a Bahmutra történő koncentráció miatt leálltak a támadások, viszont ekkor jelent meg itt a Sojguhoz köthető Patriot-csoport először.³⁹⁹ Nagy valószínűséggel a tengerészgyalogosok nagy veszteségei miatt is állt a támadás, ezeket levelezések is alátámasztják.⁴⁰⁰

6.2.2. A fő támadások

Január 24-én a 155. tyg.dd. a DPR Kaszkad zászlóaljával együtt indított döntőnek szánt támadást Vuhledar birtokbavétele érdekében.⁴⁰¹ Nagy valószínűséggel nem az egész dandárral hajtották végre a támadást, hanem egyszerre csak egy zászlóaljat vetettek harcba. Erre a következtetésre a támadási sáv fizikai méreteiből jutottam.

Az előrevonás során a drónok megfigyelési lehetőségei akadályozása céljából az orosz tengerészgyalogosok BMP-3-asai folyamatosan ködösítettek. A támadás első fázisában szinte akadálytalanul elfoglalták Pavlivka és Mikilszke között a nyaralóövezetet. Ez azért volt fontos, mert itt a beépített területen egy jóval közelebbi, erők gyülekeztetésére alkalmas terepszakaszt sikerült birtokba venni.

Erre támaszkodva az oroszok sikeresen összpontosították az erőiket és január 26-án tovább támadtak Vuhledar felé és egyes alegységeknek sikerült is betörniük a város déli peremén futó O0532-es úttól délre lévő családi házas területre.⁴⁰² Ezzel az oroszok 2,5 km mély és 0,5 km széles betörést értek el.

³⁹⁸ STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, MAPPEs, Grace, WILLIAMS, Madison, KLEPANCHUK, Yekaterina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 1*. ISW 2022.11.01. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-1> (megtekintve: 2022.11.02.)

³⁹⁹ LOZOVENKO, Tetiana: *Shoigu deploys his Private Military Company, which competes with Wagner Group. to war against Ukraine.* Ukrainska Pravda, 2022.12.28. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/12/28/7382706/> (megtekintve: 2024.04.08.)

⁴⁰⁰ SCHWIRTZ, Michael, TROIANOVSKI, Anton, AL-HLOU, Yousur, FROLIAK, Masha, ENTOUS, Adam and GIBBONS-NEFF, Thomas: *Putin's War.* New York Times, 2022.12.16. <https://www.nytimes.com/interactive/2022/12/16/world/europe/russia-putin-war-failures-ukraine.html> (megtekintve: 2022.12.18.)

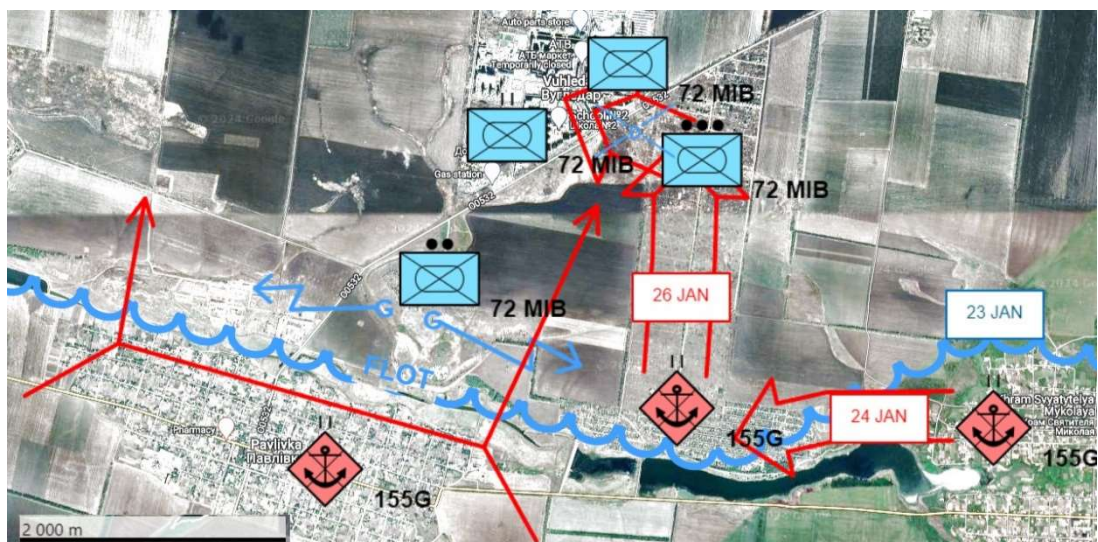
⁴⁰¹ HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, PHILIPSON, Layne, MAPPEs, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 25*. ISW 2022.01.25. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-25-2023> (megtekintve: 2023.01.26.)

⁴⁰² STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, MAPPEs, Grace, PHILIPSON, Layne, WOLKOV, Nicole, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 26, 2023*. ISW, 2023.01.26. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-26-2023> (megtekintve: 2023.01.27.)

Január 27-én a családi házas övezetből délkeleti irányból ismét támadást indítottak a város ellen. Itt azonban a panelházakból kiváló megfigyelési és tűzvezetési lehetőségeiket kihasználva az ukránok még az O0532 főúttól délkeletre megállították az orosz támadást.⁴⁰³ Ezt követően az ukránok további tüzérségi erőket vontak a város közelébe, amelyre abból következtek, hogy az eddigi orosz tüzérségi fölényt sikerült megtörni és hatásosan pusztítani a Mikilszke felől előre küldött második lépcső erőit az O0532-es főúttól már 1,5-2 km-re.⁴⁰⁴ Ezzel lezárult az ütközet első fázisa.

⁴⁰³ ISW 2023.01.29.

⁴⁰⁴ AXE: *Smashed*

40. ábra: A 2023. év eleji vuhledari ütközet első fázisa manővereinek vázlata. A szerző saját munkája.

A fő támadások második fázisának kezdetét január 28-ra teszem, amikor az ukránok ellencsapást indítottak a családi házas övezetben rekedt orosz csoportosítás felszámolása és a mikilszkei nyaralóövezet visszavétele érdekében. Ennek az első lépcsője, sikerrel is járt, azonban az oroszok január 30-án még a mikilszkei nyaralóövezet előtt megállították az ukrán ellencsapást.

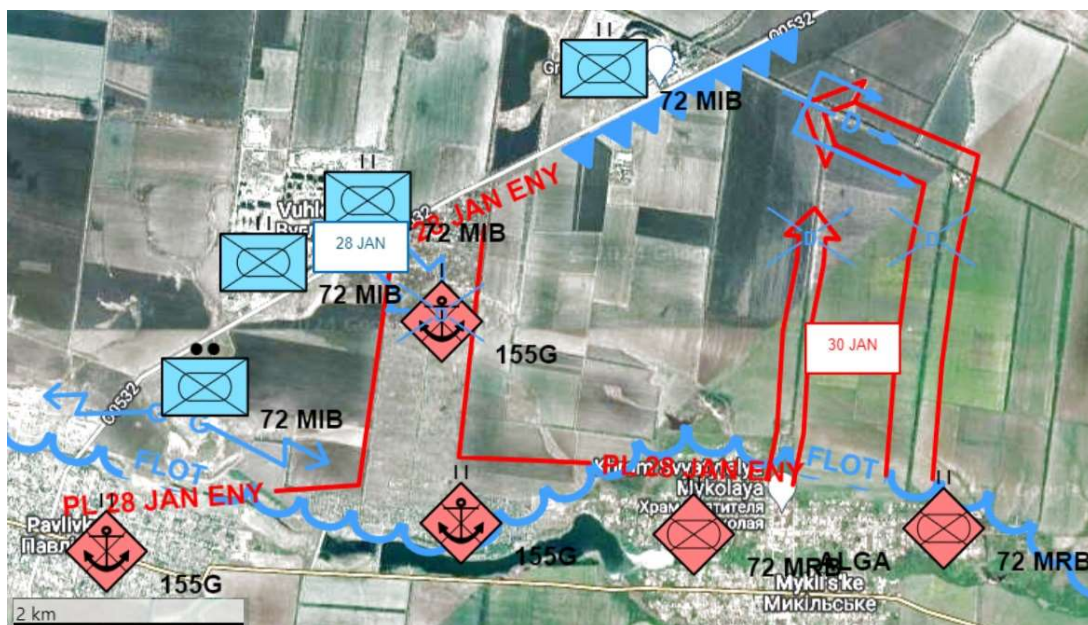
Ezzel egyidőben az oroszok a város keleti irányból történő megkerülését határozták el, a támadást a 72. gl.dd. alárendeltségébe került „Alga” önkéntes zászlóalj hajtotta végre.⁴⁰⁵ Ez azt jelenti, hogy kevesebb, mint 48 óra alatt sikerült áttenni a hadműveleti művelet főcsapás irányát egy dandár támadási sáv szélességű terepszakasszal keletebbre. Ezt sikerült megtervezni és megszervezni, legalábbis ezt gondolták a dandárok és a műveletet irányító hadosztály szintű szerv törzsei és parancsnokai.

A tervezés lehet, hogy sikerült, azonban a harc mindenoldalú biztosítását láthatóan nem sikerült megszervezni. Az orosz támadó oszlopok Mikilszketől pár száz méterre északra aknára futottak és a támadás így súlyos veszteségeket szenvedve megállt. Ez utóbbi azért is érdekes, mert az elérhető drónos felvételeken az látható, hogy az oroszok készültek az aknazárak ellen és minden oszlop élén egy KMT aknataposóval felszerelt harckocsi haladt.⁴⁰⁶ Azonban a fő erők BMP-i mégis aknára futottak. Ennek az egyik oka az lehet, hogy ekkor az ukránok már használták a

⁴⁰⁵ HIRD, Karolina, MAPPE, Grace, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, FITZPATRICK, Kitaneh, WOLKOV, Nicole, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 30, 2023*. ISW, 2023.01.30. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-30-2023> (megtekintve: 2023.01.31.)

⁴⁰⁶ ECKEL, Mike: *What Happened In Vuhledar? uo.*

RAAMS⁴⁰⁷ rendszert, amely segítségével el tudták aknásítani a megtisztított terepszakaszt az aknataposóval felszerelt harckocsik mögött. A manőverezési lehetőségek ilyen szűkítése azt is jelentette, hogy egyszerre legfeljebb csak egy zászlóaljat tudtak az oroszok harcba vetni, amely a városban védekező ukrán erőkkel szemben nem volt a támadás sikeréhez szükséges erőfölényben.

41. ábra: A vuhledari ütközet második fázis manővereinek (ukrán ellenlökés 01.28-án, majd orosz megkerülési kísérlet 01.30-án) vázlata. A szerző saját munkája

Február 6-án az oroszok újra támadtak, de az eredmény pontosan megegyezett az előzővel, összesen 30 páncélozott harcjárművet veszítettek, bár a légénység és a deszant jelentős része el tudta hagyni az aknák miatt megsérült járműveket. Az elmúlt hetekben elszenvedett vereségek azonban súlyos veszteségekkel jártak. Egyes orosz katonai források szerint a 155. tgy.dd. 500 halottat, míg a főleg tatárisztáni sorkatonákkal feltöltött orosz 72. gl.dd. ismeretlen számú embert és egy zászlóaljra való haditechnikát veszített.⁴⁰⁸

6.2.3. A vuhledari ütközet értékelése

Érdemes megjegyezni, hogy a 2022. őszén elrendelt mozgósítást követően ez volt a reguláris orosz haderő első komolyabb művelete. Ebben a műveletben viszont már nem a korábbi BTG-eket láthattuk, hanem visszatértek a hagyományosabb dandár szervezetre, amely lehetővé tette a sokkal nagyobb arányú gyalogság alkalmazását.

⁴⁰⁷ Remote Anti-Armor Mine System = távoli telepítésű harckocsiakna-rendszer

⁴⁰⁸ AXE uo. ill.
ECKEL uo.

A másik újítás, amely a szervezeti felépítést és az alkalmazott erőket illeti, az a harcokosi és gépesített lövész alegységek alkalmazása. Bahmutnál a Wagner-csoport gyalogos rohamcsoportokat vetett be, gyalogsági harcjárműveknek szinte nyoma sem volt a harcbevétel terepszakaszának környékén, harcokosikat is csak mobil tüztámogató eszközként alkalmaztak. Ehhez képest Vuhledarnál az oroszok a saját szabályzataiknak megfelelő klasszikus, menetből indított támadást igyekeztek végrehajtani. Ennek a sikerét biztosító tényezők közül azonban számos hiányzott, amelyet az ütközet egyes műveleteinek vizsgálata egyértelműsített.

A támadás előtt kiterjedt tüzéségi előkészítést folytattak. A támadás során végrehajtott ukrán harctevékenységből és tüzéségi tevékenységből arra következtettek, hogy ez a tüzéségi előkészítés nem volt elég hatékony. Az orosz tüzéségi fölény ellenére az ukránok szabadon tudták alkalmazni a saját tüzéségüket, valamint a peremvonalban harcoló erők is meg tudták őrizni harctevékenységüket, hiszen az első orosz támadást ők állították meg, sőt később még ellentámadást is végre tudtak hajtani.

A legelső támadás során, amelynek keretében január 24-én Pavlivka és Mikilszke között foglalták el a nyaralóövezetet, sikerült kihasználni az oroszoknak a meglepés erejét. A támadás előtt az erők összevonását, de főleg az álcázást az oroszok jól hajtották végre. Az ütközet vizsgálata során nem volt bizonyíték hatékony orosz EHV tevékenységre, amely miatt az ukrán drónos alegységek meg sem kísérelték az orosz csoportosítás felderítését. Ez alapján megállapíthatom, hogy a jelenlegi, szenzorokkal telített harcmezőn is megoldható legalább négy dandárnyi erő összpontosítása, amennyiben az kellően gyorsan, váratlan helyen és az összes álcázási rendszabályt betartva történik.

Érdemes továbbá azt is megjegyezni, hogy a harcbevételt követően az orosz manővereket szinte végig követték az ukrán drónok. Amely műveletekről nem érhetőek el nyílt forrásból származó drónfelvételek, azok a január 24-én elért sikerek. Véleményem szerint a drónos megfigyelés hiánya egyértelműen vezetett a kezdeti orosz sikerekhez. Tehát megállapíthatom, hogy az ellenség megfigyelő drónjainak hiánya, ezáltal a meglepés továbbra is jelentős faktor a harcászati szintű műveletek esetében is.

Az előrevonás során azonban már nem sikerült álcázni magukat, hiába alkalmaztak ködösítést. Ez a tevékenység jellegéből adódóan magától értetődő, mivel igen nehéz elrejteni egy sík terepen támadó zászlóalj, viszont a meglepés fontosságát ismét alátámasztja az, hogy mégis sikerült betörni Vuhledar területére.

A meglepetés elmúltával azonban kiütközött a mindenoldalú biztosítás hiánya. A Vuhledar peremén lévő nyaralóövezetben rekedt első lépcső támogatására már nem sikerült bevetni a második lépcsőt. Ennek az okai az előrevonást végrehajtó második lépcső harcjárművei elleni

sikeres ukrán dróntámadások, valamint a távoli aknásítás voltak. Ezek alapján megállapítom, hogy az oroszoknak nem sikerült lefogni az ukrán tűzértséget, valamint nem sikerült megszervezni a manőver alegységek EHV oltalmazását a drónok ellen.

Ellentmondásos döntés volt január 28-án ismét közvetlenül Vuhledar felé támadni ahelyett, hogy a város mellett észak felé támadtak volna, hiszen így még kellemetlenebb helyzetbe hozhatták volna az ukránokat. A város megtámadása mellett szólt viszont, hogy onnan az ukránok folyamatos megfigyelés és hatásos tűz alatt tarthatták volna a várostól észak felé kerülő oroszokat. Ez utóbbi megállapítást támasztja alá az is, hogy amikor tényleg megpróbálták kelet felől megkerülni a várost és kijutni az északi részéhez, az a támadás is súlyos kudarcba fulladt. A vuhledari ütközet értékelése során megállapítom, hogy a támadó harc sikerét biztosító tényezők változatlanok, a támadó harc mindenoldalú biztosítása továbbra is elengedhetetlen. Ezen tényezők közül egy azonban az eddiginél sokkal fontosabb lett, mégpedig az EHV biztosítás. Mivel az ütközet idején és a vizsgált időszak egészében azóta is alkalmazott drónok ellen a rendszeresített csapatlégvédelmi eszközök szinte teljesen hatástalanok, a drónok elleni védelem másik lehetősége az EHV ellentevékenységgel. Ez alatt azt értem, hogy a drónok irányítására használt frekvenciát kell zavarni, amely által a drón elveszíti a kapcsolatot a kezelőjével és nagy valószínűséggel célt téveszt.

Érdemes megemlíteni, hogy a támadó harc sikerét biztosító tényezők között továbbra is előkelő helyen szerepel a tűzértségi tűztámogatás és a műszaki támogatás. A Vuhledari csatában azonban a kettő érdekes módon fonódott össze, köszönhetően a RAAMS-nak. A tűzértséggel telepített aknáknak ellen a leghatékonyabb védekezés a védő tűzértségenek lefogása, amelyre a támadó tűzértsége, illetve légierje a legalkalmasabb. Az ütközet vizsgálata alapján megállapítom, hogy erre nem került sor megfelelő hatékonysággal.

A távolról telepített aknáknak ellen a műszaki támogatást megoldani sokkal nehezebb, hiszen nem csak a támadó alegységek élénél, hanem akár térben és időben is utánuk kell aknákra számítani. Összességében a vuhledari ütközet vizsgálata során megállapítottam, hogy az alábbi tényezők már korábban is érvényben voltak, és továbbra is érvényesek:

- a megfelelő álcázási rendszabályok betartásával lehetséges akár négy dandárnyi erő összpontosítása;
- a sikeres támadáshoz elengedhetetlen a védő fél meglepése;
- a gyors és kódosítással álcázott előrevonás lehetővé teszi, hogy a gépesített lövész és harckocsi alegységek a megfelelő harcértékben elérjék a roham terepszakaszát;

- a hatékony (rugalmas) tűzérési tűztámogatás elengedhetetlen mind az ellenséges tűzérés lefogása, mind a védő erőinek pusztítása miatt;
- a támadás műszaki támogatás nélkül kudarcra van ítélve.

Az ütközet vizsgálata során azonban két új jelenséget is megállapítottam:

- a támadó alegységek EHV biztosítása az ellenséges drónok miatt elengedhetetlen, emiatt viszont meg kell szervezni, hogy a zavarás ne akadályozza a saját erők híradását, illetve a saját drónok alkalmazását;
- a megfigyelés és tűzvezetés jó lehetőségeinek biztosítása képes megakadályozni akár egy meglepetés erejével, megfelelő túlerővel végrehajtott támadó manővert is a siker elérésben.

6.3. A 2023. nyári ukrán ellentámadás

A 2023. nyári, döntőnek szánt ukrán ellentámadást a sajtóban még a 2022. őszi Herszoni ellentámadásnál is nagyobb felhajtás előzte meg. Utólag visszatekintve, megállapítható, hogy az offenzíva június 4-én, három tengelyen indult meg. Ez a három tengely nyugatról kelet felé haladva:

1. Orikhiv – Robotyine – Tokmak tengely (kiegészítő csapás a Dnyeper mentén);
2. Velika Novoszilka – Urozsajnye tengely;
3. Bahmuttól délre Klisijivka felé.

A műveleteket vizsgálva az is megállapítható, hogy az ellentámadás három tengelye közül a főcsapás iránya az 1. volt. Mivel az értekezés szemszögéből a három tengelyen azonos volt a harcok dinamikája, a harctevékenységek tartalma, így csak a legtöbb erőt felemészítő első iránnyal fogok foglalkozni, mivel onnan is levonhatók az egész offenzívára vonatkozó következtetések a gépesített lövész alegységek harcászatára vonatkozólag.

6.3.1. A terep és a szembenálló felek

Ukrajna ezen része – a közhiedelemmel ellentétben – nem egy teljesen sík pusztaság. A domborzatot lankás dombhátak, kisebb folyóvölgyek és kis falvak alkotják, amelyek között fasorok, erdőcsoportok akadályozzák a megfigyelést és a tűzvezetést legalábbis a földről. Legkésőbb a vuhledari ütközet idejére bebizonyosodott, hogy a harcmezőt telítették a szenzorok. Ezek közül a legelterjedtebbek az egyszerű kamerával felszerelt drónok, amelyek a látási viszonyoktól függően szinte az összes szükséges felderítési adatot képesek begyűjteni a peremvonalától számított akár 20 km-ig. Természetesen ez a szám nagyban függ az alkalmazott

drón képességeitől, jellemzően a peremvonalától az ellenség mélysége felé kb. 10 km-ig láttak be.

Így mind a védő mind a támadó megfigyelési és tűzvezetési lehetőségei fölénybe kerültek a domborzathoz képest, mivel a manővereket már kevésbé álcázhatták volna a faszorok és a dombok kihasználásával. Mindezt tovább erősíti az a tény, hogy az Orikhiv – Robotyine támadási tengelyen az ukránok egy előttük patkó alakban elhelyezkedő dombsor belsejében lévő nagyjából 20 km mély és 10 km széles medencében próbáltak előretörni.

Az oroszok már 2022. novembere, tehát a Herszonból való visszavonulás után nekiláttak, hogy a teljes frontvonal mentén megerősítsék az állásaikat.⁴⁰⁹ Ez, jóllehet nyílt beismerése volt annak, hogy nem képesek egyelőre döntő támadó műveletekkel legyőzni az ukrán haderőt, azonban mindenképp szükségszerű lépés volt a csapatok túlélése, az elfoglalt területek minél nagyobb részének megtartása, tehát a háború folytatása érdekében. Az erősítések vizsgálata alapján megállapítom, hogy az oroszok nagyban támaszkodtak a saját előírásaikra.⁴¹⁰

A védelmi harc megvívása érdekében a hónapok óta sejthető ukrán támadási irányokban az oroszok összefegyvernemi csoportosításokat hoztak létre, amelyek alapját természetesen a gépesített lövész és VDV dandárok adták, de a különleges műveleti erők alegységei, a tüzérség, a műszaki alegységek és más (főleg EHV) szakcsapatok alegységei erősítettek meg. A szárazföldi erők csoportosításainak támogatásáról a légierő és a Fekete-tengeri Flotta légi egységei gondoskodtak és az ellenséges csoportosítás hadműveleti és hadászati mélységében lévő fontos célpontok pusztítására földi, légi és tengeri nagy pontosságú rakétafegyverekből is igyekeztek tartalékokat felhalmozni. A harcrendet két, a legfontosabb irányokban például Orikhivnél három lépcsőben építették ki. Emögött helyezték el a tartalékokat, míg a fővédőv előtt járőrök és aknamezők helyezkedtek el. A teljes frontvonal mentén több mint 3.000 szakasztámpontot, 45.000 rajállást és több mint 150.000 óvóhelyet és egyéni fedezéket építettek ki. Mintegy 2.000 km harckocsi-árkot hoztak létre, több mint 7.000 km² aknamezőt telepítettek, ahol mintegy 5 millió aknát helyeztek el. Az aknamezők mélysége kétszerese volt az elfogadott normáknak és elérte a 600 métert.⁴¹¹

Ez az összetett erődrendszer, amely a II. világháború óta Európában a legkiterjedtebb volt, az építését elrendelő hadászati szintű parancsnok, Szergej Szurovikin tábornok után a

⁴⁰⁹ MILLER, Christopher: *Military briefing: how Russia is fortifying its frontline for Ukraine's counteroffensive*. Financial Times, 2023.05.31. <https://www.ft.com/content/7582506b-1337-4570-abcc-31f5f602bde7> (megtekintve: 2024.04.12.)

⁴¹⁰ GRAU, BARTLES: *The Russian Way of War* 60-101.o.

⁴¹¹ SIVKOV, K.: *The Collapse of Citadel 2.0*. ARMY COLLECTION No. 04 2024. <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/565542/> (megtekintve: 2024.04.12., gépi fordítás)

„Szurovikin-vonal” nevet kapta. Amikor a teljes védelmi rendszerről beszélek, a továbbiakban és is ezt a megnevezést fogom használni.

A védelem tűzrendszerének megszervezése során az oroszok állítása szerint és a műveletek lefolyása alapján is egyértelmű, hogy a támadó megközelítési útvonalainak tűz alatt tartására és a páncéltörő eszközök tüzére nagy hangsúlyt fektettek. Ezen túl az oroszok a megfigyelés és tűzvezetés új módjait is igyekeztek kihasználni, mivel saját állításuk szerint kb. 10.000 különböző típusú drónt csoportosítottak a Zaporizzsija régióba.⁴¹²

Az orikhivi szektorban a 70., 291. és 1430. gl.ezd-k voltak védelemben a fővédőövben. A második lépcsőben a 22. és 45. Szpecnaz dd.-k helyezkedtek el, míg főleg a fedező-biztosító övben a 42. gl.ho. 417. felderítő zászlóalját vetették be.⁴¹³

Nyugati források szerint az ukránok 50-60.000 embert, összesen 12 dandárt vontak össze a támadáshoz. Ebből az orikhivi szektorban az első lépcsőben a 10. hadtest alá rendelt 47. gl.dd.-t és 33. gl.dd.-t vetették be. Mindezek teljes létszáma nem haladta meg a 12.000 főt. A nehéz technikával felszerelt dandárok feladata az áttörés volt az orosz fedező-biztosító övben és a fővédőövben védekező dandárok védelmi harcterületein.

A második lépcsőben tervezték bevetni a kevésbé nehéz, de mobilabb technikával felszerelt és az előző időszakokban értékes harci tapasztalatot szerzett 46. és 82. lr.dd.-kat. A gyalogság létszámát tovább növelendő, a korábban területvédelmi erőkkel feltöltött, de gépesített lövészdandárrá átminősített 65., 116., 117. és 118. gl.dd.-kat is a második lépcsőben tervezték bevetni. Ezeket a manőver erőket a saját szervezetszerű tűzérosztályaik, valamint a 43., 44., és 47. tü.dd.-k támogatták.

Össességében orosz források szerint az ukránok manőver erőiben 1,5-szeres, harckocsikban 1,2-szeres, tüzérségben 1,3-szoros fölényben voltak.⁴¹⁴ Ezzel szemben a saját kutatásaim alapján, az ebben a fejezetben vizsgált támadási tengelyen az ukránok manőver erők tekintetében 4 jó minőségű egységet és 4 kérdéses minőségű egységet állítottak szembe az oroszok 5 jól felkészített, megerősített állásokban lévő jó minőségű egységével. Az enyhe ukrán tüzérségi fölényt is beleszámolva, saját becslésem szerint az ukránok ezen a tengelyen, a támadás kezdetén összesen kb. 1,5-szeres erő-eszköz fölényben voltak, amely elégtelen a döntő támadó művelet sikeréhez.

⁴¹² SIVKOV uo.

⁴¹³ HIRD, Karolina, BARROS, George, MAPPES, Grace, WOLKOV, Nicole, CLARK, Mason, and KAGAN, Fredrick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 8, 2023*. ISW, 2023.06.08. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-8-2023> (megtekintve: 2023.06.09.)

⁴¹⁴ SIVKOV uo.

Ahogy azt több szakértő is megjósolta, a támadásnak nem volt sok esélye az orosz védelem első vonalának áttörésére, az Azovi-tenger elérése pedig teljesen valószínűtlennek tűnt.⁴¹⁵

6.3.2. A támadás első fázisa

A támadás a Velika novoszilkai szektorban június 4-én indult meg.⁴¹⁶ Azonban az orikhivi tengelyen csak június 7-én indult meg az ukrán támadás. Ebből arra következtetnek, hogy a június 4-i támadást a nyilvánvaló területszerzési célok túl az oroszok figyelmének elterelésére kívánták felhasználni.

Június 7-én még napkelte előtt a 33. gl.dd. egy harckocsi szakasza (T-64 BV-k megerősítve UR-77 és M1150 műszaki harckocsikkal) és egy gépesített lövész szakasza (M113-asokkal felszerelve) Mala Tokmacska faluból a legrövidebb úton a T0803 út mentén lévő orosz állások felé támadott. Azonban eddig ismeretlen okokból az oszlop több helyen is megtorpant, lassan manőverezett, így az orosz tüzérség hatékonyan tudta pusztítani őket. Az oszlop így az orosz állások elérése előtt visszafordult.⁴¹⁷

Ezzel egyidőben, ettől 2-3 km-re nyugatra a 47. gl.dd. is támadást indított egy Leopard 2-esekkel felszerelt, műszaki harckocsikkal megerősített harckocsi szakasszal és egy M2 Bradley-vel felszerelt gépesített lövész szakasszal. Az oszlop élén két aknataposóval, illetve aknakifordító ekével felszerelt harckocsi haladt. Azonban az oroszok a tűzrendszert jól szervezték meg és a műszaki harckocsikat kilőtték. Ezt követően a tűzsákból nagy valószínűséggel a helyszínen lévő ukrán alegységparancsnok parancsára előre felé próbáltak kitörni, amelynek az eredménye az lett, hogy egy Leopard 2A6 és négy Bradley is aknára futott és mozgásképtelenné vált. Ez a jelenet kísértetiesen hasonlít ahhoz, amit az oroszok 2023. január 30-án Vuhledartól délkeletre mutattak be. A nem kellően felderített aknamező és a hatékony ellenséges tűz hatására a gépesített lövész alegységek helytelen eljárást alkalmaztak és a sűrűn telepített aknamezőn súlyos veszteségeket szenvednek.⁴¹⁸ Ezt követően ez a támadó alegység is kénytelen volt megszakítani a harcérintkezést és visszavonulni Mala Tokmacskába.

⁴¹⁵ KOFMAN, Michael and LEE, Rob: *Beyond Ukraine's Offensive*. Foreign Affairs. 2023.05.10. <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/russia-war-beyond-ukraines-offensive> (megtekintve: 2023.05.18.)

⁴¹⁶ TALMAZAN, Yuliya: *Russia claims Ukraine has launched a major attack in the east*. NBC News. 2023.06.05. <https://www.nbcnews.com/news/world/russia-ukraine-launched-major-attack-donetsk-counteroffensive-rcna87666> (megtekintve: 2024.04.12.)

⁴¹⁷ AXE, David: *The Ukrainian Army Lost Bradley Fighting Vehicles And A Leopard 2 Tank Trying And Failing To Breach Russian Defenses In Southern Ukraine*. Forbes, 2023.06.09. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/06/09/the-ukrainian-army-lost-a-leopard-2-tank-and-bradley-fighting-vehicles-trying-and-failing-to-breach-russian-defenses-in-southern-ukraine/?sh=3b36be3732c9> (megtekintve: 2023.06.10.)

⁴¹⁸ AXE uo.

A kudarcba fulladt támadások után az ukránok gyorsan változtattak a harceljárásukon. Június 8-án még nyugatabbra, Novodanyilivka felől már 4 műszaki harckocsit vetettek be a támadó század erejű oszlop élén és nem is a földutakon, hanem a mezőkön próbáltak meg előretörni. Azonban az orosz drónok idejekorán kiszúrták az ukrán oszlopot, így az oroszok folyamatos tűzérségi tűzcsapásokat tudtak mérni a lassan mozgó ukrán oszlopra. Az oszlop szétszakadt, az élén haladó műszaki harckocsik ismeretlen okokból megálltak, így az orosz tűzérség az aknamezők és valószínűsíthetően a megbombolt vezetési rendszer miatt megtorpant ukrán támadó századot visszavonulásra tudta kényszeríteni.⁴¹⁹ Az orosz tűzérségen túl, a páncélozott célok ellen hatékonynak bizonyultak az orosz Ka-52-es helikopterek irányított páncéltörő rakétái is.

Az első két nap kudarcai ellenére az ukránok ismét támadtak. A korábban megtisztított útvonalakat az oroszoknak nem sikerült távolról elaknásítaniuk, legalábbis erre következtetek következtetni abból, hogy a június 8-án délután és június 9-én végrehajtott ukrán támadások során a gépesített lövész szakaszok eljutottak a legelső orosz szakasztámpontokig és birtokba is vették azokat. A Leopard harckocsik sikeresen támogatták a gyalogság harcát, számos orosz harckocsit megsemmisítve.⁴²⁰

Ez utóbbi alapján megállapítom, hogy az oroszok a fedező-biztosító övben nem úgy harcoltak, ahogy azt a saját vagy akár a nyugati szabályzatok előírták. A harcérintkezés felvétele és az ellenség lassítása után nem vonultak vissza, hanem makacsul tartották az állásaikat és a betört támadók ellen a rések lezárására vándor tűzeszközként harckocsikat (egyedül vagy tűzpárban, ritkábban egy tűzpárt 1-2 BMP-vel megerősítve) vetettek be.

Ezzel a művelettel viszont egyértelműen lezárult az ukrán ellentámadás első fázisa, amely az eredeti tervek szerint, páncélozott csoportok áttörésére alapozó műveletekből állt.

6.3.3. A támadás második fázisa

Már június 10-től észlelhető volt, hogy az ukránok felhagytak a gépesített áttörési kísérletekkel és helyette egy-két gépesített lövész rajból álló rohamcsoporttal támadtak egy-egy orosz rajállás ellen, amely támadást a harcjárműveik, eseteként harckocsik tűzével biztosították. Ezzel a módszerrel a következő napokban lassú előrehaladást értek el. Június 18-ra 2 km mélyen és 5

⁴¹⁹ ISW. 2023.06.08.

⁴²⁰ BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, WOLKOV, Nicole, GANZVELD, Annika, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 9, 2023*. ISW 2023.06.09. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-june-9-2023> (megtekintve: 2023.06.10.)

km szélességben sikerült előrenyomulniuk, amely a T0803 műút és Robotyine közötti távolság felének elérését jelenti.⁴²¹

Június végére az első lépcsőben bevetett 33. és 47. gl.dd.-k erősítésre szorultak, az ukránok Robotyine irányába a 118. gl.dd.-t, míg a szárnyakon a 116. és 117. gl.dd.-t vetették be. Ezzel egyidőben az oroszok is erősítéseket küldtek a peremvonalba. Robotyine előtt a 45. Szpecnaz dd.-t vetették be, míg az ukrán kiszögellés délnyugati csücskében a 810. tgy.dd.-t.⁴²² Ezek alapján arra következtek, hogy az ukrán támadás második fázisában június és július hónapokban a veszteségi arányok nagyjából kiegyenlítettek voltak, hiszen a felek nagyjából ugyanakkor és ugyanakkora erősítésre szorultak.

Az ukránok csak július 26-án tudtak betörni Robotyinébe, de a falut csak augusztus 23-ra vagy 24-re foglalták el teljesen.⁴²³ A harcok hevességét jelzi, hogy augusztus 6-tól a 47. gl.dd. és a 118. gl.dd. volt a felelős a közvetlenül Robotyine elleni támadásokért, míg az ukrán kiszögellés keleti felén Verbove felé a 46. és 82. lr.dd.-k erőit vetették be. A dandárok támadásainak ilyen szűk területre történő koncentrálásának az oka, hogy az elszenvedett veszteségek miatt csak ilyen keskeny sávban voltak képesek támadni. Azonban az oroszok is szenvedtek veszteségeket és augusztus elejére az itt védekező 291. és 1430. gl.ezd.-ket ki kellett vonni, helyüket az 1152. gl.ezd. vette át.⁴²⁴

Azonban az ukránok ezt követően nem tudtak tovább nyomulni. A dél felé történő előretörést a terep és az itt futó gerincen húzódó orosz első fő ellenállási vonal erősítései lehetetlenné tették. Az ukránok szeptemberben a betörés kiszélesítésével próbálkoztak nagyobb manőverszabadságot biztosítani a kiszögellésben harcoló erőiknek, amelyeknek ekkorra súlyos problémát jelentettek a folyamatos orosz légicsapások.

Szeptember 24-én az ukránok összesen egy zászlóaljnyi erővel Verbove felé támadtak, amely során a falucskától nyugatra lévő fasorokat ugyan birtokba vették (kb. 500m mély és széles

⁴²¹ MAPPES, Grace, STEPANENKO, Kateryna, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 18*, 2023. ISW, 2023.06.18. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-june-18-2023> (megtekintve: 2023.06.19.)

⁴²² STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, EVANS, Angelica, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 24*, 2023. ISW, 2023.06.24. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-june-24-2023> (megtekintve: 2023.06.25.)

⁴²³ *Ukraine says it liberates strategic settlement.* Reuters. 2023.08.28. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-says-it-has-liberated-southeastern-village-robotyne-2023-08-28/> (megtekintve: 2023.08.30.)

⁴²⁴ A váltás tényét több közvetetten egy videós Twitter bejegyzés támasztja alá: БУТУСОВ Плюс: Як рота 47-ї бригади Олега Сенцова взяла в росіян у полон під Роботино (beépített YT angol felirattal) https://www.youtube.com/watch?v=zbyD9tuj_EM&rco=1 (megtekintve: 2023.09.20.) ill. DANSPIUN: 85-90. *RuAF losses around Robotyine.* <https://twitter.com/Danspiun/status/1700184859463844251> (megtekintve: 2023.09.20.)

előretörés), azonban a településre már nem sikerült betörniük. Ezzel egyidőben, a támadó manővereket az oroszok számára is szinte lehetetlen volt végrehajtani. A 76.g.vdv.ho.-t a kiszögellés délnyugati, míg a 7. g.vdv.ho.-t a kiszögellés keleti része ellen vetették be azzal a céllal, hogy felszámolják azt.⁴²⁵ A támadások súlyos veszteségek mellett összeomlottak.⁴²⁶

Mindkét esetben a manővert végrehajtó gépesített erők már a roham megkezdése előtt súlyos veszteségeket szenvedtek, amelyeket főleg harcászati csapásmérő drónok⁴²⁷ és a tüzérség okoztak. A megfigyelés és tűzvezetés ilyen fölényével szemben a nappal, jó látási viszonyok között, álcázás nélkül végrehajtott támadások kudarca borítékolható volt.

Ezt követően, az október 10-én Avgyijivka ellen megindult orosz támadás miatt az ukránok minden lényegi támadó műveletet leállítottak a Zaporizzsijai régióban.

⁴²⁵ BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, EVANS, Angelica, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 24, 2023*. ISW, 2023.09.24. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-24-2023> (megtekintve: 2023.09.25.)

⁴²⁶ WOLKOV, Nicole, HARWARD, Christina, EVANS, Angelica, BAILEY, Riley, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 30, 2023*. ISW, 2023.09.30. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-30-2023> (megtekintve: 2023.10.01.)

⁴²⁷ Harcászati csapásmérő drónoknak több fajtáját tudjuk megkülönböztetni, azonban a közös bennük, hogy a kezelő irányítja és egyes célok, ill. harcászati méretű feladatok megoldására találták őket ki. Az FPV-drón a kezelő által E/1 nézetből irányított vagy erre a célra gyártott, vagy kisipari módszerekkel barkácsolt csapásmérő drón. Csapásmérésre alkalmas lehet még a polgári felhasználású drón, amelyre gránátok leejtésére alkalmas szerkezetet szereltek. Mivel számos módon és sokféle célt lehet velük pusztítani, ezért átfogó módon a **harcászati csapásmérő drón** kifejezést találtam a legalkalmasabbnak.

42. ábra: Az ukrán előretörés legnagyobb kiterjedése (az Orikhivi szektor zölddel bekarikázva). Az orosz védelem kiépítettségét jól mutatja, hogy az ábrán a piros háromszögek egy-egy orosz szakasztámpontot jelölnek.⁴²⁸

6.3.4. A 2023. nyári ukrán ellentámadások értékelése

6.3.4.1. A támadó harc értékelése

A támadás legelején az ukránok páncélozott csoportosításokkal támadtak (egy századnál egy sem volt nagyobb). Értékelésem szerint, az eredeti ukrán szándék az volt, hogy ezekkel a csoportosításokkal próbálják meg elsöpörni az orosz fedező-biztosító övet és betörni az első vonalban védekező orosz zászlóalj védőkörleteknek legalább az első vonalban lévő századtámpontjai mélységéig.

⁴²⁸ WOLKOV, Nicole, EVANS, Angelica, HARWARD, Christina, BAILEY, Riley, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 21, 2023*. ISW, 2023.09.21. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-september-21-2023> (megtekintve: 2023.09.22.)

A támadó műveletek első fázisának értékelésekor egyértelműen megállapítom, hogy a páncélozott csoportosításokkal való támadások során a legnagyobb gondot az aknamezők okozták az ukránoknak. A támadó szakaszok élén haladó műszaki harckocsik nem voltak képesek egy lendülettel kellő mélységig átjárót nyitni a szokatlanul mély és sűrű aknamezőn, ráadásul ellenséges tűzben. A támadás sikerét biztosító tényezők közül az alábbiak hiányoztak:

- megfelelő erő-eszköz fölény;
- műszaki záruk leküzdésének képessége;
- lendületes, megtorpanás nélküli betörés a védő rajállásaiba;
- a védő közvetlen irányzású tűzfegyvereinek hatásos lefogása;
- csapatlégvédelem;
- a manőverek álcázása.

Amint azt írtam, az ukrán dandárparancsnokok hamar belátták, hogy a páncélozott csoportokkal való áttörési kísérletek kudarcra vannak ítélve. Már június 10-től áttértek a gépesített lövész szakaszokkal végrehajtott, kisebb léptékű támadásokra. Ezen támadások során a gépesített lövész szakaszok – ritkán teljes szakasz, gyakrabban csak 1-2 harcjármű a deszantjával – hajtottak végre rohamot egy előzetesen, tűzzel elszigetelt orosz rajállás ellen.

Az ukrán rohamcsoport összességében kisebb, általában 10 főt számlál, de nagyrészt azonos beosztások találhatóak benne, mint orosz megfelelőjében. Jelentős különbség, hogy az ukrán rajban nincsenek utászok, hanem ezeknek a feladatköröknek általában külön alegysége van a szakaszon belül. A híradó kezelő beosztás már csak névlegesen létezik a rohamcsoporton belül, mivel a kisméretű, kompakt rádiók, amik a katonáknál vannak, már javarészt nem igényelnek külön katonát.⁴²⁹ A 2022-es orosz írások azt állítják, hogy ezen alakulat létszáma a támogató alegységeivel együtt 20 fő és az orosz hármas „trojkák” helyett, négy darab, öt fős tűzcsoporthból áll. Az 1. és 2. tűzcsoporth a rohamozó alcsoport (kiemelendő, hogy a 2. tűzcsoporthban van a teljes rohamcsoport parancsnoka is), a 3. a biztosító alcsoport, míg a 4. a tartalék manőver alcsoport. Fontos elem továbbá, hogy géppuskás mindenképpen jelen van mind a négy alcsoportban, de gránátvetősök csak akkor vannak, ha az adott helyzetben szükségesnek látják.⁴³⁰

⁴²⁹ HORTON, Alex, MORGUNOV, Szerhij: *In eastern Ukraine, small assault teams quietly advance against Russia*. The Washington Post. 2023.10.12. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/10/12/ukraine-war-small-teams-bakhmut/> (megtekintve: 2023.11.05.)

⁴³⁰ Борьба Против Штурмовых Подразделений ВСУ: Тактика Действий ВСУ входе Наступления In: JÓJÁRT, TAKÁCS, NAGY: 70-71.o.

Az 1. tűzcsoporthat öt fője határozza meg a csapat mozgásának az ütemét, továbbá ők nyomulnak legelől és kezdeményeznek tűzharcot az orosz csapatokkal, majd igyekeznek tűzzel lefogni őket. A 2. tűzcsoporthat látótávolságon belül marad az 1. tűzcsoporthatól és a harcászati helyzet gyors felmérése után megpróbálja átkarolni a már tűzharcban lévő orosz erőket. Amennyiben viszont az orosz állások túlságosan erősek és visszavonulásra kerül a sor, akkor ez az alegység fedezi az 1. tűzcsoporthat visszavonulását.⁴³¹

A 3. biztosító tűzcsoporthatban a rohamcsoporthat kevésbé tapasztalt katonái vannak és feladatuk, hogy 50-150 méterre a két roham tűzcsoporthat után, új állásokat alakítsanak ki az elfoglalt területeken. Az elfoglalt orosz állásokba nem ássák be magukat, mivel ezen állásokat már az orosz erők ismerik, így arra tűzérségi tüzet tudnak nyitni, vagy akár alá is lehetnek aknázva. A 4. tartalék manőver tűzcsoporthat maximum 300 méterre a biztosító alegységtől, és maximum 500 méterre az első rohamcsoporthatától, rejtőzködve tartózkodik. Felhasználása sokrétű lehet, egyrészt tűzfedezetet adhat a támogató, illetve a sebesült-kiürítő alegységeknek, áttörés esetén pedig bevehető a siker kifejtése érdekében, valamint ellenséges erősítés esetén is bevethetik a kritikus terepszakaszon.⁴³²

Ezen támadások ellen az orosz tűzérség lépett fel, amely ellen viszont az ukránok hatékony ellen-tűzérségi tüzet tudtak lőni. Ennek a módszernek a hátránya az volt, hogy minden ilyen támadásban a támadó ukrán szakaszok 1-10 főt veszítettek, és csak egy orosz rajállást tudtak elfoglalni. Azaz átlagosan egy fasor (100-300 m) elfoglalásáért egy ukrán szakasz elvesztette a harcértéke jelentős részét. A második fázisban a műveletek léptékét és a közben elszenvedett veszteségeket jól jelzi, hogy két dandár erői voltak felelősek egy akkora támadási sávért, amely a irányadó értékek szerint egy zászlóaljé, legfeljebb kettőé.

Ezzel a módszerrel sikerült lassú, de folyamatos előretörést elérni, viszont augusztus közepére a bevetett erők jelentős veszteségeket szenvedtek. Az említett szeptember végi, nagyjából zászlóalj erejű támadás Verbove ellen az utolsó kísérlet volt a teljes hadművelet lendületének fenntartására, azonban mind ez, mind pedig az orosz VDV erők ellentámadásai a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei elsőprő fölénye miatt kudarcba fulladtak.

6.3.4.2. A védelmi harc értékelése

A védelmi harc sikerének kulcsa az oroszok szerint is a védő alegységek és a megerősítő tűzérségi- és légi erő jól szervezett tüze, valamint a terep műszaki berendezése.⁴³³ Ennek

⁴³¹ Ez az eljárás kísértetiesen megegyezik a MH-ben is széles körben ismert „reagálás kis- ill. nagyerejű ellenségre” nevű kontakt drillre. Csupán az a különbség, hogy itt előre ismert helyű ellenség ellen hajtják végre, nem pedig váratlanul felbukkanó ellenséggel szemben.

⁴³² JÓJÁRT, TAKÁCS, NAGY 72.o.

⁴³³ GRAU, BARTLES: The Russian Way of War. 61.o.

megfelelően nem meglepő, hogy a már ismertetett méretű és minőségű védelmi berendezéseket hoztak létre.

Szintén nem meglepő, hogy a várható páncélos támadásokkal szemben álcázott irányított páncéltörő rakéta tüzelőállások sokaságát építették ki. A tüzérségi tűz hatásossága a korábbi orosz hadműveletekhez képest csökkent, amelynek az oka nagy valószínűséggel a modern nyugati tüzérségi és tűzvezető rendszerekkel felszerelt ukrán tüzérség hatékony tevékenysége volt.

Viszont az invázió első időszaka után csekély mértékben bevetett orosz légierő ismét fontos szerepet játszott, azonban most nem a támadó, hanem a védelmi harcban. A Ka-52-es helikopterek nagy hatékonysággal tudták támadni az ukrán páncélosokat, míg az UMPK siklóbombákkal a Szu-34-esek a támadó dandárok mélységében lévő statikus célpontokat pusztították.⁴³⁴

Az nem volt váratlan, amit az oroszok a védelem műszaki berendezése és a tűzrendszer megszervezése során végeztek. Az invázió során már látott, de újszerűnek ható jelenség volt az orosz légierő ismételt fontos szerepvállalása. Az értekezés szempontjából talán a legfontosabb és egyben teljesen váratlan új eleme volt az orosz védelemnek a védelemben végrehajtott manőverek, pontosabban azok hiánya.

Az oroszok szerint is a védelmi harc során a támadóval először a fedező-biztosító övben lévő harcélőrsők találkoznak.⁴³⁵ Az ő feladatuk, hogy a támadóra vezetett hatásos tűzzel azt szétbontakozásra kényszerítsék, ideiglenesen lelassítsák, majd mielőtt a támadó bevetné a teljes erejét, ezek az erők gyorsan megszakítják a harcérintkezést és visszavonulnak a fő ellenállási vonal mögé, ahol jellemzően tartalékba kerülnek. 2023. nyarán azonban nem láthattunk ilyen jellegű tevékenységet, az orosz védelem élén harcoló alegységek is minden erővel az állásaik megtartására törekedtek. Ez a módszer nagy veszteségekkel járt ugyan, de hatásosan lassította az ukránok támadását. Ennek szerintem négy oka van:

- az egyszerre bevetett ukrán erők elégtelen létszáma;
- az ukrán támadás mindenoldalú biztosításának hiánya;
- a megfigyelés és tűzvezetés fölénye;
- a peremvonalban védekező orosz alegységek nem túl magas kiképzettsége, amely miatt nem mertek velük bonyolult manővereket végrehajtani.

⁴³⁴ SOMMERVILLE, Quentin: *Ukraine war: BBC on the front line as Ukraine attacks Russian trenches*. BBC, 2023.06.19. <https://www.bbc.com/news/world-europe-65921377> (megtekintve: 2023.06.21.)

⁴³⁵ GRAU, BARTLES 68.o.

A védelmi harc során szokásos másik manővert, az ellenlökést viszont sűrűbben láthattuk. Ezek viszont pontosan olyan eredményeket hoztak, mint az ukrán támadó manőverek:

- ha gépesített lövész századokkal vagy nagyobb erőkkel hajtották őket végre, akkor súlyos veszteségek mellett fulladt kudarcba, mivel könnyen és gyorsan felderítették és nagy távolságú precíziós tűzcsapást mértek rá;
- ha gyalogos kisalegységekkel hajtották végre őket, akkor kisebb veszteségeket szenvedtek ugyan, de csak marginális előrehaladást tudtak elérni.

6.3.4.3 A 2023. nyári ukrán offenzíva összefoglaló értékelése

Az oroszok szerint az ukránok 12.575 főt, 12 repülőgépet, 4 helikoptert, 810 harckocsit és egyéb páncélozott járművet, 167 tábori tüzérségi löveget, 13 rakéta sorozatvetőt és 227 UAV-t vesztett a nyári offenzívájuk során. A megsemmisített páncélozott járművek között volt 15 német Leopard-2A6, 5 francia AMX kerekes harckocsi és 7 Bradley gyalogsági harcjármű. Ha összehasonlítjuk a veszteségeket a bevetett támadó csoportosítás méretével, akkor megállapíthatjuk, hogy a személyi állomány vesztesége nem volt olyan nagy (kevesebb mint 10 százalék), míg a páncélozott járművek és a tüzérség vesztesége igen jelentősnek bizonyult (mintegy 40, illetve 20 százalék).⁴³⁶ Ezek a számok, különösen, amely a személyi veszteséget illeti, nyilvánvalóan túlzóak. Azonban a műveletek dinamikájából egyértelműen megállapítható, hogy az első fázisban bevetett dandárok legalább egy-egy zászlóaljnyi erőt vesztettek. A második fázis bő három hónapjában a 33., 47. gl.dd.-k a gépesített lövész és harckocsi alegységek tekintetében erejük több mint felét elvesztették. Ezt az állítást az támasztja alá, hogy ez a két egység 2023. júliusától kezdve egyszerre csak egy-két gépesített lövész századnyi erőt alkalmazott, míg ősztől még kevesebbet, amelyre jó példa a 47. gl.dd. Avgijivkánál.

A 2023. nyári ukrán ellentámadások sok tekintetben hasonlítanak a 2023. januári vuhledari vagy a későbbiekben kifejtett 2023-24-es avgijivkai orosz támadásokhoz. A megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei döntő fölénybe kerültek a manőverrel szemben. Amennyiben nem sikerült a gépesített lövész alegységek manővereit tökéletesen biztosítani a tűztámogatás, műszaki támogatás, EHV támogatás, csapatlégvédelem szempontjából, akkor a megfigyelés és tűzvezetés nyomasztóan jobb lehetőségei miatt az adott manőver kudarcra borítható volt.

⁴³⁶ SIVKOV uo.

6.4. Az avgyijvkai csata

Avgyijvka fontosságát az adta, hogy miután Donyeck 2014. év végére az oroszok által támogatott szeparatisták kezére került, Avgyijvka közvetlenül a nagyváros északkeleti szomszédjaként egy komoly bástyáját alkotta az ukrán védelemnek. Továbbá, amíg az ukránok birtokolták, a régebbi 122 és 152 mm-es tábori tüzérséggel is el tudták érni Donyeck város egész területét. Ennek megfelelően itt a harcok intenzitásának 2015. év végi csökkenése sem hozott nyugalmat. 2016 tavaszától folyamatosan apróbb járőrökkel, felderítő műveletekkel próbálták meg felmérni az ott megszilárduló ukrán védelem erejét. 2017-ben pedig egy nagyobb összecsapás is lezajlott, ahol egy zászlóaljnyi erőt vetettek be az oroszpartí erők, de nem jártak sikerrel.⁴³⁷ Ezt követően bár apróbb tűzharcok folyamatosan voltak, mindkét fél az állásai tökéletesítésére koncentrált.

Az invázió első három időszakában érthető módon, nem itt bontakoztak ki a nagyobb műveletek. 2022. áprilisától kezdve az oroszok egyre több tűzcsapást mértek Avgyijvkára, azonban még ekkor sem közvetlenül az itt állásban lévő manőver erők ellen, hanem a város környékén felderített légvédelmi és tüzérségi erőket próbálták meg pusztítani, több-kevesebb sikerrel.⁴³⁸

Avgyijvkára nézve az első igazán fenyegető eseményt Novoszelivka Druha 2022. június 01-i elfoglalása jelentette.⁴³⁹ Ezt követően sokáig ismét sikertelenül próbálták az oroszok bekeríteni akár észak, akár dél felől⁴⁴⁰ a várost, jóllehet a kiegészítő támadási irányok között sem volt prioritás Avgyijvka. Összességében az oroszok lassan, de biztosan nyomultak előre a várostól északra és délre.⁴⁴¹

6.4.1. A terep és a szembenálló erők

Avgyijvkánál a terep értékelésekor az eddigieknél is sokkal jobban figyelembe kell venni a mesterséges terepelemeket, hiszen az évek óta tökéletesített erődítések alapvetően változtatták meg a terep jellegét. Maga a város egy, a környékből alig kiemelkedő dombtetőn fekszik. A magját adó panelházak és a város északnyugati határán elterülő koksüzem, illetve annak a

⁴³⁷ TAKÁCS: *Diplomamunka*

⁴³⁸ SCHWIRTZ, Michael: *A Ukrainian Town Goes Underground as Russia Assaults the East*. The New York Times, 2022.04.20. <https://www.nytimes.com/2022/04/20/world/europe/avdiivka-ukraine-russia.html> (megtekintve: 2022.04.22.)

⁴³⁹ *Pro-Russia separatists claim gains outside Ukraine's Avdiivka*. AlArabiya News az AFP moszkvai tudósítása nyomán. 2022.06.01. <https://english.alarabiya.net/News/world/2022/06/01/Pro-Russia-separatists-claim-gains-outside-Ukraine-s-Avdiivka> (megtekintve: 2024.03.14.)

⁴⁴⁰ MILLER, Sergio: *May the farce be with you: the assault on Vodyane village*. The Wavell Room, 2023.02.20. <https://wavellroom.com/2023/02/20/vodyane-village-assault/> (megtekintve: 2023.04.02.)

⁴⁴¹ *Ukraine says eastern town of Avdiivka could become 'second Bakhmut'*. Reuters, 2023.03.20. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-says-eastern-town-avdiivka-could-become-second-bakhmut-2023-03-20/> (megtekintve: 2023.10.12)

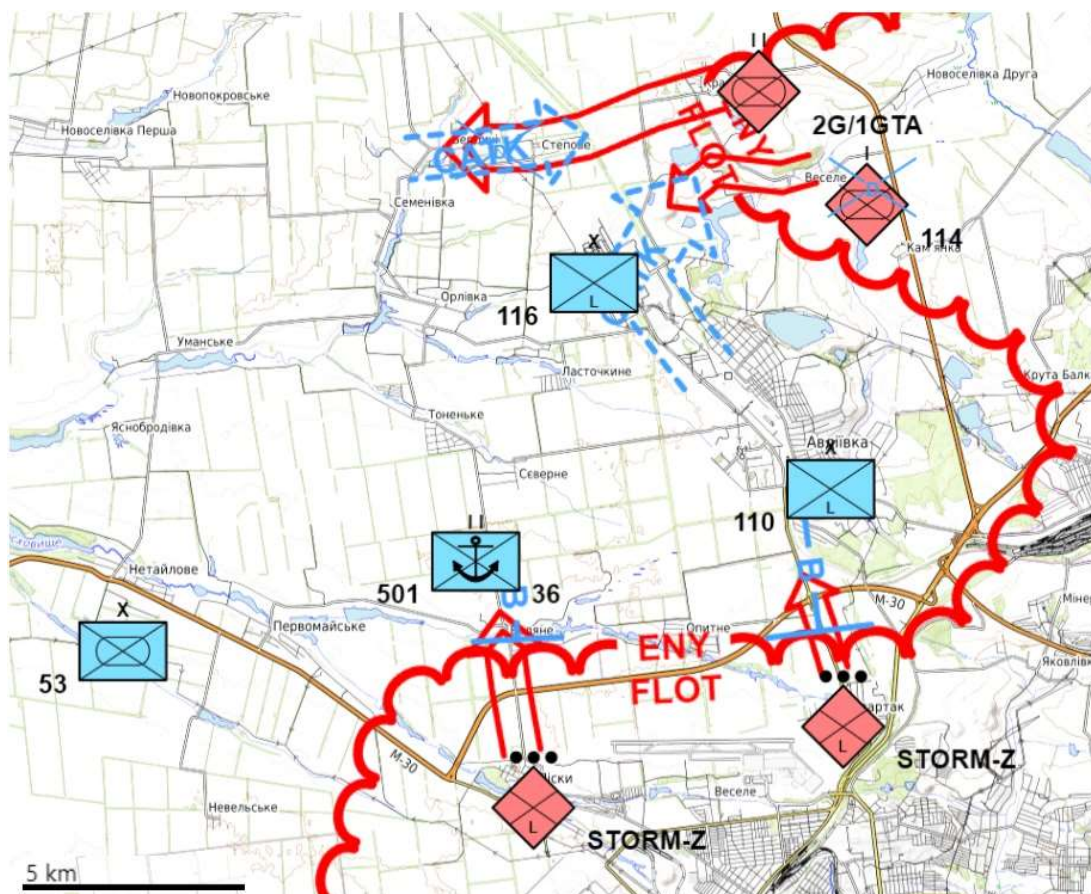
meddőhányója kiváló megfigyelési lehetőségeket biztosít még abban az esetben is, amikor a drónokat az ellenség EHV erői sikeresen zavarják. A kezdeti orosz támadások szemszögéből a legfontosabb terepelem a már említett meddőhányó, illetve a várostól délre lévő szántóföldek fasorai és a Pervomajszke – Vogyane – Opitnye falucskákon keresztül húzódó erőrendszer. A támadást kezdetben az orosz 8. hdsg. kijelölt erői hajtották végre. Ekkorra azonban az orosz haderő az eredeti szervezeti felépítést rég maga mögött hagyta, a mozgósítás eredményeképp számos „Storm-Z” rohamcsoporthat⁴⁴² valamint sorállományú katonákkal feltöltött gépesített lövészdandár került a 8.hdsg. alá, amelyet még az 1.g.hk.hsg. 2.g.gl. ho. erői is kiegészítettek. Ukrán oldalról a várost kezdetben a 110. és a 116.gl.dd. valamint a 79. lr.dd. védtek, a déli szárnyon pedig a 36. tgy.dd. 501. tgy. zászlóalja és az 53. gl.dd. erői harcoltak. Mind a védőkre, mind a támadókra igaz, hogy a csata során végig, folyamatosan kapták az erősítéseket és váltások is történtek.

6.4.2. Az első bekerítési kísérletek

Az oroszok, akárcsak Bahmutnál először nem a város közvetlen megtámadásával, hanem annak bekerítésével próbálkoztak. Október 10-én a kisegítő csapást dél felől az ex-DPR erők gyalogsági rohamcsoportjai és „Storm-Z” alegységek hajtották végre, míg a fő csapást az orosz 114. gl.dd. indította északon. Az oroszok részéről a Donbaszban 2022. nyár óta nem látott méretű támadás meglepetésként érte az ukrán védőket, mivel egyes források szerint az oroszok éllel még Berdicsit is elérték.⁴⁴³

⁴⁴² Az orosz büntetőtelepekről toborzott és katonai bűncselekményt elkövetett volt katonákkal feltöltött gyalogsági roham alakulatok. Rendkívül sok hasonlóságot mutatnak a korábbi Wagner-csoport alá tartozó, elítéltekből feltöltött alegységekkel. A különbség az, hogy most már az orosz védelmi minisztérium alárendeltségébe tartoztak.

⁴⁴³ HARWARD, Christina, MAPPES, Grace, HIRD, Karolina, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 10, 2023*. ISW 2023.10.10. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-10-2023> (megtekintve: 2023.10.11.)

43. ábra: Az Avgyijivka elleni 2023.10.10-i döntőnek szánt támadás manővereinek vázlata. A szerző saját munkája.

Azonban az ukránok gyorsan összeszedték magukat és minden, a nap folyamán elért orosz eredményt semmissé tettek, összesen legalább egy zászlóaljnyi technikai eszközt megsemmisítve vagy súlyosan megrongálva.⁴⁴⁴ A sikertelen támadás egyik oka az volt, hogy a koksüzem melletti meddőhányó olyan megfigyelési és tűzvezetési lehetőségeket nyújtott az ukránoknak, amely lehetetlenné tett bármilyen Szipove és Berdicsi irányába végrehajtott sikeres támadást. Így október hónapban a meddőhányó lett az orosz támadások fő célpontja, miközben a teljes hadműveleti művelet peremvonalán, Pervomajszkétől a meddőhányóig gyalogsági rohamcsoportok folyamatos támadásaival igyekeztek minél több ukrán erőt lekötöni. Az oroszok egész október során gépesített lövész szakaszokkal rohamozták a meddőhányót, a támadások között természetesen tüzérségi- és légicsapásokkal próbálták meg pusztítani a védőket. A védők szinte folyamatosan közvetett irányzású tűzcsapások vagy gépesített és gyalogsági támadások alatt álltak. Október 17-re az oroszok leváltották a kezdeti támadó

⁴⁴⁴ STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 12, 2023*. ISW 2023.10.12. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-12-2023> (megtekintve: 2023.10.13.)

erőiket, ezért a meddőhányó elfoglalása a 27. gl.dd. feladata lett. Az október 18-án végrehajtott támadása során ez az egység is egy bő zászlóaljnyi erőt veszített, viszont némileg közelebb jutottak a meddőhányóhoz.⁴⁴⁵

Egy ilyen meddőhányót értelemszerűen rendkívül nehéz elfoglalni. Az egyetlen sikeres módszer, hogy folyamatosan tűz alatt tartják a védőket lehetőleg tüzérséggel, valamint harckocsik és harcjárművek toronyfegyvereivel, míg a gyalogság megközelíti a domb alját, majd a lefogó tűz befejezése (tüzérség esetében) vagy áthelyezése (közvetlen irányzású fegyverek esetében) után villámgyorsan megrohamozza a dombot. Ehhez nagyon pontos lefogó tűz kell, amit szinte másodpercre pontosan hangolnak össze a gyalogság manőverével és ami még fontosabb, hogy ha a gyalogság manővere valamiért csúszik, akkor a lefogó tűz beszüntetését, illetve áthelyezését is ehhez igazítják. Ehhez viszont viszonylag alacsony szintű, század- vagy zászlóalj-, legfeljebb dandárparancsnok döntése szükséges, mivel ő van megfelelő mértékben közel az eseményekhez.

A gyalogságot a leghatékonyabban gyalogsági harcjárművekkel (BMP-család) és páncélozott szállító harcjárművekkel (BTR-család) lehet eljuttatni a roham terepszakaszáig. Az oroszok minden egyes ilyen próbálkozását ezidáig az ukrán harcászati csapásmérő drónok, illetve a nagy távolságú precíziós tüzérség csapásai ellehetetlenítették. Október utolsó hetében viszont az oroszok egészen hatékonyan tudták eljuttatni az erőiket az ukrán állásokig, sikeresen kivédve az ukránok fent említett eszközeit. Mindezt azonban hiába tették sikeresen, hiszen a peremvonalban lévő ukrán irányított páncéltörő eszközök sikeresen lőtték ki a támadó orosz páncélosokat. Ebből azt a következtetést tudom levonni, hogy az orosz elektronikai harctevékenység sikeresen zavarta az ukrán drónos alakulatokat, valamint az ukrán tüzérség nem volt jelen a megfelelő eszközökkel a térségben. Amennyiben jelen lett volna, akkor jó eséllyel sikeresen akadályozta volna meg az orosz erők előrevonását a mélységből.

Továbbá arra lehet még következtetni, hogy az orosz vezetési rendszerben a jelentések nem a megfelelő sebességgel jutnak el a magasabb szintekre, mivel az ukránok ugyanazzal a módszerrel végrehajtott orosz támadásokat ugyanazokkal a módszerekkel, drónok, tüzérség, páncéltörő rakéták alkalmazásával verték vissza legalább négyszer. Csupán ezen vérfürdőbe torkollott alkalmak után váltottak az oroszok és október 22-én már tüzérséggel bőven megtámogatott gyalogsági rohamokkal próbálkoztak birtokba venni a meddőhányót. Ebből

⁴⁴⁵ EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 18, 2023*. ISW 2023.10.18. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-18-2023> (megtekintve: 2023.10.19.)

egyértelműen arra tudok következtetni, hogy mire az orosz vezetési rendszeren a sikertelenségekről szóló jelentések (ki tudja mennyire kozmetikázva) eljutottak a 8. hdsg. vagy akár a Déli Katonai Körzet parancsnokságig, és ott engedélyezték a támadási módszer megváltoztatását, ahhoz ennyi idő kellett.

A másik észrevétel, amit ezzel kapcsolatban tennék, hogy az ukrán beszámolók szerint az orosz tüzérség ismét jelentős számú tűzcsapást hajtott végre.⁴⁴⁶ Viszont az ukránok továbbra is hatékonyan tudtak védekezni az orosz páncélos támadások ellen. Mivel a támadó erő egyik legfontosabb feladata, hogy mind az előrevonás, mind a roham során hatékonyan pusztítsa a védő páncéltörő eszközeit. Az a meglátásom, hogy az orosz tüzérség valóban pokollá tette az ukrán védők dolgát, viszont a tűzrendszer merevsége miatt mégsem tudta kellően hatékonyan támogatni a támadást.

6.4.3. A város elleni szisztematikus támadások

Október végére az oroszok belátták, hogy nem fog sikerülni a várost egy csapással, észak felől bekeríteni. Ennek hatására úgy döntöttek, hogy az eddig is a teljes peremvonal mentén indított kisegítő csapások intenzitását megnövelik és dél felől Opitnénél, valamint a város déli pereménél a néhai Carszka Ohota étteremnél is egy-egy dandár rohamcsoporthaival, egyenlő intenzitású és erejű támadásokat indítottak.⁴⁴⁷

Ezek a támadások alig pár méteres eredménnyel jártak, súlyos veszteségek mellett. A felek veszteség jelentései nyilvánvalóan nem egybevágóak, azonban a magas orosz veszteségekre enged következtetni, hogy október közepétől kezdve a 6.g.gl.ho., a 106.vdv.ho. és a 41.hdsg. egyes egységei is folyamatosan érkeztek be az Avgyijivkai támadó művelet mögöttes területeire.⁴⁴⁸ Az ukránok is kénytelenek voltak erősítéseket küldeni. A nyári támadások során súlyos veszteségeket szenvedett 47.gl.dd. egyes részeit rövid, kevesebb, mint egy hónapos pihentetés és részleges feltöltés után az Avgyijivkai szektor északi, a koksüzem és Ocseretinye falucska környékén elhelyezkedő szektorába küldték.⁴⁴⁹

⁴⁴⁶ SEGURA, Cristina: *Under siege on the Ukrainian front line of Avdiivka: 'Russians are more prepared for war, and to die'*. El Pais, 2023.11.13. <https://english.elpais.com/international/2023-11-13/under-siege-on-the-ukrainian-front-line-of-avdiivka-russians-are-more-prepared-for-war-and-to-die.html#> (megtekintve: 2023.11.22.)

⁴⁴⁷ HIRD, Karolina, WOLKOV, Nicole, EVANS, Angelica, MAPPEs, Grace, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 19, 2023*. ISW, 2023.10.19. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-19-2023> (megtekintve: 2023.10.20.)

⁴⁴⁸ HIRD, Karolina, HARWARD, Christina, EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 23, 2023*. ISW, 2023.10.23. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-23-2023> (megtekintve: 2023.10.25.)

⁴⁴⁹ SEGURA uo.

Az oroszok október 28-án végül teljesen elfoglalták a meddőhányót és ezzel lehetőség nyílt az Avgyijvából északnyugatra kivezető vasúti töltés felé támadni. Azonban az a tény, hogy egy nyílt területen futó vasúti töltésen át kell támadni, valamint az ekkorra beköszöntő szokásos esős idő tovább nehezítette mindezt.⁴⁵⁰

Az esős idő viszont azt is egyértelműsítette, hogy a nyilvánvaló harcászati értelmetlenségén túl a terep is lehetetlenné tette a gépesített erőkkel végzett támadásokat, így az oroszok október legvégén és november elején a „Storm-Z” erőkkel indítottak újabb sikertelen támadásokat.

November elejére új elemmel gazdagodtak az oroszok támadó módszerei. Jelentések érkeztek arról, hogy az oroszok meglévő és általuk ásott csatornákon és alagutakon keresztül próbálnak az ukrán állások hátába kerülni a gyalogos rohamcsoporthaikkal.⁴⁵¹ November 4-re az oroszok komoly sikert értek el, mivel sikerült a városból északnyugat felé kivezető vasútvonalra teljesen felzárkózni. Ezáltal már nemcsak kelet, hanem észak felől is támadhatták a koksüzemet, valamint a Szeptove felé végrehajtott támadásaikhoz a csapatösszevonásoknak is kedvezőbb feltételeket tudtak teremteni.

A szokásosnál jóval kevesebb csapadékot hozó esős idő miatt november közepére sokat száradt a talaj, így november 9-én az oroszok ismét összefegyvernemi támadással próbálkoztak és sikerült is a vasúti töltésen túl 1-2 km-t Szeptove irányába előre haladni. A támadás ténye viszont két okból is érdekes. Először is, az összefegyvernemi támadást már alaptól drónok, UMPK légibombák és tüzérség tűztámogatása mellett hajtották végre az oroszok. Továbbá a gyalogsági harcjárművekkel és harckocsikkal nem vonultak vissza miután a rohamcsoporthat eljuttatták a roham terepszakaszáig, hanem tüzelőállást foglaltak és megpróbálták hatásos tűzzel támogatni a gyalogság manőverét.⁴⁵² A másik tényező, ami miatt érdekes ez a támadás, hogy az információk egy része az ukrán 3. r.dd. (ex-Azov) szóvivőjétől származik⁴⁵³, ami azt jelenti, hogy az ukránok kénytelenek voltak további jelentős erősítéseket a városhoz küldeni.

⁴⁵⁰ EBEL, Francesca and KOROLCHUK, Serhii: *Russia and Ukraine intensify fight over Avdiivka, another ruined city*. The Washington Post, 2023.10.28. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/10/28/avdiivka-russia-ukraine-war-donetsk/> (megtekintve: 2023.11.03.)

⁴⁵¹ STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, EVANS, Angelica, HARWARD, Christina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 4, 2023*. ISW, 2023.11.04. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-4-2023> (megtekintve: 2023.11.05.)

⁴⁵² BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, EVANS, Angelica, SOLTANI, Amin, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 9, 2023*. ISW, 2023.11.09. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-9-2023> (megtekintve: 2023.11.10.)

⁴⁵³ *Ukraine military says onslaught on Avdiivka in the east intensifies*. Reuters, 2023.11.10. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-military-says-onslaught-avdiivka-east-intensifies-2023-11-10/> (megtekintve: 2023.11.10.)

Sztepove elfoglalása súlyos helyzetet teremtett volna Avgyijivka védőinek, hiszen ezáltal a várost még könnyebben támadhatták volna észak felől, valamint Berdicsi felé is támadhattak volna az oroszok, amely viszont az Avgyijivka mögötti állások legfontosabb eleme. Emiatt az ukránok minden egyes orosz támadási kísérletet gépesített lövész kisalegységek bevetésével, illetve tüzérséggel és harcászati csapásmérő drónok csapásaival igyekeztek felszámolni.

Az oroszok hadműveleti műveleteinek korábban többször leírt mintázata, hogy a művelet főcsapás irányát rendszeresen változtatják a gyenge pontokat keresve, valamint az ukránokat így igyekezve kibillenteni az egyensúlyukból. Novemberben sem történt ez másképp, mivel amikor belátták, hogy Sztepovét nem sikerül stabilan birtokba venni, akkor a város déli pereme irányába fokozták a nyomást.

Ennek további oka az is, hogy (mint azt utólag megtudtuk) számos alagutat ástak az itteni ukrán védők alá és ezek egyszerűen ekkorra készültek el. Az egész november hónapban az oroszok gyalogsági kisalegységekkel rohamoztak, amelyeket folyamatosan támogattak tüzérséggel, légi csapásokkal és az egyes célok ellen (pl. tüzér eszközök vagy harcjárművek) harcászati csapásmérő drón csapásokkal.⁴⁵⁴

Az oroszok november végére iszonyatos veszteségek árán, de sikeresen megvetették lábukat a város déli peremén lévő lankás dombos, családi házas övezetben. Ennek az a jelentősége, hogy az oroszok eddig a nyílt terep felől támadtak a város felé, viszont a beépített terület peremén belülről való bejutás azt eredményezte, hogy az oroszok itt könnyebben tudják előrevonni fedezék alatt a gyalogos rohamcsoportjaikat.⁴⁵⁵

Ezen siker árát még megbecsülni is nehéz, azonban az tény, hogy az oroszok december hónapban áthelyezték a főcsapás irányát és a várost északkelet felől támadták hevesebben az előzőleg leírt harcéljárásokkal, azonban nem sikerült értelmezhető előrehaladást elérniük.

Január közepén a keleti támadási irány leszűkítése mellett (a koksüzem felé már nem támadtak, hanem csak a város és a koksüzem találkozási felé) délről ismét felújították a támadásaikat. Január 20-án elfoglalták a harcászati fontos helyen lévő „Carszka Ohota” éttermet és tovább törtek a város déli, családi házas övezetében észak felé.⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ NEWDICK, Thomas: *Ukraine Situation Report: Soldier Describes “Zombie” Warfare In Avdiivka*. The Warzone, 2023.11.24. <https://www.thedrive.com/the-war-zone/ukraine-situation-report-soldier-describes-zombie-warfare-in-avdiivka> (megtekintve: 2023.11.28.)

⁴⁵⁵ WOLKOV, Nicole, HARWARD, Christina, MAPPE, Grace, STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 26, 2023*. ISW, 2023.11.26. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-26-2023> (megtekintve: 2023.11.27.)

⁴⁵⁶ EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 20, 2024*. ISW, 2024.01.20. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-january-20-2024> (megtekintve: 2024.01.21.)

Ez a támadás harcászati szintű áttörést jelentett, amely alapján megállapítom, hogy itt sikerült az oroszoknak az alagutak segítségével egyes helyeken az ukrán védők mögé kerülni, valamint a hónapok óta tartó tűzcsapások kellő mértékben lerombolták az ukrán állásokat és a védők morálját. A sikerhez persze megfelelő erő is kellett, ukrán források szerint az áttörést és az azt megelőző, a védelmet túlterhelő rohamokat összesen öt orosz dandár rohamcsoportjai hajtották végre.⁴⁵⁷

Ezzel a támadással egyidőben az oroszok északon és a centrumban is november vége óta nem látott erővel és intenzitással hajtották végre a támadásokat. Nem csupán délen, hanem a város keleti peremén is betörték a lakott területen belülré, valamint Sztepove falu maradványai között is megvetették a lábukat.⁴⁵⁸ Ezek a támadások hasonló eljárásokkal zajlottak, mint az eddigiek, azonban a sikerük alapján megállapítom, hogy ekkorra sikerült kellő mértékben pusztítani az ukrán védelmi berendezéseket és a védők erőit.

Január 31-én az ukránok ellentámadást indítottak és visszafoglalták a „Carszka Ohota” éttermet és környékét, azonban a permvonal többi részén folyamatos orosz tűz és gyalogsági támadások voltak tapasztalhatók.⁴⁵⁹

6.4.4. Az áttörés és a visszavonulás

Az oroszok fenn tudták tartani a nyomást és február 2-án betörték a városba a tófürdőtől északra lévő észak-déli irányú erdősávok mentén. Ezt követően két dandár sávhatáránál, a rossz látási viszonyokat kihasználva támadást hajtottak végre az üzem és a város találkozásánál, ezáltal szinte derékba kapva az avgyijivkai zsákban védekező erőket. A sávhatárokkal kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy természetesen nyílt forrásból nem elérhető, hogy pontosan hol húzódnak. Csupán az adott alakulatok tevékenységének súlyából, a felelősségi területük valószínűsíthető méretéből és a terep jellemzőiből következtetve húztam be őket, nem véletlenül rajzoltam szaggatott vonallal.

A terep, az elért előrehaladás és a harcászati szintű támadó harc törvényszerűségei alapján a támadás az alábbiak szerint történhetett. A „FLET 02FEB” szaggatott piros vonalat elérve az oroszok úgy értékelték, hogy helyi jelentőségű betörést értek el. Ezt követően úgy döntöttek,

⁴⁵⁷ KORSHAK, Stefan: *Russian Infantry Scores Gains in Battleground Avdiivka, Both Sides Predict More Big Attacks*. Kyiv Post, 2024.01.26. <https://www.kyivpost.com/post/27219> (megtekintve: 2024.02.03.)

⁴⁵⁸ BAILEY, Riley, HARWARD, Christina, WOLKOV, Nicole, MAPPEs, Grace, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 22, 2024*. ISW, 2024.01.22. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-22-2024> (megtekintve: 2024.01.23.)

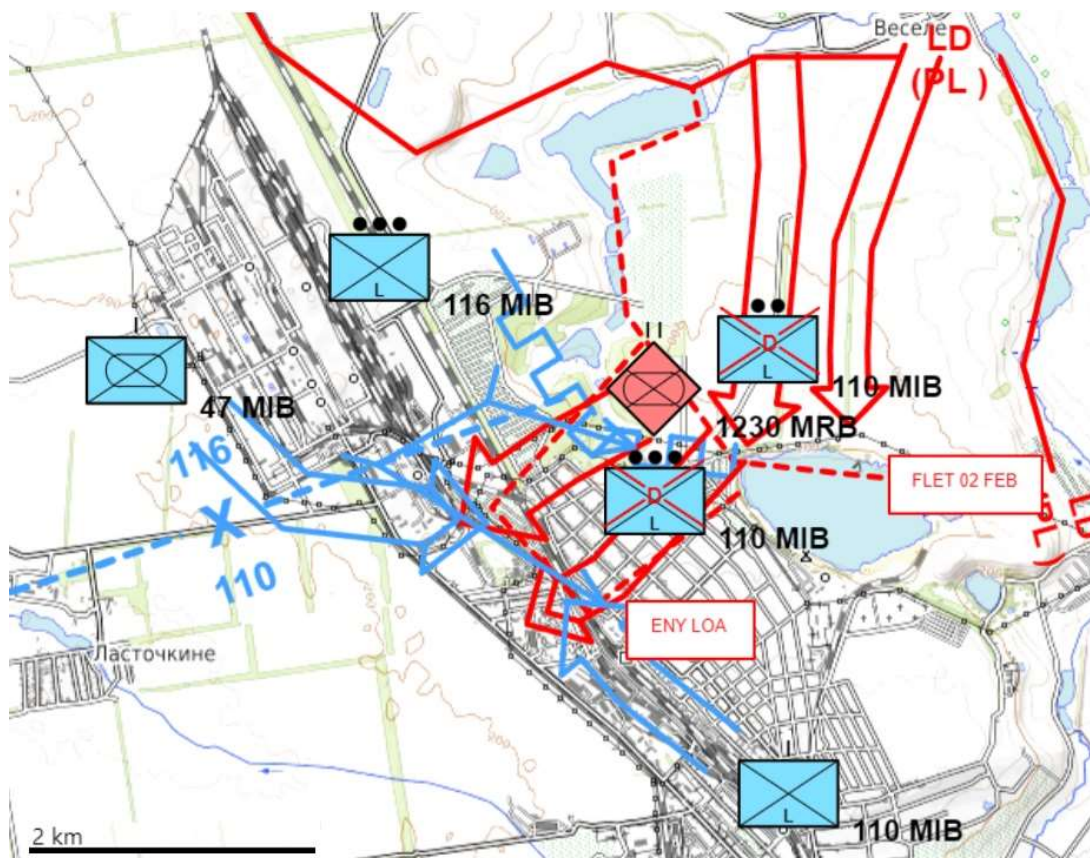
⁴⁵⁹ BAILEY, Riley, HARWARD, Christina, WOLKOV, Nicole, MAPPEs, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 31, 2024*. ISW, 2024.01.31. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-31-2024> (megtekintve: 2024.02.01.)

hogy egy összesen egy század erejű csoportosítást vonnak össze a betörés kimélyítéséhez. Egy század erejű, de nem rendszeresített századról van szó és nem is egy lépcsőben vetették be. Nagy valószínűséggel továbbra is gyalogos rohamcsoportokkal operáltak, amelyeknek a nagyobb tempójú mozgatásához alkalmazhattak BMP-eket, illetve a tűztámogatásukhoz harckocsikat és a BMP-k tűzét.

Ennek következtében a tótól keletre védekező ukrán szakaszt legyőzték és sikeresen törtek előre valószínűleg a Donyecka utcáig. Ezáltal veszélyesen megközelítették az egyik fontos ellátó útvonalként használt Indusztrialnij sugárutat. A támadók előretörésének vonalát február 3-án estére az „ENY LOA” nevű szaggatott piros vonal jelöli.

A veszélyt észlelve, az ukránok természetesen ellentámadást szerveztek. Az ukránok meglepettségét jelzi, hogy az eddigi hírek szerint az orosz betörés és a sikeres ukrán ellentámadás között is kicsivel több, mint 12 óra telt el (de ez lehet, hogy csak a hírek érkezésének sorrendje miatt tűnik így). Mivel tartalékok nélkül a parancsnok a kifejlődő katasztrófa tehetetlen szemlélője, az ukránok riasztották a tartalékban lévő gépesített lövész erőket és több irányból is megtámadták a betört oroszokat.

A terepből kiindulva, nagy valószínűséggel a vasúti híd felől tűzzel fogták le az oroszokat és jobbról átkarolva, a vasúton át a manőverezést könnyebbé tevő, ritkábban beépített víkendházas terepszakaszon hajtották végre a fő csapást. Mindezt nagy valószínűséggel a 116. gl.dd. tartaléka, de valószínűbb, hogy a 47. gl.dd. tartaléka, amelyet a koksüzemből vontak előre, hajtott végre. Eközben a városközpont felől a 110. gl.dd. is bevetette a tartalékát, bár mivel nekik a város déli oldalán is tartaniuk kellett az állásaikat, valamint a terep is nehezebb, ezért nagy valószínűséggel onnan csak kisegítő csapást hajtottak végre.

44. ábra: A döntőnek bizonyuló orosz betörés manővereinek vázlata. A szerző saját munkája. Február 5-re világossá vált, hogy amennyiben nem tudják az ukránok 24 órán belül a január 31-i helyzetig visszaszorítani az oroszokat, akkor a város tarthatatlanná válik. Ezt a helyzetet támasztják alá azok a beszámolók is, amelyek szerint a 110. gl.dd. harcértéke kritikus szint alá csökkent.⁴⁶⁰

A január 31-i helyzetet azonban nem sikerült visszaállítani, sőt február 8-ra az oroszok tovább szélesítették az elfoglalt terepszakaszt a városközpontban.⁴⁶¹ Itt még lett volna lehetősége az ukránoknak megkísérelni és egy ellencsapással visszább nyomni az oroszokat, de ez elmaradt. Az ukrán ellencsapás hiányának oka nagy valószínűséggel az volt, hogy a hadműveleti szintű parancsnokok, de főleg Olekszandr Tarnavszkij tábornok a „Tavrija” hadműveleti csoport parancsnoka és törzse helyesen mérték fel az erőviszonyokat, így a kétes sikerű ellencsapás helyett a város kiürítésére tettek javaslatot a frissen kinevezett vezérkari főnöknek.

⁴⁶⁰ FREEMAN, Colin: *Should this Ukrainian city fall to Russia, 'it will be America's fault'*. The Telegraph, 2024.02.09. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2024/02/09/russia-closes-in-ukraine-city-west-supplies-falter/> (megtekintve: 2024.02.11.)

⁴⁶¹ BAILEY, Riley, HARWARD, Christina, EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, BARROS, George, and KAGAN, Fredrick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 8, 2024*. ISW, 2024.02.08. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-february-8-2024> (megtekintve: 2024.02.09.)

Február első hetére az egyes elemeivel már ott harcoló 3.r.dd. és a már teljesen beérkezett és a 47.gl.dd.-vel közösen a városból való kivonás biztosítására kerültek bevetésre. Ekkorra az oroszok majdnem kettévágták Avgyijivkát, így a délen lévő erők kivonásának biztosítása érdekében egy korlátozott célú támadást is végre kellett hajtani.

Február 10-én és 11-én az ukránok meg is indították a támadást, amit azonban az oroszok egy ellenmanőverrel elhárítottak.⁴⁶² A délen lévő 110. gl.dd. erőinek nem tudták szabaddá tenni a visszavonulási utat. Valószínűleg ekkor, február 12-én az ukrán Tarnavszkij tábornok és törzse is rájött, hogy a 110.gl.dd-nak magának kell visszavonulnia és a dandár másnap, február 13-án hajnalban meg is kezdte azt.

A kivonás során eltérő információk jelentek meg annak lefolyásáról, ami viszont biztos, hogy az ukránok február 16-ra teljesen elhagyták Avgyijivkát és a várostól nyugatra lévő Durna folyó mentén lévő falvak láncára támaszkodva szerveztek új védelmet.⁴⁶³

6.4.5. Az avgyijivkai csata értékelése

6.4.5.1. A támadó harc értékelése

Az oroszok támadási módszere összességében a Bahmutnál látott és a Wagner-csoport által alkalmazott gyalogsági rohamcsoportos harc eljárás és a hagyományos gépesített lövész alegységekkel végrehajtott támadó harc keveréke volt.

Az orosz rohamcsoportok általában 12-15 főből állnak. A rohamcsoport parancsnoka, a parancsnok-helyettese, egy rangidős lövész, egy híradó katona, egy géppuskás, egy géppuskás segédírányzó, egy harctéri életmentő katona, egy gránátvetős, egy gránátvető segédírányzó, két utász és egy drónkezelő lövész. Ehhez tartozik még egy 3 fős tartalék „trojka”, amely egy rangidős lövészből, egy géppuskásból és egy lövészkatonából áll. A rohamcsoport parancsnok-helyettese (korrektyirovcsik) olyan beosztású katona, aki a tüzérségi tűz igényléséért és helyesbítéséért felel. A rohamcsoport ezen belül is négy trojkára van osztva. Az első egy előretolt megfigyelő tűzcsoport, aminek a géppuskás, a géppuskás segédírányzó és egy utász a része. A gyémánt alakzatban mozgó előretolt csoport, amely leginkább erdősávokban használatos, két oldalán az 1. és a 2. számú trojka található. Az 1. számú tartalmazza a gránátvetőst, az öt segítő segédírányzót és a korrektyirovcsikot, a 2. számúban pedig a rangidős

⁴⁶² BABENKO, Alex, ARHIROVA, Hanna, BLANN, Susie and HINNANT, Lori: *Exhaustion, dwindling reserves and a commander who disappeared: How Ukraine lost Avdiivka to Russia*. The Washington Post, 2024.03.11. https://www.washingtonpost.com/world/2024/03/11/russia-ukraine-war-avdiivka/flcc39a6-df64-11ee-95aa-7384336086f3_story.html (megtekintve: 2024.03.13)

⁴⁶³ MAPPES, Grace, BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, EVANS, Angelica, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 17, 2024*, ISW, 2024.02.17. <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-february-17-2024> (megtekintve: 2024.02.18.)

lövész, a harctéri életmentő és egy utászkatona található. Hátról található a parancsnoki elem vagy parancsnoki trojka, amiben a rohamcsoport-parancsnok, a rádiós és a drónt működtető katona található.⁴⁶⁴ Megállapításom szerint, ennek a módszernek fontos problémája, hogy a rohamcsoport parancsnoka a saját feladata teljesítésén kívül felel az egyes trojkák irányításáért és a csoportjában lévő összes tűzfegyver (géppuska, drón, RPG stb.) tüzének vezetéséért is. Ennek az oka, hogy az oroszok nem delegálják le a trojkák tűzcsoport parancsainak az ilyen alacsony szintű vezetői feladatokat, ezáltal az egész rohamcsoport vezetése lassú és körülményes.

A támadó harc sikerét biztosító tényezők közül, főleg október hónapban igyekeztek megfelelő erőfölényt létrehozni és egyszerre akár egy teljes zászlóaljat is harcra vetettek egy szűk terepszakaszon.

Az előrevonás során azonban nem sikerült megfelelően álcázni a gépesített lövész és harckocsi alegységeket, valamint az EHV- és műszaki biztosításukat sem sikerült megoldani. A továbbiakban a támadások intenzitását és sűrűségét nem csökkentették, viszont a támadó erők méretét igen, valamint a támadások előtt igyekeztek a tűztámogatást a maximálisra növelni. A tűztámogatás lehetőségei közül a tüzérség volt a legkézenfekvőbb.

Az oroszok egészen 2023. év végéig, amikorra az ukrán tüzérség lőszerkészletei kritikus szinthez közelítettek arra panaszkodtak, hogy hiába hajtanak végre több tűzcsapást több tüzérségi eszközzel, az ukrán tüzérségi ellentűz nagyon hatékony és komoly gondot jelent.⁴⁶⁵ Ahogy azonban az ukrán tüzérség kezdett kifogyni a lőszerből, úgy vette át az uralmat az orosz tüzérség. Emellett új, meghatározó elemként jelent meg az orosz légierő. A valóban precíz és nagy romboló erejű UMPK bombák segítségével hatásosan tudták pusztítani mind az ukrán védelem támpontjait, mind a nagyfontosságú célokat a védelem mélységében.

Az oroszok a légitámadások „kill chain”-jének az idején is nagyot javítottak. Egyes beszámolók szerint, ha drónnal sikerült felderíteni egy olyan célt, amire az oroszok értékelése szerint érdemes csapást mérni (tehát nagyjából egy géppuska tüzelőállás vagy annál jelentősebb cél), akkor akár percekben belül is érkezhetett a műholdas vezérlésű légibombákkal végrehajtott csapás, amennyiben volt orosz vadászbombázó a légtérben.⁴⁶⁶

Mindezek alapján megállapítom, hogy az oroszok az avgyijivkai csata során továbbra is alkalmazták azt a mintázatot, miszerint a harcászati szintű fő irányt folyamatosan váltogatták annak érdekében, hogy kibillentsek az ukrán védőket az egyensúlyukból. Régi-új elemként

⁴⁶⁴ JÓJÁRT, TAKÁCS, NAGY 73.o.

⁴⁶⁵ ISW 2023.10.18.

⁴⁶⁶ SEGURA uo.

jelent meg viszont a gépesített lövész alegységek zászlóalj szintű alkalmazása. Ennek kudarca után, ahol a nyílt terep miatt szükség volt rá, ott gyalogsági harcjárművekkel juttatták el a roham terepszakaszáig a már bevált gyalogsági rohamcsoportokat. Ahol az átszegdelt terep miatt erre nem volt szükség, ott a Bahmutnál látott módon vetették be gyalogsági rohamcsoportjaikat.

A manőver támogatására pedig igyekeztek minél jelentősebb tűzfölénybe kerülni és az ukrán védőket végül is az elsőprő tűzfölény és a folyamatosan indított gyalogsági támadások kombinációjával sikerült túlterhelni.

6.4.5.2. A védelmi harc értékelése

Az ukránok számára ezen támadó harceljárás ellen a védelem alapja az erődítés és a tűz volt. Az erődítések lerombolására az oroszok elsőprő tüzérőt vetettek be, így végül nem meglepő módon a lerombolt erődítéseket érő folyamatos tűzcsapások és gyalogsági rohamok hatására az ukránok kénytelenek voltak időről-időre visszább vonulni.

További probléma volt, hogy novemberre olyan súlyos volt az ukrán tüzérség lőszerhiánya, hogy a 2023. nyári támadáshoz képest akár 80-90%-kal kevesebb gránátot tudtak csak kilőni az önjáró tüzér alegységek.⁴⁶⁷

Érthetetlen, hogy január 31-én, amikor világosan látszott, hogy a legnagyobb fenyegetés a keletről érkező orosz nyomás, akkor miért a város déli peremén lévő állásaik visszafoglalása érdekében hajtottak végre ellentámadást. A műveletek lefolyását látva, értékelésem szerint, erre a hibára rájött az ukrán Tavrijszk haderőcsoportosítás törzse is, és amikor a város feladását engedélyező döntés megszületett, elrendelték a város védői visszavonulását támogató kisegítő támadást, jóllehet az csak csekély sikereket ért el.

A műveletek lefolyását vizsgálva megállapítom továbbá, hogy nagy valószínűséggel az ukrán vezérkari főnök nem február 17-én⁴⁶⁸ rendelte el a város kiürítését, hanem már február 10-én. Ezt arra alapozom, hogy a 3. r.dd. támadása február 11-én történt, amelyet előtte még meg kellett tervezni és szervezni. Egy ekkora művelet megtervezésére és a megszervezésére – saját tapasztalatok szerint – összesen legalább 12-18, de inkább 24 órára van szükség.

Maga a visszavonulás sem egyszerű feladat. Az oroszok előretörése azt eredményezte, hogy az ukránoknak egy viszonylag szűk terepszakaszon keresztül kellett kivonni az erőiket. Ahhoz, hogy egy ilyen fojtóponton át vissza lehessen vonulni, számos részműveletet kell sikeresen végrehajtani. Harcászati szinten minden esetben először is meg kell tudni szakítani a harcérintkezést a túlerőben lévő támadó ellenséggel. Ez ebben a helyzetben önmagában is nehéz

⁴⁶⁷ SEGURA uo.

⁴⁶⁸ AMRAN, Rachel: *Syrskyi withdraws Ukrainian troops from Avdiivka*. The Kyiv Independent, 2024.02.17. <https://kyivindependent.com/syrskyi-withdraws-units-from-avdiivka/> (megtekintve: 2024.04.11.)

volt, mivel az oroszok szenzorosan, létszámban és tűzerőben is fölényben voltak az adott terepszakaszon. Az elszakadással az a cél, hogy az ellenség közvetlen irányzású fegyvereinek hatása alól kivonjuk magunkat, a gyakorlatban a látás- és tűzősszeköttetés megszakítását jelenti. Avgyijivkában a beépített terület miatt ez egyrészt egyszerűbb volt, másrészt a szenzorokkal telített harcmező miatt sokkal nehezebb az ilyet végrehajtani.

Az elszakadást ebben az esetben visszavonulás követte. Az elszakadás sikeres végrehajtása után csupán a közvetlen harcérintkezést szakítjuk meg, attól még a harcrend és a harcbiztosítás rendszabályai változatlanok. A visszavonulás az a tevékenység, amely harcrendből indul és ha sikerül az ellenség minden tűzhatása alól kivonni magunkat, akkor harcszerű, majd később adminisztratív menettel kivonjuk az alegységet pihentetés/feltöltés/új feladat végrehajtása céljából.⁴⁶⁹

Természetesen a túlerőben lévő támadónak célja az elszakadást megakadályozni, valamint a visszavonulás időszakában megtámadni a visszavonuló felet. Ennek két oka van. Az első pszichológiai alapú, mivel az elszakadást egy túlerejű ellenség tűzhatása alatt kell végrehajtani. Szó szerint földhöz szegez a tűz és meg kell tudni oldani, hogy ködösítéssel, mesterien vezetett tűzzel, hatékony tűzérési (esetleg aknavető) tűzcsapásokkal egy rövid időre a az ellenség tüze mégse szegezzen földhöz. Ezt követően ki kell mászni a fedezékből és el kell indulni hátrafelé, de csak addig a fedezékig, ahonnan biztosítani tudjuk a szomszédos embert/rajt/szakaszt. Tehát a menekülés ősi ösztöne ellen, harcászatiilag hátrányban kell rendkívül összeszedetten harcolni. Ezt a hátrányos helyzetet igyekszik kihasználni a támadó azzal, hogy beveti a tartalékait és ha lehet, még tovább fokozza a nyomást ezen a terepszakaszon. A másik ok ezzel összefügg. Aki elszakad és újra előkészített védelembe tud átmenni, azt nehezebb legyőzni, így gazdaságosabb a most éppen legyőzött, visszavonuló ellenség ellen még egy kicsivel több erőt bevetni, mintha később újra meg kell vele ütközni vele és újra le kell győzni.

Az oroszok így is tettek, a 90. g.hk.ho. 228. g.gl.ezd.-ét is bevetették második lépcsőben, hogy megvalósítsák az áttörést, természetesen a már harcérintkezésben lévő 35., 74. és 115. Gépesített Lövész dandárok (gl.dd.) mellett. Az ukránok részéről az elszakadás sikeréhez a fentebb leírtakon túl szükség volt 3. és 47. dandárok bevetésére. Azon túl, hogy ők „tartották nyitva a zsák száját”, a bent lévőkhöz képest intakt vezetési rendszerük nagy segítséget nyújtott a visszavonulásba beletámadó orosz második lépcső (pl. 228. g.gl.ezd.) elleni tűzcsapások és esetlegesen szükséges helyi ellenlökések végrehajtásában.

⁴⁶⁹ MH Ált./54. VI-17.o.

Mint azt említettem, az ukrán kivonás értékelése ellentmondásos. A harcászati-hadműveleti szintet vizsgálva a művelet sikeres volt, hiszen a 110. gl.dd.-nak a művelet kezdetén meg hadrafogható állományának jelentős részét sikerült visszavonni.⁴⁷⁰ Ennek látszólag ellentmond, valójában a művelet jellegéből egyenesen következik, hogy egyes alegységek viszont súlyos veszteségeket szenvedtek.⁴⁷¹

6.4.5.3. Az avgyijivkai csata összefoglaló értékelése

Összességében megállapítom, hogy ebben a csatában az oroszok, akárcsak Bahmut esetében egy közepes méretű, rendkívül jól megerősített várost akartak elfoglalni. Először a város bekerítésével próbálkoztak, de a zászlóalj méretű gépesített lövész alegységekkel végrehajtott támadó manőver minden oldalú biztosítását továbbra sem sikerült hatékonyan megszervezni. Ez az állítás igaz az összes, a csata folyamán végrehajtott ilyen manőverre is.

Az oroszok sikerének a kulcsa az elsőprő tüzérő és a gyalogsági rohamcsoportok folyamatos támadásai voltak. Az elsőprő tüzérő-beli főlény megteremtésének az alapja az ukrán tüzérség alacsony lőszerkészlete, valamint a hiányzó ukrán csapatlégvédelem volt, amely lehetővé tette az orosz légierő jól szervezett és pontos csapásait. A csata során fenntartották a szükséges erőeszköz főlényt is. Ukrán becslések szerint február közepén is 15.000 orosz katona támadta a várost⁴⁷², pedig addigra kb. 40.000 fős veszteséget szenvedtek már el.⁴⁷³

A gépesített lövész alegységek harcászata szempontjából fontosnak tartom megállapítani, hogy a támadó harc során, akárcsak az eddigi csaták során is elengedhetetlen a támadó manőver mindenoldalú biztosítása. A gyalogsági rohamcsoportok harcbavetése sikeréhez továbbra is alapvető a manőver tűztámogatásának mesteri megszervezése, valamint a támadás rugalmas, a roham kezdetéhez képest minél közelebb befejezett tüzelőkészítése.

6.5. Az invázió negyedik időszaka kutatási módszere és részkövetkeztetései

Az invázió negyedik időszaka során is az alábbi módszer szerint hajtottam végre a vizsgálatot:

1. megvizsgáltam a katonai műveletek dimenzióit (méret, idő, műveleti tempó);

⁴⁷⁰ FORTE, Ryan N.: *The Battle of Avdiivka and its Lessons on Withdrawal Under Pressure*. Modern War Institute, 2024.03.12. <https://mwi.westpoint.edu/the-battle-of-avdiivka-and-its-lessons-on-withdrawal-under-pressure/> (megtekintve: 2024.04.12.)

⁴⁷¹ TERAJIMA, Asami: *Ukrainian soldiers recall retreat from Avdiivka – on foot, leaving their wounded behind*. The Kyiv Independent, 2024.02.21. <https://kyivindependent.com/avdiivka-defenders-forced-to-leave-wounded-behind-escape-encirclement-by-foot/> (megtekintve: 2024.03.11.)

⁴⁷² NOVIKOV, Illia and HATTON, Barry: *Ukraine withdrawing from Avdiivka, where outnumbered defenders held out for 4 months*. ABC News, 2024.02.16. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/russia-tightens-noose-ukraines-city-avdiivka-outnumbered-defenders-107286427> (megtekintve: 2024.04.11.)

⁴⁷³ ROMMEN, Rebecca: *Counting the 'colossal' cost of capturing Avdiivka: Russia could have suffered 30,000 casualties and lost over 400 tanks, IFVs*. Business Insider, 2024.02.18. <https://www.businessinsider.com/russia-lost-thousands-of-personnel-and-400-tanks-in-avdiivka-2024> (megtekintve: 2024.04.11.)

2. megvizsgáltam a bevetett erők méretét és minőségét;
3. megvizsgáltam az alkalmazott harceljárásokat;
4. ebből következtettem, hogy az adott művelet sikerességére és a kimenetel lehetséges okaira.

Az invázió negyedik időszaka során megvizsgált katonai műveletek szinte minden esetben lassú tempójú, veszteségteljes támadó műveletek voltak előkészített védelemben védekező ellenséggel szemben.

Ebben az időszakban sűrűsödtek össze az invázió második és harmadik időszakában már megjelent, a szenzorokkal telített harcmezőt jellemző új jelenségek, amelyek alapvetően írták újjá a harcászati szintű katonai műveletek dinamikáját és geometriáját.

Ennek az elsődleges oka, hogy az invázió első három időszakában volt még lehetőség a meglepésre, a döntő erőfölény kialakítására és ezáltal hadműveleti, vagy akár hadászati méretű műveletek végrehajtására. Mindennek pedig az az oka, hogy ebben az első három időszakban (de főleg az elsőben és a harmadikban) a felek nem rendelkeztek sem elegendő erővel, sem elegendő szenzorral, hogy a harcérrintkezés vonalának teljes hosszában kialakuljon a szenzorokkal telített harcmező. Azonban a kutatásaim során egyértelműen megállapíthatom, hogy az invázió negyedik időszakában ez létrejött.

Az invázió negyedik időszaka szárazföldi műveleteit vizsgálva az alábbi megállapításokat teszem.

1. A támadó harc sikeréhez elengedhetetlen a védő szenzorainak semlegesítése (zavarása vagy pusztítása). Amennyiben ez nem megoldható, úgy a vizsgált időszakban látott lassú, veszteségteljes előrehaladás érhető csak el.
2. Az oroszok ehhez alakították a támadási módszerüket. A műveletek dinamikáját tekintve, már bevett eljárásként alkalmazták a korábban bemutatott súlypontáthelyezéssel támadási módszert. Erre azért volt lehetőségük, mert kellő létszámban állt rendelkezésre bevethető erő.
3. A vizsgált időszakban az összes gépesített kötelékkel végrehajtott, századnál nagyobb méretű támadás súlyos kudarcba fulladt. Ezek egyértelmű oka a megfelelő műszaki-, légvédelmi-, felderítő- és EHV biztosítás hiánya. Új jelenség, hogy a védelmi berendezések eddig még nem látott kiterjedése, valamint a szenzorokkal telített harcmező miatt mindezeket a biztosítási feladatokat az eddigiéknél sokkal kiterjedtebben kell végrehajtani.

4. Harcászati szinten mindkét fél azzal szembesült, hogy akár már a századnál nagyobb kötelékeket is lehetetlen olyan mértékben álcázni, hogy a megfelelő harcrendben ériék el a harcbevétel terepszakaszát. Emiatt mindkét fél átállt gyalogsági rohamcsoporthoz végrehajtott támadásokra. Fontos különbség az orosz és ukrán módszer között, hogy az elérhető nagy létszámú, feláldozható emberanyag miatt az oroszok előszeretettel vetettek be ilyen rohamcsoporthoz elégtelen kiképzéssel és támogatással, amellyel az egyetlen céljuk az ukrán védelem pontos feltérképezése volt. Ezt követően került sor a jobban képzett és tűzzel alaposan megtámogatott gyalogsági rohamcsoporthoz bevetésére, amelyeknek már ténylegesen az ukrán állások elfoglalása volt a céljuk.
5. A gyalogsági rohamcsoporthoz végrehajtott támadások során mindkét félre ugyanazon a törvényszerűségekre az érvényesek. A rohamcsoporthoz belül így létre kellett hozni manőverező, tűztámogató, parancsnoki és tartalék alcsoportokat. Megállapítom, hogy a különbséget a vezetési rendszer és a tűztámogatás mennyisége, de még inkább a rugalmassága jelentette.
6. A védelmi harc során a siker kulcsa továbbra is a terep műszaki berendezése, az erősítések és a műszaki akadályok kiterjedtsége és minősége. Emellett azonban, ha a támadó elsőprő tűzfőlényben van (legyen az légi vagy tüzérségi), a védelem előbb-utóbb teret kell, hogy engedjen. Mindezek következtében megállapítom, hogy a védelem sikeréhez a fentiekben túl szükség van a támadó tűzfőlényének megtörésére. Ehhez a támadó eszközei függvényében hatékony ellentűzérségi tevékenység illetve légvédelem szükséges.

Összességében megállapítom, hogy az invázió negyedik időszaka egyértelműen a felőrlő jellegű hadviselésről szól. Egy ilyen háborúban a veszteségi arányokat kell kedvezőre fordítani. Ezen áll vagy bukik az egész háború sikere. Ebben az időszakban a veszteségi arány nagyban függött a tüzérség és a légierő sikeres működésétől. Így tehát egyértelműen megállapítom, hogy amelyik fél sikeresen tudja alkalmazni a tűzzel való pusztítás eszközeit, úgy az kerül egyre közelebb a győzelemhez.

7. fejezet

A VIZSGÁLT KATONAI MŰVELETEK ÖSSZEGZŐ ÉRTÉKELÉSE

7.1. A műveletek dinamikájának és léptékének értékelése

Mint az látható, a kutatásaim során vizsgált időszakban a szárazföldi katonai műveleteket a jellegük alapján négy nagy időszakra tudtam bontani:

1. A teljeskörű orosz invázió (2022. február 24 – március 15). Ekkor az orosz szárazföldi csapatok nagy távolságú adminisztratív, később harcszerű menetek révén próbáltak meg előretörni a kijelölt célokig. Ebben az időszakban a szárazföldi csapatok nagyméretű manőverei, a találkozó harc, a menetből indított támadás, a lesállítás és a harcelőőrsök tevékenysége voltak a jellemzők.
2. Orosz támadás a Donbaszért (2022. március 16 – augusztus 28). Ekkor először Izjum felől próbáltak meg a Donbaszban védekező ukrán csapatok hátába kerülni, később ez a nagyívű átkarolás egyre kisebb és kisebb ívet kapott, míg a Szeverodonyeck-Liszicsanszkrét vívott csatában végződött. Ebben az időszakban az oroszok a tűzérségi tűztámogatás lehetőségeinek határáig támadtak, mindig csak olyan méretű manővert végrehajtva, ameddig azt tűzzel, parancsnoki munkával és logisztikával támogatni tudták.
3. Ukrán ellentámadások (2022. szeptember 29 – október 04). Ekkorra a súlyos orosz veszteségek hatására elégtelen létszámú orosz haderővel szemben az ukránok képesek voltak a megfelelő erő-eszköz viszonyt létrehozni és erre támaszkodva hadműveleti szintű győzelmeket arattak.
4. A felőrlő jellegű hadviselés (2022. október 05 – a kézirat lezárásakor még folyamatban). Ebben az időszakban mindkét fél esetében nyomasztó fölénybe kerültek a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei. A felek ebben a környezetben, főleg a tűzre és a gyalogsági kislegrészek manővereire támaszkodva próbálnak sikert elérni.

7.2. A támadó tevékenység értékelése

Az invázió során a harmadik időszak és 2023. nyár kivételével az oroszok voltak a támadó fél. Azonban harcászati szinten a támadó harc törvényszerűségei mindkét félre ugyanúgy vonatkoznak, így a támadás mint katonai tevékenység vizsgálata során mindkét félnél hasonló mintázatokat figyelhettünk meg. A kutatás során célom volt, hogy a sikeres és sikertelen támadó műveletek mögött lévő okokat feltárjam és rá tudjak mutatni, hogy melyek azok a tényezők, amelyek azelőtt is érvényben voltak, csupán a felek hibáztak. Továbbá ezzel a módszerrel fel tudtam deríteni azokat a tényezőket is, amelyek új jelenségként jelentek meg. A támadás sikerét

biztosító tényezők számunkra elsősorban a magyar szabályzók szemszögéből érdekesek most, mivel a ránk vonatkozó tanulságokat kívánom levonni, így a továbbiakban ezek mentén fogok haladni.

7.2.1. Folyamatos és megbízható felderítés

Az értekezésben leírtak alapján megállapítom, hogy azok a műveletek jártak sikerrel, amelyek során ez a feltétel érvényesült.

A felderítés harcászati szinten is számos módon valósulhat meg. A legkézenfekvőbb a felderítő alegységekkel vagy akár nem szervezetszerű, de felderítő feladatra kiküldött alegységekkel való felderítés, amikor a felderítő alegységek a saját csapatok előtt figyeléssel és technikai eszközök alkalmazásával próbálják meg felderíteni a számukra meghatározott információkat.⁴⁷⁴

A legkézenfekvőbb tehát, ha a felderítő alegységeket a megfelelő időben és irányokban kiküldik és ők a rájuk jellemző felderítő harceljárásokkal begyűjtik az információkat.

Az invázió első időszakában az oroszok egyszerre szakaszokat, néha századokat veszítettek, mert a nyilvánvalóan lesállítás-veszélyes terepszakaszokon is a megfelelő felderítés nélkül próbáltak áthaladni. Az invázió első – orosz szempontból kudarcos – időszakában is a sikeres műveletek során a harcászati szintű felderítés (amely a BTG-k felderítő szakaszainak, de a gépesített lövész erőknek is a feladata) súlyos hiányosságokat mutatott. A két nagy siker, Herszon és Mariupol bevétele során is, számos lesállításba, váratlan ukrán ellenlökésbe futottak bele az oroszok, amelyek miatt komoly időt és persze erőket veszítettek. Az oroszok a felderítés fontosságát gyorsan felismerték. Már az első, Izjum irányába végrehajtott támadó műveletnél is először egy felderítő zászlóaljat küldtek északról a város felé.

Az értekezés megírásához végzett kutatómunka legelején már kiderült, hogy a technikai eszközökkel végzett felderítés lehetőségei ebben a háborúban sokszorosán bővebbek, mint akár pár évvel előtte. Mindez már az invázió első hetében látható volt az ukrán drónok tevékenysége révén.

A támadó harc felderítő előkészítése során a drónokkal végzett felderítésről kevesebb forrás keletkezett, mivel a támadó harc jellegzetessége miatt a védők drónjai sokkal nagyobb hatékonyságúak. Viszont a támadó harc tűzelőkészítése és tűztámogatása során a drónok elengedhetlenné váltak.

A drónok először az ukrán oldalon jelentek meg. A drónokkal helyesbített tűzérségi tűz jelentősen hozzájárult a védők sikeréhez például a moscsuni ütközetben és súlyos veszteséget okozott az orosz támadóknak Mariupolban. Az ukránok 2023. ősze óta AI-alapú képfelismerő

⁴⁷⁴ MH Ált./54 VII-1.o.

rendszereket is bevetnek, amelyek a drónok képeit elemzik és sokkal gyorsabban felismerik a képen lévő, emberi szem számára nehezen észrevehető mintázatokat, amelyek ellenséges eszköz jelenlétére utalnak.⁴⁷⁵

A támadó harc felderítő támogatásával kapcsolatban megállapítom, hogy ebben a háborúban a felderítés lehetőségei kiszélesedtek. Mindez azonban azt jelenti, hogy amennyiben a védőnek is közel olyan jó lehetőségei vannak az eszközök mennyiségében és minőségében mint a támadónak, akkor a támadás a folyamatos és megbízható felderítés ellenére is hátrányban van a védelemmel szemben.

Egyértelműen megállapítható, hogy a folyamatos és megbízható felderítés olyan súlyos hibák elkerülését teszi lehetővé, mint:

- támadó alegységek előrevonása fel nem derített aknamezőn keresztül;
- súlyos veszteségek fel nem derített páncéltörő tüzelőállások illetve lesállások miatt;
- támadó alegységek eltévedése, emitt a támadás megtorpanása és emiatt hatásos ellenséges tűzcsapások elszenvéde.

7.2.2. Az erők, eszközök fő csapás, fő erő kifejtés irányába való összpontosítása, a döntő erő-, és eszközfölény létrehozása

Ez a kérdés alapvetően határozta meg már az invázió előtt a háború lehetőségeit latolgató szakértők munkáját. Mint azt bemutattam, az eredeti orosz inváziós haderő nem volt elégséges méretű a kitűzött katonai célok eléréséhez. Ennek az eredményei természetesen harcászati szinten is érezhetők voltak. Az első időszakban az orosz erők Mariupol és Herszon kivételével az összes nagyváros elfoglalására elégtelennek bizonyultak.

Ezt a helyzetet az elszenvedett veszteségek, valamint a nagyméretű manőverek tovább rontották. Az oroszok gyorsan, akár 24 óra alatt is igyekeztek áthelyezni a hadműveleti főcsapás irányt (pl. Makariv irányából Irpiny, majd Moscsun irányába), azonban ezt képtelenek voltak az erők megfelelő átcsoportosításával és összpontosításával lekövetni. Az invázió első időszakában az összes orosz támadási irányban felismerhető az a mintázat, hogy a kezdeti, főleg meglepésen és a még meglévő erőfölényen alapuló sikerek elérése során, illetve utána elszenvedett veszteségek miatt az oroszok, amire a céljaik közelébe értek, lényegében már nem rendelkeztek a szükséges erőfölénnyel. Az invázió második időszakában is az elszenvedett veszteségek miatt voltak kénytelenek egyre kisebb és kisebb ívben átkarolni a Szeverodonyecki kiszögellést.

⁴⁷⁵ KALLBERG, Jan: *Ukraine's War of the Treelines*. CEPA, 2023.10.06. <https://cepa.org/article/ukraines-war-of-the-treelines/> (megtekintve: 2023.12.05.)

A szükséges erő-eszköz fölény megléte volt az alapja az ukránok harkivi ellentámadásának is. Mint azt bemutattam, a támadó erők az áttörés terepszakaszán hétszeres erőfölényben voltak a védőkkel szemben, ezért a siker nem is maradt el. Érdekes azonban látni, hogy amennyiben a védekező félnek megvan az ereje, hogy akár csak egy vonalban is, de az alegységek közötti látás- és tűzősszeköttetés fenntartásával lezárja a peremvonalat, valamint rendelkezésre állnak a megfelelő szenzorok, főleg drónok és tűzerő tűzérzés és harcászati csapásmérő drónok formájában, akkor az erő-eszköz fölény már másképp fontos.

A támadó a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségei miatt jó eséllyel nem képes a klasszikus módon teljesíteni a szakaszok rohamcélját, végrehajtani a közelebbi feladatot és tovább törni a továbbtámadási irányba. Ezzel szemben viszont az anyagcentrikus hadikultúrán⁴⁷⁶ alapuló felörlő jellegű hadviselés alapján képes egyszerűen túlterhelni a védőt és végül elérni a sikert. Az invázió negyedik időszakában az szenzorokkal telített harcmező időszakában is elengedhetetlen a harcászati szinten erőfölényben lévő csoportosítás megléte a sikerhez. Azonban ennek a létrehozása a védő szenzorai és tűzcsapási lehetőségei miatt sokkal nehezebb, az erők mindenoldalú biztosítása sokkal körülményesebb, valamint az erők koncentrált bevetése is több áldozat árán tudja csak meghozni az elvárt sikert.

7.2.3. Az ellenség megtévesztése, a harcászati, hadműveleti meglepés, a tevékenységek álcázása, a váratlanság biztosítása

Ez az a tényező, amely értékelésem szerint az egyik legfontosabbá vált ebben a háborúban, a legnehezebb megvalósítható is egyben.

Az invázió első időszakában maga az invázió ténye és az orosz főcsapás irányai okozták a meglepetést, majd szinte ezzel egyidőben az ukrán ellenállás hevesége.⁴⁷⁷ Ezt követően az invázió második időszakában a meglepés és a tevékenységek álcázásának hiánya súlyos orosz kudarcokhoz vezetett pl. a Bilohorivkai folyami átkelési kísérleteknél.

Az invázió harmadik időszakában a harkivi ukrán ellentámadás sikere – a már fentebb tárgyalt kedvező erőviszonyokon túl – a meglepésnek is köszönhető. Az ukránok sikeresen biztosították a figyelemelterelést a hosszasan lebegtetett és egy héttel korábban megindított herszoni offenzívával, míg harcászati szinten a csapatok álcázása bizonyult tökéletesnek, hiszen összességében egy bő hadosztálynyi erő összevonását sikerült elrejteni az oroszok elől.

A szenzorokkal telített harcmező időszakában még nehezebb az álcázást és így a meglepést biztosítani, viszont amikor sikerül megvalósítani, akkor annál nagyobb jelentősége van. A

⁴⁷⁶ Hadtudományi lexikon 47-48.o.

⁴⁷⁷ ZABRODSKIY, WATLING, DANYLYUK, REYNOLDS 24.o.

harcászati szintű álcázás fontosságát jól jelzi az vuhledari ütközet első fázisában a ködösítéssel gondosan álcázott orosz manőver kezdeti sikere vagy éppen az a tény, hogy valahányszor az oroszoknak sikerült betörni egy beépített terület peremére, könnyebb volt álcázva összevonni a gyalogos rohamcsoporthaikat ezért sikeresebbeknek is bizonyultak a további műveleteikben. Ennek oka, hogy a várakozással ellentétben, miszerint beépített területen lelassul a támadás az ott meglévő álcázási lehetőségeket kihasználva az oroszok képesek a gyalogos rohamcsoporthaikat rejtetten összevonni és így a támadásaikat nagyobb sikerrel végrehajtani, mintha a rohamcéljaikat a nyílt mezőn át kellene megközelíteni.

Érdekes kérdés az éjszakai hadviselés kérdésköre. Az invázió első időszakában az oroszok nem hajtottak végre jelentős műveleteket éjszaka, hanem főleg csak menetek végrehajtására és a fedező-biztosítás feladataira korlátozták a tevékenységüket. Az ukránok éjszaka, főleg az erre felkészített különleges műveleti alegységek jellemzően rajtaütéseket és lesállításokat hajtottak végre a nagy távolságra széthúzott, ezért a közelbiztosítás tekintetében hiányos orosz oszlopok ellen.

Az éjszakai harcászat szerepe nem változott a továbbiakban sem. Rejtett menetek, kisalegységek átszivárgási kísérletei és a fedező-biztosítás feladatait hajtottak végre éjszaka. Ebben hozott változást az éjjellátóval felszerelt drónok jelenléte, amelyek az éjszakai manőverek lehetőségeit tovább korlátozták, míg az éjszakai tűzcsapás mérés lehetőségeit tovább növelték.⁴⁷⁸

Megállapítom tehát, hogy a harcászati szintű meglepés elérése kulcsfontosságú, amelyhez elsődleges a tevékenységek álcázása. Viszont az egyre több spektrumban érzékelni képes szenzorok ellenében egyre összetettebb álcákra van szükség, amelyek így is egyre kevésbé biztosítják a kívánt hatást.

7.2.4. A magas támadási ütem, a kezdeti siker gyors kihasználása

A kutatásaim szerint ez az a tényező, amely az előzőek megléte nélkül elő sem fordulhat a támadó harc során. Amennyiben sikerül megvalósítani, úgy két jellemző mintázatot állapítottam meg.

Az első a klasszikusabb, amelyet az invázió első két időszakában az oroszoknál, míg a harmadikban az ukránoknál láttunk. A kezdeti siker után, amennyiben sikerült fenntartani a megfelelő erőfölényben lévő csoportosítás magas tempóját, úgy a védőnek valóban sokkal nehezebb volt újjászervezni a védelmét.

⁴⁷⁸ STRUCK, Julia: *Russia's Night Drones Pose a Serious New Threat to Ukraine's Troops*. Kyiv Post, 2023.12.14. <https://www.kyivpost.com/post/25459> (megtekintve: 2024.01.17.)

A másik megállapított mintázat az anyagcentrikus hadviselés felőrlő jellegű harceljárásaihoz kötődik. Itt a magas támadási ütem alatt a támadó csoportok jellemzően gyalogsági harcjárműveken történő gyors előrevonását és a támadó csoportok gyors egymásutánban történő bevetését értem. Ezzel ugyan a támadó nagy veszteségeket szenved, azonban az egyszerre megjelenő sok céllal képes lehet túlterhelni a védő tűzrendszerét és így sikert elérni, amelyre jó példával szolgál Bahmut és Avgyijivka.

7.2.5. Az ellenség megbízható és egyidejű (a harcászati és hadműveleti mélységbe történő) pusztítása

Ez a tényező a harcászati szintű támadó manőverek esetében az egyik legfontosabb. A védő fél támadó alegységgel szemben védekező tűzeszközeit le kell tudni fogni a manőver sikere érdekében. Ehhez elengedhetetlen a támadó alegységen belüli tűztámogató csoportosítás létrehozása, amely ebben a háborúban is jellemzően a megerősítő harckocsikból vagy a támadó lövész alegység saját vagy megerősítő harcjárműveiből áll. A gyalogsági rohamcsoportok esetében is mindkét fél rendelkezik géppuskával, amely feladata szintén a tűztámogatás.

Az invázió első időszakában a sikeres orosz támadások, például Csernyihiv délről történő bekerítése során, vagy Mariupolnál is mind a támadó alegység tűz és manőver összhangja minőségétől függtek. A második időszakban, amikor az orosz támadó harceljárások alapjai már csak a kisebb léptékű harcászati szintű támadások voltak, akkor ez hatványozottan igaz volt és ez a két nagy ukrán ellentámadásra is vonatkozik.

Az invázió negyedik időszakában a tűztámogató harcjárművek dolga sokkal nehezebb, ugyanis az ellenség harcászati csapásmérő drónjai nagy veszélyt jelentenek rájuk, így számos esetben megfigyelhető, hogy ha lehet, akkor kerülik a bevetésüket, vagy a gyalogság harcjárműről szállása után egyből visszafordulnak.

Ez a jelenség viszont összefügg a támadás mindenoldalú biztosításának szükségességével. Az invázió negyedik időszakát vizsgálva megállapítom, hogy a támadó csoportosítás sikere érdekében az ellenség megbízható lefogása továbbra is szükséges, viszont nem elég tüzellel, hanem a támadás mindenoldalú biztosításának egyes elemei (pl. EHV biztosítás) is szükségesek hozzá.

7.2.6. A parancsnokok határozottsága a helyzetek gyors kihasználására

Ez a tényező a háború első három időszakában volt igazán jelentős. Ekkor állt ugyanis a parancsnokok rendelkezésére az a manőverszabadság, amelyet ki tudtak használni határozott, gyors döntésekkel. A szenzorokkal telített harcmező jelentősen csökkentette a harcászati szintű manőverek lehetőségeit, így a harcászati szintű parancsnokok döntési szabadságát is.

Az invázió első három időszakában viszont a parancsnokok gyors helyzetkihasználása vagy éppen annak hiánya döntő fontosságú volt. Az orosz döntéshozatali rendszer súlyosan korlátozta az orosz parancsnokokat ebből a szempontból. A bátor, gyors döntések meghozatalához ugyanis elengedhetetlen a pontos helyzetkép, amelyhez – kutatásaim szerint – az ún. harcászati transzparencia szükséges. Ez utóbbi nélkülözhetetlen elemei az előjáró szándékának, a szomszédok helyzetének, a saját erők tevékenységének és állapotának pontos ismerete. Az ellenségről beszerezett pontos információk fontossága pedig megkérdőjelezhetetlen. Csupán mindezek birtokában lehetnek valóban határozottak a parancsnokok és csak így képesek felismerni a kínálkozó lehetőségeket, és azokat gyorsan kihasználni. Ennek hiányában az invázió első időszakában látott bátor, de súlyos kudarccokat eredményező döntéseket és manővereket fogunk látni.

Az invázió negyedik időszakában a szenzorok miatt mindezek a lehetőségek erősen beszűkültek. Azonban azt semmi sem garantálja, hogy ez mindig így marad, valamint a szenzorok ideiglenes hiánya, esetleg sikeres zavarása esetében már ezt a tényt magát gyorsan fel kell ismernie a parancsnokoknak és erre támaszkodva ki is kell azt használni.

7.2.7. Az alárendelt csapatok határozott, megbízható és folyamatos vezetése, irányítása

Ez a tényező szorosan összefügg az előzővel. A megbízható, folyamatos vezetés és irányítás csatornáin érkeznek ugyanis azok az információk is, amelyekre támaszkodva a parancsnok kialakíthatja a helyes helyzetképet.

A csapatok megbízható vezetésének a parancsnok kognitív képességein túl két meghatározó eleme van. Az egyik a híradó rendszer, a másik a szervezeti struktúra.

A megbízható híradórendszer hiányát bemutattam az invázió első időszakában, amikor az orosz híradórendszer problémáit ismertettem. Ezek a problémák a műveletek méretének lecsökkenésével nagyrészt automatikusan megoldódtak.

A szervezeti struktúrával alapvetően kevesebb gond volt. Ez alól az egyik kivétel Mariupolban az Iljics kohászati üzem ukrán elvesztése. Ez felhívja a figyelmet arra, hogy ha nem szervezetszerű alegységekkel egészítünk ki más alegységeket, a parancsadási viszonyokat tisztázni kell és az egységes irányítást folyamatosan fenn kell tartani.

7.2.8. A csapatok tevékenységének biztosítása, az együttműködés megszervezése

A kutatásom alapján egyértelműen megállapítom, hogy ezzel a tényezővel volt a legtöbb gondja mindkét félnek. A csapatok tevékenységének mindenoldalú biztosítása áll a tűztámogatásból, a műszaki, EHV, híradó, vegyvédelmi, légvédelmi és logisztikai biztosításból. Ezen túl a harcoló

csapatok saját manővereinek harcbiztosítása jellemzően tűzzel és biztosító erőkkel is ide tartozik és ugyanilyen elengedhetetlen.

Az invázió első időszakában az oroszok gyakran menetbiztosítás nélküli, adminisztratív menetben nyomultak előre, amelynek a gyászos következményei nem is maradtak el. A mindenoldalú biztosítás hiánya ugyanígy felismerhető volt, amikor az ukrán légierő és drónok súlyos pusztítást végeztek a szilárd burkolatú utakon, légvédelem nélkül veszteglő erők között. Mindez számos esetben a különböző fegyvernemek és szakcsapatok együttműködésének hiányos megszervezésére vezethető vissza. Érdekes módon a manőverek méretének lecsökkenésével a légvédelem lépést tudott tartani a manőverrel, így a légierők által okozott veszteségek lecsökkentek. Azonban a harcászati szintű manőverek sikerén azonnal meglátszik a hatékony légitámogatás újbóli megjelenése, lásd avgyijivkai csata.

A logisztikai biztosítás hiánya is főleg az oroszoknál és főleg az invázió első időszakában okozott problémákat. Ez a jelenség az invázió előtt és a kézirat lezárása után is igaz marad. A logisztikai támogatás megszervezése nélkül a harcászati szintű katonai műveletek nem érhetnek el sikert.

Az invázió negyedik időszakában a műszaki záruk előtérbe kerülésével a műszaki biztosítás megléte vagy hiánya volt a döntő. Új elem ebben az invázióban a meglévő és jól ismert műszaki berendezések a megszokottnál sokkal nagyobb mennyiségben történő alkalmazása. Az ezeken való áthaladást a támadónak meg kell tudnia oldani, ha sikert akar elérni. Azonban a műszaki harckocsik alkalmazásának kudarca borítékolható, ha hasonlóan, mint az ukránok 2023. nyarán vagy az oroszok a negyedik időszakban, nem képesek megbízhatóan lefogni a műszaki szakalegységekre veszélyes tűzeszközöket. A lefogás szüksége hatványozottan igaz a védő tűzérségére, mivel az képes lehet távolról szórt aknamezőt telepíteni.

A kutatásaim során egyértelműen megállapítom, hogy a harcászati szintű támadó műveletek mindenoldalú biztosítása továbbra is elengedhetetlen, azonban az új fenyegetésekkel szemben új eszközök szükségesek, amelyeket a saját jellemzőik alapján be kell illeszteni a támadás biztosításába.

7.2.9. A terep mesteri kihasználása

Ez az a tényező, amely a legkevesebbet változott. Az invázió összes időszakában jól megfigyelhető volt, hogy a terep tulajdonságai alapvetően befolyásolják az adott harcászati művelet sikerét

Az invázió első időszakában a terep korlátozó tulajdonságai nagyban hozzájárultak az orosz támadások kudarcához. A második és harmadik időszakban a beépített területek és a folyók továbbra is egyértelmű akadályoknak bizonyultak.

A negyedik időszakban a terep álcázási lehetőségeit nehezebb kihasználni a megfigyelés és tűzvezetés megnövekedett lehetőségei miatt, azonban a manővereket egyértelmű irányba terelő főtámadások kihasználása továbbra is kulcsfontosságú.

Érdekesen változott viszont a beépített illetve átszegdelt terep hatása a támadás ütemére nézve. Az invázió első három időszakában a támadó a korábbi törvényszerűségeknek megfelelően gyorsabban tudott manőverezni a nyílt terepen, míg a bonyolultabb terep értelemszerűen lelassította. Azonban a negyedik időszak szenzorokkal telített harcmezőjén a bonyolult terep nehezíti a megfigyelést és tűzvezetést, így könnyebb a támadáshoz szükséges erőket összevonni, így a támadások is nagyobb arányban sikeresek.

7.2.10. A manőverek széleskörű alkalmazása, az ellenség szétdarabolása, elszigetelése és részenkénti megsemmisítése

Az invázió első három időszakában ennek a fontossága változatlanul jelen volt. A felek szinte minden esetben az áttörésre és a nagy léptékű, az ellenség csoportosításait szétszabdaló, ezáltal azt sokkal hátrébb kényszerítő manőverek végrehajtására törekedtek. Ennek sikere persze főleg az 5.2.6., 5.2.7. és az 5.2.8. pontban leírtak megvalósítása minőségétől is függött. Továbbá ezen tényező megvalósítása nagyban hozzájárult az ukrán harkivi ellentámadás sikeréhez is.

Ez a tényező a felületes szemlélő számára úgy tűnhet, hogy az invázió negyedik időszakára szinte teljesen elvesztette a jelentőségét. Az oroszok azonban továbbra is erre törekszenek, csupán a manőver korlátozott lehetőségei miatt kisebb tempóban. Egyértelműen megfigyelhető, hogy a főcsapás irány folyamatos változtatásával, az ukránok egyensúlyának felborításával továbbra is arra törekednek, hogy ugyan jóval kisebb részekre, de szét tudják darabolni az ukrán védelem alegységeit és így visszavonulásra kényszerítsék őket.

7.3. A védelmi tevékenység értékelése

A kutatásaim alapján egyértelműen megállapítom, hogy számos esetben a védelem sikeréhez nagyban hozzájárultak a támadó hibái is. A védelmi harc azonban semmivel sem könnyebb, mint a támadó harc, ugyanúgy a gépesített lövész alegységekre nehezedik a harcok súlya és az új technológiák miatt számos esetben módosultak a védelem sikerét biztosító tényezők.

7.3.1. Az ellenség fő csoportosítására, legfontosabb objektumaira mért csapások

A védelmi harc alapja harcászati szinten a tűz és a műszaki munkák. A tűz az, ami által a védő képes a szükséges pusztító erejű csapásokat mérni a támadóra. A tűz sikeréhez többek között⁴⁷⁹ a tűz hozzáértő vezetése elengedhetetlen, amely harcászati szinten az adott kisalegység vagy alegység parancsnokának a feladata. Jóllehet, a védelmi harc során főleg a negyedik időszaktól kezdve a támadó csoportosításokat rendre még az előrevonás során súlyos csapások érték, ha a támadó mégis elérte a roham terepszakaszát, akkor a védő lövész alegységei jól vezetett és hatásos tüzén múlt a védelem sikere meg természetesen a támadó tűzrendszerén.

Azonban kedvezőbb, ha a még az előrevonás során pusztítja a védő a támadó csoportosításait. A támadónak törekednie kell az álcázásra. Azonban a szenzorokkal telített harcmezőn a védőnek sokkal több lehetősége van ezen erők pusztítására.

Az értekezés szemszögéből a védő lövész alegységeire nézve viszont kulcsfontosságú a tűzrendszer összehangolása az új elemként megjelenő harcászati csapásmérő drónokkal. Az ellenség fő csoportosításaira, fontos eszközeire mért tűzcsapások érdekében a tűzrendszert a korábbi konkrét előírások szerint kell megszervezni. Azonban mindezt ki kell egészíteni a harcászati csapásmérő drónok által nyújtott új pusztítási lehetőségekkel.

7.3.2. Manőverek széleskörű alkalmazása

Manőverezni lehet tűzzel és alegységekkel. A tűzzel végrehajtott manőverek a korábban már tárgyalt tűzrendszer megszervezéséhez tartoznak, így itt az alegységekkel végrehajtott manőverekről lesz szó.

Az invázió első időszakában a védő ukránok számos sikeres manővert hajtottak végre védelemben, főleg korlátozott célú támadásokat (vállalkozás, lesállítás), illetve halogató harcot, de kicsivel később az oroszok is sikeresen hajtottak végre halogató harcot (a 2. g.gl.ho. 2022. őszén Limannál).

A szenzorokkal telített harcmezőn azonban minden manőver azonnal célponttá válhat, mivel a tökéletes álcázás nagyon nehéz. Ahogy a támadó manőverek mérete, úgy a védelemben végrehajtott manőverek mérete is lecsökkent. Az invázió negyedik időszakában a kiépített védelmi támpontokban harcoló gyalogság legjellemzőbb manővere a tüzelőállás-váltás volt, amely a megnövekedett tűzvezetési lehetőségeket figyelembe véve érthető. További jellegzetes manőverek a hátra mozgás a tartalék támpontba, illetve az ellenlökés. Ez utóbbi azonban szintén korlátozottan sikeres, mivel a támadó – jellemzően, bár nem mindig – olyan fölényben van,

⁴⁷⁹ MH Ált./54. I-3.o.

hogy a tűzeszközei megnövekedett lehetőségeivel már az ellenlökésre kijelölt erők összevonása során csapást tud mérni azokra.

További jellegzetes manőver a védő részéről a kevésbé sikeres támadás során a peremvonalba beékelődött gyalogsági rohamcsoportok felszámolása érdekében bevetett gépesített lövész raj vagy rajok, jellemzően egy-két harcjármű és a deszantjuk támadása. Ezen manőverek jellegzetessége, hogy a támadó csoportosítás legyőzését követően a támadó gyalogsági rohamcsoportok, vagy csak egyes katonáik az elért terepszakaszt igyekeznek megszilárdítani és ezek felszámolására vetik be a gépesített lövész rajt vagy rajokat. Mindez lényegében egy rendkívül korlátozott támadó manőver, amely során az előzetesen felderített és jellemzően drónokkal folyamatosan megfigyelt gyalogsági rohamcsoportokat a gyalogsági harcjárművek a mozgékonyaságukat és tűzerejüket kihasználva igyekeznek megsemmisíteni. Amennyiben ez nem sikerül, vagy előre látható, hogy nem lesz elég az egy-két toronyfegyver tüze, akkor a harcjárművek tűzfedezete mellett harcjárműről száll a gyalogság és megpróbálja a korábbi támadót kivetni az állásaiból.

Mindezek alapján a védelemben főleg a gyalogsági kislegrészekkel végrehajtott manőverek jelentősége nem változott. Mind az erők megóvása, mind az ellenség pusztítása, mind pedig a megvédendő terepszakasz megtartása céljából végrehajtott manőverek kulcsfontosságúak, azonban a megfigyelés és tűzvezetés megnövekedett lehetőségei miatt a méretük lecsökkent.

7.3.3. Műszaki zárrakkal megerősített körletek és terepszakaszok szilárd megtartása

Ebben a háborúban ez a tényező a védelem alapvetése, ennek érdekében hajtanak végre minden más védelemmel kapcsolatos tevékenységet. Mindez természetesen összefügg azzal, hogy ez egy klasszikus konvencionális háború, amelyben szervezett haderők harcolnak területek birtoklásáért.

Az invázió első időszakában a meglepő helyen lévő orosz fő irányok miatt a műszaki erősítéseknek kevesebb szerep jutott védelemben, viszont már az első napoktól kezdve a lakosság segítségével folyamatosan készültek tüzelőállások és nem robbanó műszaki akadályok a települések szélére és közlekedési csomópontokhoz.

Ahogy aztán a második időszaktól kezdve a Donbaszba helyeződött át a műveletek súlypontja, úgy lettek egyre jellemzőbbek azok a harctevékenységek, melyek során a támadónak jól kiépített védelmi berendezésekkel kell szembenézni. Ezek a védelmi berendezések mindkét fél esetében erősokszorozóként jelentek meg. Minél inkább kiépítettek, összetettek és változatosak voltak, annál inkább biztosították a bennük harcolók túlélését és a harcfelelőtel teljesítését. Továbbá ezek a műszaki berendezések az előírásokhoz képest is sokkal összetettebbek és

sokkal több elemet tartalmaznak.⁴⁸⁰ Összességében megállapítom, hogy a műszakilag berendezett, megerősített támpontok és körletek megtartása az invázió negyedik időszakára a védelmi harc alapja lett.

7.3.4. További tényezők

A MH-re nézve érvényes harcszabályzatok alapján a védelem sikerét biztosító további két tényező a „beékelődött, betört ellenség szárnyába és hátába végrehajtott ellenlökések, ellencsapások”, valamint „az erők, eszközök megóvása”.

Az ellenlökések kérdésköre szorosan összefügg a védelemben végrehajtott manőverekkel, ezért arról ott szóltam. Az erők megóvása pedig nem oldható meg az erősítések nélkül, amelyről az előző alfejezet szólt. Az erők megóvása azonban nem csupán az erősítésekből áll, bár anélkül lehetetlen. Az erők megóvása egy összetett feladatrendszer, amely védelmi harc során az erősítésen kívül áll még az álcázásból, a baráti tűz elkerüléséből, valamint az állomány egészségének megőrzését biztosító higiénias feltételek fenntartásából.

Az álcázás során ugyanazok a korlátok és megkötések érvényesek, mint a támadó harc során. Az álcázás elengedhetetlen, viszont a szenzorokkal telített harcmezőn sokkal nehezebbé vált. A baráti tűz elkerülése érdekében a legfontosabb a tűzrendszer összehangolása a védelemben végrehajtott manőverekkel, amelynek a szabályai nem változtak meg ebben a háborúban a 2022. február 24. előtt érvényben lévő rendszabályokhoz képest.

Az állásháború⁴⁸¹ visszatérésével a védők egyre több időt töltenek el a harcárkokban, amely következtében az első világháborúhoz hasonló körülmények alakulnak ki.⁴⁸² Ezen körülmények között az invázió előtt is érvényes, de rég nem használt higiéniai rendszabályok betartása elengedhetetlen, amelyre az alegységparancsnokoknak különösen nagy figyelmet kell fordítani.

⁴⁸⁰ AXE, David: *To Slow The Ukrainian Counteroffensive, the Russian Army Quadrupled The Size Of Its Minefields*. Forbes, 2023.09.05. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/09/05/to-slow-the-ukrainian-counteroffensive-the-russian-army-quadrupled-the-size-of-its-minefields/?sh=59a57ec269e8> (megtekintve: 2023.10.04.)

⁴⁸¹ BERKÁNÉ DANESCH Marianne (szerk.): *Katonai terminológiai értelmező szótár*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015. 17.o.

⁴⁸² EDWARDS, Christian and VOITOVYCH, Olga: *Rats and mice swarm trenches in Ukraine in grisly echo of World War I*. CNN, 2024.01.21. <https://edition.cnn.com/2024/01/21/europe/rats-and-mice-swarm-trenches-in-ukraine-in-grisly-echo-of-world-war-i/index.html> (megtekintve: 2024.04.02.)

8. fejezet

JAVASLATOK AZ MH LÖVÉSZ ALEGYSÉGEI RÉSZÉRE

Az értekezés eddigi tartalmi egységei mind a 2022. február 24-én új szintre eszkalálódott orosz-ukrán háború eseményeit dolgozták fel. Ebben a fejezetben a kutatásaim tárgyát képező szárazföldi műveletek során feltárt azon elemekre és azok tartalmára összpontosítok, amelyek meghatározók a Magyar Honvédség lövész alegységei szervezeti felépítésére és harceljárásaira nézve.

8.1. Együttműködés harckocsikkal és gyalogsági harcjárművekkel

Az invázió kezdete óta a harcoló felek együttesen több mint 4000 db harckocsit veszítettek.⁴⁸³ Mindezek ellenére a harckocsi továbbra sem elavult haditechnikai eszköz. A harckocsi veszteségek több mint felét az invázió első időszakában szenvedték el az oroszok, míg az ukránok a veszteségeiket főleg az első, illetve a negyedik időszakban szenvedték el. Az előbbinek az oka az egyes helyeken meglévő tagadhatatlan orosz erőfölény míg azt utóbbinak a szenzorokkal telített harcmező jellegzetességei.

A lezajlott műveletek elemzése következtében megállapítom, hogy a harckocsi veszteségek és ezzel együtt a gyalogsági- és páncélozott szállító harcjármű veszteségek jelentős része elkerülhető lett volna a gyalogság és a páncélosok közötti együttműködés jobb megszervezésével és a harc mindenoldalú biztosításának magas színvonalú megoldásával.

Támadásban a műszaki eszközzel felszerelt harckocsi képes átjárót nyitni az aknamezőn és a drótakadályokon, amely képessége nélkülözhetetlen a gyalogság számára is. A harckocsi továbbá képes menetből is nagy pontossággal tüzelni, amely által részben megoldható az ellenség tüzzel való lefogása. Természetesen emellé szükség van a tüzérség, a harcjárművek és a gyalogság fegyvereinek tüzére is, de a harckocsi(k) jelenléte jelentősen növeli a rendelkezésre álló tüzerőt.

A harckocsi értelemszerűen a védő számára nagy fontosságú cél, ebből a szempontból ez a háború nem hozott újat. Éppen emiatt a gyalogságnak és a harci támogató alegységeknek

⁴⁸³ NIXON, Geoff: *For Russia, the loss of thousands of tanks is an accepted cost of Putin's war in Ukraine*. CBS, 2024.03.24. <https://www.cbc.ca/news/world/russia-tank-losses-ukraine-war-1.7151017> (megtekintve: 2024.04.19.) ill.

AXE, David: *After Two Years Of War, Ukraine Still Has A Thousand Tanks*. Forbes, 2024.02.17. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2024/02/17/after-two-years-of-war-ukraine-still-has-a-thousand-tanks/?sh=25df74c2cd81> (megtekintve: 2024.04.19.) ill.

Attack On Europe: Documenting Russian Equipment Losses During The Russian Invasion Of Ukraine. Oryx, <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html> (megtekintve: 2024.04.19.) ill.

Lostarmour, <https://lostarmour.info/> (megtekintve: 2024.04.19.)

képesnek kell lenniük biztosítani a harckocsikat. Ebben központi szerep jut a védő páncéltörő eszközeinek idő előtt történő felderítése és lefogása. Ez alapvetően a gyalogság feladata, azonban a drónok korában az előzetesen felderített, páncéltörő fegyverek bevetésére alkalmas terepszakaszok könnyebben megfigyelhetők. Az így felderített páncéltörő eszközök pedig egy modern harctéri informatikai rendszer segítségével szinte pár másodpercen belül célként jelenhetnek meg akár a harckocsi, akár a gyalogság vagy a közvetlen tűztámogató erők számára. Egy ilyen rendszer hiányában pedig rádión, szóban vagy egyéb jelzéssel jelenteni kell, ami nyilván lassabb, de nélkülözhetetlen a sikerhez.

A másik legveszélyesebb fenyegetés a harckocsikra nézve a harcászati csapásmérő drónok. Ezek a nem túl gyors, alig 1 m hosszú eszközök számos formában léteznek, van külön ezen célra gyártott és van házilag barkácsolt is. Közös jellemzőjük, hogy a hagyományos csapatlégvédelem nem, vagy csak nagyon nehezen tudja őket lelőni, míg a számosságuk amúgy is szinte lehetetlenné teszi ellenük a hagyományos csapatlégvédelem hatékony alkalmazását. További közös jellemzőjük, hogy az értekezésben vizsgált időszakban rádióhullámú távirányítással működnek, amely így viszont zavarható. Emiatt különösen fontos, hogy a terrorizmus elleni harc során pl. Afganisztánban széleskörűen használt, járműre szerelhető zavaróberendezésekhez hasonlóan a harckocsik és a gyalogsági harcjárművek is fel legyenek szerelve ilyen eszközökkel. Erre történtek is kísérletek Ukrajnában, a hatékonyságuk egyelőre vegyes.⁴⁸⁴

A harckocsik műszaki biztosítása továbbra is elengedhetetlen, főleg a kiépített műszaki záarakkal szemben. Ez természetesen nem a lövész alegységek feladata, viszont a műszaki szakalegység jelenléte a lövészek harcászatára is hatással van, mivel be kell őket illeszteni a harcrendbe, a vezetési rendszerbe, a tűzrendszerbe és biztosítani kell a tevékenységüket.

A lövész alegység és a harckocsi csapatok együttműködése egymás erősségeinek kölcsönös kihasználásán és egymás gyenge oldalainak megvédésén alapul. A harckocsi képes nagy távolságról elpusztítani a lövészekre (is) veszélyes tűzeszközöket, míg a lövészek a harckocsit a holttereiből érkező fenyegetések ellen képesek megvédeni.

Nyílt terepen manőverezve a lövészeknek érdemes a gyalogsági harcjárműveiken maradni, mivel azok nagy távolságból az ellenség páncéltörő eszközeit nagyobb hatékonysággal tudják lefogni, valamint a gyalogság csak így képes lépést tartani a harckocsikkal. Azonban a nyílt

⁴⁸⁴ *Russia Unveils Portable Tank-Mounted Drone Jammer to Counter Ukrainian Attacks.* Army Recognition, 2023.09.20.
https://armyrecognition.com/weapons_defence_industry_military_technology_uk/russia_unveils_portable_tank-mounted_drone_jammer_to_counter_ukrainian_attacks.html (megtekintve: 2024.04.19.)

terep és a nagy távolság fogalma itt az ellenség páncéltörő eszközeinek lehetőségeitől és a saját felderítés képességeitől függ. Amennyiben a saját erők hőkamerával és/vagy drónokkal, illetve tereptérképező radarral megbízhatóan felderítették az ellenség elhelyezkedését, úgy a páncéltörő eszközök ellen is hatékonyan lehet tevékenykedni.

Amennyiben nem sikerült felderíteni az ellenséget, akkor a lövész alegységeknek a feladata azoknak a terepszakaszoknak az elfoglalása, ahonnan az ellenség képes hatékony páncéltörő tüzet vezetni. Ezek a terepszakaszok az ellenség páncéltörő eszközei képességétől függenek. Az ilyen terepszakaszok elfoglalása során a harckocsik és a gyalogsági harcjárművek természetesen tűzzel támogatják a gyalogság harcát.

A harckocsik alkalmazása védelemben is megváltozott, mivel vándor tűzeszközként alkalmazzák őket.⁴⁸⁵ Ilyen esetekben a harckocsik egy előre kijelölt és előkészített tüzelőállásba, vagy a védelemben végrehajtott manőverek során kijelölt terepszakaszra mozognak előre egy hátrébb lévő, alaposan álcázott állásból. Az előremozgás után harckocsik tüze az, amely segít a védelemben harcoló lövész alegységnek a feladata végrehajtásában.

Mindehhez az adott támpontban harcoló lövész szakasz vagy század tűzrendszerét, az állásai helyét a harckocsi vagy harckocsi tűzpár parancsnokának ismernie kell annak érdekében, hogy ne tapossa el a lövészeket, a tüzelés nyomán keletkező lökeshullám ne okozzon veszteséget a baráti erőkben, illetve ne akadjon fenn a saját műszaki záradon sem. A harckocsi előre- majd hátra mozgását pedig a lövészeknek tűzzel, illetve ködösítéssel kell biztosítani.

Ugyanezek a megállapítások igazak védelemben a gyalogsági- és páncélozott szállító harcjárművekre is. A bahmuti csata kezdetétől fogva megfigyelhető, hogy védelemben a harcjárműveknek nincs helyük a peremvonalban, hanem az első vonalban védő századok támpontjai mögött álcázva várakoznak a feladatra. Ez a feladat lehet előrevonás után vándor tűzeszközként tűzcsapás a túlerőben lévő ellenségre, vagy a támadás visszaverése után a beékelődött ellenség ellen végrehajtott korlátozott ellenlökés.

A gyalogsági- és páncélozott szállító harcjárművekre ugyanazok a veszélyek leselkednek, mint a harckocsikra, így ugyanazok az eljárások is használandóak ellenük.

Szintén nem változott az ideális arány a lövész és harckocsizó csapatok számában a megerősítések tekintetében. Az adott lövész alegységet általában eggyel kisebb szintű harckocsi alegységgel érdemes megerősíteni (például egy lövész századot harckocsi szakasszal). Azonban a harckocsi szakasz az a legnagyobb alegység, amelyet nem kell megbontani, de azt is csak akkor, ha a lövészek képesek biztosítani a 4 db harckocsi együttes tevékenységét –

⁴⁸⁵ Kallberg uo.

számításba véve azok alakzatának méretét, a manővereik sebességét és a tüzelésük során veszélyes irányokat. Amennyiben a lövész alegység lehetőségei ezt nem teszik lehetővé (átszegdelt terep, lassabb harcjármű, korlátozott megfigyelési és tűzvezetési lehetőségek), úgy a harckocsikat egyesével, de inkább tűzpárban kell bevetni a lövész szakasz harcalakzatában – jellemzően mögötte, vagy velük egyvonalban, de sosem előttük.

Az MH modernizálása során beszerzésre kerülő, modern szenzorokkal ellátott harckocsik és gyalogsági harcjárművek természetesen megkönnyítik az ellenség páncéltörő eszközeinek lefogását. Azonban továbbra is lesznek olyan terepszakaszok, amelyeket a gyalogságnak át kell vizsgálni vagy legalább megfigyelés alatt kell tudni tartani. Mindezek alapján a harckocsik és a gyalogsági harcjárművek, valamint a páncélozott szállító harcjárművek alkalmazására az alábbi javaslatokat teszem:

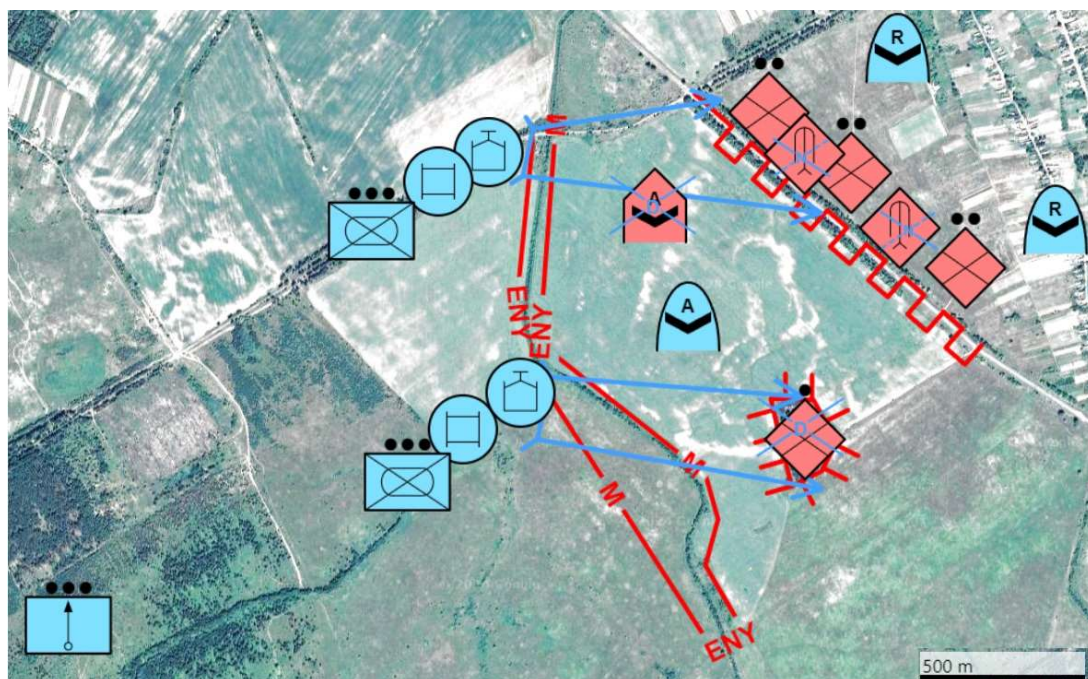
- a megnövekedett számú és képességű fenyegetések miatt minden művelet előtt fel kell mérni az ellenség számunkra veszélyes eszközeinek lehetséges elhelyezkedését;
- ezeknek a terepszakaszoknak a megbízható figyelésére és lefogására intézkedni kell;
- amennyiben a terep vagy az eszközök képességei ezt nem teszik lehetővé, úgy a gyalogságnak ezeket a terepszakaszokat előzetesen el kell foglalni;
- az ellenséges harcászati csapásmérő drónok ellen megbízható elektronikai zavarást kell alkalmazni (ennek a dekonfliktálása a híradó rendszerrel fontos EHV szakfeladat);
- az új harckocsik és harcjárművek aktív önvédelmi rendszerei hatótávolságán belülre a gyalogság ne kerüljön;
- a harckocsi sose haladjon a lövész alegység (legyen az harcjárműben vagy gyalog bevetve) harcrendje előtt, kivéve, ha átjárónyitó eszközzel felszerelt harckocsiról van szó;
- harckocsi szakasznál nagyobb alegységet egyben bevetni nem célszerű, mert a gyalogsági biztosításuk nehézkessé válik;
- védelemben a harckocsikat és a harcjárműveket legalább a századtámpont mélységében, de inkább hátrébb, rejtett pozícióban kell elhelyezni és vándor tűzeszközként vagy ellenlökésre kell alkalmazni;
- a régebbi BTR-80 és 80/A harcjárművek alkalmazása esetén a gyalogság már az ellenség ezen eszközökre veszélyes tűzeszközeinek lőtávján kívül szálljon harcjárműről, a harcjárművek pedig fedezék mögül, álló helyből biztosítsák a gyalogság manőverét.

8.2. Harcászat a fasorok mentén

Ebben a háborúban a megfigyelés és tűzvezetés lehetőségeinek megnövekedésével párhuzamosan csökkentek a manőver lehetőségei. Ennek megfelelően a manővereket kisebb alegységek és kisebb méretekben hajtják végre. Mindezek miatt az ukrán vidékre jellemző szántóföldek és közöttük lévő fasorok váltak a harctevékenységeket befolyásoló egyik legfontosabb terepelemmé. Ennek vizsgálata Magyarország földrajzának ismeretében magától értetődő.

A fasorok között lévő mezőgazdasági területek miatt kizárólag a fasorok nyújtanak fedezéket és álcázást, így a tüzelőállásokat is jellemzően ezek mentén építik ki a felek. A fasorok mentén vívott támadó harc során alapvetően meghatározó, hogy a közvetlen irányzású fegyverek tüztét a fasorok akadályozzák, így a védőre csak a közvetlenül szomszédos (párhuzamos vagy merőleges) fasorból, illetve természetesen a nyílt terepről lehet tüzelni. A támadónak először is fel kell deríteni a mozgásra alkalmas terepszakaszok (a nyílt terep és a fasorok mentén lévő utak) járhatóságát, azaz vannak-e rombolva, illetve el vannak-e aknásítva.

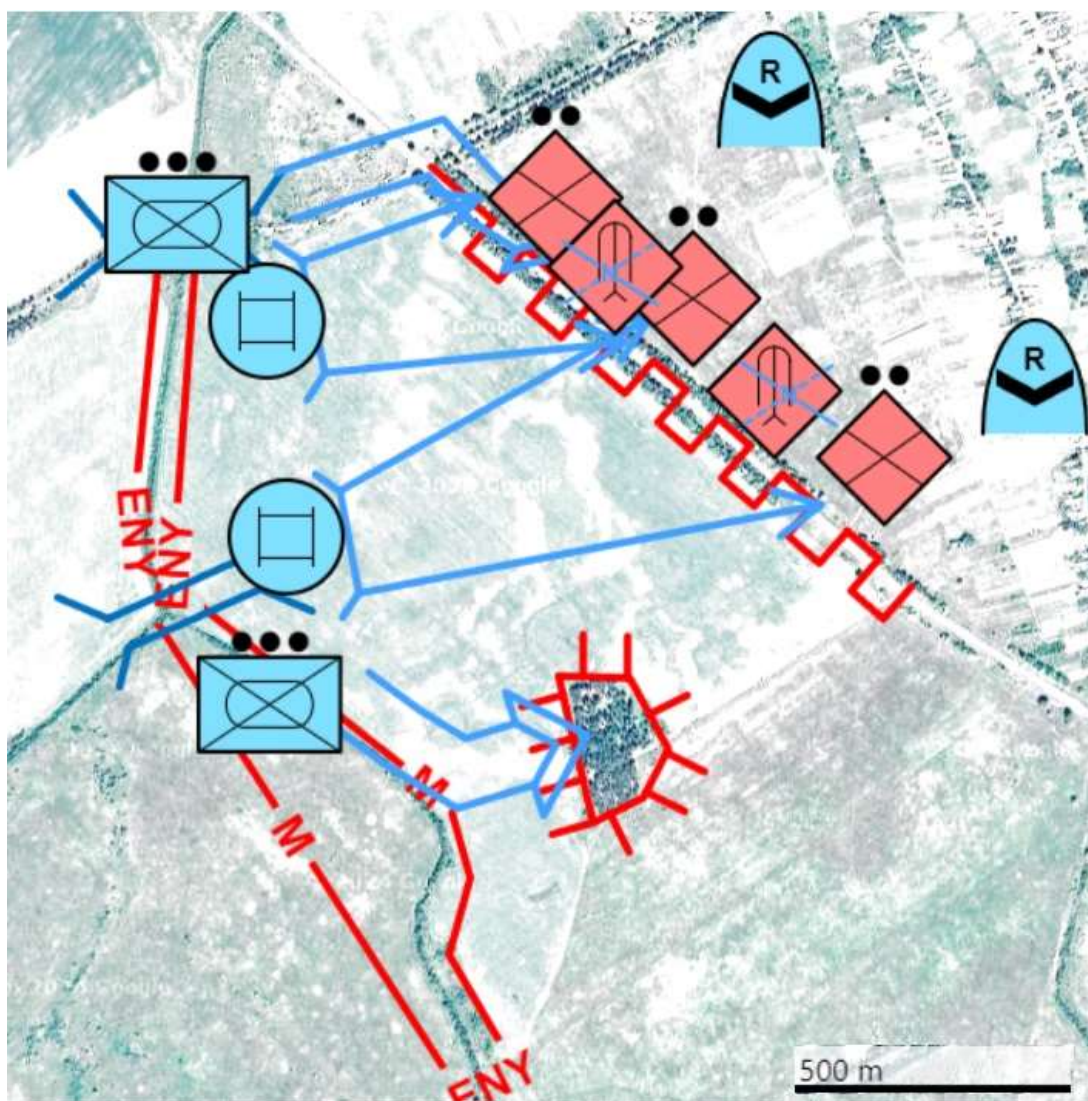
Amennyiben igen, úgy műszaki harckocsikkal vagy műszaki eszközökkel felszerelt harckocsikkal aknamentesíteni kell, rombolás esetén vagy rohamhidat kell rá vetni, vagy kerülő utat kell kijelölni. A műszaki harckocsik biztosítása a gyalogság dolga, de mivel az nem tud az aknák miatt a páncélosok elé kerülni, így a drónok, az aknavető és az EHV alegységek feladata az ellenség páncéltörő eszközeinek és harcászati csapásmérő drónjainak a semlegesítése.

45. ábra: A harckocsikkal és műszaki harckocsikkal megerősített gépesített lövész szakaszok támadásának elvi vázlata egy véletlenszerűen kiválasztott fasoros terepszakaszon. A szerző saját munkája.

Az átjárónyitás után a gyalogság vagy a fasorok némi fedezékét kihasználva próbál előretörni vagy a harcjárművek a járható útvonalakon előre szállítják a gyalogságot (egészen az ellenséges állásokig), akik ott harcjárműről szállnak és betörnek az ellenség harcárkaiba.

A harcjárművek előremozgása alatt kulcsfontosságú továbbra is az ellenség páncéltörő eszközeinek és harcászati csapásmérő drónjainak lefogása. A harckocsik és harcjárművek tüze a fasorban lévő ellenséges állás (rohamcél) elszigetelésére alkalmas a támadás előtt, míg a harcjárművek előremozgása során magának a rohamcélnek a lefogása a feladatuk.

46. ábra: A támadás folytatása a gépesített lövész szakaszok rohamával, elvi vázlat. A szerző saját munkája.

A sikeres támadás után újjászervezik a lövész alegységet: lőszert és egyéb harcanyagot hoznak előre, a sebesülteket kiürítik, újjá alakítják a csoportosításokat, pontosítják a további feladatot, és ennek, valamint az elszenvedett veszteségek függvényében folytatják a támadást.

Amennyiben nem folytatják a támadást, akkor védelembe kell átmenni. A védelemben (mint azt fentebb leírtam) a harcjárműveknek nincs helyük az első vonalban. Védelemben tehát a fasorok alkalmasak arra, hogy a harcárkokat kiépítsük, ez viszont azzal a veszéllyel jár, hogy a fasorok vonalvezetése egyértelművé teszi a peremvonal vonalvezetését. További veszélyt jelentenek a faágak miatt a fentről érkező repeszek. Mindezek miatt a tüzelőállásokat, de még inkább a közlekedő árkokat minden esetben vastag gerendákkal és azokra lapátolt legalább fél méter földdel kell fedni.

A műszaki akadályokkal továbbra is az a cél, hogy a támadó mozgását lassítsuk, nekünk kedvező irányba tereljük. Mivel a nyílt terep kedvező manőverezési lehetőséget biztosít, így annak a lezárása kulcsfontosságú. Ez a mezőn keresztül ásott árkokkal, kiterjedt aknásítással oldható meg. Az eddig is érvényben lévő szabályzatokkal összhangban, továbbra is a foytópontok felé való terelés, illetve az ott történő áthaladás lassítása a műszaki akadályok célja. A fasorok mentén vívott harc során ezek természetesen a fasorok találkozásánál lévő útkereszteződések. Ezekre, szintén a már érvényben lévő szabályzatokkal összhangban előre tervezett tűzcsapásokat és tűzzel végrehajtott manővereket kell tervezni, ami a lövész alegység parancsnok feladata.

Védelemben vándor tűzeszközként a harcokosit és a harcjárműveket célszerű akkorra előre rendelni, amikor a támadó áthalad a műszaki záron, illetve foytópontokon. Ennek a megszervezése és időzítése kulcsfontosságú, az együttműködésnek és a híradásnak a támpontban harcoló gyalogság és az előremozgó páncélozott alegység között zökkenőmentesnek kell lennie. Ennek a módjai továbbra is a már jól ismert begyakorlások (terepasztalon, lejárással vagy akár teljes manőverrel), a manőver útvonalak megjelölése és a híradórendszer redundanciája (ne csak a rövidhullámú rádióra támaszkodjanak).

8.3. A lövész alegységek szervezeti felépítését érintő változások

A lövész alegységek felépítése szinte majdnem minden haderőben eltérő, azonban egy rendezési elv felismerhető. Mivel minden egyes, a lövész alegységek által megoldandó harcászati szintű harcfeladatnak van egy tűztámogató és egy manőver eleme, így a lövész alegységeket is igyekeznek így szervezni. A tűztámogató és a manőver elem megléte és tevékenységének összehangolása továbbra is alapvető feladat, ezt azonban új hatások közepette kell megtenni. Ezek az új hatások:

- nagyobb arányú gyalogság szükséges egy hagyományos háborúhoz, mint amennyi egy zászlóalj harccsoportban jelen van;
- meg kell oldani a felderítő és harcászati csapásmérő drónok alkalmazásának a lehetőségét;
- meg kell oldani az ellenség felderítő és harcászati csapásmérő drónjai elleni védelmet;
- meg kell oldani a megnövekedett pusztítási képességek (drónok, aknavetők) beintegrálását már akár szakasz szinten is;
- a harctéren a több szenzor által keletkezett többlet információt a megfelelő időben a megfelelő helyre kell tudni juttatni.

8.3.1. A gyalogság számarányával kapcsolatos javaslatok

A jelenleg érvényben lévő harcszabályzat nem rendelkezik konkrét szervezeti struktúráról, csupán beosztásokat és az ahhoz kapcsolódó kötelemeket határozza meg.⁴⁸⁶

8.3.1.1. A gépesített lövész rajok szervezetével kapcsolatos javaslatok

A MH gépesített lövész alegységei jelenleg a BTR-80 és 80/A páncélozott szállító harcjárművekkel vannak felszerelve, a lövész rajok 80/A-val, a szakaszparancsnoki harcjármű a 80-as. Mindkét harcjármű deszanttere 6 fős (két tartalék ülés van a 80-asban és egy a 80/A-ban), míg a harcjármű kezelőszemélyzete 2 fő (vezető és irányzó). A harcjármű a korlátozott képességei ellenére is a legfontosabb fegyvere a rajnak, így először a harcjármű problémáját kell megoldani. Ez a probléma abból fakad, hogy a MH lövész rajaiban a rajparancsnok a harcjármű parancsnoka is egyben. Azonban mivel a BTR tulajdonságai miatt szinte minden harcfeleladatot harcjárműről szállva kell megoldani, így a harcjármű pont a tűzharc során parancsnok nélkül marad, hiszen a rajparancsnoknak ki kell szállnia és vezetni a raját.

A harcjárműben maradó irányzó és vezető a BTR ergonómiája és a korlátozott kilátás miatt nem rendelkeznek a harc sikeres megvívásához szükséges helyzetképpel. Továbbá a gyalogosan harcoló rajparancsnoknak így már nem csak a rajával, hanem az akár több száz méterrel hátrébb hagyott harcjárművével is foglalkoznia kell. Ez természetesen nem elfogadható, így javaslom a lövész rajba egy új beosztás, a harcjármű parancsnok rendszeresítését.

A harcjármű parancsnok az elülső, jobb oldali ülésben foglalna helyet, a rajparancsnok ezáltal hátra kerül a deszantterbe. A harcjármű parancsnok feladata lenne páncélos harcrendben a harcjármű irányítása, míg a gyalogság harcjárműről szállása után a rajparancsnokkal

⁴⁸⁶ MH Ált./59. I-20.o.

együttműködésben a szakaszaltiszt vagy a szakaszparancsnok parancsai alapján irányítaná a BTR tüzet és manővereit.

A lövész raj másik problémája, hogy mindegyikben van 2 db PKM géppuska és 1 db RPG-7-es (amelyet folyamatosan cserélnék le a Carl Gustaf M4-essel). A raj ezáltal jelentős tűzerőt képvisel, viszont mindkét fegyvertípus kiszolgálása 2 főt igényel, így a deszantterben lévő 6 fő (sőt, ha a rajparancsnok hátra ül, akkor csak 5), el is fogyott, anélkül, hogy parancsnoki vagy manőverező funkciót látna el valaki. A MH lövész raja lényegében alkalmatlan a statikus tűzfeladatokon kívül bármi mást magas szinten végrehajtani, ezért feltétlenül átalakításra szorul.

Javaslom, hogy a 6 fős lövész rajt az alábbi szervezet szerint alkossuk újjá:

- rajparancsnok
- Alpha tűzcsoporth
 - karabélyos (tűzcsoporthparancsnok, opcionálisan kézi páncéltörő segédírányzó),
 - karabélyos (opcionálisan kézi páncéltörő írányzó),
 - golyószórós
- Bravo tűzcsoporth
 - karabélyos (rajparancsnok helyettes),
 - karabélyos

Mint látható, a rajparancsnokot kitétem a raj élére, nincs saját tűzcsoporthja. Az ő feladatai:

- a szakaszparancsnok parancsai alapján a raj vezetése, tehát a két tűzcsoporth írányítása,
- együttműködés a harcjármű parancsnokkal (az alá-fölérendeltségi viszonyok tisztázása érdekében javaslom, hogy kettejük közül a rangidős harcjárműről szállás előtt a harcjármű parancsnok legyen, míg harcjárműről szállás után a rajparancsnok, viszont amint a szakaszaltiszt átveszi a harcjárművek írányítását, azonnal az ő parancsainak engedelmeskedik a hjmű. pk.);

Saját tapasztalataim szerint ez is elegendő feladat egy rajparancsnoknak, hiszen így is egyszerre négy írányba kell figyelnie, úgymint a szakaszparancsnok, a két tűzcsoporthja és a harcjármű.

A BTR-rel felszerelt lövész alegység páncéltörő képessége gyenge, hiszen a harcjárművek toronyfegyverei csak hasonló, könnyebben páncélozott célok ellen hatásosak. A páncéltörő képesség növelése érdekében az Alpha tűzcsoporth második karabélyosa a feladat függvényében parancsra a rajban rendszeresített kézi páncéltörő eszköz kezelője. Ezt az eszközt a BTR deszantterében tárolják addig, amíg az alkalmazására parancsot nem kapnak, vagy szükséges

nem lesz. Jóllehet, ez egy körülményes megoldás, mivel a harcmezőn váratlan helyzetek bármikor adódhatnak, azonban a kézi páncéltörő eszköz méretei (főleg a CGM4) súlyosan korlátozzák az azt cipelő katona mozgását. Továbbá a tartalék gránátok miatt még egy karabélyos is kiesik a manőverezésből.

A kézi páncéltörő fegyver alkalmazása minden esetben komoly megfontolást igényel, amely érdekében a harcfeladat előtt alapos felderítés szükséges. Amennyiben várható harckocsi vagy a BTR-nél jobb képességű harcjármű megjelenése, valamint az átszegdelt terep korlátozza a BTR tűzvezetési lehetőségeit, a rajnak a páncéltörő eszközt magával kell vinnie. Amennyiben a raj magával viszi a páncéltörő eszközt, úgy az Alpha tűzcsoport parancsnoka lesz a felelős segédírányzói feladatok ellátásáért.

További változás a géppuska leváltása golyószóróval. A golyószóró egy karabély löszert tüzelő, de annál hosszabb csövű és nagyobb tűzgyorsaságú, tehát nagyobb tűzerejű gyalogsági fegyver. A géppuskával ellentétben a kezeléséhez elég egy fő, és a géppuskáknál jellemzően könnyebb is. A golyószóró rendszeresítése egy főt felszabadít a korábbi géppuska segédírányzói feladatok alól, valamint a fegyver kezelője is könnyebben tud mozogni, mint a géppuska irányzó.

Mindezen változtatások hatására az MH gépesített lövész raja az eddigi 0 fő manőver erőhöz képest maximum 6 fő, de minimum 4 fő manőver erővel rendelkezik, miközben a harcjármű helyzetképe is javul a harcjármű parancsnoki beosztás rendszeresítésével. Extrém esetben, amennyiben még több manőver erőre van szükség (pl. átszegdelt terepen vagy nem háborús műveletben), a golyószórós is lecserélheti a fegyverét karabélyra, de ezt még az egész művelet kezdete előtt el kell dönten.

Ami csökken a rajban az a tűzerő, hiszen 2 db géppuskával kevesebb lesz benne, amelyet a golyószóró némileg kompenzál. A géppuskáknak azonban továbbra is helye van a minden lövész szakaszban, így a megoldás egy tűztámogató raj létrehozása. A tűztámogató raj alapja a géppuskás tűzpár egy fő irányzóval és egy fő segédírányzóval. Az irányzó feladata a géppuska kezelése, míg a segédírányzó azon túl, hogy a karabélyával a tűzrendszerben a géppuska holtteréért felelős, cipeli a tartalék csövet, a tartalék löszert és az állványt amennyiben rendszeresítve van, továbbá szükség esetén átveszi a géppuska kezelését. Mivel a harcjármű deszanttere továbbra is 6 fős, ezért a géppuskás raj az alábbi módon nézne ki a lövész rajokban meglévő változatlan 3 fős harcjármű kezelőszemélyzet mellett:

- rajparancsnok;
- rajparancsnok helyettes (szükség esetén kézi páncéltörő irányzó);
- 2 fő géppuska irányzó;

- 2 fő segédirányzó.

A rajparancsnok helyettes páncéltörős opciójára szintén a BTR-es szakasz csekély páncéltörő képessége növelése miatt van szükség. Ilyenkor – jobb híján – a rajparancsnok veszi át a segédirányzói feladatokat. Ez megoldható, hiszen a tűztámogató raj közvetlen, szoros vezetésére nincs minden pillanatban szükség. Ennek az oka, hogy ez a raj keveset manőverezik, a harcfeladatát jellemzően statikus helyzetből oldja meg, valamint a tűztámogató raj a szakasz tűztámogatásáért felel, amelynek a fő felelőse a szakaszaltiszt.

Természetesen, amennyiben a BTR-80-as családot sikerül lecserélni a KF41 Lynx típusra, úgy az eddigi javaslataim módosításra szorulnak, azonban csupán kis mértékben. A Lynx gyalogsági harcjármű képességnövekedése a harcászat terén jelent majd változásokat, a gyalogos raj felépítésében nem. Ennek az az oka, hogy amennyiben harcjárműről kell szállni és el kell távolodni attól, akkor a gyalogság harcászata nem változik semmiben, függetlenül attól, hogy milyen harcjármű van mögöttük. Egy dologban, azonban mégis van változás, a létszámban, mivel a BTR deszanttere 6 fős, a Lynxé pedig 8 fős, így a Lynx harcjárművel felszerelt lövész raj szervezetére az alábbi javaslatot teszem.

A Lynx-szel felszerelt gépesített lövész raj felépítése:

- harcjármű parancsnok, -vezető és -irányzó (ők így hárman a kezelőszemélyzet);
- rajparancsnok (gépkarabély);
- rajparancsnok helyettes (tűzcsoporthoz parancsnok);
- 2 fő golyószórós
- 4 fő gépkarabélyos (1+1 fő opcionálisan kézi páncéltörő kezelő és segédirányzó).

A Lynx gyalogsági harcjármű várhatóan sokkal jobb megfigyelési és tűzvezetési lehetőségekkel, páncéltörő képességgel és védettséggel fog rendelkezni, mint a BTR-80 és 80/A. Azonban a Lynx-szel felszerelt gépesített lövész vagy új terminológia szerint gránátos⁴⁸⁷ szakasz számára is veszélyes terepszakasz a beépített terület, illetve egy sűrűn átszegdelt (sűrű növényzetű, dombos) terepszakasz, így ott elengedhetetlen a gyalogság harcjárműről szállása. Ekkor viszont a manőverre alkalmas, tehát karabéllyal, legfeljebb golyószóróval felszerelt katonák jelenléte ugyanúgy előnyt jelent, mint a BTR-rel felszerelt alegységek esetében.

⁴⁸⁷ 16/2023. (VIII. 30.) HM rendelet honvédelmi miniszteri rendeleteknek a Magyar Honvédség feltöltöttsége növelését szolgáló intézkedésekkel összefüggő módosításáról
https://jogkodex.hu/jsz/2023_16_hm_rendelet_3476475 (megtekintve: 2024.04.26.)

További javaslat, hogy a Lynx megjelenésével a géppuskás raj szükségességét (legyen-e, vagy a géppuskákat osszuk szét és legyen-e ismét három azonos lövész raj) további kutatások során alaposan meg kell vizsgálni. Ennek megfelelően további kutatási irányként jelölöm ki a Lynx-szel felszerelt lövész alegység ideális felépítésének vizsgálatát. Összességében tehát a gépesített lövész rajjal kapcsolatban az alábbi javaslatokat teszem:

- 3 azonos raj helyett, 2 lövész- és egy tűztámogató raj létrehozása;
- kezelőszemélyzet és deszant különválasztása;
- géppuskák helyett golyósóró rendszeresítése;
- harcjármű parancsnok rendszeresítése;
- kézi páncéltörő eszköz opcionálissá tétele.

8.3.1.2. A gépesített lövész szakasz szervezetével kapcsolatos javaslatok

A gépesített lövész szakasz jelenleg három rajból és egy parancsnoki elemből áll, összesen 4 db harcjárművel. A lövész rajok szervezetével és számával kapcsolatban lásd az előző fejezetet. A parancsnoki elemen is változtatni kell a kutatásaim során feltárt új hatások miatt, mivel a parancsnoki elembe kell helyet biztosítani egy drón kezelőnek és a drónoknak is.

A gépesített lövész szakasz még nem kell, hogy rendelkezzen harcászati csapásmérő drónokkal, hiszen a saját harcfadatai olyan méretűek, amelyeket a rendelkezésre álló fegyverekkel meg tud oldani. Azonban a megfigyelési lehetőségeiket jelentősen javítják a kicsi, könnyű kereskedelmi forgalomban is kapható, polcra beszerezhető (*off-the-shelf*) quadcopter jellegű (1. osztályú)⁴⁸⁸ drónok. Ezek a látható fény tartományában dolgozó kamerájukkal is jelentősen javítják a parancsnokok helyzetképét. Amennyiben azonban hőkamerával is rendelkeznek, az még tovább javítja a szakasz lehetőségeit. A drónról érkező képet a szakaszparancsnoknak szándéka szerint bármikor meg kell tudnia nézni. Azonban a drón széleskörű felhasználási lehetőségei miatt előfordulhat, hogy a tűztámogatásért és a harcjárművek mozgatásáért felelős szakaszaltisztnak nagyobb szüksége van a drón képére. A drón felhasználásával kapcsolatban tehát a művelet előtt – ideális esetben a harcparancsban – tisztázni kell:

- mely terepszakaszt és a művelet mely fázisa során kívánnak vele megfigyelni (ez alapvetően befolyásolja, hogy a szakaszparancsnok, vagy a szakaszaltiszt látja többet a drón kamerája képét);
- mit akarnak vele egyáltalán megfigyelni (pl.: ellenséget, egy adott terepszakaszt, a saját erők helyzetét);

⁴⁸⁸ Dr. PALIK Mátyás ezredes: *Pilóta nélküli repülés profiknak és amatőröknek*, NKE, 2013. 65.o.

- mindezekhez figyelembe kell venni a repidő és hatótávolság korlátait.

A szakasz parancsnoki eleme tehát kiegészülne egy fő drónkezelővel, a többi változatlan lenne, úgymint szakaszparancsnok (szpk.), szakaszaltiszt (sz.alti.), híradó katona, harcjármű vezető és -irányzó.

A BTR-rel felszerelt szakasz esetében a szpk. (a rajpk-któl eltérően) a harcjármű jobb első ülésén foglalna helyett, mivel a rádió összeköttetése és a helyzetképe csak így biztosítható. Közvetlenül mögötte a menetirány szerinti 90°-kal elforgatott székből ülne a sz.alti., aki a harcjárműről szállás esetén távozó szpk. helyét venné át.

A gránátos szakasz esetében a szpk. ülhet a deszanttérben, míg a sz.alti. a harcjármű parancsnoki székből. Ennek az az oka, hogy a Lynxben lévő modern harctéri informatikai rendszer segítségével a deszanttérben ülő szpk. is tökéletes helyzetképpel rendelkezhet és a rádióösszeköttetése sem szenvedne csorbát.

8.3.1.3. A gépesített lövész század szervezetével kapcsolatos javaslatok

A MH gépesített lövész százada jelenleg századtörzsből, 3 lövész szakaszból, és egy támogató szakaszból áll. Az elmúlt években csapatpróbázott, majd később elvetett ún. „Szittyá koncepció” – sok egyéb mellett – nem számolt a támogató szakasszal, viszont a kutatásaim eredményei számomra mind azt támasztják alá, hogy a századnak az eddigieknél is nagyobb és változatosabb eszközökből álló tüzérsőre van szüksége.

Ennek megfelelően a három lövész szakasz változatlanul jelen kellene, hogy legyen a században, a támogató szakaszt viszont meg kell változtatni. Az orosz-ukrán háború tapasztalatai alapján az aknavető és a harcászati csapásmérő drónok azok a tüzesszerek, amelyek a lövész századok rendszeresített fegyverei közül a legtöbb pusztítást végzik. Természetesen, amennyiben az MH jövőbeni ellenségei széleskörűen alkalmaznak páncélosokat manőverben, mint ahogy az oroszok is tették az invázió első időszakában, az irányított páncéltörő rakéták jelentősége is megnövekszik.

Mindezek miatt a támogató szakasz alárendeltségében lévő jelenlegi 5 rajt (mesterlövősz raj, 2 db aknavető raj és 2 db páncéltörő raj) az alábbiak szerint alakítanám át:

- a mesterlövősz raj a századtörzsbe kerülne (erről még lesz szó később);
- a 2-2 db aknavető raj és páncéltörő raj megmaradna, de modernebb felszereléssel;
- 1 db harcászati csapásmérő drónokkal felszerelt raj kerülne a szakasz alárendeltségébe.

Az aknavető rajok állományába a meglévő típusok helyett olyan aknavetőt kell rendszeresíteni, amely a jelenleginél sokkal hamarabb képes hatástüzet löni. A rendszeresített 82 mm-es, valamint 60 mm-es aknavetők a teljesen analóg tűzvezető rendszerük miatt – saját tapasztalataim alapján – egy előre bemért tüzelőállásba érkezve, előre ismert célra 1-3 perc alatt képesek hatástüzet kiváltani. Viszont egy manőver közben egy előre nem ismert tüzelőállásba érkezve, előre nem tervezett cél esetében ez akár 15 percre is nőhet. Ez az érték elfogadhatatlan, amennyiben a lövész század lövész szakaszai manőverének hatékony tűztámogatása a cél.

Erre a problémára megoldást jelenthetnek az integrált tűzvezető rendszerrel rendelkező önjáró aknavetők. Ezek viszont, mivel páncélozott harcjármű alvázon vannak, nehezen álcázhatóak és a rajtuk lévő fegyver lőtávolsága és tűzereje sokszor feleslegesen nagy a lövész szakaszok manőverei tűztámogatása érdekében. Előnyük természetesen a nagy tűzerő, a mobilitás és hogy az önjáró aknavetők alvázára fel lehet szerelni olyan rádiózavaró berendezést, amely képes lehet őket megvédeni az ellenség harcászati csapásmérő drónjaitól.

Az önjáró aknavetők helyett a modern, szintén a harctéri informatikai rendszerbe integrált tűzvezető rendszerrel felszerelt gyalogsági aknavetők alkalmazásának is vannak előnyei és hátrányai. Az előnyük, hogy az őket szállító harcjárműtől távolabb, jobban álcázva is képesek tevékenykedni, valamint a beszerzésük lényegesen olcsóbb, mint az önjáró eszközöké. Hátrányuk természetesen, hogy a kezelőknek az aknavetőkkel együtt őket szállító harcjárműből a tűzfeladat előtt ki kell szállniuk, ami lassú és körülményes, továbbá a gránátokat külön lőszeres teherautónak kell szállítania.

Az aknavető kérdéseinek megválaszolása szintén nem témája az értekezésnek, viszont feltétlenül további kutatást érdemes a témának szentelni, főleg hozzáértő, tüzér szakemberek által.

Ennél némileg egyszerűbb a támogató szakasz két páncéltörő rajának a kérdése. Ezek jelenleg 9K115–2 Metisz–M irányított páncéltörő rakétával vannak felszerelve. Ezen eszközök páncéltörő képessége és lőtávolsága jelenleg is kielégítő, viszont nagy hátrányuk, hogy a találati valószínűségük erősen függ az irányzó képzettségétől, illetve a látási viszonyoktól. Ezen eszközök modernebb, önrávezető eszközzel történő kiváltását követően a két páncéltörő rajt változatlan hadrendben és alkalmazási elvek szerint hagynám meg a lövész század harcrendjében.

Új elem a mesterlövész raj helyére érkező csapásmérő drónos raj. Mint azt az előző fejezetben kifejtettem, a lövész szakaszok hadrendjében új elemként jelenne meg a felderítő drónnal felszerelt katona, amely jelentősen megnövelné a lövész szakasz felderítési és megfigyelési képességeit, valamint a szpk. helyzet tudatosságát. Emellett a támogató szakaszba kerülő új,

csapásmérő drónos raj nem a század felderítéséért lenne felelős, hanem a század tűzcsapásmérő képességét növelné. A rendszeresített eszköz lehetőségeitől függően – természetesen a felderítő drónok adatai alapján és a szdpk. elgondolásának megfelelően – része lenne a század tűzrendszerének.

Mint azt írtam, a mesterlövész raj a századtörzs része lenne és a századparancsnok szabna nekik feladatot. A mesterlövész rajt fontosnak tartom felszerelni egy valóban mesterlövész puskával, mert az SzVD nem az. Valamint a Gepárd M1 romboló puska helyett szintén mesterlövész puskát rendszeresítenék, hiszen a Gepárdok képességeit át tudják venni a harcászati csapásmérő drónok. A mesterlövész raj részére fontosnak tartok rendszeresíteni pontos távolságmérésre alkalmas és a látható fény tartományán kívüli érzékelésre képes szenzorokat.

A századtörzs kiegészülne továbbá egy felderítő drón kezelő katonával. Ez pontosan olyan felszereltségű és feladatú lenne, mint a szakaszoké, csak a nem a szpk., hanem a szdpk. érdekében dolgozna.

A drónok elleni védelem is kulcsfontosságúvá vált, emiatt a század önlégvédelmét meg kell szervezni. A szdpk.h. BTR-jében van hely két fő vállról indítható légvédelmi rakéta kezelő és a fegyvereik számára, míg a szdpk. BTR-jében egy mobil zavaró eszközzel felszerelt EHV specialista számára. Ez utóbbi részben kiváltható, ha a harcjárműveket felszerelik saját zavaró berendezéssel. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a vállról indítható légvédelmi rakétával felszerelt katonákat nem a harcászati csapásmérő drónok, hanem a közepes és nehéz csapásmérő drónok (Bayraktar) illetve a harci helikopterek ellen kell bevetni.

A légvédelmi képességek szintén jelentősen javulnak a Lynx rendszeresítésével, hiszen a lézeres távolságmérője és az előre programozható robbanású löszere segítségével a gépágyú lőtávján belül lévő repülő eszközök ellen hatásosan tevékenykedhet. Továbbá a még nem véglegesített változatú légvédelmi célú Lynx rendszeresítése tovább javítja a légvédelmi képességeket. Ennek értelmében a Lynx-szel felszerelt lövész század harcrendjébe vállról indítható rakétával felszerelt katonát nem javaslok rendszeresíteni.

8.3.1.4. A gépesített lövész zászlóalj szervezetével kapcsolatos javaslatok

Alárendelt alegységek

Az invázió elején az oroszok zászlóalj szintű alapvető alegysége a BTG volt, amely a róluk szóló fejezetben kifejtett hiányosságokkal bírt. 2022. ősztől visszatértek a dandárok alapuló szervezetre, a zászlóaljak ismét fegyvernemi alegységek lettek. Jelenleg a már ismertetett roham századok és rohamcsoportok alkotják a zászlóaljakat, amely szintén nem a sztenderd zászlóalj szervezet.

A szervezet struktúrájának minden esetben összhangban kell lennie a szervezet rendeltetésével. Az orosz lövészdandárok felépítése a nagy veszteségekkel járó rohamcsoportos harceljárásnak megfelelő, ezt a harceljárást viszont az MH számára mindenképpen kerülendőnek tartom.

Ehelyett viszont az MH zászlóaljharccsoportjait (ZHCS) célszerűnek tartom felszámolni és a zászlóaljakat homogén, fegyvernemi alegységekként átszervezni, így a dandár lenne az első összefegyvernemi egység. Ennek az előnye, hogy a ZHCS-ban meglévő számtalan megerősítő erő közelbiztosítása nem vonná el a lövész századok erejét a saját harcfeladatuktól.

Hátránya pedig természetesen az, hogy az így dandár alárendeltségbe kerülő harci támogató alegységek (pl. légvédelmi, műszaki, vegyivédelmi, EHV) a művelet fázisaitól függően ideiglenes át- alárendeltségbe kerülnének egyes zászlóaljakhoz. A légvédelmi alegység feladata a századok légvédelmi képessége javítása után elsősorban már nem a manőver századok oltalmazása, hanem a zászlóalj önjáró tűzér ütegének, a zászlóalj logisztikai- és törzstámogató századának, illetve természetesen a harcálláspontjainak oltalmazása lenne. A zászlóaljnak emiatt továbbra is rendelkeznie kell légvédelmi rakéta üteggel, amely azonban nem távolodna el a zászlóalj fő- és mögöttes harcálláspontjától, illetve a logisztikai lépcsőtől, így a közelbiztosítását meg tudja oldani saját maga vagy a zászlóalj törzsszázada. Az előretolt harcálláspont vagy a mozgó vezetési csoport a légvédelmi biztosítás érdekében saját vállról indítható légvédelmi rakétákkal kell, hogy rendelkezzen, önjáró eszközt az álcázási nehézségek miatt nem tartok célravezetőnek.

Ebben a háborúban a tűzérség és a tűz mint a harc összetevője fontosságát nem lehet túlhangsúlyozni. Emiatt fontosnak tartom a lövésszázlóalj állományában is erősíteni ezen képességeket. A zászlóalj jelenleg gyalogsági aknavetőkkal felszerelt tűzszakasszal rendelkezik, amelyet feltétlenül szükséges felváltani egy önjáró nehéz aknavetőkkal felszerelt üteggel. Továbbá az önjáró aknavető üteg mellé, vagy annak alárendeltségébe egy harcászati csapásmérő drónokkal felszerelt szakaszt is javaslok rendszeresíteni. Ezen megnövelt pusztító erő harcba történő beintegrálása egy megnövelt létszámú S3 tűztámogató részleg feladata lenne. A ZHCS hadrendjében lévő műszaki szakasz jelenlegi formájában olyan korlátozott képességekkel rendelkezik, amely miatt jelenléte inkább hátrány, mint előny a lövész századok számára. Ez alól kivétel a C-IED (Counter IED = IED elleni) képesség, amelyre szükség lehet olyan környezetben, ahol az ellenség használ IED-ket (Improvised Explosive Device = rögtönzött robbanóeszköz). Szükség lehet továbbá az átjáró nyitó képességre, viszont ez eddig sem a ZHCS műszaki szakaszának a dolga volt és ebben a háborúban sem műszaki csapatok hajtják végre.

Az ellenség műszaki zárain való átjáró nyitáshoz most már nem elegendő a lövész szakasz állományából kijelölt átjáró nyitó alcsoport, amely nyújtott töltettel, illetve dobókörtével próbál meg átjárót nyitni roham közben. Ehelyett elengedhetetlennek tartom átjárónyitó szalagtöltettel és tolólappal felszerelt bulldózereket rendszeresíteni a dandár műszaki százada állományába, amelyeket szükség esetén az első lépcsőben támadó századok ideiglenes alárendeltségében vetnek be. Átjárónyitásra továbbá alkalmas lehet a dandár harckocsi zászlóaljában lévő, aknakifordító ekével vagy aknataposó kerékkel felszerelt harckocsi.

Amennyiben nem átjárót kell nyitni, hanem rohamhidat kell lerakni, arra a jelenleg meglévő képesség elegendő, viszont a TMM-3-s szakasznak sem a zászlóalj, hanem a dandár műszaki százada kötelékében a helye, amelyet a fentebb leírtak szerint kerülne ideiglenesen kikülönítésre a hídvetési feladat idejére.

Mindezek tekintetében a lövész zászlóalj állományában lévő műszaki alegységre ilyen formában nincs szükség, a harcfeladat során esetlegesen elvégzendő műszaki feladatokat a dandár műszaki százada hajtaná végre.

Ugyanilyen megfontolások mentén nem tartom szükségesnek a zászlóalj hadrendjében a vegyivédelmi szakaszt sem. A lövésszászlóalj katonáit el kell látni egyéni harcanyag kimutató eszközzel és egyéni védőeszközzel. Az esetleges szennyezés kialakulása, legyen az akár ipari létesítményt ért találat vagy vegyi csapás után úgyis az egész zászlóalj tevékenységét át kell szervezni, a mentesítést kizárólag az ellenséges tüzérség lőtávján kívül lehet végrehajtani, ami már nem a zászlóalj, hanem a dandár mögöttes területe, így egy dandár közvetlen vegyivédelmi szakalegység jelenléte elegendő.

Az eredeti ZHCS-ban lévő CIMIC/PSYOPS (Civil-Military Cooperation / Psychological Operations) csoportnak szintén nincs helye az újjászervezett lövésszászlóaljban. A CIMIC/PSYOPS csoport feladatait a harctevékenységen kívül végzi, így konvencionális háború esetén nincs helye a zászlóalj felelősségi területén belül. A harctevékenységen kívül viszont kulcsfontosságú feladatokat hajtanak végre, így a zászlóalj felelősségi területén tevékenykedő, az előljáró kötelékébe tartozó CIMIC/PSYOPS csoport közelbiztosítására a zászlóaljnak fel kell készülnie.

Az eredeti ZHCS-ban nem volt jelen EHV alegység, viszont a kutatásaim során egyértelműen megállapítom, hogy ez a képesség a drónok elleni védelem miatt nélkülözhetetlen. Természetesen magát a zavarást nem ennek a csoportnak kell végrehajtania főleg, ha a harcjárművek rendelkeznek egyéni zavaró berendezésekkel, de a harctevékenységen kívül a zavaróeszközök beállításával és a zászlóalj elektronikai helyzetképével kapcsolatos feladatok elvégzésében kulcsszerep hárul rájuk. Emiatt egy ilyen alegység létrehozását szükségesnek

tartom, célszerűen a zászlóalj törzstámogató század alárendeltségében, a zászlóalj S2 és S6 részlegek koordinációjával alkalmazva.

Az eredeti ZHCS rendelkezett harckocsi szakasszal, amellyel kapcsolatban szintén az a javaslatom, hogy kerüljön ki a lövészzászlóalj alárendeltségéből, viszont a dandár rendelkezzen egy harckocsi zászlóaljjal főleg akkor, ha nem Lynx-szel vannak felszerelve a lövészek. A harckocsi támadásban nélkülözhetetlen, ezért a támadó harc előtt, amelyet minden esetben megelőz tervezés és felkészülés, a támadó századok alárendeltségébe harckocsi szakaszokat tartok célszerűnek beosztani.

A ZHCS rendelkezik továbbá felderítő szakasszal is. Ezt az alegységet meghagynám az új zászlóalj szervezetben is, azonban nem elsősorban páncélos csapatfelderítőként alkalmaznám őket. Ehelyett a zászlóalj befolyásolási területét felderíteni képes, éjjellátó képességgel és infravörös képességgel rendelkező drónokkal szerelném fel őket és ezen eszközökkel hajtánának végre felderítési feladatokat. Természetesen meghagynám a harcrendjükben a felderítő lokátorokat és az optikai felderítő eszközöket is. Összességében, röviden a javaslataim lövész zászlóalj alegységeire nézve a következők:

- a légvédelmi rakéta szakasz maradjon, de nem az alegységek, hanem a zászlóaljközvetlen alegységek és a törzs oltalmazásáért felelős, a mozgó vezetési csoport pedig rendelkezzen MANPAD-kezelőkkel;
- a zászlóalj megosztott irányzású tűztámogatása a zászlóalj önjáró aknavető ütege és egy újonnan felállítandó harcászati csapásmérő drónos szakasz feladata legyen;
- a műszaki szakaszt a zászlóaljtól el kell venni és át kell adni a dandárnak, a képességeit robusztusabb átjárónyitó képességekkel kell megnövelni és feladat esetén ideiglenesen át-alárendelni az adott lövész századnak egyes részeit;
- a vegyvédelmi szakaszt és a CIMIC/PSYOPS csoportot át kell adni a dandárnak;
- a zászlóaljnál létre kell hozni saját EHV rajt, amely a századok EHV specialistáit fogja össze, valamint a zászlóalj drónok elleni oltalmazásáért felelős;
- a harckocsi szakaszt el kell venni a zászlóaljtól, helyette dandár harckocsi század kell, amely szükség esetén át-alárendel hk.sz-t vagy akár csak tűzpárt;
- a zászlóalj felderítő százada maradjon meg, de a felszerelését és feladatkörét meg kell változtatni.

A zászlóaljtörzs

A harcmezőn megjelenő új hatások, az erre reagáló szervezeti és haditechnikai változások miatt természetesen a zászlóaljtörzset is át kell alakítani. A meglévő struktúrát sem a részlegek, sem a harcálláspontok rendszere tekintetében nem változtatnám meg.

A drónok képének értelmezése számos képernyőt és azt figyelő embert igényel. Ezeket védetten csak a föld alatt lehet elhelyezni. Álló védelemben a pincék és alagsorok erre tökéletesek, viszont minden más esetben meg kell oldani a mobilitásukat valamilyen terepjáró alvázra szerelve. Természetesen ezen segíthet egy integrált harctéri informatikai rendszer beszerzése, amely kisméretű, mobil informatikai eszközök (laptopok, tabletek) segítségével üzemeltethető. A több és jobb képességű szenzorral viszont több adat is özönlik a zászlóaljtörzsre, amelynek a feldolgozása esetleg túlléphet az emberi teljesítőképesség határán. Továbbá a kibertérben lévő nagyobb kitettség nagyobb fenyegetettséget is jelent, amely új információvédelmi feladatokat ró a törzsre, főleg az S6 részlegre.

A sokkal több adat feldolgozása sokkal több ember jelenlétét feltételezi, amely viszont növeli a törzs méretét, amely így az álcázást még tovább nehezíti. Erre megoldást jelent a diszruptív technológiák bevezetése. A mesterséges intelligencia (MI) segíthet a MDMP ciklusban elvégzendő algoritmikus elemző feladatok végrehajtásában, míg a kiterjesztett valóság (AR) akár jelenlét nélküli törzsrétekezetek megtartását is lehetővé teszi. Mindez csökkenti a törzs sebezhetőségét a fizikai térben, viszont jelentősen növeli a kitettségét a kibertérben. Ennek a döntési helyzetnek az megoldásában segít, ha mindig az aktuális ellenség lehetőségeinek megfelelő térbe helyezzük a törzs tevékenységét (például ha kibertérben erős, akkor legyünk minél analógabbak), de ez mindenképp további, ezen értekezés fókuszánál jóval kiterjedtebb kutatásokat tesz szükségessé.

Ez a kijelentés igaz az ebben a zászlóalj szervezetére és törzsére vonatkozó összes állításomra. Minden egyes fegyvernemi szakalegység helyzetét az adott fegyvernem vagy szakcsapat kiváló szakértőiből álló kutatócsoportnak kell megvizsgálnia.

8.3.2. A gépesített lövész alegységek támadó harcával kapcsolatos javaslatok

Mint azt az előző fejezetben említettem, az MH gépesített lövész alegységei jelenleg a BTR-80 és 80/A páncélozott szállító harcjárművekkel vannak felszerelve. Ezek a harcjárművek éjszaka csak rendkívül korlátozott mértékben képesek pontosan tüzelni, nappal is csak állóhelyből. A páncélzatuk csupán a tüzérségi repeszek és a kézfegyverek lövedékei ellen nyújt védelmet. Mindez alapvetően korlátozza a zászlóalj támadási lehetőségeit.

Mint azt az értekezésemben számos helyen bizonyítottam, a szükséges erő-eszköz fölény megléte a támadás sikerének nélkülözhetetlen összetevője, így amíg a BTR van, addig a támadó lövész századokat tüzéséssel, drónokkal és harckocsikkal alaposan meg kell támogatni.

A korábban felsorolt sikert biztosító tényezőket az új körülmények közepette, a szenzorokkal telített harcmezőn is biztosítani kell. Mindezek értelmében a következő javaslatokat teszem.

A támadásra való felkészülés során az erőket csak olyan mértékben szabad csoportosítani, amely az ellenség tüzésége és felderítési képessége számára nem elérhető vagy nem felderíthető. Ha mégis, akkora saját tüzéségnek olyan fölényben kell lennie, hogy az ellenségnek ne érje meg felfedni a saját eszközeit egy csapásméréssel.

A felderítő tevékenységet célszerű drónokkal és szenzorokkal elvégezni, csupán erős ellenséges elektronikai ellentevékenység esetén javaslom a zászlóalj felderítő szakaszának, illetve nem szervezetszerű felderítő erőknél a hagyományos alkalmazását. A BTR-rel felszerelt lövész alegységek saját felderítő képessége gyenge, amelyen segíthet a már szakasz szinten megjelenő drón, így a harcfelderítő járőrt mint harctevékenységet a várhatóan magas veszteségek miatt kerülném.

Az előrevonás során a már kifejtett módon biztosítani kell az előremozgó alegységeket az ellenség tüzéségi- és drón csapásaitól. A drónok ellen az elektronikai zavaró tevékenység és a csapatlégvédelem, míg a tüzéség ellen a saját tüzéség, légierő és csapásmérő drónok nyújthatnak védelmet. Mindez eddig nem változtat a lövész századok és szakaszok eddig is érvényes harceljárásain, viszont, ha az ellenség tüzéségét nem sikerül megbízhatóan lefogni, akkor a századnak nem szabad egy oszlopban haladnia, hanem azonnal szakaszoszlopokra kell bontakoznia.

A harcjárműről szállás terepszakaszával kapcsolatos szabályokon sem változtak. A BTR-ek a képességeikből fakadóan csak az utolsó terepfedezetig szállíthatják a gyalogságot, utána onnan álló helyből lőtt tűzzel támogatják őket. Változás viszont, hogy a lövész szakaszok rohamában a géppuskás raj nem vesz részt, csak a karabélyos rajok.

Az ellenség műszaki zárain eddig és ezután is átjárót kell nyitni. Azonban a jelen háború tapasztalatai alapján előfordulhat, hogy a műszaki zárok akár 2-3-szor nagyobb aknasűrűséggel bírnak és a kiterjedésük is több száz méter mély és több kilométer széles. Mindezt tovább nehezíti az ellenség távolról történő aknasítási képessége, amely ellen kizárólag az ellenség tüzéségének teljes lefogása jelent védelmet. Az ellenség műszaki zárrendszerét jó előre fel kell deríteni és csak akkor szabad megindítani a támadást, ha a támadó megbizonyosodott arról, hogy azokon nagy biztonsággal átjárót tud nyitni.

Átjáróból továbbra is célszerű szakaszonként legalább egyet nyitni, mivel minden más esetben az erők túl nagy összpontosítása jönne létre. Az átjárónyitásban a harckocsik és a műszaki harcjárművek jelenthetnek segítséget.

A lövész szakaszok harceljárása a roham során nem változik sokat. A harcjárművek, géppuskák és esetleg a harcászati csapásmérő drónok tűztámogatása mellett saját tűz és mozgás összhangjával haladnak előre és törnek be a harcárokba. A roham során a szpk. nehezebben látja át a rohamozó erőket, amelyen segíthet a saját felderítő drón alkalmazása. Természetesen a szpk. nem áll le roham közben nézni egy tableten a drón képét, bár átszegdelt terepen vagy beépített területen erre is van lehetősége. Nyílt terepen vagy fasorok mentén vívott támadó harc esetén viszont célszerű a szakasz felderítő drónjának kamera képét a sz.alti. rendelkezésére bocsátani, aki ezen figyelheti az ellenséget és a saját erők manővereit is, így folyamatosan a manővernek legmegfelelőbb módon szervezheti a tűzrendszert és a rádión tájékoztatva a szpk-t az esetleges változásokról.

A támadás sikere után újjá kell szervezni a támadó erőket, amely eljárásai csak egy dologban változtak. A megnövekedett megfigyelési és tűzvezetési lehetőségek miatt az összetömörülést az eddigieknél is jobban kell kerülni. Amennyiben a támadást tovább kell és lehet folytatni, akkor azt az eddig leírtak szerint kell megtenni. Amennyiben hevenyészett védelembe kell átmenni, úgy a következő fejezetben leírtak szerint kell eljárni.

8.3.3. A gépesített lövész alegységek védelmi harcával kapcsolatos javaslatok

A védelmi harc sikerét biztosító tényezőket a lövész alegységek szintjén meg kell tudni teremteni. A kutatásaim során bizonyítottam, hogy a folyamatosan tökéletesített és alaposan kiépített műszaki berendezések a védelmi harc sikerének esélyét sokszorosára növelik. A kiterjedt műszaki munkákat lehetetlen álcázni, viszont a szenzorokkal telített harcmezőn a védő erőket inkább előbb, mint utóbb amúgy is felderítik, így az erősítések azok, amelyek biztosíthatják a védelem sikerét. Ezek a műszaki berendezések biztosítják az erők megóvását, valamint az ellenség csoportosításaira való csapásmérés képességét.

Az MH számára érvényes szabályzatok védelmi harcra vonatkozó részeit nem kell jelentősen módosítani. Ezen állításom alól csupán a harcjárművek alkalmazása és az elektronikai ellentevékenység a kivétel.

A kutatásaim alapján megállapítom, hogy a lövész szakaszok és századok rendszeresített harcjárműveinek nincs helye rajállások, szakasz- és századtámpontok harcrendjében. Ennek az oka, hogy a túlerőben lévő támadó ellenég a szenzorai segítségével úgylis fel fogja deríteni és csapást fog rájuk mérni. Ehelyett javaslom a harcjárművek hátra mozgatását az első lépcsős századtámpontok mögé és ott egy jól álcázott helyen lehetőleg a felszín alatt, pl. egy alagsorban

vagy mélygarázsban elrejtve tartani őket. Ezeket a 2-4 harcjárműből és akár 1-2 harckocsiból álló páncélos csoportokat a hézagok lezárására, a szakasztámpontokba betört ellenség visszavetésére a 6.1. fejezetben leírt módon kell előrevonni.

Az elektronikai ellentevékenységek célja most már nem elsősorban az ellenség híradásának zavarása, hanem a drónok elleni védelem. A harcjárművek ugyan rendelkezhetnek egyéni zavaró berendezéssel, azonban mivel ők nincsenek jelen a peremvonalban, így nem tudják zavarni az ellenség drónjait. Erre megoldást jelenthet, ha szakaszonként egy harcjárművet gondosan álcázva mégis csak a szakasztámpontban hagynak, vagy ha gyalogosan mozgatható elektronikai zavaró berendezést és az azt kezelő katonát rendszeresítenek a szakasz állományába (ez utóbbi további vizsgálat tárgyát kell, hogy képezze).

A védelmi harc különleges formája a halogató harc, amely során lényegében területet adunk fel időért és az erők megóvásáért cserébe. Ebben a háborúban mindkét fél hajtott végre halogató harcot vagy annak egyes elemeit, így a MH-nek is fel kell rá készülnie, főleg, hogy bármilyen ellenséggel is fog majd szembe nézni, az bizonyára túlerőben lesz.

A halogató harc kulcsa raj-század szinten az ellenségre a maximális lőtávolságból mért pontos és meglepetés szerű tűzcsapás, majd ködösítést és a terep álcázó tulajdonságait (pl. erdősáv, domb) kihasználva a harcérintkezés megszakítása és gyors hátra mozgás egy több kilométerrel távolabbi terepszakaszra.

A gyors hátra mozgáshoz elengedhetetlen, hogy a harcjárművek – az előzőktől eltérően – a gyalogsághoz közel legyenek, így az alapos álcázásukról feltétlenül gondoskodni kell. Ez a jelenlegi viszonyok között igen nehéz (főleg egy túlerőben lévő támadóval szemben), így, ha nincs lehetőség a megfigyelő és csapásmérő drónjaik zavarására, úgy a halogató harc nem hajtható végre, csak elfogadhatatlanul nagy veszteségekkel. A halogató harc végrehajtása ilyen körülmények között további kutatást igényel.

8.4. A fejezet részkövetkeztetései

Az orosz-ukrán háborúnak az értekezés fókuszába eső műveleteit megvizsgáltam, majd azokat értékeltem. A kutatási eredményeimet összevettem a MH az értekezés kéziratának lezárásakor érvényes helyzetével, amelyekből röviden összegezve az alábbi részkövetkeztetéseket vonom le.

A harckocsik, továbbra is nélkülözhetetlen elemei a lövész alegységek sikeres harctevékenységeinek. A kutatómunkám során azt a korábban is meglévő szabályszerűséget is megerősítettem, hogy a harckocsik harci alkalmazását a többi fegyvernemnek és szakcsapatnak biztosítani kell. Azonban a kutatómunka során kimutattam, hogy a modern

technikai eszközök által létrehozott új felépítésű harcmezőn a harckocsik mindenoldalú biztosítását egyre több spektrumban kell megoldani. A gyalogsági-, műszaki-, tüzérség-, felderítő- és logisztikai biztosításon túl a drónok ellen az EHV és a közeli légvédelmi biztosítás is elengedhetetlenül szükségessé vált.

A gyalogsági harcjárművek és páncélozott szállító harcjárművek továbbra is nélkülözhetetlen elemei a lövész alegységeknek. A bevetésük során a biztosításukat a harckocsikéval azonos módon kell megszervezni. Minden páncélos és páncélozott harcjármű bevetése esetén új elemként mutattam ki, hogy a drónok nem csak a pusztításukra, hanem a biztosításukra is alkalmazhatók. A gyalogság vagy akár a harckocsi alegység kötelékében bevetett felderítő célú drónok, valamint a harcászati csapásmérő drónok ellen alkalmazható „elfogó drónok” tovább bővítik a mindenoldalú biztosítás lehetőségeit.

Harckocsik és páncélozott harcjárművek védelemben kizárólag vándortűzeszközként kerülhetnek alkalmazásra. A szenzorokkal telített harcmezőn a védelmi harc sikeréhez a tűzerejük elengedhetetlen, viszont a túlélésük érdekében a bevetésük előtt és után álcázott és védett állásban kell őket tartani.

A szenzorokkal telített harcmezőn **harckocsi szakasznál nagyobb alegységet egyben bevetni nem lehet.** Egy ekkora kötelék minden oldalú biztosítása is elég nagy kihívást jelent, viszont ennél nagyobb köteléké szinte lehetetlen, főleg annak a tükrében, hogy a védő mindent meg fog tenni egy ekkora és ilyen erős kötelék semlegesítése érdekében.

A kisalegységekre háruló harcászat miatt a **fasorok mentén vívott harc fontossága felértékelődik**, a sztenderd támadó és védelmi harceljárásokat a fasorok harcászati jellemzőire nézve kell alkalmazni és ezeket az új eljárásokat a MH-ban egységesen magas szinten kell oktatni.

A MH lövész alegységein belül **növelni kell a gyalogság számarányát.** Ez különösen igaz a szenzorokkal telített harcmezőn, ahol az egyes harcjárművek is gyorsan célponttá válnak, így a harctevékenység a fasorokra és a beépített területekre koncentrálódik. Azonban az invázió első időszakát vizsgálva megállapítom, hogy amennyiben nem jön létre a szenzorokkal telített harcmező, a MH-ban meglévő szervezeti struktúrához képest is kívánatos a kisalegység szintű manővereket végrehajtani képes gyalogság (főleg karabélyosok) számarányának növelése.

Ezzel párhuzamosan **a géppuskákat** a jobb kihasználhatóságuk érdekében pedig **külön rajba kell szervezni a lövész szakaszon belül.** A géppuska továbbra is a lövész alegységek tűzrendszerének alapja, így a stabil, zavartalan működésük elsődleges fontosságú. Ez pedig csak úgy oldható meg, ha minden géppuskához két fő kezelőszemélyzetet tudunk biztosítani.

A harcászati szintű **felderítő drón már a lövész szakasz szintjén** jelenjen meg. A lövész szakasz parancsnoka mellé rendszeresíteni kell egy felderítő drónkezelő beosztású katonát, aki folyamatosan a szakaszparancsnok mellett tartózkodik.

A **lövész század tűztámogatási rendszerét is át kell szervezni**. Század szinten szintén szükség van több felderítő drónra, valamint a lövész század támogató szakaszát ki kell egészíteni egy harcászati csapásmérő drónos rajjal. A korábban rendszeresített mesterlövész rajt pedig ki kell venni a támogató szakaszból és modernebb fegyverzettel (és optikai eszközökkel) a századparancsnok közvetlen alárendeltségébe kell utalni.

Az így megjelenő **új drónképesség alkalmazását természetesen tervezni és szervezni kell**. A művelet előtti tervezési folyamatban a tűztámogatás és a felderítő támogatás szerves részeként a drónok alkalmazását is be kell tervezni.

A harcmezőn megjelent új fenyegetésekre adott válaszként a **századtörzsben** új beosztásként helyet kell kapnia egy MANPAD kezelőnek és egy **drónzavaróval felszerelt EHV specialistának** is.

A gyalogság számarányának növelésének és az új technikai eszközök beillesztésének szüksége miatt, valamint a kezdeti inváziós tapasztalatok alapján a **MH ZHCS-inak szerkezetét jelentősen át kell alakítani**. A kutatási eredményeim alapján javaslom, hogy az első összefegyvernemi kötelék a dandár legyen.

Az így fegyvernemi alegységgé változott zászlóalj tűzerejét a jelenlegi elégtelen szintről jelentősen növelni kell. A kutatásom alapján javaslom **önjáró aknavető üteg és önálló csapásmérő drón szakasz** felállítását a MH **lövész zászlóaljainak** szervezetében.

A zászlóalj és dandár szükségszerű átalakítása során a műszaki, vegyvédelmi, közepes hatótávolságú csapatlégvédelmi és CIMIC/PSYOPS képességeket mind javaslom áthelyezni a dandár szervezetébe. A zászlóaljak ideiglenesen kapjanak ezen szakalegységektől megerősítést.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A tudományos problémák vizsgálata

Az **1. probléma** megoldása teszi ki a disszertáció legnagyobb részét. Az eseményeket az elérhető nyílt források alapján rekonstruáltam, a fontosabb műveletekhez térképvázlatokat készítettem, így az értekezés által vizsgált időszakban (2022.02.24. – 2024.02.24.) a lövész alegységek tevékenységét a kutatási problémák megoldásához és a hipotézisek vizsgálatához szükséges mértékben feldolgoztam. Magyar nyelven, tudományos igényességgel mutattam be aegy értekezés terjedelmi keretein belül leszűkítve a teljeskörű invázió első két évének a szárazföldi harcászati-hadműveleti szintű katonai műveleteit.

A **2. problémát** megoldottam. Az értekezésben vizsgált időszakban bemutattam a az újonnan megjelent haditechnikai és kettős felhasználású eszközöket és azok hatásait a lövész alegységek hadműveleti és harcászati szintű műveleteire.

A **3. problémát** megoldottam. Bemutattam, hogy a 2. probléma megoldása során feltárt eszközök és hatásaik (főleg a tűzvezetés és manőver tekintetében) milyen típusú műveleteknél milyen mértékben és módon befolyásolják a lövész alegységek műveleteit.

A **4. problémát** részben megoldottam. A 3. probléma megoldásából következően megvizsgáltam, hogy melyek azok a tényezők, amelyek a megváltozott geometriájú, szenzorokkal telített harcmezőn lehetőséget biztosítanak arra, hogy a MH és a többi európai haderő továbbra is sikeresen tudjon manőverezni, így elkerülhesse a felörlő-jellegű hábrúba bonyolódást.

Az **5. problémát** részben megoldottam. Egy értekezés nem jelenthet teljes körű megoldást, hiszen a szabályzatok megváltoztatása egy rögzített procedura. Azonban a gépesített lövész raj, szakasz és század felépítésére, alapvető támadó és védelmi harceljárásainak a legutolsó tapasztalatok alapján történő frissítésére a 6. fejezetben kimerítő javaslatokat tettem főleg, amely az Ált./59-t, Ált./55-t és Ált./54-t illeti, mivel ezen szabályzatok az átdolgozására jó alapokat adnak.

A hipotézisek vizsgálata

Az **1. hipotézisemet** bizonyítottam. Az elérhető nyílt források vizsgálatával megállapítottam, hogy pontosan milyen okok állnak az egyes katonai események mögött. Ezen okok kimutatásával feltártam, hogy melyek a folyó és közeljövőbeli hadviselés követelményei egy korszerűbb kiképzési, felkészülési és szervezési szabályrendszer létrehozása érdekében.

A **2. hipotézisemet** bizonyítottam. Az egyes csaták és ütközetek vizsgálatával sikerült kimutatni a győzelem okait, valamint azt, hogy a harcmező megváltozott körülményeinek megfelelően mit és milyen mértékben változtattak a felek a győzelem elérésének érdekében

A **3. hipotézisemet** részben bizonyítottam. A szenzorokkal telített harcmezőn is csak azok a műveletek voltak sikeresek, amelyek során a támadó a megfelelő erő-eszköz fölényt ki tudta alakítani a védővel szemben. Az alegységek közötti tér- és távközt meg kell növelni, a megfigyelés és tűzvezetés megnövekedett lehetőségei miatt a század és annál nagyobb méretű kötelékek elleni sikeres tűzcsapás borítékolható. Az erők összevonásához feltétlenül meg kell tudni oldani azok védelmét az ellenség megnövekedett megfigyelési és tűzvezetési lehetőségeitől. Amennyiben nem sikerül, akkor egy ilyen környezetben a harcoló feleknek kisebb alegységekre és nagyobb tér- és távközökre kell széttagolnia az erőit. Azonban azt meg kell jegyezni, hogy ennek a fölények a kialakítása a meglepés és a szenzorok semlegesítése nélkül lehetetlen, amely viszont egyre nehezebb feladat és megvalósítása további kutatást igényel.

A **4. hipotézisemet** bizonyítottam. Az értekezésben vizsgált műveleteket, és az azokban végzett parancsnoki munkát, a katonai döntéshozatali rendszer minőségét vizsgálva egyértelműen bizonyítottam, hogy amennyiben egyik fél sincs döntő minőségi vagy mennyiségi fölényben, akkor az alkalmazott harceljárások minősége mellett a parancsnokok és törzsek felkészültsége és helyzetképe, valamint a katonák morálja a leginkább meghatározó tényező.

Az **5. hipotézisemet** bizonyítottam. A műveletek vizsgálataával az értekezés teljes 8. fejezetében a lövész alegységek fejlesztésére konkrét javaslatokat teszek, valamint a további kutatási irányokról is szólok.

A kutatási célok vizsgálata

Az **1. kutatási célokat** sikerült elérni. Az értekezés által felölelt időszakban szakmai alapokon vizsgáltam és mutattam be a szárazföldi műveleteket a lövész alegységek szemszögéből.

A **2. kutatási célokat** sikerült elérni. Az invázió egyes időszakait lezáró részösszegzésekben, illetve a teljes 8. fejezetben bemutattam, hogy milyen jelenségek álltak egy-egy adott művelet sikere vagy kudarca mögött.

A **3. kutatási célokat** sikerült elérni. A szenzorokkal telített harcmezőn vívott műveleteket vizsgálva, azokat értékelve, bemutattam, a harckocsik és harcjárművek új alkalmazási lehetőségeit és azok sikerének feltételeit.

A **4. kutatási célomat** sikerült elérni. A műveletek vizsgálata során egyértelműen sikerült megvizsgálni és értékelni a parancsnokok szerepét és hatásukat a harcászati és hadműveleti szintű szárazföldi műveletekre.

Az **5. kutatási célomat** csak részben sikerült elérni. A műveletek vizsgálata során olyan mennyiségű változást és új hatást tártam fel, amelyek olyan jelentős és mélyreható változásokat indukálnak, amelyek teljes vizsgálata további kutatást igényel.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A Hadtudományi Doktori Iskola doktoranduszaként eltöltött időszak, valamint az értekezés elkészítése során az alábbi kutatási eredményekre jutottam.

1. **A teljes körű orosz invázió első két évének szárazföldi katonai műveleteit Magyarországon elsőként dolgoztam fel átfogó és rendszerezett módon.** Kutatásaim során nem csupán értékeltem az eseményeket, hanem módszeres és tudományosan megalapozott módon elemeztem az időben és térben kiterjedt műveleteket, amelyek eredményeként meghatároztam a háború jellegzetes periódusait, és a szárazföldi műveletek sajátosságai alapján egy új, objektív szempontok szerint kialakított szakaszolási modellt dolgoztam ki.
2. Az **egyes hadműveleti szakaszok jellegzetességeinek vizsgálatával** feltártam azok háttérében álló döntő tényezőket és ok-okozati összefüggéseket. A kutatás során bizonyítottam, hogy a kezdeti orosz invázió kudarcát, a 2022. őszi ukrán sikereket és a jelenlegi felőrlő hadviselést jól azonosítható stratégiai, hadműveleti és harcászati tényezők alakították. Ezen tényezők szisztematikus elemzésével **új összefüggéseket tártam fel a modern szárazföldi hadviselés dinamikájáról.**
3. Részletes elemzéssel kimutattam, hogy **mely harctéri változók idézték elő a lövész alegységek harcászatiának gyökeres átalakulását, és mely tényezők maradtak változatlanok.** Kutatásaim új megvilágításba helyezték a harcmező geometriájának változásait, és bemutatták, hogy ezek hogyan befolyásolják az alegységek alkalmazási lehetőségeit.
4. A lövész alegységek **harceljárásainak új kategorizálását végeztem el,** amely lehetőséget biztosít a harcászati szabályzatok és a kiképzési eljárások modernizálására. Kutatásaim alapján megállapítottam, hogy a lövész alegységek támadó, védelmi és kiegészítő tevékenységei közül melyek, milyen eredménnyel jártak, **melyek azok, amelyeket a megváltozott harctéri változók hatására át kell alakítani és melyek azok, amelyek a korábban is érvényben lévő előírások be nem tartása miatt vallottak kudarcot.** Az általam elvégzett vizsgálatok alapján a támadó, védelmi és kiegészítő harctevékenységeket három fő csoportba soroltam: (1) megtartandó eljárások, (2) a megváltozott harctéri körülményekhez igazítandó eljárások, és (3) teljesen új fejlesztést igénylő harcászati megoldások. Ez az új rendszer egyértelműen segítheti a hadműveleti és harcászati doktrínák, a hazai és szövetséges képzési és kiképzési rendszerek korszerűsítését.

5. A katonai vezetési rendszer harctéri hatását vizsgálva **feltártam a parancsnoki struktúrák és döntéshozatali mechanizmusok szerepét** a szárazföldi műveletek sikerességében. Részletes esettanulmányokon keresztül bizonyítottam, hogy a katonai törzsek szervezeti felépítése, munkarendje és vezetési gyakorlata milyen módon befolyásolta a harcászati és hadműveleti szintű eredményeket.
6. **Konkrét javaslatokat dolgoztam ki** a korszerű katonai vezetési modellek fejlesztésére és a Magyar Honvédség törzsrendszerének a lövész fegyvernemet érintő továbbfejlesztésére. A kutatásom során feltárt tényekre alapozva új, egyértelmű javaslatokat tettem a **MH lövész alegységeinek szervezeti struktúrájának és felszerelésének átalakítására**. Konkrét javaslatot tettem a lövész szakasz rajainak átalakítására a valódi harcképesség megteremtése érdekében. Konkrét javaslatot tettem a drónok beillesztésére a szervezetbe és azok alkalmazási alapelveire lövész szakasz, század és zászlóalj szinten. Konkrét javaslatot tettem a lövész zászlóalj, ZHCS és dandár átalakítására a kutatásom során felárt új harctéri hatásoknak megfelelően.

ÚJ KUTATÁSI IRÁNYOK ÉS AJÁNLÁSOK

Az értekezés eredeti célkitűzéseivel összhangban több konkrét ajánlást fogalmaztam meg, amelyek egyaránt szolgálják a tudományos diskurzust és a gyakorlati alkalmazhatóságot.

Elméleti szempontból az értekezés szilárd alapot nyújt a háború átfogó vizsgálatához. Bár kutatásom az orosz-ukrán háború első két évének szárazföldi hadműveleteire összpontosít a lövész alegységek szemszögéből, a hagyományos hadviselés sajátosságai miatt ezek az eredmények elengedhetetlenek a háború egészének stratégiai és operatív értelmezéséhez. Az általam végzett vizsgálatok révén lehetőség nyílik egy, az egész konfliktust átfogó, szélesebb körű kutatás elindítására, amely a műveletek hosszabb távú trendjeire és a hadviselés folyamatos változásaira is kiterjedhet.

Az értekezés egyik legfontosabb tudományos eredménye a teljes körű orosz invázió időszakainak egyértelmű azonosítása. A háború dinamikájának, az alkalmazott harcjeljárásoknak és a döntő hatást gyakorló tényezőknek a részletes vizsgálatával négy markánsan elkülöníthető időszakot határoztam meg. Ezekben a periódusokban feltártam azokat az alapvető körülményeket, amelyek meghatározták a katonai műveletek sikerét vagy kudarcát. Az időszakok pontos lehatárolása nemcsak a háború további vizsgálatához nyújt nélkülözhetetlen háttértudást, hanem más tudományterületeken – például a biztonságpolitikai elemzések, a hadtörténeti kutatások és a stratégiai tervezés területén – is felhasználható.

A kutatás gyakorlati hasznosíthatósága elsősorban a haderők szárazföldi komponensei, különösen a gépesített lövész és harckocsi alegységek számára bír kiemelkedő jelentőséggel. Az értekezés részösszegzéseiben és különösen a 7. fejezetben megfogalmazott következtetések közvetlenül alkalmazhatók a harcjeljárások értékelésére és szükség szerinti módosítására. A 7. és 8. fejezetben részletesen bemutatott jelenségek és az azokra adható válaszok olyan gyakorlati tanácsokat tartalmaznak, amelyek a Magyar Honvédség lövész alegységeinek kiképzési rendszerébe is beépíthetők. Az értekezésben megfogalmazott szervezeti és harcjeljárásbeli javaslatok egyesével is implementálhatók, lehetővé téve a kiképzési és harcjeljárási folyamatok fokozatos korszerűsítését, hozzájárulva ezzel a hadműveleti és harcászati képességek fejlesztéséhez.

Az értekezésem elméleti és gyakorlati felhasználhatóságára megfogalmazott ajánlásaim

Az értekezésem eredeti célkitűzéseivel összhangban több ajánlást is meg tudok fogalmazni.

Először is a háború teljes, átfogó vizsgálatához jó alapot ad az értekezésem. Jóllehet, csak egy korlátozott időtartamban (az első két év) és korlátozott témában (a szárazföldi harci műveletek a lövész alegységek szemszögéből) vizsgáltam az eseményeket. Azonban, mivel ez egy

hagyományos háború, így a háborús célok elérése, azok változása, a háború teljes menetének átfogó értelmezése során alapvető és elengedhetetlen ezek vizsgálata. Így az értekezésem alapot adhat egy, a teljes háborút vizsgáló és jelen értekezésnél jóval nagyobb kiterjedésű kutatáshoz. Az értekezésem elméleti haszna, hogy sikerült egyértelműen azonosítani a teljes körű orosz invázió időszakait. Mindezt a műveletek dinamikája, a jellemző harceljárások és az alapvetően meghatározó körülmények vizsgálatával tettem. Négy időszakot sikerült azonosítani és ebben a négy időszakban sikerült feltárni a katonai műveleteket befolyásoló alapvető körülményeket. Ezek ismerete nélkülözhetetlen háttértudást ad a háború további vizsgálatához mind időben, mind pedig más tématerületen legyen az.

A disszertáció a gyakorlatban is hasznosítható. Az egyes részösszegzésekben és a teljes 5. fejezetben található megállapítások alkalmasak arra, hogy a haderők szárazföldi haderőnemei és kifejezetten a gépesített lövész és harckocsi alegységei a saját harceljárásaik értékeléséhez és esetleges megváltoztatásához felhasználják.

A 7. és 8. fejezetben feltárt jelenségek és az azokra adható válaszok önmagukban is hasznos gyakorlati tanácsok. A MH lövész alegységei harceljárásaira és struktúrájára vonatkozó javaslatok egyesével is beépíthetők a kiképzésbe.

Ajánlott új kutatási irány a közelmúltban rendszeresített Lynx-szel felszerelt páncélgránátos alegység ideális szervezeti felépítésének vizsgálata. Az új kutatás részeként javaslom VR-alapú harcászati kiképző szimulátorral, majd később a gyakorlótéren, majd még később éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat keretében megvizsgálni a jelenlegi szervezet harcértékét. Amennyiben a szenzorokkal telített harcmező új hatásaira nem megfelelő eredményt mutat az alegység, úgy javaslom az általam feltárt hatásokra kidolgozni a szervezeti változtatásokat és azokat ismételten kipróbálni. Természetesen ezt a vizsgálatot az összes alegységszinten le kell folytatni.

További feltétlenül ajánlott új kutatási irány a disszertációmban megfogalmazott, drónokkal kapcsolatos megállapítások letesztelése. Akárcsak a gránátos alegységekkel kapcsolatban, itt is szükségesnek tartom a szimulátor, majd harcászati gyakorlat, majd éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat lépcsőt betartva, az eredményeket folyamatos visszacsatolás útján beépíteni.

A disszertáció és saját szaktudásom korlátai miatt más (lehetőleg tüzér) kutató számára feltétlenül ajánlott kutatási iránynak tartom a század és a zászlóalj tüzérség (jellemzően aknavető alegységek) felépítésére, felszerelésére és alkalmazására tett javaslataim kutatását és tesztelését.

FELHASZNÁLT IRODALOM

KÖNYVEK:

BABOS László, PAPP Tamás: *A modern kor háborúi és csatái*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009. 269-274.o.

BERKÁNYÉ DANESCH Marianne (szerk.): *Katonai terminológiai értelmező szótár*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015.

Dr. GRAU, Lester W., BARTLES, Charles K.: *Russia's View of Mission Command of Battalion Tactical Groups in the Era of "Hybrid War"* Foreign Military Studies Office (FMSO), Fort Leavenworth, Kansas, 2018.

Dr. GRAU, Lester W., BARTLES, Charles K.: *The Russian Way of War*, Foreign Military Studies Office, 2016. Fort Leavenworth (KS), USA 182.o.

KRAJNC Zoltán (szerk.): *Hadtudományi Lexikon*. Dialog Campus kiadó, 2019. 332.

DOKTORI ÉRTEKEZÉSEK:

FORGÁCS Balázs: *Napjaink hadikultúrái (A hadviselés elmélete és fejlődéstendenciái a modern korban)*, PhD értekezés, Budapest, 2009.

TANULMÁNYOK, CIKKEK:

FIORE, Nicolas J.: *Defeating the Russian Battalion Tactical Group*, ARMOR Magazine 2017/2

JÓJÁRT Krisztián, TAKÁCS Márk, NAGY Artúr: *Az orosz-ukrán háború tapasztalatai I.* Védelmi tanulmányok 2024/1

Dr. PALIK Máttyás ezredes: *Pilóta nélküli repülés profiknak és amatőröknek*, NKE, 2013.

TAKÁCS Márk: *A kelet-ukrajnai háború szárazföldi katonai műveleteinek bemutatása*, Diplomamunka, Budapest 2020.

TAKÁCS Márk: *Short Study: Describing the Major Features of the Russian Battalion Tactical Group*, AARMS Vol.20 No.2 (2021)

TAKÁCS Márk: *The Kharkiv offensive: The view from the commander's sight – a case study*. Hungarian Defence Review, 2023 Nr. 1-2, 34-69.o. DOI: 10.35926/HDR.2023.1-2.3

TAKÁCS Márk: *The Neo-Methodist Warfare – Dawn of a New Age?* AARMS Vol. 22, No. 2 (2023) 67–81.o. DOI: 10.32565/aarms.2023.2.5

ZABRODSKYI, Mykhaylo, WATLING, Jack, DANYLYUK, Oleksandr V and REYNOLDS, Nick: *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022* Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2022.

DOKTRÍNÁK, SZABÁLYZATOK, JOGSZABÁLYOK:

16/2023. (VIII. 30.) HM rendelet honvédelmi miniszteri rendeleteknek a Magyar Honvédség feltöltöttsége növelését szolgáló intézkedésekkel összefüggő módosításáról

https://jogkodex.hu/jsz/2023_16_hm_rendelet_3476475 (megtekintve: 2024.04.26.)

Ált/54. *A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcshabályzata II. rész*

Ált/55. *A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcshabályzata III. rész*

Ált/59. *A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcshabályzata IV. rész*

Ált/216 *A Magyar Honvédség Törzsszolgálati Szabályzata II. rész*

ATP 3-21.11 *Stryker Brigade Combat Team Infantry Rifle Company*, Headquarters, Department of the Army, 2020.

ATP 3-90.1 *Armor and Mechanized Infantry Company Team*, Headquarters, Department of the Army, 2023.

ATP 3-90.5 *Combined Arms Battalion*, Headquarters, Department of the Army, 2021.

ATP 7-100.1 *Russian Tactics*, Headquarters, Department of the Army, 2024.

FM 3-0 *Operations* Headquarters, Department of the Army, 2022.

FM 30-90 *River Crossing*, Headquarters, Department of the Army, 1992.

FM 5-0 *Planning and Orders Production*, Headquarters, Department of the Army, 2022.

LARSEN, Christophe, WADE, Norman M.: *The Small Unit Tactics SMARTbook*. The Lightning Press, 2015.

ST 100-3 *Battle Book*, US Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2000

WADE, Norman M.: *The Battle Staff Smartbook*, 6th Edition, The Lightning Press, 2020.

INTERNETES FORRÁSOK:

ALTMAN, Howard: *Inside Ukraine's Daring Helicopter Missions Into Russian-Occupied Mariupol*, The War Zone, 2022.05.25. <https://www.thedrive.com/the-war-zone/exclusive-details-of-ukraines-daring-helicopter-missions-into-russian-occupied-mariupol> (megtekintve: 2024.01.22.)

AXE, David: *12,000 Russian Troops Were Supposed To Defend Kaliningrad. Then They Went To Ukraine To Die*, Forbes, 27.10.2022.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/10/27/12000-russian-troops-once-posed-a-threat-from-inside-nato-then-they-went-to-ukraine-to-die/?sh=11de83223375> (megtekintve: 2022.10.29.)

AXE, David: *A Fierce Ukrainian Mechanized Brigade Is Routing Russian Mercenaries In One Symbolic Eastern Town*. Forbes, 2022.10.25.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/10/25/a-fierce-ukrainian-mechanized-brigade-is-wrecking-a-russian-mercenary-army-in-one-symbolic-eastern-town/?sh=503c52fd10b7>

(megtekintve: 2024.03.27.)

AXE, David: *A Hundred Wrecked Tanks In A Hundred Hours: Ukraine Guts Russia's Best Tank Army*. Forbes. 2022.09.13.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/13/a-hundred-wrecked-tanks-in-a-hundred-deadly-hours-heavy-losses-gut-russias-best-tank-army/?sh=ced4aa27a350> (megtekintve: 2022.09.14.)

AXE, David: *After Two Years Of War, Ukraine Still Has A Thousand Tanks*. Forbes, 2024.02.17.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2024/02/17/after-two-years-of-war-ukraine-still-has-a-thousand-tanks/?sh=25df74c2cd81> (megtekintve: 2024.04.19.)

AXE, David: *Smashed By Ukrainian Mines And Artillery, Russia's Winter Offensive Just Ground To A Halt Outside Vuhledar*. Forbes, 2023.02.08.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/02/08/smashed-by-ukrainian-mines-and-artillery-russias-winter-offensive-just-ground-to-a-halt-outside-vuhledar/?sh=68725ed95558>

(megtekintve: 2023.03.10.)

AXE, David: *The Ukrainian Army Is Surrounding 10,000 Russian Troops In The East*. Forbes. 2022.09.09.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/09/the-ukrainian-army-is-surrounding-10000-russian-troops-in-the-east/?sh=63a059a23b54> (megtekintve: 2022.09.10.)

AXE, David: *The Ukrainian Army Lost Bradley Fighting Vehicles And A Leopard 2 Tank Trying And Failing To Breach Russian Defenses In Southern Ukraine*. Forbes, 2023.06.09.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/06/09/the-ukrainian-army-lost-a-leopard-2-tank-and-bradley-fighting-vehicles-trying-and-failing-to-breach-russian-defenses-in-southern-ukraine/?sh=3b36be3732c9>

(megtekintve: 2023.06.10.)

AXE, David: *The Ukrainian Army Reportedly Destroyed Another Russian Division*. Forbes, 2022.09.26.

<https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2022/09/26/the-ukrainian-army-reportedly-destroyed-another-russian-division/?sh=37de806f5e9c> (megtekintve: 2024.03.08.)

AXE, David: *To Slow The Ukrainian Counteroffensive, the Russian Army Quadrupled The Size Of Its Minefields*. Forbes, 2023.09.05. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/09/05/to-slow-the-ukrainian-counteroffensive-the-russian-army-quadrupled-the-size-of-its-minefields/?sh=59a57ec269e8> (megtekintve: 2023.10.04.)

AXE, David: *Ukraine Has Four Marine Brigades. It Has Packed All Of Them Into A 10-Mile Sector*. Forbes, 2023.08.04. <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/08/04/ukraine-has-four-marine-brigades-it-has-packed-all-four-into-a-10-mile-sector/?sh=794502362068> (megtekintve: 2024.01.22.)

Attack On Europe: Documenting Russian Equipment Losses During The Russian Invasion Of Ukraine. Oryx, <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html> (megtekintve: 2024.04.19.)

Az Egyesült Királyság Védelmi Minisztériuma bejegyzése az X-n. 2022.12.03. <https://twitter.com/DefenceHQ/status/1598934055608893441> (megtekintve: 2024.03.26.)

Az orosz hadseregnek még „tíz-húsz napja van”, aztán jön a raszputyica. Hirado.hu 2023.02.21. <https://hirado.hu/2023/02/21/percrolpercrebejegyzes/az-orosz-hadseregnek-meg-tiz-husz-napja-van-aztan-jon-a-raszputyica> (megtekintve: 2024.01.30.)

Az orosz védelmi minisztérium bejegyzése a Vkontatkye közösségi oldalon 2020.05.02-án https://vk.com/wall-133441491_331095, megtekintve: 2024.03.02.

Az orosz védelmi minisztérium bejegyzése a Telegramon 2022.10.01. https://t.me/mod_russia/20439;%C2%A0https://twitter.com/neonhandrail/status/1576240466487439363;%C2%A0https://www.youtube.com/watch?v=R5vvrb1YsqU; (megtekintve: 2022.10.02.)

Az ukrán vezérkar 2022.06.03-i bejegyzése. <https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/posts/331331722513246> (megtekintve: 2022.06.04.)

BABENKO, Alex, ARHIROVA, Hanna, BLANN, Susie and HINNANT, Lori: *Exhaustion, dwindling reserves and a commander who disappeared: How Ukraine lost Avdiivka to Russia*. The Washington Post, 2024.03.11. https://www.washingtonpost.com/world/2024/03/11/russia-ukraine-war-avdiivka/flcc39a6-df64-11ee-95aa-7384336086f3_story.html (megtekintve: 2024.03.13)

Bahmut topographic map. <https://en-us.topographic-map.com/map-llpwzs/Bakhmut/> (megtekintve: 2022.10.08.)

BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, WILLIAMS, Madison, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 27*. ISW,

2022.12.27. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-december-27> (megtekintve: 2022.12.28.)

BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, HOWARD, Angela, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 11, 2023*. ISW, 2023.02.11. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-11-2023> (megtekintve: 2023.02.12.)

BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, WOLKOV, Nicole, GANZEVELD, Annika, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 9, 2023*. ISW 2023.06.09. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-9-2023> (megtekintve: 2023.06.10.)

BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, EVANS, Angelica, SOLTANI, Amin, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 9, 2023*. ISW, 2023.11.09. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-9-2023> (megtekintve: 2023.11.10.)

BAILEY, Riley, HARWARD, Christina, WOLKOV, Nicole, MAPPES, Grace, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 22, 2024*. ISW, 2024.01.22. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-22-2024> (megtekintve: 2024.01.23.)

BAILEY, Riley, HARWARD, Christina, WOLKOV, Nicole, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 31, 2024*. ISW, 2024.01.31. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-31-2024> (megtekintve: 2024.02.01.)

BAILEY, Riley, HARWARD, Christina, EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, BARROS, George, and KAGAN, Fredrick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 8, 2024*. ISW, 2024.02.08. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-8-2024> (megtekintve: 2024.02.09.)

BAILEY, Riley, WOLKOV, Nicole, EVANS, Angelica, STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 15, 2024*. ISW, 2024.02.15. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-15-2024> (megtekintve: 2024.02.16.)

BALMFORTH, Tom: *In liberated Ukraine town, locals sob with relief, relate harrowing accounts*, The Reuters, 14.09.2022. <https://www.reuters.com/world/europe/liberated-ukraine-town-locals-sob-with-relief-relate-harrowing-accounts-2022-09-13/> megtekintve: 2022.09.15

BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, HARWARD, Christina, WOLKOV, Nicole, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, September 23, 2023, ISW 2023.09.23. 3.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-23-2023> (megtekintve: 2024.01.23.)

BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, EVANS, Angelica, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, September 24, 2023. ISW, 2023.09.24. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-24-2023> (megtekintve: 2023.09.25.)

BENGALI, Shashank: *The U.S. says Russia's troop buildup could be as high as 190,000 in and near Ukraine*. The New York Times, 2022.02.18. <https://www.nytimes.com/live/2022/02/18/world/russia-ukraine-biden-putin> (megtekintve: 2022.02.19.)

BER, Jakub: *From Popasna to Bakhmut. The Wagner Group in the Russia-Ukraine War*. OSW, 2023.04.28. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-28/popasna-to-bakhmut-wagner-group-russia-ukraine-war> (megtekintve: 2024.04.05.)

BUTUSZOV, Jurij: *Journalist Yuriy Butusov tells Radio NV about Russian gains and losses at Bakhmut*. The New Voice of Ukraine, 2022.12.02. <https://english.nv.ua/amp/journalist-butusov-tells-radio-nv-about-russian-gains-and-losses-at-bakhmut-50288263.html> (megtekintve: 2024.03.27.)

БУТУСОВ Плюс: *Як рота 47-ї бригади Олега Сенцова взяла 6 росіян у полон під Роботино* (beépített YT angol felirattal) https://www.youtube.com/watch?v=zbyD9tuj_EM&rco=1 (megtekintve: 2023.09.20.)

Chernobyl power plant captured by Russian forces -Ukrainian official. Reuters, 2022.02.24. <https://www.reuters.com/world/europe/chernobyl-power-plant-captured-by-russian-forces-ukrainian-official-2022-02-24/> (megtekintve: 2024.01.30.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment*, February 25, 2022, 2022.02.25. 3.o. ISW <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-25-2022> (megtekintve: 2022.02.26.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment*, February 26, 2022 3.o. ISW

<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/ukraine-conflict-update-9> (megtekintve: 2022.02.27.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: Russian Offensive Campaign Assessment, February 27, 2022 ISW
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-27> (megtekintve: 2022.02.28.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, MARCH 2*, ISW, 2023.03.02. 3.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-2> (megtekintve: 2022.03.03.)

CLARK, Mason, BARROS George and STEPANENKO Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 3*, ISW, 2022.03.03. 4.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-3> (megtekintve: 2022.03.04. 5.o.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 10*, ISW, 2022.03.10. 3.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-10> (megtekintve: 2022.03.11.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 12*. ISW, 2022.03.12. 4.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-12> (megtekintve: 2022.03.13.)

CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 13* ISW 2022.03.13. 4.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-13> (megtekintve: 2022.03.14.)

CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 14* ISW 2022.03.14. 4.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-14> (megtekintve: 2022.03.15.)

CLARK, Mason, BARROS, George and STEPANANKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 17*, ISW 2022.03.17. 6.o.
<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-17> (megtekintve: 2022.03.18.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 2*, ISW, 2022.04.02. <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-2> (megtekintve: 2022.04.02.)

CLARK, Mason, HIRD, Karolina, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment* 7.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-11> (megtekintve: 2022.04.12.)

CLARK, Mason and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment April 15*, ISW 2022.04.15. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-15> (megtekintve: 2022.04.16.)

CLARK, Mason, BARROS, George, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 20*, ISW 2022.04.20. 7.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-20> (megtekintve: 2024.01.25.)

CLARK, Mason, BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, 22 April*. ISW, 2022.04.22. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-22> (megtekintve: 2022.04.23.)

CLARK, Mason, BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 22*, ISW 2022.04.22. 7.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-22> (megtekintve: 2022.04.23.)

CLARK, Mason, STEPANENKO, Kateryna and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 27* ISW 2022.04.27. 4.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-27> (megtekintve: 2022.04.28.)

CLARK, Mason, BARROS, George, STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, April 28*, ISW 2022.04.28. 7.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-28> (megtekintve: 2022.04.29.)

CLARK, Mason, HIRD, Karolina, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment April 30*, ISW, 2022.04.30. 7.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-30> (megtekintve: 2022.05.01.)

CNN reporter encounters Russian troops during live Kyiv dispatch – video, The Guardian, 2022.02.24. <https://www.theguardian.com/world/video/2022/feb/24/cnn-reporter-encounters-russian-troops-during-live-kyiv-dispatch-video> (megtekintve: 2022.02.24.)

CNN reporter: This shows just how close Russian forces are to Ukraine capital, CNN.com 2022.02.24. <https://edition.cnn.com/videos/world/2022/02/24/russian-troops-ukraine-kyiv-region-airbase-chance-nr-vpx.cnn> (megtekintve: 2022.02.25.)

COLE Brendan: *Who is Alexei Sharov? 15th Top Russian Commander Killed in Ukraine War*, Newsweek, 2022.03.23. <https://www.newsweek.com/alexei-sharov-russia-ukraine-kyiv-mariupol-general-putin-death-1690834> (megtekintve: 2024.01.20.)

COLLINS, Liam, KOFMAN, Michael and SPENCER, John: *The Battle of Hostomel Airport: A key moment in Russia's defeat in Kyiv*, War on the Rocks, 2023.08.10. <https://warontherocks.com/2023/08/the-battle-of-hostomel-airport-a-key-moment-in-russias-defeat-in-kyiv/> (megtekintve: 2023.08.12.)

COOPER, Tom: *Ukraine War, 11 May 2022*. Medium, https://medium.com/@x_TomCooper_x/ukraine-war-10-may-2022-e7598e3d0f57 (megtekintve: 2022.05.13.)

COOPER, Tom: *Ukraine War, 16 September 2022: East Kharkiv* https://medium.com/@x_TomCooper_x/ukraine-war-16-september-2022-east-kharkiv-fae7688306e2 visited: 17.09.2022. In: TAKÁCS: *Kharkiv offensive*

DANSPIUN: 85-90. *RuAF losses around Robotyne*. <https://twitter.com/Danspiun/status/1700184859463844251> (megtekintve: 2023.09.20.)

Decree of the President of the Russian Federation dated June 30, 2018 No. 387 “On assigning an honorary name to the 68th Tank Regiment” <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201807020001> (megtekintve: 2024.01.22.)

Decree of the President of the Russian Federation dated June 30, 2018 No. 389 “On assigning an honorary name to the 163rd Tank Regiment” <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201807020011> (megtekintve: 2024.01.22.)

DUBROVSKY, D.: *In the stone labyrinths*. Army Collection No. 9 2023 <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/511721/> (megtekintve: 2024.02.20.)

EBEL, Francesca and KOROLCHUK, Serhii: *Russia and Ukraine intensify fight over Avdiivka, another ruined city*. The Washington Post, 2023.10.28.

<https://www.washingtonpost.com/world/2023/10/28/avdiivka-russia-ukraine-war-donetsk/>

(megtekintve: 2023.11.03.)

ECKEL, Mike: *What Happened In Vuhledar? A Battle Points To Major Russian Military Problems*. Radio Free Europe. 2023.02.17. <https://www.rferl.org/a/ukraine-russia-battle-vuhledar/32276547.html> (megtekintve: 2023.03.11.)

EDWARDS, Christian and VOITOVYCH, Olga: *Rats and mice swarm trenches in Ukraine in grisly echo of World War I*. CNN, 2024.01.21. <https://edition.cnn.com/2024/01/21/europe/rats-and-mice-swarm-trenches-in-ukraine-in-grisly-echo-of-world-war-i/index.html> (megtekintve: 2024.04.02.)

EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 18, 2023*. ISW 2023.10.18. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-october-18-2023> (megtekintve: 2023.10.19.)

EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 20, 2024*. ISW, 2024.01.20. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-20-2024> (megtekintve: 2024.01.21.)

EYDOUX, Thomas: *Images show Russian army 27 km from centre of Kyiv*, France24 2022.02.24. <https://observers.france24.com/en/europe/20220224-images-show-russian-army-24km-outside-kyiv> (megtekintve: 2024.01.18.)

FORTE, Ryan N.: *The Battle of Avdiivka and its Lessons on Withdrawal Under Pressure*. Modern War Institute, 2024.03.12. <https://mwi.westpoint.edu/the-battle-of-avdiivka-and-its-lessons-on-withdrawal-under-pressure/> (megtekintve: 2024.04.12.)

FREEMAN, Colin: *Should this Ukrainian city fall to Russia, 'it will be America's fault'*. The Telegraph, 2024.02.09. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2024/02/09/russia-closes-in-ukraine-city-west-supplies-falter/> (megtekintve: 2024.02.11.)

GIRKIN, Igor (a.k.a. Sztrelkov) bejegyzése a Telegramon <https://t.me/strelkovii/2557> (megtekintve: 2022.05.17.)

GRAU, Lester W and BARTLES, Charles K: *Getting to Know the Russian Battalion Tactical Group*. The RAND Corporation, 2022.04.12. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/getting-know-russian-battalion-tactical-group> (megtekintve: 2022.04.30.)

HARDING, Andrew: *Ukraine: The small town which managed to block Russia's big plans*, BBC, 2022.03.16. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60840081> (megtekintve: 2022.06.11.)

HARDING, Andrew: *Ukraine war: West's modern weapons halt Russia's advance in Donbas*. BBC, 2022.07.28. <https://www.bbc.com/news/world-europe-62317366> (megtekintve: 2024.02.23.)

HARWARD, Christina, MAPPES, Grace, HIRD, Karolina, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 10, 2023*. ISW 2023.10.10. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-october-10-2023> (megtekintve: 2023.10.11.)

HEFFER, Greg: *Ukraine crisis: Russia has failed to take any of its major objectives, lost 450 personnel and made 'limited progress', Ministry of Defence says*, SkyNews, 2022.02.25. <https://news.sky.com/story/ukraine-crisis-russia-has-failed-to-take-any-of-its-major-objectives-and-has-lost-450-personnel-defence-secretary-ben-wallace-says-12550928> megtekintve: 2024.01.11.

HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment April 29*, ISW, 2022.04.29. 7.o. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-29> (megtekintve: 2022.04.30.)

HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment May 8*, ISW, 2022.05.08. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-8> (megtekintve: 2022.05.09.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, May 9*. ISW, 2022.05.09. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-9> (megtekintve: 2022.05.10.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, May 30*. ISW, 2022.05.30. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-1> (megtekintve: 2022.06.02.)

HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, LAWLOR, Katherine, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 12*, ISW 2022.09.12.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-12> (megtekintve: 2022.09.13.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, LAWLOR, Katherine, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 22*, ISW 2022.09.22.

<https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-22> (megtekintve: 2022.09.23.)

HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 24*, ISW 2022.09.24.

<https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-24> (megtekintve: 2022.09.25.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, LAWLOR, Katherine, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 3*, ISW 2022.10.03.

<https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-october-3> (megtekintve: 2022.10.04.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, WILLIAMS, Madison, KLEPANCHUK, Yekaterina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 12*. ISW, 2022.12.12.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-december-12> (megtekintve: 2022.12.13.)

HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 6, 2023*. ISW, 2023.01.06.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-6-2023> (megtekintve: 2023.01.07.)

HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, STEPANENKO, Kateryna, PHILIPSON, Layne, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 25*. ISW 2022.01.25.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-25-2023> (megtekintve: 2023.01.26.)

HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, FITZPATRICK, Kitaneh, WOLKOV, Nicole, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 30*, 2023. ISW, 2023.01.30.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-30-2023> (megtekintve: 2023.01.31.)

HIRD, Karolina, BARROS, George, MAPPES, Grace, WOLKOV, Nicole, CLARK, Mason, and KAGAN, Fredrick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 8, 2023*. ISW,

2023.06.08. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-8-2023> (megtekintve: 2023.06.09.)

HLUSHCHENKO, Olha: Defence of Mariupol: aggressors' armoured vehicles and manpower destroyed, *Ukrainskaya Pravda*, 2022.03.14. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/03/14/7331129/> (megtekintve: 2024.01.22.)

HOPKINS, Valerie; NECHEPURENKO, Ivan; SANTORA, Marc: *Ukrainian authorities declare an end to the combat mission in Mariupol after weeks of Russian siege* <https://www.nytimes.com/2022/05/16/world/europe/azovstal-mariupol.html> (megtekintve: 2024.01.23.)

HORTON, Alex, MORGUNOV, Szerhij: *In eastern Ukraine, small assault teams quietly advance against Russia.* *The Washington Post*, 2023.10.12. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/10/12/ukraine-war-small-teams-bakhmut/> (megtekintve: 2023.11.05.)

How Sumy's residents kept Russian forces out of their city, *The Guardian*, 2023.01.02. <https://www.theguardian.com/world/2023/jan/02/how-sumy-residents-kept-russian-forces-out-of-their-city> megtekintve: 2024.02.17.

HUNDER, Max and HNIDYI, Vitalii: *Russia gives up key northeast towns as Ukrainian forces advance*, *Reuters*, 2022.09.11. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-troops-raise-flag-over-railway-hub-advance-threatens-turn-into-rout-2022-09-10/> (megtekintve: 2022.09.14.)

ILYINSKAYA, I.: *Do the business honestly.* *ARMY COLLECTION* No. 9 2023, 2023.09.14. <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/511170/> (gépi fordítás, megtekintve: 2024.01.25.)

Invasion Day 5 – Summary, *Militaryland az ukrán vezérkar közlései alapján*, 2022.03.01. <https://militaryland.net/news/invasion-day-5-summary/> (megtekintve: 2022.03.02.)

Invasion Day 8 – Summary. *Militaryland az ukrán vezérkar jelentései alapján*, 2022.03.04. <https://militaryland.net/news/invasion-day-8-summary/> (megtekintve: 2022.03.07.)

Invasion Day 12 – Summary, *Militaryland*, 2022.03.08. *Az ukrán vezérkar jelentései alapján.* <https://militaryland.net/news/invasion-day-12-summary/> (megtekintve: 2022.03.09.)

Invasion Day 22 – Summary, *Militaryland*, 2022.03.18. *Az ukrán vezérkar jelentései alapján.* <https://militaryland.net/news/invasion-day-22-summary/> (megtekintve: 2022.03.19.)

Izyum is taken: what gives Russia control over this important Ukrainian city. *Topcor.ru* <https://topcor.ru/24381-izjum-vzjat-hto-daet-rossii-kontrol-nad-jetim-vazhnym-ukrainskim-gorodom.html> (megtekintve: 2024.01.26.)

KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 1*, ISW, 2022.03.01.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-1> megtekintve: 2022.03.02.

KAGAN, Fredrick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 4*, ISW, 2022.03.04.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-4> megtekintve: 2023.03.06. 3.o.

KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 6*, ISW, 2022.03.06.
<https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-6> megtekintve: 2022.03.07.

KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 7*, ISW 2022.03.07.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-7> megtekintve: 2022.03.08. 4.o.

KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 8*, ISW 2022.03.08.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-8> megtekintve: 2022.03.09. 3.o.

KAGAN, Frederick W., BARROS, George HIRD, and Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment April 3*, ISW, 2022.04.03. 8.o.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-3> (megtekintve: 202.04.04.)

KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna and HIRD, George: *RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, APRIL 9*, ISW, 2022.04.09.
<https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-9> (megtekintve: 2022.04.10.)

HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, BARROS, George, PHILIPSON, Layne, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 7*. ISW 2022.09.07.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-7> (megtekintve: 2022.09.08.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, LAWLOR, Katherine, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 14*. ISW

2022.09.14. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-14> (megtekintve: 2022.09.15.)

HIRD, Karolina, STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, LAWLOR, Katherine, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 3*. ISW 2022.10.3. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-3> (megtekintve: 2022.10.04.)

HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, WOLKOV, Nicole, BARROS, George, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 2, 2023*. ISW, 2023.03.07. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-march-7-2023> (megtekintve: 2023.03.08.)

HIRD, Karolina, WOLKOV, Nicole, EVANS, Angelica, MAPPES, Grace, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 19, 2023*. ISW, 2023.10.19. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-19-2023> (megtekintve: 2023.10.20.)

HIRD, Karolina, HARWARD, Christina, EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 23, 2023*. ISW 2023.10.23. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-23-2023> (megtekintve: 2023.10.25.)

KAGAN, Frederick W., BARROS, George and STEPANENKO, Kateryna and HIRD, George: *RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, APRIL 12*, ISW, 2022.04.12. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-april-12> (megtekintve: 2022.04.13.)

KAGAN, Frederick W., STEPANENKO, Kateryna and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment April 16*, ISW, 2022.04.16. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-april-16> (megtekintve: 2022.04.17.) 4.o.

KAGAN, Frederick W., STEPANENKO, Kateryna, and HIRD, Karolina: *Russian Offensive Campaign Assessment, 19 April*. ISW, 2022.04.19. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-april-19> (megtekintve: 2022.04.20.)

KALLBERG, Jan: *Ukraine's War of the Treelines*. CEPA, 2023.10.06. <https://cepa.org/article/ukraines-war-of-the-treelines/> (megtekintve: 2023.12.05.)

Kherson: *Russia to withdraw troops from key Ukrainian city*. BBC 2022.11.09. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63573387> (megtekintve: 2024.03.03.)

KIRBY, Paul: *Ukraine regains Kherson villages from Russians*. BBC 2022.10.04. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63137061?xtor=AL-72-%5Bpartner%5D-%5Binfo%5D-%5Bheadline%5D-%5Bnews%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D> (megtekintve: 2024.03.03.)

KOFMAN, Michael and LEE, Rob: *Beyond Ukraine's Offensive*. Foreign Affairs. 2023.05.10. <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/russia-war-beyond-ukraines-offensive> (megtekintve: 2023.05.18.)

KORSHAK, Stefan: *Russian Infantry Scores Gains in Battleground Avdiivka, Both Sides Predict More Big Attacks*. Kyiv Post, 2024.01.26. <https://www.kyivpost.com/post/27219> (megtekintve: 2024.02.03.)

KOSHIW, Isobel; TONDO, Lorenzo; MAZHULIN, Artem: *Ukraine's southern offensive 'was designed to trick Russia'*. The Guardian 2022.09.10. <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/10/ukraines-publicised-southern-offensive-was-disinformation-campaign> (megtekintve: 2024.03.08.)

KULLAB, Samya; KARMANAU, Yuras: *Russia pushes advance on Bakhmut as Ukrainian soldiers begin Leopard tank training*. Los Angeles Times. 2023.02.13. <https://www.latimes.com/world-nation/story/2023-02-13/russia-advance-bakhmut-bolsters-defenses-south-ukraine> (megtekintve: 2024.03.27.)

KUSHNERYIK, Tatyana: *In Mykolaiv, the Teroborona gave battle to Russian tanks*, Glavcom.ua <https://glavcom.ua/country/incidents/u-mikolajevi-teroborona-dala-biy-rosiyskim-tankam-825333.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

KYRYLENKO, Olga: *Russian occupiers destroy bridge that bisects Bakhmut*. Ukrainska Pravda. 2022.09.22. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/09/22/7368676/> (megtekintve: 2024.03.26.)

LANDALE, James: *Ukraine war: Why Bakhmut matters for Russia and Ukraine*. BBC, 2023.03.09. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64877991> (megtekintve: 2024.03.26.)

LAWLOR, Katherine, MAPPE, Grace, CLARK, Mason, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 16*, ISW 2022.09.16. <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-16> (megtekintve: 2022.09.17.)

LAWLOR, Katherine, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 20*, ISW 2022.09.20. <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-20> (megtekintve: 2022.09.21.)

LAWLOR, Katherine, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 23*. ISW, 2022.09.23. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-23> (megtekintve: 2022.09.24.)

LEE, Rob a Foreign Policy Research Institute Eurasia Program szenior kutatója X-bejegyzése <https://twitter.com/RALee85/status/1504603878133846018> (megtekintve: 2024.01.09.)

LEE, Rob a Foreign Policy Research Institute Eurasia Program szenior kutatója X-bejegyzése alapján: <https://twitter.com/visegrad24/status/1505470215529930757?lang=hu> (megtekintve: 20202.03.21.)

LENDON, Brad: *The rot runs deep in the Russian war machine. Ukraine is exposing it for all to see*, CNN, 2022.09.12. <https://edition.cnn.com/2022/09/13/europe/ukraine-advance-russia-war-analysis-intl-hnk-ml/index.html> (megtekintve: 2022.10.12.)

LISTER, Tim, VOITOVYCH, SMITH-SPARK Olga and Laura: *Russia squeezes southern Ukraine amid warning 'worst is yet to come'* CNN, 2022.03.03. <https://edition.cnn.com/2022/03/03/europe/ukraine-mariupol-besieged-russia-intl/index.html> (megtekintve: 2024.01.22.)

LITAVRIN, Maxim, GOLUBEV, Sergey: *Over two months, the number of prisoners in men's colonies decreased by a record 23 thousand people. This is happening against the backdrop of recruitment into the Wagner PMC*. Mediazona, 2022.11.18. <https://zona.media/article/2022/11/18/navoynu> (megtekintve: 2024.04.05.)

Lostarmour, <https://lostarmour.info/> (megtekintve: 2024.04.19.)

LOZOVENKO, Tetiana: *Shoigu deploys his Private Military Company, which competes with Wagner Group, to war against Ukraine*. Ukrainska Pravda, 2022.12.28. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/12/28/7382706/> (megtekintve: 2024.04.08.)

LYUTIKOV, Oleksiy: *22 tankers from the elite division of Putin's army surrendered to the Armed Forces. Video*, Oboz.ua 2022.03.03. <https://war.obozrevatel.com/ukr/u-polon-zsu-zdalisya-22-tankisti-z-elitnoi-divizii-armii-putina-video.htm> (megtekintve: 2022.03.03.)

MACKINNON, Amy and DETSCH, Jack: *Ukraine's Military Has Come a Long Way Since 2014*. Foreign Policy, 2021.12.23. <https://foreignpolicy.com/2021/12/23/ukraine-russia-military-buildup-capabilities/> (megtekintve: 2024.01.29.)

Magyar Róbert bejegyzése a Telegramon, 2022.12.20. https://t.me/robert_magyar/269 (megtekintve: 2022.10.20.)

MAPPES, Grace, WILLIAMS, Madison, KLEPANCHUK, Yekaterina, HOWARD, Angela, HIRD, Karolina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*,

November 29. ISW, 2022.11.29. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-29> (megtekintve: 2022.11.30.)

MAPPES, Grace, STEPANENKO, Kateryna, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 18, 2023*. ISW, 2023.06.18. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-18-2023> (megtekintve: 2023.06.19.)

MAPPES, Grace, BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, EVANS, Angelica, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, February 17, 2024*, ISW, 2024.02.17. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-17-2024> (megtekintve: 2024.02.18.)

MARSON, James: *Putin Thought Ukraine Would Fall Quickly. An Airport Battle Proved Him Wrong*. The Wall Street Journal 2022.03.03. <https://www.wsj.com/articles/putin-thought-ukraine-would-fall-quickly-an-airport-battle-proved-him-wrong-11646343121> (megtekintve: 2024.01.16.)

MAZURENKO, Alyona: *An enemy landing force landed in Mykolaiv. People are asked to leave the streets*, Ukrajinszkaja Pravda, 2022.03.02. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/2/7327383/> (megtekintve: 2024.01.18.)

MCMILLAN, Tim: *Know No Mercy: The Russian Cops Who Tried to Storm Kyiv by Themselves*, The Brief, 2022.05.20. <https://thedebrief.org/know-no-mercy-the-russian-cops-who-tried-to-storm-kyiv-by-themselves/> (megtekintve: 2024.01.09.)

MERESHCHUK, Valentina: *In two days, up to 80 units of enemy equipment were destroyed in Chernihiv Oblast*, LB.ua 2022.03.13. https://lb.ua/society/2022/03/13/509326_dvi_dobi_chernigivshchini_znishcheno.html (megtekintve: 2024.01.17.)

MILLER, Christopher: *Military briefing: how Russia is fortifying its frontline for Ukraine's counteroffensive*. Financial Times, 2023.05.31. <https://www.ft.com/content/7582506b-1337-4570-abcc-31f5f602bde7> (megtekintve: 2024.04.12.)

MILLER, Sergio: *Anatomy of a Russian Army village assault*. The Wavell Room, 2023.02.01. <https://wavellroom.com/2023/02/01/anatomy-of-a-russian-army-village-assault/> (megtekintve: 2024.03.02.)

MILLER, Sergio: *May the farce be with you: the assault on Vodyane village*. The Wavell Room, 2023.02.20. <https://wavellroom.com/2023/02/20/vodyane-village-assault/> (megtekintve: 2024.03.02.)

Mit kell tudni a Mi-8-asokról? Honvedelem.hu 2008.02.01. <https://honvedelem.hu/hirek/mit-kell-tudni-a-mi-8-asokrol.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

NEWDICK, Thomas: *Ukraine Situation Report: Soldier Describes “Zombie” Warfare In Avdiivka*. The Warzone, 2023.11.24. <https://www.thedrive.com/the-war-zone/ukraine-situation-report-soldier-describes-zombie-warfare-in-avdiivka> (megtekintve: 2023.11.28.)

NEXTA orosz híroldal bejegyzése a twitteren 2022.04.16-án https://twitter.com/nexta_tv/status/1516534468848275464 (megtekintve: 2024.02.23)

NIXON, Geoff: *For Russia, the loss of thousands of tanks is an accepted cost of Putin's war in Ukraine*. CBS, 2024.03.24. <https://www.cbc.ca/news/world/russia-tank-losses-ukraine-war-1.7151017> (megtekintve: 2024.04.19.)

NOORMAN, Randy: *The Russian Way of War in Ukraine: A Military Approach Nine Decades in the Making*. Modern War Institute, 2023.06.15. <https://mwi.westpoint.edu/the-russian-way-of-war-in-ukraine-a-military-approach-nine-decades-in-the-making/> (megtekintve: 2023.11.10.)

NOVIKOV, Illia and HATTON, Barry: *Ukraine withdrawing from Avdiivka, where outnumbered defenders held out for 4 months*. ABC News, 2024.02.16. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/russia-tightens-noose-ukraines-city-avdiivka-outnumbered-defenders-107286427> (megtekintve: 2024.04.11.)

OLIPHANT, Roland; KILNER, James: *Russia ‘within firing distance’ of last few roads out of ‘Fortress Bakhmut’*. The Telegraph. 2023.02.05. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2023/02/05/russia-within-firing-distance-last-roads-fortress-bakhmut/> (megtekintve: 2024.03.27.)

ORLOVA, Violetta: *Huge convoy of Russian vehicles passes through Makariv, heading for Kyiv – eyewitnesses*, Unian, 2022.02.27. <https://www.unian.ua/war/velichezna-kolona-rosiyskoji-tehniki-projihala-makariv-sune-do-kiyeva-ochevidci-novini-kiyeva-11720608.html> megtekintve: 2024.01.10.

OSINT (Uri) az X-en <https://twitter.com/UKikaski/status/1574345163270406146> (megtekintve: 2024.03.08.)

OSINTTechnical X csatonra Jurij Butuszov ukrán újságíró videója alapján az X-n, 2022.12.19. https://twitter.com/Osinttechnical/status/1604712092250112000?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ct_wcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1604712092250112000%7Ctwgr%5Ef8d7c3bee0e511426ed18ac19418c826d5e73fd7%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.newsweek.com%2Fukrainian-drone-battle-bakhmut-video-isw-fighting-1768328 (megtekintve: 2022.12.20.)

PFAFFENBACH, Kai and AUSLOOS, Manuel: *Eight dead in Sloviansk strike as Ukrainians said to pull back in Bakhmut*. Reuters, 2023.04.15. <https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-said-pull-back-bakhmut-moscow-launches-new-push-2023-04-14/> (megtekintve: 2024.03.27.)

PIPER, Elizabeth: *Insight: Traitor next door? Fear stalks Kherson after Russian occupation ends*, Reuters, 2023.05.18. <https://www.reuters.com/world/europe/traitor-next-door-fear-stalks-kherson-after-russian-occupation-ends-2023-05-18/> (megtekintve: 2024.01.18.)

PONOMARENKO, Illia: *As Battle of Bakhmut nears culmination, Ukraine's artillery gasps for more ammo*. The Kyiv Independent. 2023.01.05. <https://kyivindependent.com/as-battle-of-bakhmut-nears-culmination-ukraines-artillery-gasps-for-more-ammo/> (megtekintve: 2024.03.27.)

Pro-Russia separatists claim gains outside Ukraine's Avdiivka. AlArabiya News az AFP moszkvai tudósítása nyomán. 2022.06.01. <https://english.alarabiya.net/News/world/2022/06/01/Pro-Russia-separatists-claim-gains-outside-Ukraine-s-Avdiivka> (megtekintve: 2024.03.14.)

Putin signs decrees recognizing LPR and DPR, TASS, 2022.02.21. <https://tass.ru/politika/13792297> (megtekintve: 2023.06.08.)

RAGHAVAN, Sudarsan: *In Ukrainian town, reality doesn't match government boasts of victory over Russian forces*, The Washington Post, 2022.03.23. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/03/23/makariv-propaganda-ukraine/> megtekintve: 2024.01.10.

REGAN, Helen, RAINE, Andrew, NOOR HAQ, Sana, SAID-MOORHOUSE, Lauren and VERA, Amir: *June 5, 2022 Russia-Ukraine news*. CNN 2022.06.06. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-06-05-22/index.html> (megtekintve: 2024.02.23.)

ROMMEN, Rebecca: *Counting the 'colossal' cost of capturing Avdiivka: Russia could have suffered 30,000 casualties and lost over 400 tanks, IFVs*. Business Insider, 2024.02.18. <https://www.businessinsider.com/russia-lost-thousands-of-personnel-and-400-tanks-in-avdiivka-2024> (megtekintve: 2024.04.11.)

Russian forces cut off Ukraine's Chernihiv city, mayor says, The Reuters, 2022.03.25. <https://www.reuters.com/world/ukrainian-city-chernihiv-cut-off-by-russian-forces-regional-governor-2022-03-25/> megtekintve: 2024.01.12.

Russian invasion update: Mariupol remains Ukrainian controlled, Russian invaders shell urban quarters and villages, Ukrinform, 2022.02.28. <https://www.ukrinform.net/rubric->

[ato/3415622-russian-invasion-update-mariupol-remains-ukrainian-controlled-russian-invaders-shell-urban-quarters-and-villages.html](https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3415622-russian-invasion-update-mariupol-remains-ukrainian-controlled-russian-invaders-shell-urban-quarters-and-villages.html) (megtekintve: 2024.01.22.)

Russian invasion update: Russian troops fire on Chernihiv city center, damaging dentistries and houses, Ukrinform 2022.02.27. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3414897-russian-invasion-update-russian-troops-fire-on-chnernihiv-city-center-damaging-dentistries-and-houses.html> megtekintve: 2024.01.11.

Russian ground forces move closer to Kyiv, convoy stretches for miles -Maxar, Reuters 2022.02.28. <https://www.reuters.com/world/europe/russian-ground-forces-move-closer-kyiv-convoy-stretches-miles-maxar-2022-02-28/> (megtekintve: 2024.01.09.)

Russian invasion of Ukraine and the first battles in Chernihiv region / Battle for Chernihiv Episode 1 <https://www.youtube.com/watch?v=HxXTe3T1r9U> megtekintve: 2024.01.11.

Russian forces control 60% of Rubizhne town in east Ukraine, says governor. Reuters, 2022.04.06. <https://www.reuters.com/world/europe/russian-forces-control-60-rubizhne-town-east-ukraine-says-governor-2022-04-06/> (megtekintve: 2024.02.23.)

Russia plans to seize Donbas, southern Ukraine: Military official. Al-Jazeera, 2022.04.22. <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/22/russia-says-it-plans-to-seize-donbas-southern-ukraine> (megtekintve: 2022.04.23.)

Russia Says All Urban Areas of Mariupol Cleared of Ukrainian Forces, The Voice of America a Reuters nyomán, 2022.04.16. <https://www.voanews.com/a/russia-says-all-urban-areas-of-mariupol-cleared-of-ukrainian-forces/6532471.html> (megtekintve: 2024.01.23.)

Russia says it "blocks" Ukraine's Kherson, Berdyansk – RIA, Reuters a RIA Novosztyi nyomán, 2022.02.27. <https://www.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-russia-kherson-idUKKBN2KW06V/> (megtekintve: 2024.01.18.)

Russia Says Prevented Ukraine Officers Fleeing Mariupol By Air, The Moscow Times az AFP nyomán, 2022.04.05. <https://www.themoscowtimes.com/2022/04/05/russia-says-prevented-ukraine-officers-fleeing-mariupol-by-air-a77230> (megtekintve: 2024.01.22.)

Russia suffers losses of 75% on Black Sea fleet coastal defence brigade, Ukraine claims. The Guardian, 2022.04.19. <https://www.theguardian.com/world/live/2022/apr/19/russia-ukraine-war-zelenskiy-says-battle-for-donbas-has-begun-dialogue-between-macron-and-putin-stalls-live?page=with:block-625e39558f08790595e28ef7#block-625e39558f08790595e28ef7> (megtekintve: 2024.01.23.)

Russian troops destroy central hospital in Izyum, Kharkiv Oblast. The Kyiv Independent 2022.03.08. <https://kyivindependent.com/russian-troops-destroy-central-hospital-in-izyum-kharkiv-oblast/> (megtekintve: 2024.01.26.)

Russia Unveils Portable Tank-Mounted Drone Jammer to Counter Ukrainian Attacks. Army Recognition, 2023.09.20. https://armyrecognition.com/weapons_defence_industry_military_technology_uk/russia_unveils_portable_tank-mounted_drone_jammer_to_counter_ukrainian_attacks.html (megtekintve: 2024.04.19.)

Russia-Ukraine War Russia Pours Fighters Into Battle for Bakhmut. The New York Times. 2023.01.31. <https://www.nytimes.com/live/2023/01/31/world/russia-ukraine-news> (megtekintve: 2024.03.27.)

Secret tunnel and a thousand catacombs: when the Russian Armed Forces will take Nikolaev. Pravda.ru 2022.09.05. https://military.pravda.ru/news/1743879-skogda_vs_rf_budut_brat/ (megtekintve: 2024.03.02., gépi fordítás oroszról angolra)

SEVGIL, Museva: *Commander of "Azov" Denys Prokopenko (Redis): We did everything possible and impossible to pull back the overwhelming forces of the enemy,* Ukrainskaya Pravda, 2022.05.08. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/05/8/7344860/> (megtekintve: 2024.01.22.)

SCHWIRTZ, Michael: *A Ukrainian Town Goes Underground as Russia Assaults the East.* The New York Times, 2022.04.20. <https://www.nytimes.com/2022/04/20/world/europe/avdiivka-ukraine-russia.html> (megtekintve: 2022.04.22.)

SCHWIRTZ, Michael: *Scenes from Kharkiv: Battle wreckage, the boom of artillery, and people sheltering in the subway.* The New York Times, 2022.02.25. <https://www.nytimes.com/2022/02/25/world/europe/kharkiv-ukraine-military.html> (megtekintve: 2024.01.24.)

SCHWIRTZ, Michael; ENGELBRECHT, Cora; SPECIA, Megan: *Russian Pullback Seen Near Kharkiv, Despite Victory Day Push for Gains.* The New York Times, 2022.05.09. <https://www.nytimes.com/2022/05/07/world/europe/russia-ukraine-kharkiv-victory-day.html> (megtekintve: 2024.01.26.)

SCHWIRTZ, Michael; PÉREZ-PEÑA, Richard: *First Ukraine City Falls as Russia Strikes More Civilian Targets,* The New York Times, 2022.03.02. <https://www.nytimes.com/2022/03/02/world/europe/kherson-ukraine-russia.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

SCHWIRTZ, Michael, TROIANOVSKI, Anton, AL-HLOU, Yousur, FROLIAK, Masha, ENTOUS, Adam and GIBBONS-NEFF, Thomas: *Putin's War*. New York Times, 2022.12.16. <https://www.nytimes.com/interactive/2022/12/16/world/europe/russia-putin-war-failures-ukraine.html> (megtekintve: 2022.12.18.)

SEGURA, Cristina: *Under siege on the Ukrainian front line of Avdiivka: 'Russians are more prepared for war, and to die'*. El Pais, 2023.11.13. <https://english.elpais.com/international/2023-11-13/under-siege-on-the-ukrainian-front-line-of-avdiivka-russians-are-more-prepared-for-war-and-to-die.html#> (megtekintve: 2023.11.22.)

SENGUPTA, Kim: *The fight for Kyiv: Ukrainians offer resistance but know the biggest battle is ahead*, The Independent 2022.02.25. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-russia-soldiers-fight-kyiv-b2023603.html> (megtekintve: 2024.01.09.)

SHULMAN, Oleksandr, KOVALENKO, Serhiy: *The last battle of the crew of Heroes*, Armyinform.com.ua 2022.03.18. <https://armyinform.com.ua/2022/03/18/ostannij-bij-ekipazhu-geroyiv/> megtekintve: 2024.01.10.

"*Sitting Rus'*": *out of 50 thousand prisoners recruited by Wagner PMC, only 10 thousand remained at the front. The rest either died or deserted*. Meduza, 2023.01.23. <https://meduza.io/news/2023/01/23/rus-sidyaschaya-iz-50-tysyach-zaklyuchennyh-zaverbovannyh-chvk-vagnera-na-fronte-ostalis-tolko-10-tysyach-ostalnye-libo-pogibli-libo-dezertirovali> (megtekintve: 2024.04.05.)

SIVKOV, K.: *The Collapse of Citadel 2.0*. ARMY COLLECTION No. 04 2024. <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/565542/> (megtekintve: 2024.04.12., gépi fordítás)

SOMERVILLE, Ewan, VASILYEVA, Nataliya, PAREKH, Marcus, MILLIMACI, Grace: *Himars missiles strike key Russian-held bridge in Kherson*. The Daily Telegraph, 2022.07.19. <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/07/19/russia-ukraine-war-latest-news-putin-iryna-venediktova/> (megtekintve: 2024.03.02.)

SOMMERVILLE, Quentin: *Ukraine war: BBC on the front line as Ukraine attacks Russian trenches*. BBC, 2023.06.19. <https://www.bbc.com/news/world-europe-65921377> (megtekintve: 2023.06.21.)

SONNE, Paul, KHURSHUDYAN, Isabelle, MORGUNOV, Serhiy and KHUDOV, Kostiantyn: *Battle for Kyiv: Ukrainian valor, Russian blunders combined to save the capital*, The Washington Post, 2022.08.24. <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/kyiv-battle-ukraine-survival/> megtekintve: 2024.01.10.

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, May 2 ISW 2022.05.02.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-2> (megtekintve: 2022.05.03.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, May 3. ISW 2022.05.03. 7.o.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-3> (megtekintve: 2022.05.04.)

STEPANENKO, Kateryna and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 14 May. ISW 2022.05.14.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-14> (megtekintve: 2022.05.15.)

STEPANENKO, Kateryna, KAGAN, Frederick W., and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 15 May. ISW 2022.05.15.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-15> (megtekintve: 2022.05.16.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 23 May. ISW 2022.05.23
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-may-23> (megtekintve: 2022.05.24.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, CLARK, Mason, and BARROS, George: *Russian Offensive Campaign Assessment*, 8 June. ISW 2022.06.08.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-8> (megtekintve: 2022.06.09.)

STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, July 3. ISW, 2022.07.03.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-july-3> (megtekintve: 2022.07.04.)

STEPANENKO, Kateryna, PHILIPSON, Layne, LAWLOR, Katherine, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, August 1. ISW, 2022.08.01.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-august-1> (megtekintve: 2022.08.02.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment*, August 14. ISW, 2022.08.14.

<https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-14> (megtekintve: 2022.08.15.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, PHILIPSON, Layne, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 22*. ISW, 2022.08.22. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-22> (megtekintve: 2022.08.23.)

STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, HOWARD, Angela, PHILIPSON, Layne, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 29*. ISW, 2022.08.29. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-29> (megtekintve: 2022.08.30.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, August 31*. ISW 2022.08.31. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-august-31> (megtekintve: 2022.09.01.)

STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, PHILIPSON, Layne, KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 4*. ISW 2022.09.04. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-4> (megtekintve: 2022.09.05.)

STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, BARROS, George, PHILIPSON, Layne, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 09*, ISW 2022.09.09. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-9> (megtekintve: 2022.09.18.)

STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, BARROS, George, HOWARD, Angela, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 10*, ISW 2022.09.10. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-10> (megtekintve: 2022.09.12.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 11*. ISW 2022.09.11. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-11> (megtekintve: 2022.09.12.)

STEPANENKO, Kateryna, LAWLOR, Katherine, MAPPES, Grace, BAILEY, Riley, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 30*, ISW 2022.09.30. <https://understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-september-30> (megtekintve: 2022.10.01.)

STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, BAILEY, Riley, HOWARD, Angela, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 10*. ISW 2022.10.10. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-10> (megtekintve: 2022.10.11.)

STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 29*. ISW 2022.10.29. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-october-29> (megtekintve: 2024.04.08.)

STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, HIRD, Karolina, MAPPES, Grace, WILLIAMS, Madison, KLEPANCHUK, Yekaterina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 1*. ISW 2022.11.01. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-1> (megtekintve: 2022.11.02.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, PHILIPSON, Layne, HOWARD, Angela, KLEPANCHUK, Yekaterina, WILLIAMS, Madison, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 14*, ISW 2022.11.14 <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-november-14> (megtekintve: 2022.11.15.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BARROS, George, BAILEY, Riley, WILLIAMS, Madison, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 14*. ISW, 2022.12.14. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-december-14> (megtekintve: 2022.12.15.)

STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, BAILEY, Riley, LAWLOR, Katherine, PHILLIPSON, Layne, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, December 16*. ISW, 2022.12.16. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-december-16> (megtekintve: 2022.12.17.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, MAPPES, Grace, PHILIPSON, Layne, WOLKOV, Nicole, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, January 26, 2023*. ISW, 2023.01.26. <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russian-offensive-campaign-assessment-january-26-2023> (megtekintve: 2023.01.27.)

STEPANENKO, Kateryna, BAILEY, Riley, MAPPES, Grace, HOWARD, Angela, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, March 2, 2023*.

ISW, 2023.03.02. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-march-2-2023> (megtekintve: 2023.03.03.)

STEPANENKO, Kateryna, HIRD, Karolina, BAILEY, Riley, EVANS, Angelica, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, June 24, 2023*. ISW, 2023.06.24. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-24-2023> (megtekintve: 2023.06.25.)

STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, EVANS, Angelica, WOLKOV, Nicole, and CLARK, Mason: *Russian Offensive Campaign Assessment, October 12, 2023*. ISW 2023.10.12. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-october-12-2023> (megtekintve: 2023.10.13.)

STEPANENKO, Kateryna, MAPPES, Grace, EVANS, Angelica, HARWARD, Christina, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 4, 2023*. ISW, 2023.11.04. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-4-2023> (megtekintve: 2023.11.05.)

STRUCK, Julia: *Russia's Night Drones Pose a Serious New Threat to Ukraine's Troops*. Kyiv Post, 2023.12.14. <https://www.kyivpost.com/post/25459> (megtekintve: 2024.01.17.)

TALHA, Yavuz: *Ukraine reports recapture of Hostomel airport in Kyiv region from Russian forces*, Anadolu Agency, 2022.02.25. <https://www.aa.com.tr/en/europe/ukraine-reports-recapture-of-hostomel-airport-in-kyiv-region-from-russian-forces/2513915> (megtekintve: 2024.01.18.)

TALMAZAN, Yuliya: *Russia claims Ukraine has launched a major attack in the east*. NBC News. 2023.06.05. <https://www.nbcnews.com/news/world/russia-ukraine-launched-major-attack-donetsk-counteroffensive-rcna87666> (megtekintve: 2024.04.12.)

TERAJIMA, Asami: *Ukrainian soldiers recall retreat from Avdiivka – on foot, leaving their wounded behind*. The Kyiv Independent, 2024.02.21. <https://kyivindependent.com/avdiivka-defenders-forced-to-leave-wounded-behind-escape-encirclement-by-foot/> (megtekintve: 2024.03.11.)

The authorities of the Kherson region announced the regrouping of Russian troops RBC.ru 2022.10.05. <https://www.rbc.ru/politics/05/10/2022/633d3a539a7947f50f321bb5> (megtekintve: 2024.03.03. gépi fordítás angolra)

The Battle of Irpin River. The British Army Review, Issue #187, Spring 2024. https://chacr.org.uk/2024/02/19/the-battle-of-irpin-river/?fbclid=IwAR2rrZp-3g5nFP3LG_PlcWgHBozDY1222cIS2A3szsSXqfhbrbWzAUmkclo (megtekintve: 2024.02.21.)

The governor spoke about the situation in the Zaporozhye region - most seriously in Melitopol,
Ria-M.tv 2022.02.26. [https://ria-](https://ria-m.tv/news/278987/gubernator_rasskazal_o_situatsii_v_zaporojskoy_oblasti_sereznee_vsego_v_melitopole.html)

[m.tv/news/278987/gubernator_rasskazal_o_situatsii_v_zaporojskoy_oblasti_sereznee_vsego_v_melitopole.html](https://ria-m.tv/news/278987/gubernator_rasskazal_o_situatsii_v_zaporojskoy_oblasti_sereznee_vsego_v_melitopole.html) (megtekintve: 2024.01.20.)

The rapid fall of Kherson, a key Ukrainian city, leaves unanswered questions, CNBC, 2022.12.18. <https://www.cnn.com/2022/12/18/the-rapid-fall-of-kherson-a-key-ukrainian-city-leaves-unanswered-questions.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

The Wagner PMC, supported by Russian artillery, was able to break through to Patrice Lumumba Street in Bakhmut from the eastern side. Insider reports that an AFU roadblock was destroyed in the – XUA-фото войны. 2022.08.04. Ukraine Telegram Archive <https://amplifyukraine.eu/%E2%9D%97%EF%B8%8F-the-wagner-pmc-supported-by-russian-artillery-was-able-to-break-through-to-patrice-lumumba-street-in-bakhmut-from-the-eastern-side-insider-reports-that-an-afu-roadblock-was/> (megtekintve: 2024.03.26.)

This Means War: Episode 2 – Jack Watling. The Wavell Room, 2022. 07.06. podcast beszélgetés <https://wavellroom.com/podcast/this-means-war-jack-watling-ukraine/> (megtekintve: 2022.07.10.)

TROFIMOV, Yaroslav: *Russian Armored Vehicles Meet Tough Resistance in Kharkiv*, The Wall Street Journal, 2022.02.26. <https://www.wsj.com/livecoverage/russia-ukraine-latest-news-2022-02-26/card/russian-armored-vehicles-meet-tough-resistance-in-kharkiv-LxS7PaOdbXz56faAoFRk> (megtekintve: 2022.02.26.)

TROFIMOV, Yaroslav: *A Ukrainian Town Deals Russia One of the War's Most Decisive Routs*, The Wall Street Journal, 2022.03.16. <https://www.wsj.com/amp/articles/ukraine-russia-voznensensk-town-battle-11647444734> (megtekintve: 2022.06.10.)

TYSHCHENKO, Kateryna: *Advisor to the President of Ukraine: Russian invaders broke through into Bucha, Irpin, and Hostomil, their advance was stopped*, Ukrainskaya Pravda, 2022.02.27. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/02/27/7326440/> (megtekintve: 2024.01.09.)

Ukraine battles Russian advance in key town of Bakhmut. Al-Jazeera 2022.10.07. <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/7/ukraine-holds-back-russian-advance-in-key-town-of-bakhmut> (megtekintve: 2024.03.27.)

Ukrainian defenders repelled attack on Mykolaiv city, fighting continues on outskirts, Ukrinform, 2022.03.04. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3420336-ukrainian-defenders-repelled-attack-on-mykolaiv-city-fighting-continues-on-outskirts.html> (megtekintve: 2024.01.19.)

Ukraine Conflict Update, Institute for the Study of War, Russia Team. ISW, 2022.02.24. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/ukraine-conflict-update-7> (megtekintve: 2022.02.24.)

Ukraine Conflict Update 25 February Institute for the Study of War, Russia Team, 2022.02.25. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russia-ukraine-warning-update-russian-offensive-campaign-assessment-february-25-2022> (megtekintve: 2022.02.26.)

Ukraine Crisis, Protesters claim Donetsk 'republic' BBC News, 2014.04.07. <https://www.bbc.com/news/world-europe-26919928> (megtekintve: 2020. 02. 20.)

Ukrainian forces destroy convoy of 56 Chechen tanks, kill general near Kyiv – report, The Times of Israel, 2022.02.27. <https://www.timesofisrael.com/ukrainian-forces-destroy-convoy-of-56-chechen-tanks-kill-general-near-kyiv-report/> (megtekintve: 2024.01.09.)

Ukrainian military blew up a bridge near Kyiv and stopped a column of Russian tanks coming from Ivankiv, Ukrinform.net 2022.02.25. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3412269-ukrainian-military-blow-up-bridge-near-kyiv-stopping-column-of-russian-tanks-from-ivankiv.html> megtekintve: 2024.01.09.

Ukrainian military blows up 56 Russian tank fuels in the Chernihiv region, depriving units of combat capability. The Kyiv Independent, 2022.02.27. <https://kyivindependent.com/ukrainian-military-blows-up-56-russian-tank-fuels-in-the-chernihiv-region-depriving-units-of-combat-capability/> (megtekintve: 2024.01.11.)

Ukrainian military source: Russia controls administrative territory of Soledar. The Kyiv Independent, 2023.01.16. <https://kyivindependent.com/ukrainian-military-source/> (megtekintve: 2024.04.05.)

Ukraine pushes Russia "another 700 meters" back near Bakhmut - Ground Forces. Ukrinform, 2023.05.21. <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3712322-ukraine-clears-another-700-meters-of-russian-troops-near-bakhmut-ground-forces.html> (megtekintve: 2024.03.27.)

Ukraine says eastern town of Avdiivka could become 'second Bakhmut'. Reuters, 2023.03.20. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-says-eastern-town-avdiivka-could-become-second-bakhmut-2023-03-20/> (megtekintve: 2023.10.12)

Ukraine says it liberates strategic settlement. Reuters. 2023.08.28. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-says-it-has-liberated-southeastern-village-robotyne-2023-08-28/> (megtekintve: 2023.08.30.)

Ukraine military says onslaught on Avdiivka in the east intensifies. Reuters, 2023.11.10. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-military-says-onslaught-avdiivka-east-intensifies-2023-11-10/> (megtekintve: 2023.11.10.)

Ukraine starts a push to recapture Kherson, a crucial Russian-occupied city. The Economist, 2022.08.29. <https://www.economist.com/europe/2022/08/29/ukraine-starts-a-push-to-recapture-kherson-a-crucial-russian-occupied-city> (megtekintve: 2024.03.02.)

Ukraine thaw could slow Russian advance in mud. France24, 2022.03.08. <https://www.france24.com/en/live-news/20220308-ukraine-thaw-could-slow-russian-advance-in-mud> (megtekintve: 2024.02.04.)

Ukraine war: Russia bombards cities as eastern offensive begins. BBC, 2022.04.19. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61145578> (megtekintve: 2024.02.23.)

Változik meg a honvédségi alakulatok hadrendi száma és elnevezése elérhető: <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/valtozik-meg-a-honvedsegi-alakulatok-hadrendi-szama-es-az-elnevezese.765572.html> (megtekintve: 2023.01.20.)

VENDITTI, Bruno: *Map Explainer: Key Facts About Ukraine* <https://www.visualcapitalist.com/map-explainer-ukraine/> letöltve: 2023.06.08.

VERGUN, David: *Defense Official: Russia Adds 11 Battalion Tactical Groups in Ukraine.* US Department of Defense, 2022.04.18. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3002606/defense-official-russia-adds-11-battalion-tactical-groups-in-ukraine/> (megtekintve: 2024.02.23.)

Wagner chief calls on Zelenskiy to abandon 'encircled' Bakhmut – video. The Guardian, 2023.03.04. <https://www.theguardian.com/global/video/2023/mar/04/wagner-chief-calls-on-zelenskiy-to-abandon-encircled-bakhmut-video> (megtekintve: 2023.03.05.)

WALKER, Shaun: *New evidence emerges of Russian role in Ukraine conflict,* The Guardian, 2019.08.18. <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/18/new-video-evidence-of-russian-tanks-in-ukraine-european-court-human-rights> (megtekintve: 2023.06.08.)

WALSH, Aoife: *Ukraine war: Russia's Wagner boss suggests 'betrayal' in Bakhmut battle.* BBC, 2023.03.06. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64859780> (megtekintve: 2024.03.26.)

WALSH, Nick Paton: *Battle rages for strategic bridge in southern Ukraine after days of fighting,* CNN, 2022.02.26. <https://edition.cnn.com/2022/02/26/europe/ukraine-kherson-bridge-battle-saturday-intl/index.html> (megtekintve: 2024.01.18.)

WATERHOUSE, James, BOWDEN, George: *Ukraine war: Conflicting claims over embattled town of Soledar.* BBC, 2023.01.11. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64219979> (megtekintve: 2024.03.27.)

War Gonzo orosz milblogger bejegyzése a Telegramon https://t.me/wargonzo/8520;%C2%A0https://twitter.com/666_mancer/status/15748264316700

[18049;%C2%A0https://t.me/wargonzo/8510;%C2%A0https://t.me/wargonzo/8512](https://t.me/wargonzo/8510)

(megtekintve: 2024.03.09.)

WOLKOV, Nicole, HARWARD, Christina, EVANS, Angelica, BAILEY, Riley, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 30, 2023*. ISW, 2023.09.30.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-30-2023> (megtekintve: 2023.10.01.)

WOLKOV, Nicole, HARWARD, Christina, MAPPES, Grace, STEPANENKO, Kateryna, BARROS, George, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, November 26, 2023*. ISW, 2023.11.26.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-november-26-2023> (megtekintve: 2023.11.27.)

WOLKOV, Nicole, EVANS, Angelica, HARWARD, Christina, BAILEY, Riley, and KAGAN, Frederick W.: *Russian Offensive Campaign Assessment, September 21, 2023*. ISW, 2023.09.21.

<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-21-2023> (megtekintve: 2023.09.22.)

ZABRODSKYI, Mykhaylo, WATLING, Jack, DANYLYUK, Oleksandr V and REYNOLDS, Nick: *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022*, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, 2022.11.30.

<https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/special-resources/preliminary-lessons-conventional-warfighting-russias-invasion-ukraine-february-july-2022> (Megtekintve: 2024.01.16.)

ZINETS, Natalia és BOUMZAR, Abdelaziz: *Amid fierce fighting, Russian forces cut last Sievierodonetsk escape route*. Reuters, 2022.06.13.

<https://www.reuters.com/world/europe/ukrainians-left-with-one-way-out-sieverodonetsk-fierce-fighting-rages-2022-06-13/> (megtekintve: 2024.02.23.)

ZSIDKOV, Konsztantyin alezredes beszámolója. In: *Kharkiv Battle: How Ukrainians Crushed Russian Army!* Documentary Film, 03:37, 2023.12.17.

<https://www.youtube.com/watch?v=KblB1McJ2Z4> (megtekintve: 2024.01.24.)

FÜGGELÉKEK

Ábrák, táblázatok és rövidítések jegyzéke

Ábrák

Sorszám	Megnevezés	Oldal
1. ábra	Ukrajna a teljeskörű orosz invázió előtt	28.
2. ábra	Matthew Chance a CNN riportere élő adásban tudósít az orosz deszantosokról a repülőtér kerítésénél	32.
3. ábra	Az egyik kényszer leszállt orosz Ka-52-es harci helikopter a Hosztomeli reptéren	34.
4. ábra	Az Ivankiv körüli fontosabb terepelemek hatásai a támadó manőverre	37.
5. ábra	Ukrán lesállások Ivankiv peremén	38.
6. ábra	Az orosz légideszant csapatok áttörése Hosztomelnél a Rokacs patak hídjánál	41.
7. ábra	A Moscsuni ütközet legfontosabb eseményeinek vázlata	46.
8. ábra	A Csernyihiv környéki mozgási folyosók a támadó orosz erők szemszögéből	48.
9. ábra	A Csernyihivtől délre vívott ütközetek egyszerűsített, összefoglaló vázlata	52.
10. ábra	Mariupol bekerítése az invázió első hetében	67.
11. ábra	A március 13-i orosz támadás vázlata	72.
12. ábra	A Kalmiusztól nyugatra fekvő városrész védelmének első sikeres kettévágása március legvégén	75.
13. ábra	A Harkiv körüli terep fontosabb tulajdonságai az orosz támadás szemszögéből	79.
14. ábra	A szárazföldi műveletek vázlata a Luhanszki régió északkeleti részén az invázió első időszakában	87.
15. ábra	Egy általános orosz BTG harci- és harci támogató elemeinek felépítése	92.
16. ábra	A parancsnok szerepe a műveleti folyamatban	99.
17. ábra	A harcászati szintű katonai döntéshozatali folyamatok kapcsolatai párhuzamos tervezés során	100.
18. ábra	Zászlóalj találkozó harcban – elvi vázlat	112.
19. ábra	A menetből indított támadás terepszakaszainak elvi vázlata	117.
20. ábra	Orosz gépesített lövész zászlóalj harcokcsi századdal megerősítve, egyoldalú átkarolásban – a manőverek elvi vázlata	120.

21. ábra	Az orosz hadműveleti művelet manővere elgondolásának vázlata 2022. április közepén Izjuntól délre	138.
22. ábra	A Popaszna környéki műveletek manővereinek vázlata 2022. május 7. és június 23. között	144.
23. ábra	Az orosz támadó műveletek és az azt befolyásoló fontosabb terepelemek a Szeverodonyeck-Liszicsanszk környékén, május elején	147.
24. ábra	Az ukrán ellentámadás, majd a Liszicsanszkból történő visszavonulás manővereinek vázlata 2022. július legelső napjaiban Liszicsanszknál	149.
25. ábra	Az ukrán támadó manőverek vázlata 2022.08.29-én és 30-án Szuhij Sztavok térségében	163.
26. ábra	Az Arhengelszke és Viszokopillija környéki műveletek vázlata 2022. szeptember első napjaiban	164.
27. ábra	Az ukrán támadás és az orosz ellencsapás manővereinek vázlata Kosztromka és Bruszkinszke körzetében	165.
28. ábra	Az orosz ellencsapási kísérlet és az ukrán reakciók manővereinek vázlata 2022.09.08.-án	166.
29. ábra	Az ukrán áttörés manőverei a Dnyeper jobb partján október 1-3 között	168.
30. ábra	A Herszoni orosz hídfő peremvonala a Szurovikin-féle visszavonulás kezdete előtt.	170.
31. ábra	A manőverek vázlata az ukrán betörés és áttörés során Balaklija és Volohiv Jar között 2022. 09. 06-án	179.
32. ábra	Az orosz ellenlökés és elhárításának vázlata a terep és a részt vevő erők alapján	183.
33. ábra	A Sevcsenkovei ütközet manővereinek vázlata	188.
34. ábra	A siker kifejtése során végrehajtott manőverek vázlata 2022.09.07.-09. között	190.
35. ábra	A Veszele körüli ütközet manővereinek vázlata	191.
36. ábra	Az ukrán üldözési kísérlet és az orosz l.g.hk.hdsg. visszavonulása manővereinek vázlata	193.
37. ábra	A Liman körüli ütközet manővereinek vázlata szeptember 23 és 30 között	197.
38. ábra	A Bahmut körüli peremvonal alakulása. A bekeretezett dátumok az adott terepszakasz elfoglalásának idejét jelzik	215.
39. ábra	A Bahmutból történő kivonást támogató ukrán támadás 2023. május 9/10-én Bahmuttól nyugatra	216.
40. ábra	A Vuhledari ütközet első fázisa manővereinek vázlata	223.

41. ábra	A Vuhledari ütközet második fázis manővereinek (ukrán ellenlökés 01.28-án, majd orosz megkerülési kísérlet 01.30-án) vázlata	224.
42. ábra	Az ukrán előretörés legnagyobb kiterjedése (az Orikhivi szektor zölddel bekarikázva). Az orosz védelem kiépítettségét jól mutatja, hogy az ábrán a piros háromszögek egy-egy orosz szakasztámpontot jelölnek.	235.
43. ábra	Az Avgyijivka elleni 2023.10.10-i döntőnek szánt támadás manővereinek vázlata	242.
44. ábra	A döntőnek bizonyuló orosz betörés manővereinek vázlata	249.
45. ábra	A harcokcsikkal és műszaki harcokcsikkal megerősített gépesített lövész szakaszok támadásának elvi vázlata egy véletlenszerűen kiválasztott fásoros terepszakaszon	277.
46. ábra	A támadás folytatása a gépesített lövész szakaszok rohamával, elvi vázlat	278.

Rövidítések jegyzéke

Rövidítés	Idegennyelvű meghatározás	Magyar meghatározás
AAB	Air Assault Brigade	Légiroham dandár
AR	Augmented Reality	Kiterjesztett valóság
BDA	Battle Damage Assessment	Csapás utáni kiértékelés
BTG	Battalion Tactical Group Батальонная тактическая группа	Zászlóalj harccsoport az orosz haderőben
CAA	Combined Arms Army	Összfegyvernemi Hadsereg
CCIR	Commander's Critical Information Requirements	A parancsnok kritikus információ igénye
C-IED	Counter-Improvised Explosive Device	Rögtönzött robbanószerkezet elleni
EEFI	Essential Elements of Friendly Information	A saját erők rejtendő információi
EHV		elektronikai hadviselés
FEBA	Forward Edge of Battle Area	Peremvonal
FLET	Forward Line of Enemy Troops	Az ellenség csapatainak első vonala
FLOT	Forward Line of Own Troops	Saját csapatok első vonala
FM	Field Manual	Harcszabályzat
FPV	First-Person View	Saját személyes nézet(ből irányított drón)

g.		gárda
GCAA	Guards Combined Arms Army	Gárda összefegyvernemi hadsereg
gl		gépesített lövész
GMLRS	Guided Multiple-Launch Rocket System	Irányított rakéta-sorozatvető rendszer
GTA	Guards Tank Army	Gárda harckocsihadsereg
GTB	Guards Tank Brigade	Gárda harckocsidandár
GUR	Головне управління розвідки Міністерства оборони України = Glovnoje Upravlinnya Rozvidki Minyiszterstva Oboroni Ukrajini	Az ukrán védelmi minisztérium hírszerző ügynöksége
HIMARS	High Mobility Artillery Rocket System	Nagymozgékonyságú rakétatüzérségi rendszer
hk.		harckocsi
LOA	Limit of Advance	Előremozgás határa
MIB	Mechanised Infantry Brigade	Gépesített Lövészdandár
MDMDP	Military Decision-Making Process	Katonai döntéshozatali folyamat
MRAP	Mine-Resistant Ambush-Protected Vehicle	„Aknaálló, rajtaütés-védett”, tehát megnövelt védettségű harcjármű
NLT	No Later Than	Nem később, mint
o		osztály
ö		önálló
pk		parancsnok
RAAMS	Remote Anti-Armor System	távoli telepítésű harckocsiakna-rendszer
r.tü.		rakétatüzér
SOP	Standard Operating Procedures	Hatályos műveleti eljárások
szd		század
szdpk		századparancsnok
szpk		szakaszparancsnok
tg.		tengerészgyalogos
TLP	Troop Leading Procedures	Csapatvezetési eljárások
tü.		tüzér
ü		üte
VDV	Воздушно-десантные войска	az orosz haderő légideszant fegyverneme
z.		zászlóalj
ZHCS		zászlóalj-harccsoport

A témával kapcsolatban megjelent publikációk

(A megjelenés sorrendjében)

Folyószám	A publikáció			Részvételi arány (%)	A folyóirat, kiadvány megnevezése, évfolyama, száma	URL
	Jellege	Címe	Nyelve			
1.	Könyv-fejezet	A kelet-ukrajnai háború szárazföldi katonai műveleteinek bemutatása	magyar	100	Biztonság és honvédelem: Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok 2. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp 1443-1463 (2020)	
2.	Folyóirat-cikk	Short Study: Describing the Major Features of the Russian Battalion Tactical Group	angol	100	AARMS, Vol.20., No (2021).2.	https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/aarms/article/view/5045
3.	Könyv-fejezet	Löelmélet (fejezet) The impact of the war in eastern Ukraine on Russian-Chinese relations	angol	50	A hadtudományok időszerű kérdései, tudományos kutatási eredményei 2021.	
4.	Folyóirat-cikk	Clausewitz's small war in the 21st century	angol	50	REVISTA ACADEMIEI FORȚELOR TERESTRE NR. 1 (105)/2022	https://sciendo.com/article/10.2478/raft-2022-0001
5.	Folyóirat-cikk	The Kharkiv Offensive: The view from the commander's sight – a case study	angol	100	Hungarian Defence Review 2023, Nr 1-2.	https://kiadvany.magyarhonvedseg.hu/index.php/honvszemle/article/view/1124
6.	Folyóirat-cikk	The Neo-Methodist Warfare – Dawn of a New Age?	angol	100	AARMS Vol. 22, No. 2 (2023)	https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/aarms/article/view/6421

7.	Folyóirat-cikk	Short Study: Describing the Major Features of the Russian Battalion Tactical Group Based on their Performance on the Battlefield	angol	100	Hadtudomány XXXIII. évfolyam, 2023/3	https://ojs.mta k.hu/index.php /hadtudomany/ article/view/14 064
8.	Folyóirat-cikk	Az orosz–ukrán tapasztalatai I.	magyar	33,3	Védelmi Tanulmányok 2024/1	

A témával kapcsolatban tartott előadások tudományos konferencián

(Az előadás sorrendjében)

Fsz.	A konferencia			
	Címe	Nyelve	Helye	Ideje
1.	Portya, egy régi harcászati tevékenység újjászületése?	magyar	Tavaszi Szél 21, online	2021.05.28.
2.	A neometodizmus kora – egy új korszak hajnala?	magyar	A Hadtudomány és a XXI. század, online	2022.02.24.
3.	Az orosz-ukrán háború szárazföldi katonai műveleteinek harcászati szintű értékelése	magyar	XX. Szentágothai János Multidiszciplináris Konferencia, online	2022.04.14.
4.	A harkivi ukrán támadás harcászati szintű bemutatása	magyar	Válságkövetek a XXI. században, BSZK, Budapest	2022.12.01.